

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

DEVLETLER HUKUKU BİLİM DALI

**ULUSLARARASI UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜNDE
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURULU'NUN ROLÜ**

(DOKTORA TEZİ)

HİHAL ÖNAL

BURSA-2019

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

DEVLETLER HUKUKU BİLİM DALI

**ULUSLARARASI UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜNDE
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURULU'NUN ROLÜ**

(DOKTORA TEZİ)

Hilal ÖNAL

Danışman:

Prof.Dr. Kamuran REÇBER

BURSA-2019

T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Devletler Hukuku Bilim Dalı'nda 710816003 numaralı Hilal ÖNAL'ın hazırladığı “*Uluslararası Uyuşmazlıkların Çözümünde Birleşmiş Millet Genel Kurulu'nun Rolü*” konulu Doktora Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 19.07/2019 günü ..14.00 - ..16.00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin (başarılı / ~~başarısız~~) olduğuna (oybirliği / ~~oy çokluğu~~) ile karar verilmiştir.

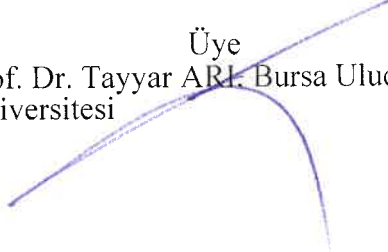
Üye
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kamuran REÇBER,
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Prof. Dr. Mehmet GENÇ, Işık
Üniversitesi

Üye
Prof. Dr. Tayyar ARI, Bursa Uludağ
Üniversitesi

Üye
Doç. Dr. Gökhan GÜNEYSU,
Anadolu Üniversitesi

Üye
Dr. Öğr. Üyesi M.H. Mustafa
BEKTAŞ, Bursa Uludağ Üniversitesi

19.07/2019

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 19/06/2019

Tez Başlığı / Konusu: Uluslararası Uyuşmazlıkların Çözümünde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun Rolü

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 157 sayfalık kısmına ilişkin, 23/05/2019 tarihinde şahsım tarafından Turnitin. adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 9 'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Hilal ÖNAL
Öğrenci No: 710816003
Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler
Programı: Doktora
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Prof.Dr. Kamuran REÇBER
Danışman
19.06.2019

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum “*Uluslararası Uyuşmazlıkların Çözümünde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun Rolü*” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

19/07/2019

Adı-Soyadı: Hilal ÖNAL	
Öğrenci No: 710816003	
Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler	
Programı: Doktora	
Statüsü: Doktora	

ÖZET

Yazarın Adı ve Soyadı: Hilal ÖNAL

Üniversite: Bursa Uludağ Üniversitesi

Enstitü: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

Bilim Dalı: Devletler Hukuku

Tezin Niteliği: Doktora Tezi

Sayfa Sayısı: XIII + 157

Mezuniyet Tarihi: 19/07/2019

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kamuran REÇBER

“Uluslararası Uyuşmazlıkların Çözümünde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun Rolü” başlıklı tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde, teze yönelik destek nitelikte teorik alt yapı oluşturulmuş ve Birleşmiş Milletler'in yetkileri, görevleri ve kurumsal yapısı ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun kurumsal yapısı özet nitelikte incelenmiş ve Genel Kurul'un uluslararası uyuşmazlıkların çözümüne yönelik etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bölümde ayrıca BM Genel Kurulu'nun yetkileri ve görevleri tez konusuyla ilişkilendirilerek aktarılmıştır.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise ilk iki bölümdeki açıklamalar, bilgiler ve değerlendirmeler doğrultusunda özellikle uluslararası uyuşmazlıkların çözüm yolları sunulmuş ve Genel Kurul'un uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde üstlendiği rol örnek nitelikteki uyuşmazlıklarla açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler Kurucu Andlaşması, Genel Kurul, Uluslararası Uyuşmazlıkların Çözümü, Barış İçin Birlik Kararı.

ABSTRACT

Name and Surname: Hilal ÖNAL

University: Bursa Uludağ University

Institute: Institute of Social Sciences

Department: International Relations

Branch: International Law

Degree Awarded: Doctoral Thesis

Page Number: XIII + 157

Degree Date: 19/07/2019

Director: Prof. Dr. Kamuran REÇBER

This thesis study entitled “*The Role of The United Nations General Assembly In Resolution of International Conflicts*” consists of three parts. In the first part of the study, it is made a theoretical/conceptual framework in order to support the thesis and it is also presented the authority, functions and the institutional structure of the United Nations.

In the second part of the study, the institutional structure of the United Nations General Assembly is briefly examined and the effect/role of the General Assembly in resolution of international conflicts is tried to be determined. In this part of the study it is also presented the authority and the functions of the General Assembly by linking the topic of the thesis.

In the third and the last part of the study, it is presented the methods of resolving international conflicts in accordance with explanations, informations and evaluations of previous parts of the study and the role taken by the United Nations General Assembly in resolution of international conflicts is explained with examples of conflicts.

Key Words: United Nations, Charter of The United Nations, General Assembly, Resolution of International Conflicts, The Uniting For Peace.

ÖNSÖZ

Akademik kariyerde veya aşamada doktora aşaması son derece önemlidir. Hazırlanan doktora tezi savunulmuş ve başarılı olunmuş ise bu çalışmayı gerçekleştirenin konuya yönelik yetkinliği de teyit edilmiş demektir. Doktora çalışması doğal olarak uzun bir süreci kapsamaktadır. Bu süreç öğrenmeyi, araştırmayı, analiz etmeyi vb. hususları kapsamaktadır. Durum böyle olunca bahsettiğimiz sürecin yoğun çalışma temposunu içerdiğini söyleyebiliriz.

Çalışmamın her aşamasında yoğun desteklerini gördüğüm sevgili Anneme ve sevgili Ablama şükranlarımı sunuyorum. Varlığının ve desteğinin eksikliğini kendisini kaybettikten sonra oldukça hissettiğim, zor dönemleri her şeye rağmen manevi varlığı sayesinde atlattığım sevgili Babam Süleyman Önal'a, beni ben yapan tonlarca değeri kazandırdığı için sonsuz teşekkür ediyorum ve O'nu her daim özlemle anıyorum.

Akademik çalışmalara başlamam konusunda örnek aldığım, üzerimde çok büyük emekleri olan ve beni doktora çalışması süresince teşvik eden tez danışman hocam Prof. Dr. Kamuran REÇBER'e, Prof. Dr. Mehmet GENÇ'e ve Prof. Dr. Tayyar ARI'ya teşekkürlerimi sunuyorum.

Bursa, 2019

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	4
YEMİN METNİ	5
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
ÖNSÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR.....	XII
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
BİO-SOSYOLOJİK KURAM İTİBARIYLA BİRLEŞMİŞ MİLLETLER.....	4
1.BM'NİN DÜŞÜNSEL GELİŞİMİ VE TEORİK ALTYAPI	4
1.1. ULUSLARARASI ÖRGÜTLENME TASARILARI/ÇALIŞMALARI.....	5
1.1.1. Uluslararası Örgütlenme Tasarıları Açısından Birleşmiş Milletler	9
1.1.2. Birleşmiş Milletler'in Kurulması	10
1.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN İŞLEVSELLİĞİNİN BİO-SOSYOLOJİK KURAM İTİBARIYLA DEĞERLENDİRİLMESİ.....	11
1.2.1. Bio-Sosyolojik Kuramın Tanıtımı	12
1.2.2. Bio-Sosyolojik Kuramın Birleşmiş Milletler'in Amacıyla Uyumu.....	16
2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN GÖREV VE YETKİLERİ	18
3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN YAPISI VE ORGANLARI	22
3.1. GÜVENLİK KONSEYİ	23
3.2. GENEL KURUL	23
3.3. EKONOMİK VE SOSYAL KONSEY	24
3.4. ULUSLARARASI ADALET DİVANI.....	24
3.5. VESAYET KONSEYİ	25
3.6. GENEL SEKRETERLİK	26
İKİNCİ BÖLÜM	28
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURULU'NUN YAPISI, YETKİLERİ VE GÖREVLERİ ..	28
1.BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURULU'NUN YAPISI	28
1.1. SEKRETERLİK.....	28
1.2. BAŞKANLIK.....	29
1.2.1. Büro/Başkanlık Divanı	29
1.3. DESTEKLEYİCİ ORGANLAR	30
1.3.1. Komisyonlar	30
1.3.1.1. Barış Sürdürme (Konsolide Etme) Komisyonu	30
1.3.1.2. Silahsızlanma/Silahsızlandırma Komisyonu	31
1.3.1.3. Uluslararası Kamu Hizmeti Komisyonu.....	31
1.3.1.4. Uluslararası Hukuk Komisyonu	32

1.3.1.5. BM Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu	33
1.3.1.6. BM Filistin İçin Uzlaştırma Komisyonu	33
1.3.1.7. Danışma Komisyonu	33
1.3.2. Komiteler	34
1.3.2.1. Yatırımlar Komitesi.....	34
1.3.2.2. BM Personeli Emeklilik Ödenekleri Komitesi	34
1.3.2.3. Nüfus Ödül Komitesi/Nüfus Konusunda BM Ödül Komitesi	34
1.3.2.4. Katkılar Komitesi	34
1.3.2.5. Koordinasyon ve Program Komitesi	35
1.3.2.6. Konferanslar Komitesi	35
1.3.2.7. Enformasyon/Bilgilendirme Komitesi.....	35
1.3.2.8. Ev Sahibi Devletlerle İlişkiler Komitesi.....	35
1.3.2.9. Yetki Belgeleri Komisyonu/Komitesi	36
1.3.2.10. Filistin Halkının Devredilemez Haklarının Kullanımı Komitesi	36
1.3.2.11. Atmosfer Dışı Uzayın Barışçı Amaçlarla Kullanımı Komitesi.....	36
1.3.2.12. İyon Gazlarının Radyasyon Etkilerini İncelemek İçin Birleşmiş Milletler Bilim Komitesi	37
1.3.3. Özel Komiteler	37
1.3.3.1. Birleşmiş Milletler Adaletin Yönetimiyle İlgili Özel Komite	37
1.3.3.2. Birleşmiş Milletler Görevlerinin Yürütülmesinde Uzmanların ve Görevlilerin Cezai Sorumluluğuyla İlgili Özel Komite	37
1.3.3.3. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 51/210 Kararıyla Kurulan Özel Komite.....	38
1.3.3.4. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Programına Gönüllülerin Katkılarının Duyurulması Özel Komitesi.....	38
1.3.3.5. Yakın Doğuda Filistinli Mültecilerin Birleşmiş Milletler Çalışmalarına ve Kurtarma Ofisine Gönüllülerin Katkılarının Duyurulması Özel Komitesi.....	38
1.3.3.6. Engelli Kişilerin Onurlarının, Haklarının Korunması ve Artırılması İçin Entegre ve Genel Bir Uluslararası Sözleşmenin Hazırlanmasından Sorumlu Özel Komite.....	38
1.3.3.7. Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin Müzakere Edilmesinden Sorumlu Özel Komite.....	39
1.3.3.8. Hint Okyanusu Özel Komitesi.....	39
1.3.3.9. Birleşmiş Milletler Personelinin ve İlgili Personelin Güvenliğine İlişkin Sözleşmeyle Sunulan Hukuki Korumanın Kapsamı Özel Komitesi.....	39
1.3.3.10. Barışın Sürdürülmesi Operasyonları Özel Komitesi.....	39
1.3.3.11. Örgütün Rolünün Güçlendirilmesi ve Birleşmiş Milletler Kurucu Andlaşması Özel Komitesi	39
1.3.3.12. Sömürge Halklarına ve Ülkelerine Bağımsızlık Verilmesi Bildirgesinin Uygulanmasıyla İlgili Durumu İnceleme Özel Komitesi.....	40
1.3.3.13. İşgal Edilen Topraklarda Filistin Halkının ve Diğer Arapların İnsan Haklarını Etkileyen İsrail Uygulamalarını Soruşturmadan Sorumlu Özel Komite.....	40
1.3.4. İstişare/Danışma Komiteleri	40
1.3.5. İcrai Komite.....	41
1.3.6. Üst Düzey Komite.....	41
1.4. MECLİSLER VE KONSEYLER.....	41
1.4.1. Meclisler	41
1.4.2. Konseyler	41
1.4.2.1. İnsan Hakları Konseyi	41
1.4.2.2. Birleşmiş Milletler Üniversitesi Konseyi	42
1.4.2.3. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşmeleri Programı İdari Konseyi	42
1.5. ÇALIŞMA GRUPLARI	42
1.5.1. Yakın Doğuda Filistinli Mülteciler İçin Birleşmiş Milletler Çalışmaları ve Kurtarma Ofisinin Finansmanının Araştırmasından Sorumlu Çalışma Grubu	42
1.5.2. Özel Çalışma Grubu	43
1.5.3. Sınırsız/Açık Uçlu Yapıdaki Özel Çalışma Grupları	43
1.5.4. Sınırsız/Açık Uçlu Yapıdaki Çalışma Grupları	43

1.6. UZMANLIK GRUPLARI.....	44
1.7. İDARİ KONSEYLER	45
1.8. DİĞER YAPILAR	45
2. GENEL KURUL’UN OLUŞUM ŞEKLİ.....	46
2.1. GENEL KURUL’DA TEMSİL.....	46
2.1.1. Asli Temsil.....	46
2.1.2. Gözlemci Statüsünde Temsil.....	48
3. GENEL KURUL’UN YETKİLERİ	51
3.1. GENEL KURUL’UN YETKİLERİNİ KULLANABİLMESİ VE GÖREVLERİNİ YERİNE GETİREBİLMESİ İÇİN TOPLANMASI	52
3.1.1. Olağan Toplantılar.....	52
3.1.2. Olağanüstü ve Acil Olağanüstü Toplantılar	53
3.1.2.1. Olağanüstü Toplantılar	53
3.1.2.2. Acil Olağanüstü Toplantılar	54
3.2. KARAR ALMA YETKİSİ	55
3.3. ULUSLARARASI BARIŞ VE GÜVENLİĞE İLİŞKİN YETKİNİN KAPSAMI.....	57
3.3.1. Uluslararası Barış ve Güvenliğe İlişkin Tavsiyede Bulunma Yetkisi.....	58
3.3.2. Uluslararası Barış ve Güvenliğe İlişkin Barışı Sürdürme ve Güvenliği Sağlama Yetkisi	59
3.3.2.1. Uluslararası Barış ve Güvenliğe İlişkin Barışı Sürdürmede ve Güvenliği Sağlamada Tartışma Platformu Olması	59
3.3.2.2. Uluslararası Barış ve Güvenliğe İlişkin Barışı Sürdürmede ve Güvenliği Sağlamada Karar Alma Yetkisi.....	60
3.3.3.3. Uluslararası Barış ve Güvenliğe İlişkin Barışı Sürdürmede ve Güvenliği Sağlamada Uluslararası Hukuk Normlarını Kabul Etme Yetkisi.....	61
3.3.4. Uluslararası Barış ve Güvenliğe İlişkin Bozulan Barışı ve Güvenliği Yeniden Tesis Etme Yetkisi	62
3.3.5. Uluslararası Uyuşmazlıkları Çözme Yetkisi	63
3.3.6. Diğer Yetki ve Görevler	63
4. GENEL KURUL’UN YAPISININ VE ÇALIŞMA ŞEKLİNİN BASİTLEŞTİRİLMESİ VEYA YENİDEN CANLANDIRILMASI	65
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	66
ULUSLARARASI UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜNDE BM GENEL KURULU’NUN ETKİSİ VE YETKİSİ.....	66
1.ULUSLARARASI DURUM VE UYUŞMAZLIK KAVRAMLARININ İÇERİĞİ.....	66
2. ULUSLARARASI UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜNDE BENİMSENEN YÖNTEMLER.....	68
2.1. YARGI DIŞI ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ	68
2.1.1. Görüşme	69
2.1.2. Dostça Girişim.....	70
2.1.3. Arabuluculuk.....	70
2.1.4. Soruşturma Komisyonları.....	71
2.1.5. Uzlaştırma	72
2.2. ULUSLARARASI UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜNDE YARGI YOLU	73
2.2.1. Uluslararası Hakemlik.....	74
2.2.2. Uluslararası Mahkemeler	74

3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KURUCU ANDLAŞMASI İTİBARIYLA YAPTIRIMLAR.....	75
3.1. EKONOMİK YAPTIRIMLAR.....	76
3.2. ULAŞTIRMA ARAÇLARININ KESİLMESİ	78
3.3. DİPLOMATİK İLİŞKİLERİN KESİLMESİ.....	78
4. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KURUCU ANDLAŞMASI İTİBARIYLA KUVVET KULLANMA	79
5. GENEL KURUL’UN ULUSLARARASI UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜNDE ÜSTLENDİĞİ	83
ROL	83
5.1. GENEL KURUL’UN KORE SAVAŞINDA ÜSTLENDİĞİ ROL.....	83
5.1.1. <i>Kore Savaşı</i>	83
5.1.2. <i>Barış İçin Birlik Kararı</i>	88
5.2. GENEL KURUL’UN FİLİSTİN SORUNUNDA ÜSTLENDİĞİ ROL	92
5.2.1. <i>Filistin Özel Komisyonu’nun Kurulması ve Yetkileri</i>	94
5.2.2. <i>Filistin Özel Komisyonu’nun Filistin’e İlişkin Hazırladığı Raporun İçeriği</i>	94
5.2.3. <i>Genel Kurul’un Filistin Özel Komisyonu’nun Raporuna İlişkin Kararı (Bölünme Planı)</i>	95
5.2.4. <i>Genel Kurul’un Filistin’e İlişkin 194 (III) Sayılı Kararı (Geri Dönüş Hakkı)</i>	102
5.2.5. <i>Genel Kurul’un İsrail’i Birleşmiş Milletlere Tam Üye Olarak Kabul Etmesi</i>	106
5.2.6. <i>Genel Kurul’un Kudüs Kenti Hakkındaki Tutumu</i>	107
5.2.6.1. <i>Genel Kurul’un 181 (II) Sayılı Kararı</i>	107
5.2.6.2. <i>Genel Kurul’un 194 (III) Sayılı Kararı ve Kudüs’e İlişkin Gelişmeler</i>	111
5.2.6.3. <i>Genel Kurul’un 14.12.2006 Tarihli ve A/RES/61/119 Sayılı Kararı</i>	114
5.2.7. <i>Genel Kurul’un Filistin’de İnşaa Edilen Duvara İlişkin Uluslararası Adalet Divanı’ndan Danışma Görüşü İstemesi</i>	116
5.3. GENEL KURUL’UN SURİYE’DEKİ ÇATIŞMA SÜRECİNDE ÜSTLENDİĞİ ROL	122
5.3.1. <i>Genel Kurul’un 09.12.2016 Tarihi İtibarıyla Aldığı Karar</i>	123
5.4. GENEL KURUL’UN KIBRIS SORUNUNDA ÜSTLENDİĞİ ROL	126
5.4.1. <i>Genel Kurul’un 18.12.1965 Tarihli Kararı</i>	127
5.4.2. <i>Genel Kurul’un 01.11.1974 Tarihli Kararı</i>	128
5.4.3. <i>Genel Kurul’un 13.05.1983 Tarihli Kararı</i>	129
5.5. GENEL KURUL’UN ESKİ YUGOSLAVYA İÇ SAVAŞINDA ÜSTLENDİĞİ ROL.....	130
5.5.1. <i>Genel Kurul’un Bosna-Hersek’e İlişkin Aldığı 25.08.1992 Tarihli Karar</i>	131
5.5.2. <i>Genel Kurul’un Bosna-Hersek’e İlişkin Aldığı 30.11.1998 Tarihli Karar</i>	132
5.6. GENEL KURUL’UN İRAK’A İLİŞKİN ÜSTLENDİĞİ ROL	135
5.7. GENEL KURUL’UN ARAKAN’DAKİ SORUNDA ÜSTLENDİĞİ ROL.....	137
SONUÇ.....	140
KAYNAKÇA.....	142
ÖZGEÇMİŞ	157

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

Bkz.: Bakınız

BM: Birleşmiş Milletler

BMKA: Birleşmiş Milletler Kurucu Andlaşması

GKİT: Genel Kurul İç Tüzüğü

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

UNPROFOR: Birleşmiş Milletler Koruma Gücü

UNRWA: Birleşmiş Milletler Yakındoğu Filistin Mültecilerine Yardım Ajansı

UNSCOP: Birleşmiş Milletler Filistin Özel Komisyonu

UNTSO: Birleşmiş Milletler Ateşkesi Gözlemeleme Organizasyonu

v.d.: ve devamı

GİRİŞ

Uluslararası Uyuşmazlıkların Çözümünde Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nun Rolü başlıklı tez çalışmasını seçmemizin nedeni, uluslararası sistemde BM'nin ana organı statüsünde olan Güvenlik Konseyi aracılığıyla uluslararası barışın sürdürülmesinde, bozulan barışın yeniden tesisinde ve uluslararası güvenliğin korunmasında belirli bir takım sorunlarda veya uyuşmazlıklarda başarısızlık yaşanması neticesinde, acaba BM'nin diğer bir ana organı olan Genel Kurul ile bu başarısızlık giderilebilir mi sorusuna cevap bulmaya çalışmamızla ilgilidir.

Elbette sosyal bilimlerde ileri sürülen bir tezin/fikrin aksi yönde anti tezi savunulabilir. Bu nedenle gerek lisans gerek lisansüstü eğitimde bize yol gösteren, bilgiler aktaran hocalarımızın öğrettikleri gibi sosyal bilimlere ilişkin bir hususa yönelik kesinlik içerecek açıklamalardan imtina edilmesi, ileri sürülen tezi destekleyecek nitelikte argümanların bulunması ve genellemeden kaçınılması gerekmektedir.

Bir konuya yönelik genellemenin yapılması, bu konuda istisnai nitelikte olan ama konu için çok önemli diyebileceğimiz hususların dikkatten kaçırılmasına ve bu nedenle hataların yapılmasına sebebiyet verebilir.

Genel Kurul'un aşağıda sunacağımız gibi, uluslararası nitelikteki bazı uyuşmazlıkların çözümünde kısmen de olsa başarılı olabildiğini tespit edebilmekteyiz. Konuya yönelik BM Genel Kurulu'nun kimi durumlarda (özellikle Güvenlik Konseyi'nin karar almaması veya alamaması gibi) alternatif nitelikte devreye sokulması mümkündür. Aslında böyle bir alternatifin oluşu, BM Güvenlik Konseyi'nin kendisine düşen yetkileri kullanmasında ve görevleri üstlenmesinde itici bir güç olmaktadır.

Genel Kurul'un uluslararası uyuşmazlıkların çözümüne yönelik üstlendiği veya üstlenebileceği rol, doğal olarak BM Kurucu Andlaşması'nın (BMKA) kendisine bahsettiği yetkilerden ve/veya verdiği görevlerden doğrudan bağımlı olmaktadır. Durum böyle olunca, Genel Kurul'un bu rolünün zaman zaman BMKA düzenlemelerinin yorumlanarak (özellikle Uluslararası Adalet Divanı tarafından) olumlu yönde bir sonuç çıkarılması beklentisi de oluşabilmektedir.

Aslında BMKA itibarıyla BM Güvenlik Konseyi asli nitelikte karar verme organı olarak üzerine düşen sorumluluğu usulüne uygun olarak yerine getirebilse, belki

de Genel Kurul'un uluslararası uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin üstleneceği role yönelik beklentiler de azalacaktır. Diğer bir ifadeyle Genel Kurul'un rolü, BMKA'nın klasik mahiyette kendisine tanıdığı yetkilerle sınırlı kalacaktır.

BM'nin kurulmasından itibaren uluslararası sistemdeki en büyük olgu, uluslararası barışın korunması, eğer barışın bozulması söz konusuysa bunun yeniden tesisi ve uluslararası güvenliğin sağlanması olmaktadır. Bu duruma ilişkin temel mahiyetteki görev, BM Güvenlik Konseyi'ne düşmektedir. Böyle olmakla birlikte, özellikle aşağıda sunacağımız veto olgusu nedeniyle Güvenlik Konseyi'nin işlevsiz kılınması nedeniyle, BM'ye yönelik güven azalmakta ve uluslararası toplum karamsarlığa sürüklenmektedir.

Çalışmamızda mümkün olduğunca betimleyici nitelikte olan bilgileri vermekten kaçınmaya çalıştık. Ancak bazı hususları açıklamak için bu tür bilgilere yer vermek de kaçınılmaz oldu. Çalışmanın sayfa sayısı itibarıyla şişkin olmamasının sebebi de bilgi yığınının uzaklaşma çabamızdır. Kimi kez çalışmalardaki bilgi yığını çalışmanın özünün kaybolmasına da sebebiyet verebilmektedir.

Doktora düzeyindeki çalışmalarda arzulanan veya amaçlanan husus, bir tezin veya fikrin savunulmasıdır. Aslında çalışmayı kanımca değerli kılan da bu husustur. Çeşitli destekleyici argümanlarla tezdeki ana fikir savunulabilmişse çalışmanın başarılı olduğu iddia edilebilir. Aksi takdirde, çalışma belirttiğimiz gibi mevcut durumu saptamaktan öteye gidemeyecektir.

Bir üst paragrafta yaptığımız böyle bir açıklama doğal olarak şu soruyu akla getirmektedir: o halde bu çalışmada savunulan tez nedir? Bu sorunun cevabını aşağıda yeterli düzeyde veremiyorsak bu çalışmanın başarılı olduğu söylenemez. Özet mahiyette diyebiliriz ki, bu çalışmada BM Genel Kurulu'nun da duruma göre BM mevzuatı da dikkate alınmak kaydıyla uluslararası uyuşmazlık, çatışma, savaş gibi durumlarda BM Güvenlik Konseyi'nin etkisiz kaldığı hallerde alternatif çözüm aracı olarak devreye sokulabileceğidir.

Bu fikrin aslında saptayıcı bir özelliği de vardır. BMKA düzenlemeleri ve uygulama dikkate alındığında aslında bu sonuca ulaşılabilir. Böyle olmakla birlikte, BM Genel Kurulu için savunduğumuz bu tezin hem teorik hem de uygulama itibarıyla ispatlanması gerekli olmuştur. Bunu yaparken özellikle uluslararası hukukun

dayanağının açıklanmasında oldukça belirleyici olan Georges Scelle'in bio-sosyolojik kuramındaki/teorisindeki bazı olguları teorik alt yapı olarak kullanmaya çalıştık. Çalışmanın belirli kısımlarında bio-sosyolojik kuram ile BM Genel Kurulu'nun uluslararası uyumsuzluk, çatışma, savaş gibi durumlarda eylemlerinin ve işlemlerinin bu kuram ile ne kadar uyduğu da tarafımızca irdelenmeye çalışılmıştır.

Burada bir hususa da açıklık getirmek uygun olacaktır. Çalışmamızın tezini savunmak gayesiyle özellikle uluslararası ilişkiler disiplindeki bir çok teorinin konu kapsamında kullanılması ve test edilmesi mümkündür. Ancak çalışmanın bütünlüğü ve özellikle konu kapsamında yoğun olarak BM mevzuatından yararlanma ve danışman Hocamın da uluslararası hukuk alanındaki uzmanlığı dikkate alınarak Georges Scelle tarafından geliştirilen bio-sosyolojik kuramın kullanılması hususunda bir görüş oluşmuştur.

Yukarıda yaptığımız açıklamalar itibarıyla çalışmamızın birinci bölümünde bio-sosyolojik kuram itibarıyla BM konusu ele alınmış, BM ile doğrudan veya dolaylı olarak ilişkilendirilebilen uluslararası örgütlenme tasarıları aktarılmış, BM'nin kurulması, yetkileri, görevleri ve BM'nin kurumsal yapısı sunulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde konumuzun özünü oluşturan Genel Kurul'un kurumsal yapısı, BMKA itibarıyla kendisine tanınan yetkiler, üstlendiği görevler aktarılmıştır. Bu tür açıklamalar yapılırken Genel Kurul İç Tüzük (GKİT) düzenlemeleri de gereken yerlerde kullanılmıştır.

Çalışmanın üçüncü yani son bölümünde, yine Genel Kurul'un yetkileri ve amaçları dikkate alınarak ve Genel Kurul'un uluslararası nitelikteki uyumsuzluklarda, çatışmalarda, savaşlarda vb. durumlarda üstlendiği rol örnek nitelikte tesis ettiği kararlarla ve mümkün olduğunca çalışmanın teorik unsurlarıyla ilişkilendirilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Bu anlamda öncelikle bio-sosyolojik kuram açısından BM'yi değerlendirmeye almak uygun olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİO-SOSYOLOJİK KURAM İTİBARIYLA BİRLEŞMİŞ

MİLLETLER

Çalışmanın bu bölümü, tezimizin ana argümanını oluşturan bio-sosyolojik kuram itibarıyla BM Genel Kurulu'nun uluslararası uyumsuzlukların çözümünde üstlendiği rolün incelenmesine ilişkin teorik alt yapıyı oluşturmayı gaye edinmektedir.

Çalışmanın teorik alt yapısını oluşturmanın yanı sıra, burada uluslararası örgüt olan BM'nin kurulmasına kaynaklık eden olgulara, düşünsel nitelikteki akımlara ve uluslararası örgütlenme çabalarına değinmek de kaçınılmaz olacaktır.

1.BM'nin Düşünsel Gelişimi ve Teorik Altyapı

BM'nin düşünsel gelişimine etki eden unsurların içerisinde uluslararası örgütlenme tasarıları olarak da isimlendirebileceğimiz düşünsel¹ nitelikteki çabalar yer almaktadır. Bu çabaları veya çalışmaları birer düşünsel miras olarak da değerlendirmek olasıdır.

Evensel nitelikte bir örgütlenme örneğini oluşturan Milletler Cemiyeti'nin² uluslararası barışı sürdürmede³, korumada ve güvenliği sağlamada başarısız olmasının neticesinde, İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan BM'nin, Milletler Cemiyeti'nden soyutlanarak ele alınması mümkün değildir. Öyle ki Milletler Cemiyeti döneminde oluşturulan Uluslararası Sürekli Adalet Divanı Statüsü'nün BM'nin ana organı olan Uluslararası Adalet Divanı Statüsü olarak kabul edilmesi bu konuda verilebilecek en iyi örnektir. Bu anlamda, Milletler Cemiyeti'nin kurulmasına da bir nevi kaynaklık eden uluslararası örgütlenme tasarılarının da bu konuda önemli etkilerinin olduğunu kabul etmek gerekir.

¹ Hüseyin Emiroğlu, "Uluslararası Siyasal Örgütlenme Modeli Oluşumunun Tarihsel Süreci ve Birleşmiş Milletler Örgütü (1941-1990)", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Cilt 2, Sayı 4, 2006, ss. 103-136.

² Dilek Barlas, "Milletler Cemiyeti'nde Türkiye: İyimserlik ve Kuşku Arasında", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 14, Sayı 55, 2017, ss. 93-111.

³ Abdullah Kıran, "Milletler Cemiyeti ve Önlenemeyen Savaş", *GAU Journal of Social & Applied Sciences*, Cilt 3, No. 6, 2008, ss. 19-36.

Konuyla ilintili olan bu örgütlenme projelerinden veya tasarılarından bazılarını özet nitelikte ele almak uygun olacaktır.

1.1. Uluslararası Örgütlenme Tasarıları/Çalışmaları

Bu başlığı açmamızın sebebi, BM bünyesinde ana organ statüsüne sahip Genel Kurul'un bağlı bulunduğu yapıya düşünsel anlamda kaynaklık eden çalışmaların neler olduğunu belirlemektir. Diğer bir ifadeyle, Genel Kurul'un bağlı bulunduğu BM, aynı zamanda bir uluslararası örgütlenme ise bu örgütlenmeye katkı sağlayan sadece bir yapının veya toplumun değil, çok sayıdaki yapının ve uluslararası nitelikteki çalışmalarının bu konuda belirleyici olduğudur. O halde, BM aynı zamanda uluslararası hukuk kişiliğine sahipse, ona bu kişiliği bahşeden devletlerin iradesinin bu hususta yönlendirici olduğuna şüphe yoktur.

Burada sorulması gereken soru şudur: Devletler BM bünyesinde neden örgütlenme ihtiyacı duymuşlardır? Bu sorunun cevabı kapsamlı bir çalışmanın konusu olabilir. Ancak kısa da olsa bu soruya cevabı şu şekilde verebiliriz: devletlerin belirli bir amacı gerçekleştirmede öz kaynakları yetersizse, bu öz kaynaklarla amaca ulaşmanın maliyetli olması, zamanın etkin kullanılma zorunluluğu, devletlerin etki güçlerini en üst seviyeye çıkarma istençleri, bazı eylemlerini veya yönelişlerini meşrulaştırmak için bu örgütlenmeyi kullanmak istemeleri, öz varlıklarını olası veya mevcut dış tehdide karşı koruma zorunluluğu⁴ gibi durumlarda uluslararası örgütlenme ihtiyacı duymaktadırlar.

Uluslararası ilişkiler veya hukuk sisteminde aktörlerin bunlar içerisinde özellikle devletlerin örgütlenme çabaları veya çalışmaları daha fazladır. Ancak bu örgütlenme istencinin veya çalışmalarının XX. yüzyıla kadar yavaş işlediğini belirtmek gerekir. Aslında bunun nedeni açıktır. Zira başlangıç itibarıyla genellikle uluslararası yapılar, çatışma veya savaş öncesinde güvenlik amaçlı askeri karakterli işbirlikleri şeklinde gelişmiştir. Bu tür işbirliklerin sınırlı bir amacının olması nedeniyle, varlıkları süreklilik kazanamamıştır⁵.

BM'nin kurulmasına veya ondan sonra oluşturulan yapılara kaynaklık eden çok sayıda plan, tasarı, proje vb. çalışmalar gerçekleştirilmiş ve duruma göre bu çalışmalar

⁴ Bkz., Kamuran Reçber, *Avrupa Birliği Hukuku ve Temel Metinleri*, 3. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2018, s. 6.

⁵ Ibid. Ayrıca bkz., Mehmet Genç, *Avrupa Topluluklarının Kurumsal ve Hukuksal Yapısı*, Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi, 1993, s. 5.

yayımlanmıştır. Bu tür çalışmalar, uluslararası örgütlenmeye ilişkin önemli sayılabilecek nitelikte bir düşünsel miras oluşturmuştur. Aşağıda konuyla yakından ilişkilendirdiğimiz birkaç çalışmayı örnek olarak sunmaya çalışacağız.

Bu çalışmalardan biri Dante Alighieri'ye (1265-1321) aittir. Bu yazar XIV. yüzyılın başında yayımlanan “*De monarchia*”⁶ adlı çalışmasında sınırsız yetkiyle donatılan bir imparatorun idaresinde dünyanın birleştirilmesi fikrini öne sürmüştür⁷.

Eméric Crucé'nin 1623 yılında yayımladığı “*Le nouveau Cynée*” ya da “Söylevler” olarak bilinen eserinde dünyada barışın sağlanmasına hizmet edecek araçlar olarak uluslararası ilişkiler sisteminde ticaretin geliştirilmesini ve bu sistem içerisinde rol oynayan aktörler arasında meydana gelen uyuşmazlıkların çözümü için hükümdarları sürekli nitelikte temsil eden kişilerden oluşan bir yapıyı önermiştir⁸.

Uluslararası örgütlenmeye ilişkin bölgesel nitelikte yapılanmaların oluşmasını savunan yazarlar da bulunmaktadır. Bunlardan birisi de William Penn'dir. Bu yazar tarafından 1693 yılında yayımlanan “*Essay Towards the Present and Future Peace of Europe*” isimli çalışmada⁹, Avrupa kıtasında çıkabilecek savaşları engellemek amacıyla bu kıtadaki prenslerden oluşan bir İmparatorluk Dieti'nin veya Parlamento'nun kurulması önerilmiştir. Bu yapının belirli periyodlarla toplanması ve çıkan uyuşmazlıkları kendisinin belirlediği hukuk normlarına göre çözmesi öngörülmüştür. Bahsi geçen uyuşmazlıkların taraflar arasında çözülememesi halinde, bu uyuşmazlıkların bu yapıya sunulması benimsenmiştir¹⁰.

Jean Jacques Rousseau'nun düşüncesinde, uluslararası barışın sağlanabilmesi için bir uluslararası toplumun gerekli olduğu savunulmuş ve devletlerin mutlak egemenliklerinden taviz vermedikleri sürece çatışmaların veya savaşların engellenmesinin mümkün olamayacağı ve bunu engellemenin yolu olarak da devletlerden oluşan bir federasyonun kurulması gerektiği belirtilmiştir. J.J. Rousseau,

⁶ https://www.stmarys-ca.edu/sites/default/files/attachments/files/On_Monarchy.pdf.

⁷ Reçber, *Avrupa Birliği Hukuku...*, loc.cit.; Beril Dedeoğlu, “Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci I: Tarihsel Birikimler”, *Dünden Bugüne Avrupa Birliği*, der. Beril Dedeoğlu, İstanbul: Boyut Yayınları, 2003, s. 25.

⁸ Ibid., s. 7.; Dedeoğlu, op.cit., ss.28-29.; Ayrıca bkz., María José Villaverde, “The Long Road To Religious Toleration: Emeric Crucé Predecessor Of The Enlightenment”, *History of European Ideas*, Vol. 43, Issue 4, 2017, ss. 288-301; Andrew Mansfield, “Émeric Crucé's “Nouveau Cynée” (1623), Universal Peace And Free Trade”, *Journal of Interdisciplinary History of Ideas*, Cilt 2, Sayı 4, 2013, ss. 2-23.

⁹ Bkz., <http://www.fredsakademiet.dk/library/penn.pdf>.

¹⁰ Reçber, *Avrupa Birliği Hukuku...*, loc.cit.

bu federasyonun içerisinde bir Divanın veya Parliamentonun oluşturulmasını ve devletler arasındaki uyuşmazlıklara bu yapının bakması gerektiğini vurgulamıştır¹¹.

Jeremy Bentham 1843 yılında yayımladığı “*A Plan for a Universal and Perpetual Peace*” isimli çalışmasında, genel anlamda barışın sağlanabilmesi için devletlerin sömürgeye dayalı emperyalizmden vazgeçmelerinin ve silahsızlanmalarının kaçınılmaz olduğunu belirtmiştir. J.J. Rousseau’nun önerisinde olduğu gibi, Bentham da devletlerin asil ve yedek olacak şekilde gönderecekleri iki temsilciden oluşan bir Divanın veya Kongrenin bu devletler arasında meydana gelen uyuşmazlıkları çözmekle görevli olabileceğini vurgulamıştır¹². J. A. Hobson da “Imperialism” adlı çalışmasında sömürgeciliği hem siyasi hem de ekonomik gerekçelerle eleştirmiştir. Hobson, sömürgeci ülkelerin kendi kendilerini yönetemeyen insanların sömürülmesini engelleme konusundaki sorumluluklarına işaret ederek Milletler Cemiyeti ve BM’nin manda ve vesayet sistemlerinin öncülüğünü yapmıştır¹³.

Immanuel Kant, “*Ein philosophischer Entwurf (zum ewigen Frieden)*” (1795) başlıklı çalışmasında, devletler arasındaki uyuşmazlıkların veya çatışmaların evrensel devlete benzeyen bir birlik ve/veya yapı tarafından çözüme kavuşturulması gerektiğini belirtmiştir. Immanuel Kant, barış tasarısında barışı zedeleyecek eylemlerden ve işlemler yapılmasından kaçınılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu anlamda Immanuel Kant, savaşa yol açabilecek hükümler içeren andlaşmaların barış andlaşması olarak kabul edilemeyeceğini, bağımsız bir devletin alım-satım veya hibe şeklinde başka bir devletin egemenliğine konamayacağını, sürekli orduların kaldırılması gerektiğini, devletin dışa yönelik çıkarları için borçlanmaya gitmemesinin uygun olduğunu, bir devletin diğer bir devletin yapısına veya hükümetine kuvvet yoluyla müdahalede bulunmamasını, çatışma veya savaş esnasında devletlerin gelecekte sağlanacak barış ortamında karşılıklı güvene zarar verecek eylemlerden sakınmaları gerektiğini belirtmiştir. Immanuel Kant, barış tasarısının son kısmında ise her devletin yapısının

¹¹ Ibid., s. 8. Ayrıca bkz., James Turner Johnson, *The Quest For Peace: Three Moral Traditions in Western Cultural History*, New Jersey: Princeton University Press, 1987, s. 189; <http://celinespector.com/wp-content/uploads/2011/02/Rousseau-Saint-Pierre-Spector.pdf>.

¹² Reçber, *Avrupa Birliği Hukuku...*, loc.cit.; Ayrıca bkz., https://www.academia.edu/1144414/Peace_in_International_Relations.

¹³ A. Leroy Bennett, James Oliver, *Uluslararası Örgütler. İlkeler ve Meseleler*, çev. Nasuh Uslu, Ankara: BigBang Yayınları, 2015, s. 27-28.

cumhuriyete dayalı olmasını ve devletler hukukunun (uluslararası kamu hukukunun) özgür devletlerden oluşan bir federasyona dayanmasını önermiştir¹⁴.

Uluslararası örgütlenme konusunda önemli görüşler ileri süren kişilerden birisi de Victor Hugo'dur. Bu yazar, 21.08.1849 tarihinde Paris'te üçüncüsü yapılan Dünya Barış Kongresi'nde Kongre Başkanı sıfatıyla yaptığı açıklamada kurulacak Avrupa Birleşik Devletleri ile ABD arasında işbirliğinin yapılması gerektiği inancını dile getirmiştir¹⁵.

Reçber'in aktarımına göre "*Henri Jean Baptiste Anatole Leroy-Beaulieu, 1900 yılında bir kongre esnasında, çağdaş toplumun sorunlarının bir Avrupa Federasyonu ile çözülebileceğini ve bu anlamda ABD'ne benzeyen bir yapının oluşturulmasını ve İngiltere'nin bu yapının dışında (dengeyi bozma gerekçesiyle), Rusya'nın (yabancı bir kültüre sahip olmasına rağmen) ise tehlike ve tehdit oluşturması nedeniyle bu yapının içerisinde olmasını önermiştir*"¹⁶.

Örnek nitelikte özet olarak sunmaya çalıştığımız bu tasarılar veya projelerin uluslararası örgütlenmeye katkı sunduklarına ve düşünsel bir birikim oluşturduklarına şüphe yoktur. Ancak, bu türden çalışmalar olmasına rağmen 1919 yılında kurulan Milletler Cemiyeti'nin kurulmasına kadar, somut diyebileceğimiz bir gelişme olmamıştır.

Böyle olmakla birlikte, çeşitli konularda devletlerin işbirliği içerisinde olduklarını, uluslararası nitelikte kongreler veya konferanslar düzenleyerek örgütlenmeye yönelik arayışlarını sürdürdüklerini belirtmek gerekir. Örneğin 1899 ve 1907 yıllarında Hollanda'da yapılan La Haye Konferanslarında kabul edilen örgütlenmeye yönelik değerler veya ilkeler, kodifikasyon çalışmaları ve bu konuda oluşturulan kuralların gerek bölgesel gerek evrensel nitelikteki örgütlenme arayışlarına veya sürecine olumlu katkıları olmuştur¹⁷. Lahey Konferansları, henüz Birinci Dünya Savaşı öncesinde evrensel bir örgüt ihtiyacını açıkça ortaya koymuşlardır¹⁸.

¹⁴ Reçber, *Avrupa Birliği Hukuku...*, op.cit., s. 9. Ayrıca bu konuda detaylı bilgi için bkz., Mehmet Gönlübol, *Milletlerarası Siyasi Teşkilatlanma*, Yayın No: 236, 3. Baskı, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1975, ss. 26-36; <http://www.helsinki.fi/nofo/NoFo4Minkkinen.pdf>.

¹⁵ Reçber, *Avrupa Birliği Hukuku...*, op.cit., s. 10. Ayrıca bkz., Angelo Metzidakis, "Victor Hugo And The Idea Of The United States of Europe", *Nineteenth-Century French Studies*, Vol. 23, No. 1/2, s. 77.

¹⁶ Reçber, *Avrupa Birliği Hukuku...*, op.cit., s. 10-11.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Mehmet Hasgüler, Mehmet B. Uludağ, *Devletlerarası ve Hükümetler Dışı Uluslararası Örgütler*, 3. Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, 2007, s. 51-52.

Yukarıda genel olarak aktardığımız uluslararası örgütlenmeye ilişkin gelişmelerin sonucunda, çok sayıda uluslararası örgütlenme yapıları oluşmuştur. Bunlardan Milletler Cemiyeti ve BM, evrensel özellikleri de olan uluslararası örgütlenmelerden en önemlileridir. Bu iki örgütün, uluslararası uyumu ve barışı sağlamaya, çatışmaları azaltmaya ve bu bağlamda devletler arasında işbirliğini ve örgütlenmeyi geliştirmeye yönelik düşüncelerin ve çabaların ürünü olduğunu söyleyebiliriz.

Belirttiğimiz gibi, uluslararası örgütlenmenin en önemli örneklerinden birisi Milletler Cemiyeti'dir¹⁹. 1914 yılında başlayan ve 1919 yılında sona eren Birinci Dünya Savaşı'nın bu konuda etkili olduğu da açıktır. Birinci Dünya Savaşı sonrası kurulan ve evrensel özelliği ön planda olan Milletler Cemiyeti ne yazık ki uluslararası barışın korunmasında, bozulan barışın yeniden tesisinde ve uluslararası güvenliğin sağlanmasında arzulanan başarıyı gerçekleştirememiştir. Hatta bu başarısızlığı örnekleyen en büyük etken İkinci Dünya Savaşı'dır. ABD'nin Milletler Cemiyeti'nin kurulması aşamasında teşvik edici açıklamalarına rağmen, bu örgütlenmeye üye olmaması da önemli bir olgudur²⁰. 1939 yılında başlayan İkinci Dünya Savaşı, fiilen Milletler Cemiyeti'nin fonksiyonlarını etkisiz hale getirmiştir.

İkinci Dünya Savaşı, özellikle Avrupa'da büyük bir tahribat yaratmıştır. Uluslararası sistemde bu türden bir savaşın bir daha olmaması için uluslararası barışın sürdürülmesi ve güvenliğin korunmasına ihtiyaç bulunmaktaydı. Bu ihtiyacı gidermek gayesiyle özellikle savaş sonunda galip devletler, uluslararası nitelikte bir örgütlenmeyi BM aracılığıyla gerçekleştirmeyi amaçlamışlardır. Aşağıda aktaracağımız gibi, BM'nin yapısı ve yetkileriyle bu konuda bütünüyle başarılı olduğunu söylemek oldukça güçtür.

1.1.1. Uluslararası Örgütlenme Tasarıları Açısından Birleşmiş Milletler

Yukarıda örnek nitelikte sunmaya çalıştığımız tasarıların veya planların BM'nin kurulmasına etki ettiğini belirtmek gerekir. Aslında bu düşünsel birikimin sadece BM'nin kurulmasında etkili olduğunu belirtme düşüncesi, hatayı beraberinde taşır. Zira bahsi geçen düşünsel çalışmaların (tasarı, plan, proje, kongre, konferans vb.) özellikle Avrupa'da birçok örgütlenmenin kurulmasına kaynaklık ettiğini de belirtmek gerekir.

¹⁹ Milletler Cemiyeti ile ilgili geniş bilgi için bkz., Ibid., s. 72 vd.

²⁰ Yüksel Taşkın, "Modern Siyasal Hayat: Kurumların Doğuşu ve Küreselleşmesi", *Siyaset. Kavramlar, Kurumlar, Süreçler*, ed. Yüksel Taşkın, 4. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2017, s. 69.

1949 yılında kurulan özellikle temel haklar ve özgürlükler konusunda yetki kullanan ve görevler üstlenen Avrupa Konseyi, askeri ve güvenlik konularında etkili olan NATO, ekonomi alanında görev üstlenen OECD, kömür ve çelik sektöründe faaliyet gösteren Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, atom enerjisi hususunda faaliyet göstermesi için kurulan Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu, ekonomi vb. sektörlerde yetkilendirilen Avrupa Ekonomik Topluluğu gibi yapılanmaları burada saymak önemlidir.

Bu örgütlenme çabaları veya eylemleri, İkinci Dünya Savaşı sonrasında belirmeye başlayan ve daha sonraki yıllarda etkin olan iki kutuplu sistemin etkisine girmiştir. Reçber'in aktardığı gibi “iki kutuplu sistemin belirgin hale gelmesiyle birlikte, Avrupalı devletlerin yarısı ABD'nin önderliğinde yarısı da SSCB'nin liderliğinde örgütlenmeye çalışmış ve bunun sonucunda Avrupa, Batı ve Doğu Avrupa olmak üzere fiilen ikiye ayrılmıştır”²¹. Uluslararası sistemde belirgin hale gelen BM'nin aşağıda belirteceğimiz gibi, Kurucu Andlaşması itibarıyla yetkilerini kullanması ve bir takım görevler üstlenmesi oldukça güç olmuştur. Ancak, burada sadece iki kutuplu sistemin yarattığı zıtlaşmanın belirleyici olduğunu söylemek yeterli olmayacaktır. Çünkü BM'nin yapılandırılışında Güvenlik Konseyi'nin²² en önemli karar organı olarak kabul edilmesi ve bu organda temsil edilen beş daimi devletin esas sorunlara ilişkin veto yetkisine sahip olmaları, BM'nin etkisiz kalmasında ve başarılı olmamasında en büyük etkenler olmuştur.

1.1.2. Birleşmiş Milletler'in Kurulması

BM'nin kurulmasındaki önemli olgulardan birisi, Milletler Cemiyeti'nin Birinci Dünya Savaşı sonrasında uluslararası barışın korunmasında ve güvenliğin sağlanmasında başarı gösterememesi durumudur. Milletler Cemiyeti'nin asli görevi uluslararası barışı sürdürmek, bozulan barışı yeniden tesis etmek ve uluslararası güvenliği sağlamak iken, bu dönemde İtalya'nın Habeşistan'a (Etiyopya'ya) askeri müdahalede bulunması, Japonya'nın militarist diyebileceğimiz politikalar gütmesi ve Milletler Cemiyeti'nden ayrılması, Almanya'nın saldırgan ve müdahaleci yöntemler

²¹ Reçber, *Avrupa Birliği Hukuku...*, op.cit., s. 15.

²² Bkz., Davut Ateş, *Uluslararası Örgütler*, 1. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2012, s. 147 vd.; İlyas Kutlu, “Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde Reform Tartışmaları”, *Bilge Strateji*, Cilt 10, Sayı 19, Güz 2018, ss. 177-200.

kullanmaya başlaması neticesinde İkinci Dünya Savaşının çıkmasıyla birlikte Milletler Cemiyeti'nin de fonksiyonları fiilen işlemez hale gelmiştir.

İkinci Dünya Savaşının sonuçlanmasıyla birlikte, özellikle galip devlet statüsünde olan uluslararası hukuk kişilerinden Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB), İngiltere, Fransa ve milliyetçi Çin'in etkin ve belirleyici olduğu görüşmeler sonucunda BMKA benimsenmiştir. BMKA 26.06.1945 tarihinde imzalanmış ve 24.10.1945 tarihinde yürürlüğe girmiştir²³. Bu nedenle 24 Ekim BM günü olarak anılmakta veya kutlanmaktadır.

Toplam yüz on maddeden oluşan BMKA, BM'nin uluslararası hukuk veya uluslararası ilişkiler sisteminde sahip olacağı yetkileri, görevleri, amaçları ve üstleneceği sorumlulukları belirlemiştir. BMKA'nın bütünleyeni niteliğinde olan Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'nün de aynı şekilde kabul edildiğini belirtmek gerekir. Bu Statü, Milletler Cemiyeti döneminde yetki kullanan ve görev üstlenen Uluslararası Sürekli Adalet Divanı Statüsü ile aynıdır.

1.2. Birleşmiş Milletler'in İşlevselliğinin Bio-Sosyolojik Kuram İtibarıyla Değerlendirilmesi

BM, klasik mahiyette üye devletlerinin olumlu yöndeki iradelerine bağlı bir biçimde işbirliği esasına dayalı olarak kurulmuştur. Öyle ki BM'nin Kurucu Andlaşması itibarıyla sahip olduğu yetkiler ve yapısı, AB gibi süpranasyonel/uluslarüstü özellikler taşımamaktadır. Bu durumda BM'nin, aşağıda sunacağımız veya tanıtacağımız bio-sosyolojik kuramın önemli bileşenlerinden biri olan işbölümü veya bazı durumlarda benzeşim yoluyla dayanışmanın özelliklerini taşıdığını söyleyebiliriz.

Belirttiğimiz bu durumu anlayabilmek veya açıklığa kavuşturmak amacıyla öncelikle bio-sosyolojik kuramı çalışmamızın içeriğine uygun olarak aktarmak uygun olacaktır. Böylece, bio-sosyolojik kuramın BM Genel Kurulu'nun uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde üstlendiği rol ile uyumunu ortaya çıkacaktır.

²³ Fikret Birdişi, "Birleşmiş Milletler (BM)'in Uluslararası Sorunları Önleyebilme Yeteneği", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 3, Sayı 11, 2010, s. 173; Süleyman Sırrı Terzioğlu, Bahadır Bumin Özarslan, *Uluslararası Örgütler Hukuku*, Ankara: Adalet Yayınları, 2016, ss. 14-19.

1.2.1. Bio-Sosyolojik Kuramın Tanıtımı

Bio-sosyolojik (veya sosyolojik) kuram açısından çalışmamızın temelini oluşturmaya çalışacağız. Bunu yaparken bu kuramın veya teorinin tamamını burada aktarmanın gerekli olmadığı görüşünü savunmaktayız. Zira, bu kurama ilişkin Türkçe ve yabancı dilde (özellikle Fransızca eserlerde) detaylı çalışmalar yapılmıştır. Bizim burada kuramı detaylıca aktarmamız tekrar yapmaktan öteye bir sonuç doğurmaz. Bu nedenle, bio-sosyolojik kuramı kısaca tanıttıktan sonra çalışmamızın ana konusunu oluşturan BM Genel Kurulu'nun çeşitli uluslararası uyuşmazlıklarda üstlendiği rolün bu kuramda ileri sürülen argüman veya argümanlarla uyumunu tespit etmeye çalışacağız.

Bio-sosyolojik kuram konusunda yapacağımız bilgilendirme daha önceden çeşitli eserlerde yazılanların derlenmesinden başka bir şey olmayacaktır. Zira tersi bir durum, aslında bio-sosyolojik kuram eleştirilerek (olumlu veya olumsuz) bu kurama yeni bir boyut kazandırmış olacaktır.

Alman doktrininde bio-sosyoloji veya sosyoloji ekolüyle devletin kişilik kuramından kurtulma çabası bulunmaktadır. Bu düşünce doğrultusunda devlet kendi iradesi doğrultusunda hukuku oluşturarak²⁴ muhatap aldığı gerçek ve tüzel kişiler karşısında üstün bir yetkiyle donatılmış olmaktadır²⁵.

Reçber'in aktarımı dikkate alındığında “*bu doktrine göre, sosyoloji okulu, yönetilenler ile yönetenleri ayırmaktadır. Bu düşüncede yönetenler yönetilenlere yönelik hukuk tarafından belirlenmiş yetkileri icra etmektedir. Oysaki burada Léon Duguit'ye göre en önemli fark veya husus, hukuk devlet(ler)in iradesinin bir sonucu değil, dünyadaki çeşitli toplulukların (uluslararası toplum, devletler, örgütler vb.) toplumsal yaşamının yani sosyal yaşamın bir neticesidir*”²⁶.

Bio-sosyolojik veya sosyoloji kuramını, Léon Duguit'den²⁷ etkilenecek oluşturulan veya geliştiren Georges Scelle'dir. Georges Scelle'in düşüncesine geçmeden önce

²⁴ Bkz., Gökhan Güneysu, “Uluslararası Hukuka Sosyolojik Bakış: Georges Scelle ve Uluslararası Hukuk Kuramı”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan)*, Cilt 16, Özel Sayı, 2014 (Basım Yılı 2015), s. 4121.

²⁵ Bkz., Kamuran Reçber, *Uluslararası Hukuk*, Bursa: Dora Yayınları, 2018, s. 25.

²⁶ Bkz., *Ibid.*

²⁷ Bkz., Oriol Casanovas, *Unity and Pluralism in Public International Law*, New York: Martinus Nijhoff Publishers, 2001, s. 9.

belirtmek gerekir ki Léon Duguit düşüncesinde insanların sosyal varlık olarak karşılıklı bağımlılıkları ve dayanışmaları bulunmaktadır. Bahsi geçen bu bağımlılık ve dayanışma ihtiyacı hukukun temelini oluşturmaktadır²⁸.

Karşılıklı bağımlılık ve dayanışma ihtiyacı, sosyal gereksinim kurallarını meydana getirmektedir. Böylece oluşan sosyal gereksinim kurallarıyla toplum içerisindeki insanlar ortak yaşam sürdürebilmektedir. Yukarıda belirttiğimiz gibi, Léon Duguit'nin bu görüşlerini Fransız hukukçu Georges Scelle özümsemiş ve yeni argümanlarla bio-sosyolojik kuramı geliştirmiştir. Georges Scelle, Duguit'nin ulusal veya lokal mahiyetteki toplum için ileri sürdüğü düşünceleri veya fikirleri uluslararası hukuka uyarlayarak ve uluslararası hukuku “*evrensel insan toplumunun hukuk düzeni*” şeklinde kabul etmiştir²⁹.

Reçber'in aktarımı itibarıyla “*Georges Scelle, insanın doğası gereği toplum halinde yaşadığını ve toplum halinde yaşayan bireylerin gereksinimlerini karşılıklı değişimlerde bulunarak sağladığını (ürün, bilgi, hizmet vb.) belirtmiştir. İnsanların birlikte yaşama isteği veya ihtiyaçlarını karşılamak için ortak alanları paylaşma zorunlulukları sosyal dayanışmanın kurulmasına yol açmaktadır. Scelle düşüncesinde, insanların oluşturduğu toplum, bünyesinde bulunan kişileri bir sosyal dayanışma çerçevesinde birleştirmektedir. Bu sosyal dayanışma Georges Scelle'e göre, “işbölümü ve benzeyiş yoluyla dayanışma” şeklindedir*”³⁰.

Çalışmamızın belirli kısımlarında uluslararası uyumsuzlukların çözümüne ilişkin rol oynayan veya oynamaya çalışan BM Genel Kurulu'nda temsil edilen devletlerin işbölümü ve/veya benzeyiş yoluyla dayanışmayı gerçekleştirip gerçekleştirmediklerini tespit etmeye çalışacağız. Bunu yaparken bu iki dayanışma şeklinin ne tür özelliklere sahip olduğunun da belirtilmesi uygun olacaktır. Elbette bu iki tür dayanışmanın ulusal ve uluslararası düzeyde oluşturdukları etkinin de dikkate alınması gerekmektedir.

Georges Scelle'in vurguladığı sosyal dayanışmanın iki ana unsurunu oluşturan işbölümü yoluyla dayanışma (organik dayanışma), toplumu oluşturan bireylerin meslekleri ve yetenekleri açısından bir uzmanlaşma durumu olarak ortaya çıkmakta ve

²⁸ Reçber, *Uluslararası Hukuk...*, loc.cit.

²⁹ Ibid.

³⁰ Bkz., Ibid. Ayrıca bkz., Edip F. Çelik, *Milletlerarası Hukuk*, İkinci Kitap, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1987, ss. 22-25; Seha L. Meray, *Devletler Hukukuna Giriş*, Birinci Cilt, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Sayı 117-99, 1960, s. 76.

doğal olarak toplum bünyesinde farklılaşma ögesine dönüşebilmektedir³¹. Böyle olmakla birlikte, işbölümü yoluyla dayanışmada oluşan uzmanlaşma durumunun bir toplumda insanları birbirine muhtaç kılması nedeniyle, sosyal dayanışmayı güçlendirdiği de söylenebilir. Hatta bu durum farklı topluma ait bireyler ve topluluklar açısından karşılıklı saygı bağlarının kurulmasını da sağlayabilir³².

Benzeyiş yoluyla dayanışma³³ (mekanik dayanışma) ise, etnik köken, din, dil, kültür gibi olguların ortak olması durumuyla meydana gelmekte, bu durum uluslararası sistemde benzer toplulukları bir araya getirmekte, yani birleştirmektedir.

Georges Scelle mantığında, bu iki dayanışma türüne yönelik problem yaratıcı eylemlerden sakınmak gerekmektedir. Aslında bu sakınma durumu bir nevi sosyal dayanışmanın da bir sonucu şeklinde ortaya çıkmaktadır. Belirtmek gerekir ki benzeyiş yoluyla dayanışmayı oluşturan olgular nedeniyle bu dayanışma şekli uluslararası toplumda yabancidan veya farklı olandan uzaklaşma riskini taşımaktadır. Halbuki işbirliği veya işbölümü yoluyla dayanışmada ise tam tersi olarak farklı olabilen ulusal toplulukların işbölümünün gereği olarak bir araya gelme durumu yüksek olmakta, yani birleştirici unsur burada devreye girmektedir³⁴.

Reçber'in aktarımını dikkate aldığımızda George Scelle, "*gelişmiş bir toplumda, yukarıda bahsi geçen iki dayanışma arasında bir dengenin kurulmasını gerekli görmüştür. Scelle'e göre bu türden bir dengenin kurulması, sürdürülmesi ve korunması zorlayıcı mahiyetteki yaptırımları gerekli kılmıştır. Bu yaptırımlar doğa kanunlarının sonucu oluşmuş ve toplumun bireyleri çıkarları gereği bu kanunlara uymuş veya uymak zorunda kalmıştır. Böylece Scelle düşüncesinde, bütün zorlayıcı yaptırımlar, kökleri bakımından biyolojik nitelikleri haiz olmuş ve hukukun kaynağı da biyolojik zorunluluk şeklinde tezahür etmiştir*"³⁵.

Georges Scelle'e göre sosyal toplum ihtiyaçları doğrultusunda biyolojik bir organizma gibi kendi hukukunu salgılamaktadır. Çünkü toplumun kendisini oluşturan bireyler itibarıyla varlığını bir düzen içerisinde sürdürmek ve en azından yaşam için

³¹ Reçber, *Uluslararası Hukuk*, op.cit., s. 26.

³² Bkz., Çelik, op.cit., s. 25.

³³ Hubert Thierry, "The Thought of Georges Scelle", *European Journal of International Law*, Vol. 6, 1990, s. 195. Ayrıca bkz., <http://ejil.org/pdfs/1/1/1125.pdf>.

³⁴ Reçber, *Uluslararası Hukuk*, op.cit., ss. 25-26.

³⁵ Ibid., s. 26. Ayrıca bkz., Çelik, Ibid.

asgari şartları sağlamak adına kurallara veya hukuk düzenine ihtiyacı bulunmaktadır. Kendi hukukunu yaratan veya oluşturan toplum, doğal olarak belirli kuralları benimsemiş bir hukuk toplumu şeklinde varlığını sürdürecektir.

Bu toplum, hukuk kurallarını biyolojik bir organizma gibi salgılıyorsa, bu kuralların neler olduğunu ve nasıl kullanılması gerektiğini belirleyen toplum içerisinde bir güce veya otoriteye ihtiyaç bulunmaktadır. Bu otorite de kanun koyucu olmaktadır. Kanun koyucu toplumun salgıladığı bu kuralları tespit etmekte, derlemekte ve toplumun hizmetine sunmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki kanun koyucunun iradesiyle bu kuralların şekillenme ihtimali yüksektir. Bu nedenle kanun koyucunun iradesiyle şekillenen bu kurallar, toplumun sosyal ihtiyacına cevap vermek zorundadır. Böyle bir ihtiyacın giderilememesi hali, toplum açısından kabul edilebilir bir olgu olmamaktadır. Georges Scelle düşüncesinde, kanun koyucu bu hukuku yaratmamakta sadece derlemekte ve toplamakta yani bu hukuku belirtmektedir³⁶.

Burada bahsettiğimiz gibi her toplum aynı zamanda bir hukuk toplumu ise Georges Scelle mantığında Reçber'in aktarımına göre devletlerin "*dışında ulusal toplulukları bir araya getiren bölgesel topluluklar da bulunmaktadır. Ayrıca, devletlerin ülkelerinde yaşayanlar ile bölgesel toplulukları kapsayan uluslararası toplumun varlığına da dikkat çekmek gerekir. Ulusal toplulukları bir araya getiren uluslararası toplumun varlığı kabul ediliyorsa, bu durumda uluslararası hukuk normlarını bu topluluk itibarıyla kabul etmek gerekir. Uluslararası toplum biyolojik bir organizma gibi kendi hukukunu üretiyorsa, bu durumda uluslararası toplumun da bir hukuk düzeninin olduğunu belirtmek doğru olacaktır. Ulusal toplumlarda bilindiği üzere kanun koyucu yetkili organları aracılığı ile devletin kendisidir. Ancak uluslararası toplumun ulusal toplumlar gibi gelişmemesi şeklindeki etkenler nedeniyle, uluslararası toplumda da bu görev yine devlet(ler)e düşmektedir*"³⁷.

Georges Scelle, bu durumu görev ikileşmesi kanunu³⁸ şeklinde değerlendirmektedir. Diğer bir ifadeyle devletler bir yandan iç hukuklarında diğer yandan uluslararası hukuk düzeninde yetkili organlar aracılığıyla hukuku

³⁶ Reçber, *Uluslararası Hukuk*, op.cit., s.26.

³⁷ Ibid.

³⁸ Christian Tomuschat, "International Law: Ensuring The Survival Of Mankind On The Eve Of A New Century: General Course On Public International Law", *Recueil des cours*, Vol. 281, The Hague Nijhoff, 2001, ss. 367-368.

belirtmektedirler. Devlet açısından iç hukukta yetkili organ yasama erki olabilirken, uluslararası hukukta bu bir örgüt, topluluk vb. bir yapı şeklinde tezahür edebilmektedir³⁹.

Belirtmek gerekir ki iç hukukta devletin iradesi hukuku belirtmekte tek başına yeterli olabilirken, uluslararası hukuk sisteminde devletlerin iradelerini ortaklaşa yansıtılabildikleri veya koyabilecekleri bir yapı veya mekanizmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Aşağıda sunacağımız gibi, BM Genel Kurulu'nun bünyesinde tesis ettiği otuzdört üyeden oluşan Uluslararası Hukuk Komisyonu bu görevi kendisine tevdi edilen yetkiler kapsamında yerine getirmeye çalışmaktadır.

1.2.2. Bio-Sosyolojik Kuramın Birleşmiş Milletler'in Amacıyla Uyumu

Bir alt başlıkta sunduğumuz BM'nin görev ve yetkileri, bir nevi BM'nin amaçları şeklinde de kabul edilebilir. BM, amaçlarına ulaşmak gayesiyle bio-sosyolojik kuramda bahsi geçen sosyal dayanışma metotlarını kullanma yoluna gidebilmektedir.

Özellikle kuramda belirtilen işbirliği yoluyla dayanışma, BM üyesi devletler arasında BM'nin amaçlarına ulaşmada sıklıkla başvurdukları bir durum veya yöntem olmaktadır. Bio-sosyolojik kuram açısından benzeyiş yoluyla dayanışmanın daha çok BM Genel Kurulu'nda ekonomik, siyasi, dini, sosyolojik, etnik vb. benzerlikler açısından devletlerin birlikte hareket etmeleri hususunda geçerli olduğu savunulabilir.

BMKA'nın giriş kısmının dördüncü bendinde BM'nin sosyal ilerlemeyi kolaylaştırma ve daha geniş bir özgürlük ortamı oluşturarak daha iyi yaşam koşullarını sağlama amacını gerçekleştirmeye çalıştığı vurgulanmaktadır. Doğaldır ki sosyal ilerlemenin sağlanması, uluslararası toplum açısından sosyal ihtiyaçların karşılanması veya uygun sosyal şartların oluşturulmasıyla mümkündür.

BM'nin, her ne kadar üye devletlerin egemen eşitliği prensibi üzerine kurulu olduğu⁴⁰ Kurucu Andlaşması'nın 2. maddesinin 1. paragrafında belirtilse de devletlerin çıkar doğrultulu benzerlikleri söz konusu olduğunda, birlikte hareket etmelerine engel bulunmamaktadır. Kaldı ki bu eşitlik olgusunun özellikle BM Güvenlik Konseyi'nin gerek yapılanmasında gerek karar alma mekanizmasında işlerlik kazanmadığı da açıktır.

³⁹ Reçber, *Uluslararası Hukuk*, loc.cit.

⁴⁰ Yasin Öztürk, "Uluslararası Hukukta Devletlerin Egemen Eşitliği Kavramının Jus Cogens Niteliği", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XLII, 2017/1, ss. 43-44.

BM üyesi devletlerin ülkesinde yaşayanların toplamının uluslararası toplumu genel hatlarıyla oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Her devlet sahip olduğu toplumun sosyal ihtiyaçlarını cevaplamada, iç hukuk kurallarına göre hareket etmektedir. Ancak, uluslararası toplumun sosyal ihtiyaçlarının bir anlamda ulusal sınırları aşan niteliği dikkate alındığında, bu ihtiyaçların karşılanması için devletler işbirliği (Avrupa Konseyi, BM gibi) modelini veya AB sisteminde olduğu gibi belirli alanlarda entegrasyonu veya uluslarüstülüğü tercih edebilmektedirler.

Ancak belirtmek gerekir ki bu tür durumlarda, devletlerin sosyal ihtiyaçlar karşısında olumlu yöndeki iradeleri belirleyici olmaktadır. Örneğin BMKA'nın 2. maddesinin 2. paragrafı bu hususa ilişkin dolaylı da olsa gerekli düzenlemeyi içermektedir: *“Örgütün üyeleri, üyelik sıfatından doğan hak ve menfaatlerden her birinin yararlanmasını sağlamak için bu Andlaşmaya uygun olarak üstlendikleri bütün yükümlülükleri iyi niyetle yerine getireceklerdir”*.

Kaldı ki BM üyesi devletlerin aralarında doğabilecek uluslararası nitelikteki uyuşmazlıklarını, uluslararası barışı, güvenliği ve adaleti tehlikeye düşürmeyecek şekilde aşağıda üçüncü bölümde belirteceğimiz gibi barışçı yöntemlerle çözmeleri gerekmektedir. Barışçı yönetime başvurmada üye devletlerin birlikte hareket etmeleri veya iradelerini aynı yöne kanalize etmeleri, kısacası işbirliğinde bulunmaları son derece önemli olmaktadır.

Diğer yandan BM üyesi devletlerin işbölümü yoluyla dayanışmada bulunmalarını dolaylı olarak açıklayabilecek hususlardan birisi de BMKA'nın 2. maddesinin 5. paragrafında yer almaktadır. Bu düzenlemeye göre, BM üyesi devletler BMKA düzenlemeleri gereğince, BM'nin giriştiği herhangi bir eyleme gerekli yardımda bulunma ve BM tarafından aleyhine önleyici⁴¹ veya zorlayıcı tedbir alınan devlet(ler)e yardım etmekten kaçınırlar. Bu hususu bir nevi BM üyesi devletler açısından kaçınma mükellefiyeti olarak da değerlendirmek olasıdır.

⁴¹ Ayrıca bkz., Suat Dönmez, “Kuvvet Kullanma Kapsamında Ön Alıcı ve Önleyici Saldırı Kavramları”, *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences/Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, Vol. 3, No. 3, 2017, ss. 8-15.

2. Birleşmiş Milletler'in Görev ve Yetkileri

Türkiye'nin, 15.08.1945 tarihli 4801 sayılı uygun bulma yasası⁴² ile taraf olduğu BMKA, BM'nin yetkilerini ve sorumluluklarını bazı düzenlemeler itibarıyla detaylı kimi düzenlemeler açısından ise genel olarak hükme bağlamıştır.

Böyle olmakla birlikte, BM organları BMKA'ya aykırı olmayacak şekilde yetki ve görev alanlarını belirleyen gerek İç Tüzüklerini gerek çalışma ilkelerini de belirlemiştir. Aslında bu işlemlerin BM itibarıyla kamu gücü karakterini taşıdığını söylemek de yanlış olmayacaktır⁴³.

BM'nin görevlerini ve yetkilerini bu çalışmada detaylı olarak ele almak asıl konuyu dağıtmaya sebep olabileceği gibi, çok kapsamlı bir çalışmayı da gerekli kılabilir. Bu nedenle BM'nin görevlerine ve yetkilerine ilişkin genel bir değerlendirme yapmakla yetineceğiz. Aslında bu görevlerin üstlenilmesinde ve yetkilerin kullanılmasında konumuzun özünü oluşturan Genel Kurul'un önemli bir fonksiyonu da bulunmaktadır.

Uluslararası hukuk sisteminde, uluslararası toplumun değişen sosyal ihtiyaçlarının kurallara bağlanarak giderilmesi gerekmektedir. BM'nin kuruluş yıllarındaki uluslararası toplumun sosyal ihtiyaçlarının, günümüzdekilerle farklılık içermesi olağandır. Öyle ki, günümüzde BM üyesi devletlerin güvenliklerinin sağlanması, uluslararası barışın sürdürülmesi, bozulan barışın yeniden tesis edilmesi olgusunun yanı sıra, BM'nin görev ve yetki alanında bulunan temel hakların ve özgürlüklerin korunmasının veya garanti altına alınmasının gerekliliği daha da artmıştır. Hatta bazı devletlerin temel hakları ve özgürlükleri gerekçe göstererek uluslararası hukuk kurallarına aykırı bir şekilde eylemde bulunmaları (silahlı saldırı, işgal vb.), bu olguları daha da önemli hale getirmektedir.

Hatta bu konuda BMKA'nın 1. maddesinin 3. paragrafında şu açık düzenlemenin olduğunu belirtmek gerekir: BM, "*Ekonomik, sosyal, fikri ve insani nitelikteki uluslararası sorunları çözerek ve ırk, cins, dil veya din farkı gözetmeksizin*

⁴² Bkz., <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/6092.pdf>.

⁴³ Mehmet Genç, "Güncel Gelişmeler Bağlamında Birleşmiş Milletler'in Tartışılan Rolü", *Uluslararası X. Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi. Diplomasi ve Savaşın Değişen Rolü*, ed. Tayyar Arı, Kader Özlem, Bursa: Dora Yayınları, 2018, s. 139.

herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine karşı saygıyı geliştirerek ve teşvik ederek, uluslararası işbirliğini geliştirmek” görevine sahiptir.

Örneğin BMKA'nın 1. maddesinin 1. paragrafı itibarıyla BM'nin üstlendiği görevler ve kullanabileceği yetkiler ilk etapta şu şekilde belirtilmiştir: *“Uluslararası barış ve güvenliği sürdürmek ve bu amaçla: barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmak, saldırı veya barışın başka yollarla bozulması eylemlerini bastırmak üzere etkin ortak önlemler almak; ve barışın bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini ya da çözümlenmesini barışçı yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak gerçekleştirmek”.*

BM, uluslar arasında dostane ilişkileri kurmak şeklinde temel bir göreve de sahiptir. Bu görev, aynı zamanda ulusların hak eşitliği ilkesi ve ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi (self-determination) hakkına⁴⁴ saygı duymayı da gerekli kılmaktadır. BM'nin, ayrıca uluslararası sistemde barışın güçlendirilmesi için diğer her türlü önlemi alma hususunda yetkiye sahip olduğunu da belirtmek gerekir⁴⁵.

Yukarıda bahsettiğimiz görevler ve amaçlar açısından üye devletlerin girişimleri ve bizzat BM'nin organları aracılığıyla gerçekleştireceği eylemleri veya aktiviteleri için BM, bir anlamda uyum merkezi özelliğine de sahiptir. Zira aşağıda sunacağımız gibi, özellikle BM organı olan Genel Kurul bünyesinde üye devletler, görüşlerini uyumlaştırma konusunda büyük bir çaba göstermektedirler.

BM, oluşturduğu mevzuatı ile yetkilerini kullanırken ve görevlerini yerine getirirken üye devletlere kaçınma mükellefiyeti de getirmiştir. Öyle ki üye devletlerin bir takım amaçlara ulaşmada haksız nitelikte güç veya kuvvet kullanma yasağı⁴⁶ BMKA'nın 2. maddesinin 4. paragrafı ile açıkça düzenlenmiştir. Hatta, bu hususu ihlal ederek eylemde bulunan ve/veya işlem tesis eden üye devlet(ler)e karşı yaptırım

⁴⁴ Bkz., Kerem Batır, İlhan Aras, “Self-Determinasyon Hakkı ve Filistin Devleti Bağlamında Filistin Sorunu”, *Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 1, 2011, ss. 149-153; İrfan Kaya Ülger, “Kosova'nın Bağımsızlığının Self Determinasyon Çerçevesinde Analizi”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, KOSBED, Sayı 31, 2016, s. 40 vd.; Soyalp Tamçelik, “Değişen Dünya Düzeninde Kıbrıs'ın Yeri ve Self-Determinasyon İlkesinin Yeniden Değerlendirmesi”, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 3, 2001, ss. 293-298.

⁴⁵ BMKA'nın 1. maddesinin 2. paragrafı.

⁴⁶ Bkz., Uğur Bayılhoğlu, *İnsani Müdahale Çıkılmazından Çıkış Arayışı: Koruma Sorumluluğu*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2016, ss. 9-20.

yapılması da öngörülmüştür. BMKA'nın 39. maddesi ve devamında bu duruma ilişkin açık düzenlemeler mevcuttur. BM, sorumluluk ihlalinde bulunan devlet(ler)e yönelik kolektif müdahale hakkını da kullanabilmektedir. Örneğin BMKA'nın 2. maddesinin 5. paragrafı bu duruma açıklık getirecek bir düzenlemeyi de içermektedir. Bu paragrafa göre BM üyesi tüm devletler, BM'nin uluslararası hukuk kişisi olarak BMKA itibarıyla gerçekleştirmeye çalıştığı bütün eylemlerde, BM'ye her türlü yardımı yapma hususunda yükümlülük altına girmekte ve BM tarafından aleyhinde önleyici veya zorlayıcı eyleme girişilen üye devlet(ler)e yardım etmekten de kaçınmaktadırlar⁴⁷.

BM'nin, kendisine tanınan yetkileri kullanmaktan kaçınması veya gecikmeli olarak kullanması ve görevlerini yerine getirmede özenli davranmaması, kendisine yönelik sorgulamayı beraberinde getirmektedir. BM'den beklenen uluslararası barışa ve güvenliğe ilişkin kendisine düşen sorumluluğu mümkün olduğunca yerine getirebilmesidir. Bu durum, bir anlamda üye devletlerin ahde vefa (*pacta sunt servanda*) ilkesine uygun davranmalarıyla ilişkilendirilebilir. Elbette konuya ilişkin BM'nin sorumluluk ihlalinin karar alma mekanizmasındaki adaletsizlikten de ileri geldiği söylenebilir. Özellikle Güvenlik Konseyi'nde esasa ilişkin sorun veya olgulara yönelik beş daimi devletin veto yetkisine sahip olması, bu durumu oldukça belirgin hale getirmektedir.

BM, kurucu üyeleri tarafından oluşturulan ve kendisine uluslararası kamu gücü atfedilen evrensel nitelikli bir örgüt olarak uluslararası barış ve güvenlik konusunda geniş yetkilere sahiptir. Diğer bir ifadeyle BM, uluslararası kamu gücünü de kullanarak görev ve yetki alanı itibarıyla çeşitli kararlar tesis edebilmektedir. Ancak, üye devletlerin egemenlik yetkilerini bu örgüte devretmemeleri nedeniyle, bu yetkilerin kullanımını kuşkusuz bu üyelerin olumlu iradeleriyle doğrudan bağımlıdır. Konuya ilişkin Genç'in şu görüşü oldukça önemli ve açıklayıcıdır: "*Kurucu Andlaşması ile BM'ye, barışın korunması ve gerekli hallerde barışın yeniden tesisi konusunda, devletler (gerekli hallerde üye olmayan 3. kişi durumundaki devletler dâhil) bakımından yetki kullanacak şekilde, devletlerin hukukunun geçerli olduğu alanları ve Andlaşmanın*

⁴⁷ Konu kapsamında BMKA'nın 43 ila 45 ve 49. maddelerini de dikkate almak gerekmektedir.

*yürürlükte olduğu süreyi kapsayacak şekilde emredici, düzenleyici, tespit edici ve sorumluluk yükleyici yetkiler yaratılmıştır*⁴⁸.

BM, kendisine ait ülkesinin olmaması nedeniyle görevlerini yerine getirirken ve yetkilerini kullanırken ana merkezinin ABD’de oluşu nedeniyle, bu devletin ülkesinden yararlanmaktadır. Bunun yanı sıra, uluslararası kamu gücüne sahip olduğunu söylediğimiz BM, üye devletlerinin ülkelerinde çeşitli ayrıcalık ve bağışıklıklardan da yararlanmaktadır.

Bu durum, BMKA’nın 104 ve 105. maddelerinde açıkça düzenlenmektedir. BM, üye devletlerin ülkelerinde görevlerini yerine getirmek ve amaçlarına ulaşmak gayesiyle hukuksal ehliyete sahip olarak gerekli ayrıcalık, bağışıklık ve dokunulmazlıklardan yararlanmaktadır. BM üyesi devletlerin temsilcileri ve kendi fonksiyonerleri/memurları benzer şekilde, BM ile ilgili görevlerini “*tam bağımsızlık içinde yerine getirebilmek için gerekli ayrıcalık, bağışıklık ve dokunulmazlıklardan*” faydalanmaktadırlar. Bahsi geçen ayrıcalık ve bağışıklıklara ilişkin BM Genel Kurulu, detay düzenlemelerin saptanması gayesiyle tavsiyelerde bulunabilmekte veya üye devletlere bu amaca ilişkin uluslararası hukuk işlemleri (andlaşma, sözleşme vb.) yapılmasını önerebilmektedir.

BM’nin asli görevi uluslararası barışı sürdürmek, güvenliği sağlamak ve bozulan barışı yeniden tesis etmektir. Bunun için de uluslararası barışı tehlikeye düşürebilecek ve güvenliği sarsabilecek nitelikteki uyuşmazlıklara ve çatışmalara ilişkin taraf devletlere yönelik girişimde bulunabilmektedir. Ayrıca, BM’nin amaçlarına ters nitelikte BMKA’yı ciddi ve sürekli ihlal eden devlet(ler)e yönelik ilk aşamada üyelikten kaynaklanan hakları askıya alma ve bu ihlalin ciddi boyutlarda süreklilik arz etmesi halinde ise üyelikten çıkarma BM’nin yetkileri arasında bulunmaktadır⁴⁹. Özet mahiyette denilebilir ki BM, barışın tehdit edilmesi, bozulması ve duruma göre silahlı saldırı halinde, BMKA’ya aykırılık tespiti yapabilmekte, ihtiyati tedbir kararı şeklinde önlem alabilmekte, kaçınılmaz durumda silahlı güç aracılığıyla müdahalede (barış ve/veya müdahale gücü oluşturulması gibi) bulunabilmektedir.

Ancak BM’nin uluslarüstü bir örgüt olarak yapılandırılmaması nedeniyle, alacağı kararlarda üye devletlerle işbirliği içerisinde olması kaçınılmazdır. Hatta BM

⁴⁸ Genç, *Güncel Gelişmeler...*, loc.cit.

⁴⁹ Mehmet Halil Mustafa Bektaş, “Birleşmiş Milletler Üyeliğinden Çekilmeye Dair Muhtemel Prosedürlerin İncelenmesi”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 16, Sayı 61, 2019, ss. 41-42.

uluslarüstü bir örgüt olsa bile kendisine ait ülkesinin olmaması nedeniyle üye devletleriyle işbirliğine girme zorunluluğu bulunmaktadır. Bu anlamda BM'nin uluslararası barışın sürdürülmesi, güvenliğin sağlanması ve bozulan barışın yeniden tesisinde üye devletlerin olumlu yöndeki iradelerine mutlak ihtiyacı bulunmaktadır. Belirtmek gerekir ki BMKA'nın 25. maddesinde BM üyesi devletler, BMKA uyarınca Güvenlik Konseyi'nin tesis ettiği kararları kabul etmeleri⁵⁰ ve uygulamaları hususunda mutabık olduklarını vurgulamaktadırlar. Ancak bu mutabık olma durumu, ilkesel düzeyde olmakta ve üye devletleri zorunlu nitelikte bağlamamaktadır.

3. Birleşmiş Milletler'in Yapısı ve Organları

BM, 1945 yılından itibaren uluslararası sistemde evrensel bir örgüt olarak yetki kullanmakta ve görevler üstlenmektedir. BM, Kurucu Andlaşması itibarıyla sahip olduğu yetkiler ile üstlendiği görevleri, kurumları veya organları⁵¹ aracılığıyla gerçekleştirmektedir. BM'nin ana organları fonksiyonlarını yerine getirirken kendilerine yardımcı olunması gayesiyle tali/yardımcı organlar da kurabilmektedir.

Diğer yandan BM'nin aşağıda sunacağımız altı ana organının yanı sıra, çok sayıda ihtisas/uzmanlık kuruluşları, bölgesel komisyonları ve uluslararası nitelikte örgütü bulunmaktadır. Bu yapılanmalar, BM bünyesinde BM mevzuatıyla yetkilendirildikleri konularda görev üstlenmekte ve yetki kullanmaktadır⁵².

Konumuz gereği ağırlıklı olarak BM Genel Kurulu'nu değerlendirmeye alacağız. Ancak çalışmamızın ikinci bölümünde Genel Kurul'a ilişkin detay bilgiler sunacağımız ve değerlendirmeler yapacağımız için aşağıda ana organ mahiyetindeki Genel Kurul için kısa bir bilgilendirme yapmakla yetineceğiz. BM'nin ana organları içerisinde öncelikle Güvenlik Konseyi'ne kısaca değinmek uygun olacaktır. Önemle belirtmek gerekir ki aşağıda sunduğumuz sıralama bir organın diğer bir organa üstünlüğü anlamına gelecek şekilde yorumlanmamalıdır. Zira, BM'nin bu organları arasında hiyerarşik olarak birinin diğerine üstünlüğü bulunmamaktadır.

⁵⁰ Funda Keskin, *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karışma ve Birleşmiş Milletler*, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, 1998, s. 143.

⁵¹ Şeref Ünal, *Uluslararası Hukuk*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2005, ss. 189-195; Melda Sur, *Uluslararası Hukukun Esasları*, 3. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2008, ss. 171-211.

⁵² Reçber, *Uluslararası Hukuk*, op.cit., s. 254.

3.1. Güvenlik Konseyi

BM Güvenlik Konseyi⁵³, BM'nin özellikle uluslararası barışın korunması, bozulan barışın yeniden tesis edilmesi ve uluslararası güvenliğin korunmasından sorumlu⁵⁴ karar organı olmaktadır.

Belirtmek gerekir ki Güvenlik Konseyi, yetkilerini⁵⁵ BMKA'dan almaktadır. Bu yetkilerin içeriğini açıklayan ve prosedüral işlemleri belirten İç Tüzüğünü de hatırlatmak gerekir. Güvenlik Konseyi'nin BMKA itibarıyla yetkilerinin oldukça kapsamlı olduğunu söyleyebiliriz. Bu anlamda Güvenlik Konseyi, uluslararası barışın ve güvenliğin tehlikeye düştüğü durumlara, çatışmalara, uyuşmazlıklara vb. hususlara yönelik toplanmakta, kararlar alabilmektedir.

Güvenlik Konseyi onbeş üyeden oluşmaktadır. Bu üyelerin beşi daimi nitelikte şu devletlerin temsilcilerinden oluşmaktadır: ABD, Çin, Fransa, Birleşik Krallık (İngiltere) ve Rusya Federasyonu. Diğer on üye, iki yıllığına seçilen geçici mahiyetteki devletlerin temsilcilerinden oluşmaktadır.

Güvenlik Konseyi kararlarını usul ve esasa ilişkin konularda almaktadır. Usule ilişkin konularda onbeş temsilciden herhangi (en az) dokuzunun olumlu yöndeki oylarıyla karar alınabilmektedir. Ancak esasa ilişkin konularda beş daimi devletin temsilcisi dâhil olmak kaydıyla, en az dokuz temsilcinin olumlu nitelikteki oylarıyla karar(lar) tesis edilebilmektedir. Beş daimi devletin temsilcilerinin herbirinin esasa ilişkin konularda veto yetkisi bulunmaktadır⁵⁶.

3.2. Genel Kurul

Genel Kurul'un çalışmamızın ana konusunu oluşturması nedeniyle burada vereceğimiz bilgiler aşağıda tekrar niteliği oluşturacaktır. Bu nedenle Genel Kurul'un BM'nin temel tartışma organı olduğunu ve Güvenlik Konseyi'nin gündeminde olmayan veya Güvenlik Konseyi'nin kendisinden istediği konularda görüş verme yetkisiyle donatıldığını belirtmekle yetineceğiz.

⁵³ Geniş bilgi ve değerlendirme için bkz., Naim Demirel, *BM Güvenlik Konseyi ve Uluslararası Barışın Korunması*, İstanbul: Derin Yayınları, 2013, ss. 23-47.

⁵⁴ Ayşe Füsün Arsava, "Egemenlik ve Koruma Sorumluluğu", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt XV, Sayı 1, 2011, ss. 101-124.

⁵⁵ Melda Sur, "Birleşmiş Milletler Örgütünün Gelişimi ve Geleceği", *Journal of Yaşar University*, Cilt 8, Özel Sayı, 2013, ss. 2543-2544.

⁵⁶ Bkz., Reçber, *Uluslararası Hukuk*, op.cit., ss. 251-252.

Aşağıda Genel Kurul'un gerek kurumsal yapısı gerek görevleri ve yetkileri konusunda detaylı açıklamalar yapacağız.

3.3. Ekonomik ve Sosyal Konsey

Ekonomik ve Sosyal Konsey, Genel Kurul tarafından üç yıllığına seçilen BM üyesi devletlerin elli dört temsilcisinden oluşmaktadır. Ekonomik ve Sosyal Konsey'in yetkileri ve görevleri⁵⁷ BMKA'nın 62. maddesinde ve kendisine ait İç Tüzüğünde düzenlenmiştir. Bu anlamda Ekonomik ve Sosyal Konsey, sosyal, ekonomik, kültür, sağlık, eğitim, insan hakları ve temel özgürlükleri vb. alanlarda uluslararası nitelikte araştırmalar yapmakta, raporlar hazırlamakta ve BM uzmanlık kurumlarına ve üye devletlere tavsiyede bulunabilmektedir.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, bahsettiğimiz bu alanlara ilişkin Genel Kurul'a sunmak üzere uluslararası andlaşma, sözleşme vb. şeklinde uluslararası hukuk işlemleri taslaklarını ve uluslararası mahiyette konferansları hazırlayabilmektedir.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, görev alanıyla ilgili olmak kaydıyla, BM Güvenlik Konseyi'ne bilgi vermekte ve Güvenlik Konseyi kendisinden talep ettiği takdirde ona yardım etmektedir. Aynı şekilde Ekonomik ve Sosyal Konsey, BMKA itibarıyla yetkisinde bulunan alanlarda Genel Kurul'un tavsiyeleri doğrultusunda usulüne uygun olarak görevlerini yerine getirmektedir.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, Genel Kurul'un onay vermesi kaydıyla BM üyesi devletlerin veya uzmanlık (ihtisas) organlarının/kuruluşlarının kendisinden talep edeceği görevleri de yerine getirmektedir⁵⁸.

3.4. Uluslararası Adalet Divanı

Uluslararası Adalet Divanı,⁵⁹ BM bünyesinde yargı yetkisi kullanan ve ana organ olarak görev üstlenen bir kurumdur. Uluslararası Sürekli Adalet Divanı, Milletler Cemiyeti döneminde ana organ statüsünde bulunmazken, Uluslararası Adalet Divanı'na bu statü BMKA itibarıyla verilmiştir. Uluslararası Sürekli Adalet Divanı'nın Statüsü Uluslararası Adalet Divanı'nın Statüsü olarak benimsenmiştir.

⁵⁷ Erdem Denk, *Uluslararası Örgütler Hukuku: Birleşmiş Milletler Sistemi*, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2015, ss. 206-212.

⁵⁸ <https://www.un.org/ecosoc/en>.

⁵⁹ Ayşe Füsün Arsava, "Uluslararası Adalet Divanının Yargı Yetkisi ve Treaty Bodies", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 65, Sayı 4, 2016, ss. 3199-3215.

Uluslararası Adalet Divanı'nın önünde ancak devletlerin davalı veya davacı olabileceklerini Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'nün 34. maddesi açıkça düzenlemektedir.

Uluslararası uyuşmazlıkların adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak barışçı yollardan çözümlenmesi görevini üstlenen Uluslararası Adalet Divanı, çalışmalarını Hollanda'nın La Haye kentinde yürütmekte ve Genel Kurul ile Güvenlik Konseyi'nin öngörülen usule uygun olarak eş zamanlı olacak şekilde seçtikleri onbeş yargıçtan oluşmaktadır.

BM üyesi devletler, Uluslararası Adalet Divanı'na taraf olmakta, BM üyesi olmayan devletlerin ise Divan'a taraf olmaları durumu Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesi ve Genel Kurul kararı ile mümkün olabilmektedir.

Prensip olarak BM üyesi devletlerin aralarındaki uluslararası nitelikteki uyuşmazlıkları, çözmesi için Uluslararası Adalet Divanı'na getirmeleri gerekmektedir. Eğer Divan uyuşmazlığa ilişkin karar verirse, bu karar (danışma görüşü hariç) uyuşmazlığa taraf olan devletleri bağlamaktadır.

Ancak bu kararın gereğini yerine getirmede bir problem yaşanır veya bir devlet bu anlamda yükümlülüğünü yerine getirmezse, diğer taraf Güvenlik Konseyi'ne müracaat ederek gereğinin yapılmasını sağlamaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda Güvenlik Konseyi alacağı karar ile muhatap devlete tavsiyelerde bulunmakta veya bu devlete yönelik alınabilecek önlemlere karar vermektedir.

3.5. Vesayet Konseyi

Vesayet Konseyi, BM'nin ana organlarından biridir. Bu organ BMKA itibarıyla kendisine verilen yetkileri kullanmakta ve görevleri yerine getirmektedir. BMKA'nın XII. Bölümü, Uluslararası Vesayet Rejimi kenar başlığıyla vesayet sisteminin nasıl ve ne şekilde işleyeceğini genel anlamda açıklamaktadır.

BM, kendisinin gözetimi ve denetimi altında olmak kaydıyla, Dünyadaki bazı bölgelerde (çoğunluğu Afrika) yapılacak özel anlaşmalar gereğince vesayet rejimi kurmuştur. Tesis edilen özel anlaşmalar neticesinde, bu yerler vesayet altındaki bölge ismiyle anılmıştır.

Vesayet sistemi, vesayet altına konulacak yerlerdeki toplulukların kendilerini yönetme hususunda yeterli hale gelinceye kadar çeşitli devletlerin vesayeti altında kalmalarını öngörmüştür.

BMKA'nın XIII. Bölümünde Vesayet Konseyi'nin bileşimi hakkında düzenlemeler bulunmaktadır. BMKA'nın 86. maddesi gereğince, Vesayet Konseyi'nin bileşimi şu şekildedir: vesayet altındaki bölgenin yönetiminden sorumlu üyeler; BMKA'nın 23. maddesinde adları belirtilen, ancak vasilik altında bölge yönetmeyen üyeler; Vesayet Konseyi'nin toplam üye sayısının, vesayet altında ülke yöneten üyelerle yönetmeyenler arasında eşit biçimde bölüşülmesini sağlamaya yetecek sayıda, Genel Kurul tarafından üç yıllık bir süre için seçilecek başka üyeler.

Vesayet altına konulan yerlerin tümü, günümüze kadar bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Ancak, dünyanın çeşitli bölgelerinde aşağıda sunacağımız gibi sömürge altında bulunan yerlerin⁶⁰ olduğunu da hatırlatmak gerekir.

3.6. Genel Sekreterlik

BM Genel Sekreterliği,⁶¹ BM itibarıyla sunacağımız son ana organdır. Genel Sekreterlik, BMKA düzenlemeleriyle kendisine verilen görevleri yerine getirmektedir. Böyle olmakla birlikte, Genel Sekreterlik'in diğer organların kendisine verdiği görevleri yerine getirme fonksiyonunun da olduğunu belirtmek gerekir.

Genel Sekreterlik'in (hatta BM'nin) en üst fonksiyoneri/memuru Genel Sekreter'dir. Genel Sekreter, Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesi üzerine Genel Kurul tarafından atanmaktadır. Genel Sekreter, diğer organların toplantılarına iştirak etmekte ve BMKA'da öngörüldüğü gibi onlar tarafından verilen görevleri de yerine getirmektedir. Ayrıca Genel Sekreter, BM'nin faaliyetleri konusunda Genel Kurul'a yıllık rapor sunmaktadır.

Genel Sekreterlik sadece BM'nin teknik nitelikte işlerini yerine getiren bir organ değildir. Örneğin Genel Sekreter, uluslararası barışın bozulma ihtimalinde veya bozulması durumunda veya uluslararası güvenliğin korunmasının güçleştiği herhangi bir olasılıkta, önlem alınması gayesiyle bu hususu Güvenlik Konseyi'nin dikkatine sunabilmektedir.

⁶⁰ Bkz., <http://www.unicankara.org.tr/today/7.html>.

⁶¹ <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/400/4343.pdf>.

BM Genel Sekreterlik görevini yürüten kişiler şunlardır: Trygve Halvdan Lie (1946-1952); Dag Hammarskjöld (1953-1961); U Thant (1961-1971); Kurt Waldheim (1972-1981); Javier Pérez de Cuéllar (1982-1991); Boutros Boutros-Ghali (1992-1996); Kofi Annan (1997-2006); Ban Ki-Moon (2006-2016); António Guterres (2017-...) ⁶².

⁶² Reçber, *Uluslararası Hukuk*, loc.cit.

İKİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURULU'NUN YAPISI, YETKİLERİ VE GÖREVLERİ

BM Genel Kurulu'na ilişkin çalışmanın ilk bölümünde genel anlamda bilgiler vermiştik. Genel Kurul'a ilişkin bilgiler aktarılırken mümkün olduğunca deskriptif/betimleyici yöntem yerine analitik bir yaklaşım oluşturmaya çalışacağız. Çalışmanın ana konusunu oluşturan Genel Kurul'un yapısını, yetkilerini ve görevlerini sırasıyla şu şekilde aktarabiliriz.

1. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun Yapısı

BM Genel Kurulu'nun, uluslararası barışın ve güvenliğin korunmasında veya duruma göre yeniden tesisinde kullandığı veya kullanabileceği yetkilerin işlerlik kazanmasında şüphesiz kurumsal yapısının rolünün önemi büyüktür. Bu yapının etkin bir şekilde işlemesi doğaldır ki Genel Kurul'un görev alanı itibarıyla başarısını artıracaktır. Aşağıda genel anlamda BM Genel Kurulu'nun yapısına ilişkin genel bilgileri sunmaya çalışacağız.

1.1. Sekreterlik

Aslında Genel Kurul'un sekretery görevini, BM'nin ana organı olan Genel Sekreterlik genel anlamda üstlenmektedir. Bu konuda Genel Kurul İç Tüzüğü'nün GKİT 45. maddesi ve devamında gerekli düzenlemeleri bulmak olasıdır. Öyle ki BM Genel Sekreteri, Genel Kurul'un, Komitelerinin ve Komisyonlarının bütün toplantılarında görev üstlenmektedir. Genel Sekreter, bir sekreterlik memurunun bazı toplantılarında vekâleten kendisini temsil etmesine karar verebilmektedir.

BM Genel Sekreteri, Genel Kurul'a, Komitelerine ve diğer tali organlarına hizmet sunacak personeli görevlendirmekte ve bunları yönetmektedir⁶³. BM Genel Kurulu'nun iç işleyişinden, belgelerin iletiminden, saklanması, toplantı düzeninin oluşturulması gibi hususlardan sorumlu olan Sekreterlik, önemli bir fonksiyon üstlenmektedir.

⁶³ GKİT'nin 46. maddesi.

Diğer bir ifadeyle Sekreterlik, Genel Kurul'un dokümanlarının, raporlarının, kararlarının vb. işlemlerinin arşiv, koru(n)ma, çeviri, basım ve dağıtımından sorumludur. BM Genel Kurulu'nun oturumlarındaki konuşmaların çevirisi, gündem protokollerinin tutulması, basılması, dağıtılması, arşivlenmesi ve bunların korunması gibi görevler de Sekreterliğe ait olmaktadır⁶⁴.

1.2. Başkanlık

Genel Kurul başka türlü karar vermediği sürece, toplantı döneminin açılışından üç ay önce Başkan ve yirmi bir Başkan Yardımcısını seçmektedir. Eğer, Genel Kurul'un toplantı döneminin açılışında Başkan seçilememişse, bir önceki çalışma dönemi Başkanının uyrukluğunu taşıdığı BM üyesi devletin delegasyon başkanı, Genel Kurul'un başkanlığını yapmaktadır⁶⁵.

Genel Kurul Başkanı'nın seçiminde üstü örtülü bir biçimde bir centilmenler anlaşması olduğu söylenebilir. Zira, Genel Kurul Başkanı'nın seçiminde prensip olarak eşit coğrafi temsil ilkesi uygulanmaya çalışılmaktadır. Eşit coğrafi temsili sağlayabilmek için Genel Kurul Başkanı'nın her yıl sırayla Dünyanın beş coğrafi bölgesinden (Afrika, Asya, Doğu Avrupa, Latin Amerika ve Karayipler, Batı Avrupa ve diğer devletler gibi) seçilmesine özen gösterilmektedir.

1.2.1. Büro/Başkanlık Divanı

Büro veya Başkanlık Divanı, Genel Kurul Başkanı, Genel Kurul'un yirmi bir Başkan Yardımcısı ve altı ana Komisyon Başkanından oluşmaktadır. Büro'nun başkanlığını Genel Kurul Başkanı yapmaktadır.

Bir ulusal delegasyondan en fazla bir üye Büroda üye olabilir. Büronun oluşumunda Genel Kurul'un temsil kabiliyeti dikkate alınmaktadır. Genel Kurul, bir çalışma dönemi süresinin sonuna kadar görevlendirilecek ve üyelerin katılımına açık başka Komisyonlar kurarsa, bunların başkanları da Büronun oturumlarına katılabilmekte ve oy hakkı olmaksızın görüşmelere iştirak edebilmektedir⁶⁶.

⁶⁴ GKİT'nin 47. maddesi.

⁶⁵ GKİT'nin 30 ve 31. maddeleri.

⁶⁶ GKİT'nin 38. maddesi.

Büro, siyasi konulara veya sorunlara ilişkin hiçbir karar tesis etme yetkisine sahip değildir. Büro, Genel Kurul'un bütün komisyonlarının çalışmalarının koordine edilmesinden, öncelik gerektiren gündemin oluşturulmasından, her toplantı döneminde gündemi belirlemede Genel Kurul Başkanı'na yardım etmekten sorumludur. Büro, Genel Kurul'a yöneltilen veya önerilen her sorunun gündeme alınması hususunda tavsiyelerde de bulunmaktadır⁶⁷.

1.3. Destekleyici Organlar

BM Genel Kurulu, aşağıda sunacağımız gibi görevlerini yerine getirmede ve yetkilerini kullanmada destekleyici nitelikte organlar tesis etmiş ve bunların hizmetinden yararlanmıştır. Bu organlardan ilki komisyonlar olmaktadır.

1.3.1. Komisyonlar

BM Genel Kurulu'nun çeşitli tarihlerde tesis ettiği komisyonlar görev ve yetki alanları itibarıyla çeşitlilik göstermektedir. Bu komisyonların kurulmasında BM Genel Kurulu kendi İç Tüzük kurallarını işletmiş veya işletmektedir.

1.3.1.1. Barışı Sürdürme (Konsolide Etme) Komisyonu

Barışı Sürdürme Komisyonu, BM Güvenlik Konseyi'nin 1645 (2005) ve 1646 (2005) sayılı kararları ve Genel Kurul'un 60/180 sayılı kararı ile 20.12.2005 tarihinde kurulmuştur. BM Genel Kurulu, altmışıncı yıl döneminde, 2005 yılı Dünya Zirvesi'nde (60/1 sayılı kararın 97 nolu paragrafı) alınan karara etkinlik kazandırmak gayesiyle barışın Barışı Sürdürme Komisyonu olarak adlandırılan hükümetler arası bir danışma organını Güvenlik Konseyi ile birlikte somut mahiyette kurmaya karar vermiştir.

Bu Komisyon şu görevlere sahiptir:

- a).** Çatışma veya uyuşmazlık sonrası barışın yeniden tesisi ve sürdürülmesi amacıyla entegre/bütünleşik stratejileri önermek, konuya ilişkin görüşleri sunmak ve kaynakları harekete geçirmek gayesiyle tüm ilgili tarafları bir araya getirmek;
- b).** Sürekli bir gelişimin temellerini atmak gayesiyle entegre stratejilerin hazırlanmasını sağlamak ve uyuşmazlık sonrasındaki kalkınma için gerekli kurumların oluşturulması ve güçlendirilmesi çabalarına dikkat çekmek;

⁶⁷ <https://www.un.org/en/ga/general/general.shtml>.

c). Uyuşmazlık sonrası kalkınma girişimi lehine uluslararası topluluğun harekete geçmesinin süresini uzatmak ve ilk kalkınma aktiviteleri için öngörülebilir bir finansmanı sağlamaya yardım etmek, en iyi uygulamaları tanımlamak, BM sisteminin içinde ve dışında tüm ilgililer arasında koordinasyonu güçlendirmek amacıyla bilgi vermek ve tavsiyelerde bulunmak;

d). BM Genel Kurulu'na her yıl uluslararası barış hakkında yıllık rapor sunmak.

İlk toplantısını kuruluşundan itibaren yaklaşık iki yıl sonra 23-27.06.2007 tarihlerinde yapan Barışı Sürdürme Komisyonu, otuz bir üyeden oluşmaktadır⁶⁸.

1.3.1.2. Silahsızlanma/Silahsızlandırma Komisyonu

Silahsızlanma Komisyonu, BM Güvenlik Konseyi bünyesinde BM Genel Kurulu'nun 502 (VI) sayılı kararıyla silahsızlanma konusunda görev yapmak üzere 1952 yılında kurulmuştur. Bu Komisyon, fırsat doğurtusunda ancak 1959 yılından sonra toplanabilmiştir. BM üyesi devletlerin tümünden oluşan destekleyici özelliği olan yeni bir Silahsızlanma Komisyonu, BM Genel Kurulu'nun 1978 yılındaki olağanüstü toplantısında oluşturulmuştur.

Silahsızlanma Komisyonu, olağanüstü toplantı döneminde kabul edilen kararlı taleplerin, tavsiyelerin ve kararların takibinden ve çeşitli silahsızlanma sorunlarının incelenmesinden sorumlu bir görüşme organı olarak tesis edilmiştir. İlkbaharda üç hafta boyunca toplanan ve çeşitli çalışma gruplarından da destek alan Silahsızlanma Komisyonu, Genel Kurul'a yaptığı çalışmalarla ilgili yıllık bir rapor sunmaktadır⁶⁹.

1.3.1.3. Uluslararası Kamu Hizmeti Komisyonu

BM Genel Kurulu tarafından 18.12.1974 tarihli ve 3357 (XXIX) sayılı kararı ile tesis edilen Uluslararası Kamu Hizmeti Komisyonu, BM'nin ortak rejimini uygulayan örgütlenmelerde istihdam koşullarının koordinasyonunu ve düzenlemesini sağlamak için tesis edilmiştir. Bu Komisyon, BM ortak rejimini uygulayan uluslararası örgütler, özel kurumlar da dahil olmak üzere, BM itibarıyla görevlerini yerine getirmektedir⁷⁰.

⁶⁸ Bkz., https://www.un.org/en/ga/62/plenary/peacebuilding_commission/bkg.shtml.

⁶⁹ Bkz., <https://www.un.org/disarmament/institutions/disarmament-commission/>.

⁷⁰ Bkz., [https://undocs.org/en/A/RES/3357\(XXIX\)](https://undocs.org/en/A/RES/3357(XXIX)).

1.3.1.4. Uluslararası Hukuk Komisyonu

Uluslararası Hukuk Komisyonu'nu, 21.11.1947 tarihli ve 174 (II) sayılı kararı⁷¹ ile BM Genel Kurulu tesis etmiştir. Bu kararın ekinde Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun yetkilerini ve görevlerini detaylı olarak düzenleyen Statüsü⁷² de kabul edilmiştir.

Uluslararası Hukuk Komisyonu, BM Genel Kurulu bünyesinde oluşturulan en önemli yapı veya organdır. Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun fonksiyonlarından en dikkat çeken kodlaştırma yani kodifikasyon (derleme, toplama) çalışmalarıdır.

BMKA'nın 13. maddesinin 1. Paragrafı, Genel Kurul'a diğer görevleri içerisinde uluslararası hukukun giderek geliştirilmesini ve kodifikasyonunu/kodlaştırılmasını teşvik etme görevini vermiştir. BM Genel Kurulu da bu görevinin yerine getirilmesi hususunda yukarıda belirttiğimiz gibi Uluslararası Hukuk Komisyonu'nu kurmuştur. Uluslararası Hukuk Komisyonu, Statüsü ile kendisine atfedilen yetkileri kullanmaya ve görevlerini yerine getirmeye çalışmaktadır. Bu görevlerin içerisinde kodlaştırmanın yanı sıra, mevcut uluslararası hukuk normlarının incelenmesi, eksikliklerin tespit edilmesi ve bunların raporlanarak BM Genel Kurulu'na sunulması da yer almaktadır.

Uluslararası Hukuk Komisyonu uluslararası hukuk alanında uzman olan, çeşitli hukuk sistemlerini temsil eden ve seçildikten sonra vatandaşı oldukları devletlerden bağımsız hareket eden otuz dört kişiden oluşmakta ve bu kişiler BM Genel Kurulu tarafından beş yıllığına seçilmektedir. Komisyonu oluşturan ilk üyeler 03.11.1948 tarihinde seçilmiş ve Komisyon ilk toplantısını 12.04-09.06.1949 tarihleri arasında yapmıştır. Uluslararası Hukuk Komisyonu, görevi ve kullanması gereken yetkileri gereği olarak her yıl (on-oniki hafta süren toplantı dönemleriyle) toplanmaktadır⁷³. Uluslararası Hukuk Komisyonu, kendi girişimiyle veya Genel Kurul'un istemiyle uluslararası hukuk alanında uluslararası hukuk işlemleri taslakları (andlaşma, sözleşme, protokol vb.) hazırlamakta ve bunları Genel Kurul'a sunmaktadır.

⁷¹ Bkz., [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/174\(II\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/174(II)).

⁷²Uluslararası Hukuk Komisyonu Statüsü'nün tam metni için bkz., <https://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/14/14-01/international-law-commission.xml>.

⁷³ Reçber, *Uluslararası Hukuk*, op.cit., s. 152.

1.3.1.5. BM Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu

Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu, BM Genel Kurulu tarafından 16.12.1966 tarih ve 2205 (XXI) sayılı kararıyla kurulmuştur. Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu, kendisine tanınan yetkiler kapsamında yasal araçları hazırlayarak uluslararası ticaret hukukunun modernleşmesi ve ahengi konusunda teşvik edici çalışmalarda bulunmaktadır⁷⁴. Bu anlamda Komisyon, uluslararası ticaret hukuku konusunda yetkili olan uluslararası örgütlerin çalışmalarını koordine etmekte ve bunlar arasında işbirliğini güçlendirmeye çalışmaktadır.

Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu, ticaret hukuku ile ilgili mevcut uluslararası hukuk işlemlerine (andlaşmalara, sözleşmelere) katılımı artırmak için çalışmalar yapmakta ve gerekmesi halinde yeni uluslararası hukuk işlemlerinin kabul edilmesi için çalışmalar yürütmektedir⁷⁵.

1.3.1.6. BM Filistin İçin Uzlaştırma Komisyonu

BM Genel Kurulu, Filistin sorununun çözüm yöntemlerini tanımlayan 11.12.1948 tarihli ve 194 (III) sayılı kararı kabul etmiştir. Bu Komisyona ilişkin aşağıda çalışmanın üçüncü bölümünde yapısı, görev ve yetkileri konusunda detaylı bilgiler vereceğiz.

Bu karar aynı zamanda, Filistin İçin Uzlaştırma Komisyonu'nun kurulmasını da benimsemiştir. Günümüze kadar devam eden Filistin sorununun çok kapsamlı bir konu olduğunu belirtmek gerekir. Ancak böyle olmakla birlikte, BM Genel Kurulu bu sorunun çözümü ve uluslararası barışın korunması/sürdürülmesi hususunda çalışmalarını sürdürmektedir.

Filistin İçin Uzlaştırma Komisyonu, Filistin topraklarında devam eden Kudüs'ün statüsü, sığınmacılar-mülteciler ve toprakların bölüşümü şeklindeki üç soruna yönelik büyük bir çaba sürdürmektedir⁷⁶.

1.3.1.7. Danışma Komisyonu

Danışma Komisyonu'nun kurulmasına kaynaklık eden tasarruf, BM Genel Kurulu'nun Aralık 1949 yılındaki 302 (IV) sayılı kararıdır. Günümüzde bu yapı Yakın

⁷⁴ <https://uncitral.un.org/en>

⁷⁵ Bkz., https://www.uncitral.org/pdf/french/yearbooks/yb-1968-70-f/yb_1968-70_f.pdf.

⁷⁶ Bkz.: <http://www.un.org/french/Depts/palestine/history2.shtml>.

Doğuda Filistinli Mültecileri İçin BM Çalışmaları ve Kurtarma Ofisi Danışma Komisyonu olarak adlandırılmaktadır. Bu Komisyon (UNRWA), özellikle yakın ve orta doğudaki yerel hükümetlerle işbirliği halinde mültecilerle ilgili aktivitelerden sorumlu olmaktadır⁷⁷.

1.3.2.Komiteler

Aşağıda sunacağımız gibi BM Genel Kurulu görevlerini yerine getirmede tesis ettiği komitelerden yararlanmaktadır. Bunları aşağıdaki gibi kısaca ele almaya çalışacağız.

1.3.2.1. Yatırımlar Komitesi

Yatırımlar Komitesi, BM Genel Kurulu tarafından 15.11.1947 tarihli ve 155 (II) sayılı kararıyla kurulmuştur. Yatırımlar Komitesi, BM tarafından yönetilen sermayeler, özel sermaye yatırımları, emeklilik fonları gibi hususlarda yetki kullanmaktadır⁷⁸.

1.3.2.2. BM Personeli Emeklilik Ödenekleri Komitesi

BM Personeli Emeklilik Ödenekleri Komitesi, Genel Kurul'un 15.11.1947 tarihli ve 156 (II) sayılı kararıyla kurulmuş ve daha sonra bu konuya ilişkin Ortak Sandık Statüsünün oluşturulması ise 07.12.1948 tarihli ve 248 (III) sayılı kararla benimsenmiştir⁷⁹.

1.3.2.3. Nüfus Ödül Komitesi/Nüfus Konusunda BM Ödül Komitesi

BM Genel Kurulu tarafından 17.12.1981 tarihli ve 36/201 sayılı kararla kurulan Nüfus Ödül Komitesi, her yıl nüfusa ilişkin diploma, altın madalya, para vb. ödüller vermektedir. Ödül, genel anlamda ulusal ve/veya uluslararası toplum itibarıyla farkındalık yaratan kişi veya kurumlara verilmektedir⁸⁰.

1.3.2.4. Katkılar Komitesi

BM Genel Kurulu tarafından 13.02.1946 tarihli ve 14 (I) A sayılı kararıyla kurulan Katkılar Komitesi, BM sisteminde BM Bütçesinin oluşturulmasında ve üye

⁷⁷ Bkz.: <https://www.unrwa.org/who-we-are>.

⁷⁸ Bkz.: [http://undocs.org/en/A/RES/155\(II\)](http://undocs.org/en/A/RES/155(II)).

⁷⁹ [http://undocs.org/en/A/RES/248\(III\)](http://undocs.org/en/A/RES/248(III)).

⁸⁰ <http://undocs.org/en/A/RES/36/201>.

devletler tarafından kendilerine tahsis edilen oranlarda yaptıkları katkılara ilişkin yetki kullanmaktadır⁸¹.

1.3.2.5. Koordinasyon ve Program Komitesi

BM Genel Kurulu'nun 31/93 ve Ekonomik ve Sosyal Konsey'in 2008 (LX) sayılı kararlarıyla kurulan Koordinasyon ve Program Komitesi, BM'nin bu iki ana organının planlama, koordinasyon ve programlama alanındaki görev ve yetkilerini kullanmaktadır. Bu Komite, stratejik çerçeveleri de incelemektedir⁸².

1.3.2.6. Konferanslar Komitesi

BM Genel Kurulu tarafından 20.12.1966 tarihli ve 2239 (XXI) sayılı kararla kurulan ve 18.12.1974 tarihli 3351 (XXIX) sayılı kararla yenilenen Konferanslar Komitesi, 21.12.1988 tarihli ve 43/222 sayılı kararla daimi nitelikte destekleyici bir organ haline dönüştürülmüştür.

Konferanslar Komitesi 1988 yılından bu yana, toplantıların ve konferansların takvime bağlanması, toplantılar için konferans hizmeti vermeyi sağlamaya ilişkin istatistiki veriler dâhil olmak üzere, Nairobi, Viyana ve New York'ta konferans ve hizmetlerin yapılması, yayın ve dokümantasyonlara ilişkin sorunlar, yorum ve tercüme işleri gibi hususlarda yetki kullanmakta ve görev üstlenmektedir⁸³.

1.3.2.7. Enformasyon/Bilgilendirme Komitesi

18.12.1978 tarihli ve 33/115 C sayılı kararla BM Genel Kurulu tarafından kurulan Enformasyon Komitesi, kamuoyunun bilgilendirilmesine ilişkin sorunlarla ilgili görev üstlenmekte ve yetki kullanmaktadır. Enformasyon Komitesi, Enformasyon Dairesinin çalışmalarını kontrol etmekte ve Dairenin aktiviteleri, programları ve politikaları hususunda önerilerde bulunmaktadır⁸⁴.

1.3.2.8. Ev Sahibi Devletlerle İlişkiler Komitesi

BM Genel Kurulu tarafından 15.12.1971 tarihli ve 2819 (XXVI) sayılı kararla kurulan Ev Sahibi Devletlerle İlişkiler Komitesi, BM Genel Kurulu'nun çalışmalarını

⁸¹ [http://undocs.org/en/A/RES/14\(I\)](http://undocs.org/en/A/RES/14(I)).

⁸² Bkz.: <http://www.un.org/fr/aboutun/budget/cpc.shtml>.

⁸³ <https://coc.dgacm.org/>.

⁸⁴ <http://www.un.org/en/ga/coi/>; <http://undocs.org/en/A/RES/33/115>.

yürüttüğü veya temsil ilişkisi kurduğu, kabul eden konumunda olan devletlerle ilişkiler konusunda yetkiler kullanmakta ve görevler üstlenmektedir⁸⁵.

1.3.2.9. Yetki Belgeleri Komisyonu/Komitesi

BM Genel Kurulu tarafından Başkanın önerisi üzerine her olağan toplantı dönemi için üyeleri (dokuz kişi) yeniden atanan Yetki Belgeleri Komisyonu/Komitesi, temsilcilerin yetkileri hususunda Genel Kurul'a rapor sunmaktadır.

BM Genel Kurulu'nun acil ve/veya olağanüstü durumlardaki toplantıları için üye devletlerin temsilcilerinin nasıl ve ne şekilde yetkili olduklarının tespit edilmesi hizmetini sunan bu Komite kurulabilmektedir⁸⁶.

1.3.2.10. Filistin Halkının Devredilemez Haklarının Kullanımı Komitesi

10.11.1975 tarihli ve 3376 sayılı kararla BM Genel Kurulu tarafından Filistin Halkının Devredilemez Haklarının Kullanımı Komitesi kurulmuştur. BM Genel Kurulu, bu Komite aracılığıyla Filistin halkının BM mevzuatı ve diğer uluslararası hukuk düzenlemeleri kapsamında olan haklarını dış müdahaleler olmaksızın kullanabilmesi amacıyla çalışmalar yapılmasını benimsemiştir.

Filistin halkının ulusal egemenlik, bağımsızlık, yerlerinden edilmiş kişilerin yurtlarına dönme haklarını kullanabilmeleri için uygun ortamın hazırlanması hususunda Komite'nin çalışma(lar) yürüttüğünü belirtmek gerekir. Bu konuda Komite, her yıl BM Genel Kurulu'na rapor sunmaktadır. Genel Kurul, Komite'nin görev süresini her yıl yenilemektedir. Komite aracılığıyla Filistin halkının devredilemez haklarına ilişkin uluslararası toplantılar ve konferanslar düzenlenmekte, dünyadaki sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapılmakta, iletişim kurulmakta, bilgi ve yayın programı yönetilmekte ve yıllık etkinlikler düzenlenmektedir⁸⁷.

1.3.2.11. Atmosfer Dışı Uzayın Barışçı Amaçlarla Kullanımı Komitesi

BM Genel Kurulu tarafından 12.12.1959 tarihli ve 1472 (XIV) sayılı kararla ad hoc komite olarak kurulan ve 1962 yılında daimi komite hâline dönüştürülen ve sekreterliğini BM Uzay İşleri Ofisi'nin yaptığı Atmosfer Dışı Uzayın Barışçı

⁸⁵ [http://undocs.org/en/A/RES/2819\(XXVI\)](http://undocs.org/en/A/RES/2819(XXVI)).

⁸⁶ <https://www.un.org/en/ga/credentials/credentials.shtml>.

⁸⁷ <https://www.un.org/unispal/>; [http://undocs.org/en/A/RES/3376\(XXX\)](http://undocs.org/en/A/RES/3376(XXX)).

Amaçlarla Kullanılması Komitesi, BM bünyesinde destekleyici bir organ olarak görev üstlenmektedir.

Komite, uzayın geliştirilen araçlarla kullanılması hususunda daha önceden uluslararası hukuk kişileri arasında benimsenmiş uluslararası hukuk işlemlerine riayet edilmesini ve bu alanın kullanımına ilişkin düzenin sağlanması için çalışma yapılmasını amaçlamaktadır⁸⁸.

1.3.2.12. İyon Gazlarının Radyasyon Etkilerini İncelemek İçin Birleşmiş Milletler Bilim Komitesi

BM Genel Kurulu tarafından 1955 yılında 913(X) sayılı kararla kurulan bu Komite, özellikle iyon gazlarının sebep olduğu radyasyon türü zararlı ışınların gerek Dünya gerek Dünya üzerinde yaşayan tüm canlıların zarar görmemesi için önleyici ve koruyucu nitelikte önlemler olarak çalışmalar yürütmektedir⁸⁹.

1.3.3. Özel Komiteler

BM Genel Kurulu, ihtiyaçlar doğrultusunda zaman zaman özel komiteler de tesis edebilmektedir. Bunları şu şekilde sunabiliriz.

1.3.3.1. Birleşmiş Milletler Adaletin Yönetimiyle İlgili Özel Komite

BM Genel Kurulu, 06.12.2007 tarihli ve 62/519 sayılı kararıyla Adaletin Yönetimiyle İlgili Özel Komite kurmuştur. Bu Komite, uzmanlık organları ve üye devletlere açık olarak adaletin dağıtımını, işleyişi, sürdürülmesi gibi hususlarda çalışmalar yapmaktadır⁹⁰.

1.3.3.2. Birleşmiş Milletler Görevlerinin Yürütülmesinde Uzmanların ve Görevlilerin Cezai Sorumluluğuyla İlgili Özel Komite

04.12.2006 tarihli ve 61/29 sayılı kararıyla BM Genel Kurulu, BM tarafından görevlendirilen BM memurlarının ve/veya uzmanların/ekspertlerin, görevleri esnasında gerçekleştirdikleri eylemlere ve/veya tesis ettikleri işlemlere yönelik cezai sorumlulukları konusunda çalışmalar yapmakla görevli BM Görevlerinin Yürütülmesinde Uzmanların ve Görevlilerin Cezai Sorumluluğuyla İlgili Özel

⁸⁸ [http://undocs.org/en/A/RES/1472\(XIV\)](http://undocs.org/en/A/RES/1472(XIV)); <http://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/copuos/index.html>.

⁸⁹ [http://undocs.org/en/A/RES/913\(X\)](http://undocs.org/en/A/RES/913(X)); http://www.unsccar.org/unsccar/en/about_us.html.

⁹⁰ <http://legal.un.org/committees/>.

Komite kurmuştur. Komite, BM üyesi devletlere, uzmanlık örgütleri ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı üyelerine açıktır⁹¹.

1.3.3.3. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 51/210 Kararıyla Kurulan Özel Komite

Genel Kurul'un 21/210 sayılı kararıyla kurulan bu Komite, özellikle BMKA'nın 13. maddesinde bahsi geçen uluslararası hukukun kodlaştırılması hususunda yetki kullanmak ve görev üstlenmek gayesiyle çalışmalar yürütmektedir⁹².

1.3.3.4. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Programına Gönüllülerin Katkılarının Duyurulması Özel Komitesi

Genel Kurul'un 20.12.1961 tarihli ve 1729 (XVI) sayılı kararıyla kurulan bu Komite, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği bünyesinde yürütülen programlara ilişkin gönüllülerin katkı yapmalarını sağlama hususunda görev üstlenmektedir⁹³.

1.3.3.5. Yakın Doğuda Filistinli Mültecilerin Birleşmiş Milletler Çalışmalarına ve Kurtarma Ofisine Gönüllülerin Katkılarının Duyurulması Özel Komitesi

Bir üstte aktardığımız Komite için benimsenen karar itibarıyla özellikle Yakın Doğuda Filistinli mülteciler için BM çalışmalarına ve kurtarma birimlerine gönüllülerin katkıları hususunda çalışmalar yapmaktadır.

1.3.3.6. Engelli Kişilerin Onurlarının, Haklarının Korunması ve Artırılması İçin Entegre ve Genel Bir Uluslararası Sözleşmenin Hazırlanmasından Sorumlu Özel Komite

BM Genel Kurulu tarafından 19.12.2001 tarihli ve 56/168 sayılı kararla kurulan ve en son toplantısı 16.01.-03.02.2006 tarihlerinde yapılan bu Komitenin engelli kişilerin onurlarının, haklarının korunması ve artırılması hususunda uluslararası hukuk sisteminde genel ve entegre uluslararası bir sözleşmenin veya işlemin hazırlanmasına yönelik çalışmalar yürütmektedir⁹⁴.

⁹¹ <http://undocs.org/en/A/RES/61/29>; http://legal.un.org/committees/criminal_accountability/.

⁹² <http://legal.un.org/committees/>.

⁹³ [http://undocs.org/en/A/RES/1729\(XVI\)](http://undocs.org/en/A/RES/1729(XVI)).

⁹⁴ <http://undocs.org/en/A/RES/56/168>; <https://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/adhoccom.htm>.

1.3.3.7. Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin Müzakere Edilmesinden Sorumlu Özel Komite

Yolsuzlukla mücadele konusunda bir sözleşmenin hazırlanmasından sorumlu olan bu Komite, Genel Kurul tarafından 04.12.2000 tarihli ve 55/61 sayılı kararla kurulmuştur. Bu Komite'nin çalışmaları doğrultusunda en son toplantısını 26.01-06.02.2004 tarihlerinde yaptığını belirtmek gerekir⁹⁵.

1.3.3.8. Hint Okyanusu Özel Komitesi

BM Genel Kurulu, Hint Okyanusu'nun bir barış sahası olması hususunda çalışmalar yapmak amacıyla 2992 (XXVII) sayılı kararla Hint Okyanusu Özel Komitesi'ni kurmuştur⁹⁶.

1.3.3.9. Birleşmiş Milletler Personelinin ve İlgili Personelin Güvenliğine İlişkin Sözleşmeyle Sunulan Hukuki Korumanın Kapsamı Özel Komitesi

BM Genel Kurulu tarafından 21.12.2001 tarihli ve 56/89 sayılı kararla kurulan ve en son toplantısını 04-10.10.2005 tarihlerinde yapan bu Komite, BM bünyesinde üye devletler adına ortak olarak çalışan personel ile BM personelinin güven içerisinde çalışmalarını yürütmesi gayesiyle tesis edilecek bir Sözleşme ile bu personelin hukuki korumasının nasıl ve ne şekilde olacağıyla ilgili görevler üstlenmektedir⁹⁷.

1.3.3.10. Barışın Sürdürülmesi Operasyonları Özel Komitesi

Genel Kurul tarafından 18.02.1965 tarihinde 2006 (XIX) sayılı kararıyla kurulan Barışın Sürdürülmesi Operasyonları Özel Komitesi, özel sorunlar dâhil olmak üzere Genel Kurul Başkanı'nın otoritesi altında barışın sürdürülmesi operasyonlarına ilişkin bütçe vb. hususlarda çalışmalar yürütmektedir⁹⁸.

1.3.3.11. Örgütün Rolünün Güçlendirilmesi ve Birleşmiş Milletler Kurucu Andlaşması Özel Komitesi

17.12.1974 tarihli ve 3349 (XXIX) sayılı Genel Kurul kararıyla kurulan bu Komitenin görevi, BM'in bir örgüt olarak Kurucu Andlaşmasındaki amaçlar,

⁹⁵<http://undocs.org/en/A/RES/55/61>; <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/background/adhoc-committee.html>.

⁹⁶ bkz.: [http://undocs.org/en/A/RES/2992\(XXVII\)](http://undocs.org/en/A/RES/2992(XXVII)).

⁹⁷ <http://legal.un.org/committees/>; <http://undocs.org/en/A/RES/56/89>.

⁹⁸ [http://undocs.org/en/A/RES/2006\(XIX\)](http://undocs.org/en/A/RES/2006(XIX)).

görevler ve yetkiler de dikkate alınarak nasıl ve ne şekilde etkin kılınacağı ve güçlendirileceği hususunda çalışmalar yapmaktadır.

1.3.3.12. Sömürge Halklarına ve Ülkelerine Bağımsızlık Verilmesi Bildirgesinin Uygulanmasıyla İlgili Durumu İnceleme Özel Komitesi

Genel Kurul bünyesinde 27.11.1961 tarihli ve 1654 (XVI) sayılı kararla kurulan bu Komite, sömürge halklarına ve ülkelere bağımsızlık verilmesi hususunda çalışmalar yapmaktadır⁹⁹.

Belirtmek gerekir ki BMKA itibarıyla vesayet sistemine bağlanan yerlerin tümü bağımsızlık kazanmıştır¹⁰⁰. Ancak, bahsettiğimiz vesayet sisteminin dışında bazı devletler tarafından sömürge altında bulunan yerler bulunmaktadır¹⁰¹.

1.3.3.13. İşgal Edilen Topraklarda Filistin Halkının ve Diğer Arapların İnsan Haklarını Etkileyen İsrail Uygulamalarını Soruşturmadan Sorumlu Özel Komite

Genel Kurul tarafından 19.12.1968 tarihli ve 2443 (XXIII) sayılı kararla kurulan Komite, Filistin halkının ve diğer Arapların işgal edilen topraklarda insan hakları kategorisinde yer alan durumlara ilişkin olumsuzlukları tespit etme ve bu olumsuzlukları ortadan kaldırma gayesiyle çalışmalar yürütmektedir¹⁰².

1.3.4. İstişare/Danışma Komiteleri

BM Genel Kurulu'nun yapısında yer alan danışma komiteleri,

- a). Denetim Sorunlarına İlişkin Bağımsız İstişare Komitesi (60/248 sayılı BM Genel Kurul Kararı)¹⁰³;
- b). Bütçe ve İdari Sorunlar Hakkında İstişare Komitesi (173 (II) sayılı BM Genel Kurul Kararı)¹⁰⁴; ve
- c). Uluslararası Hukukun En Geniş Şekilde Anlaşılması, Yaygınlaşması, İncelenmesi ve Bilgilendirilmesi Amacıyla BM Yardım Programı İçin İstişare Komitesi (2099 (XX) sayılı BM Genel Kurul Kararı)¹⁰⁵ şeklinde üçe ayrılmaktadır.

⁹⁹ Bkz.: [http://undocs.org/en/A/RES/1654\(XVI\)](http://undocs.org/en/A/RES/1654(XVI)); <https://www.un.org/en/decolonization/>.

¹⁰⁰ Reçber, *Uluslararası Hukuk*, op.cit., s. 236.

¹⁰¹ <http://www.unicankara.org.tr/today/7.html>.

¹⁰² [http://undocs.org/en/A/RES/2443\(XXIII\)](http://undocs.org/en/A/RES/2443(XXIII)).

¹⁰³ <https://www.un.org/ga/iaac/>.

¹⁰⁴ <https://www.un.org/ga/acabq/?language=en>.

1.3.5. İcrai Komite

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Programı İcrai Komitesi olarak BM Genel Kurulu bünyesinde tek organ olarak görev üstlenmekte ve yetki kullanmaktadır.

Bu Komite, BM Genel Kurulu tarafından 26.11.1957 tarihli ve 1166 (XII) sayılı kararla kurulmuştur¹⁰⁶. Komite, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin uhdesinde veya programında olan hususlarda kendisine verilen görevleri yerine getirmektedir.

1.3.6. Üst Düzey Komite

BM Genel Kurulu tarafından 19.12.1978 tarihli ve 33/134 sayılı kararla kurulan bu Komite, özellikle gelişmekte olan devletler arasındaki işbirliğini artırmayı veya geliştirmeyi amaçlamaktadır¹⁰⁷.

1.4. Meclisler ve Konseyler

BM Genel Kurulu bünyesinde zamanla oluşturulan yapılanmalar içerisinde Meclisleri ve Konseyleri de tespit etmek olasıdır.

1.4.1. Meclisler

Güncel olarak BM Genel Kurulu bünyesinde tek meclis olarak Çevre İçin BM Meclisi yer almaktadır. BM mevzuatı ve diğer uluslararası hukuk düzenlemeleri doğrultusunda çevrenin korunması ve bozulan çevrenin eski haline mümkün olduğunca döndürülmesi konusunda yetki kullanmaktadır¹⁰⁸.

1.4.2. Konseyler

BM Genel Kurulu, uhdesinde bulunan konularda çalışmalarını daha etkin kılmak gayesiyle Konseyler de oluşturmaktadır. Güncel nitelikte Genel Kurul bünyesinde bulunan üç Konseye ilişkin kısaca bilgi vermek uygun olacaktır.

1.4.2.1. İnsan Hakları Konseyi

BM Genel Kurulu tarafından daha önce İnsan Hakları Komitesi olarak kurulan bu yapı, sonradan 15.03.2006 tarihli ve 60/251 sayılı kararla İnsan Hakları Konseyi'ne

¹⁰⁵ <http://www.un.org/law/programmeofassistance/>.

¹⁰⁶ [http://undocs.org/en/A/RES/1166\(XII\)](http://undocs.org/en/A/RES/1166(XII)); <https://www.unhcr.org/pages/49c3646c83.html>.

¹⁰⁷ Bkz.: <http://undocs.org/en/A/RES/33/134>.

¹⁰⁸ <http://web.unep.org/environmentassembly/about-un-environment-assembly>.

dönüştürülmüştür. Bu Konsey, Dünyanın değişik yerlerinde olan insan hakları ihlallerinin tespiti, incelenmesi ve mümkün olduğu ölçüde bunların önlenmesi konularında çalışmalar yürütmektedir¹⁰⁹.

1.4.2.2. Birleşmiş Milletler Üniversitesi Konseyi

Genel Kurul, 06.12.1973 tarihli ve 3081 (XXVIII) sayılı kararı ile BM Üniversitesi Konseyi'nin kurulmasına karar vermiştir¹¹⁰. Çeşitli alanlarda araştırma yapmakla görevli olan BM Üniversitesi Konseyi, özellikle BM Kurumları ile Üniversite arasında işbirliğini sağlamaktadır.

1.4.2.3. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşmeleri Programı İdari Konseyi

Genel Kurul tarafından 32/162 ve 56/206 sayılı kararlarla oluşturulan bu Konsey, insan yerleşmeleri konusunda görevler üstlenmiştir. Daha önceden 32/162 sayılı kararla İnsan Yerleşimleri Komisyonu olarak kurulan bu yapı, BM Genel Kurulu'nun 56/206 sayılı kararıyla 01.01.2002 tarihinden itibaren, BM İnsan Yerleşimleri Programı İdari Konseyi'ne dönüştürülmüştür¹¹¹.

1.5. Çalışma Grupları

BM Genel Kurulu bünyesinde genel olarak çalışma gruplarını şu şekilde sınıflandırabiliriz.

1.5.1. Yakın Doğuda Filistinli Mülteciler İçin Birleşmiş Milletler Çalışmaları ve Kurtarma Ofisinin Finansmanının Araştırmasından Sorumlu Çalışma Grubu

Genel Kurul tarafından 07.12.1970 tarihli ve 2656 (XXV) sayılı kararlarla kurulan bu çalışma grubu yukarıda aktardığımız aynı isimli komite ile benzer çalışmalar yapmaktadır. Ancak bu çalışma grubu daha dar ve belirli bir alanda çalışma yapmakta, hazırlayacağı raporlarda sorunun özüne yönelik etkin önerileri veya çözüm yollarını kolaylaştırabilmektedir¹¹².

¹⁰⁹ <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/Home.aspx>; <http://undocs.org/en/A/RES/60/251>.

¹¹⁰ [http://undocs.org/en/A/RES/3081\(XXVIII\)](http://undocs.org/en/A/RES/3081(XXVIII)); <https://unu.edu/about/unu-council>.

¹¹¹ <http://undocs.org/en/A/RES/32/162>; <http://undocs.org/en/A/RES/56/206>; <https://unhabitat.org/governing-council/>.

¹¹² [http://undocs.org/en/A/RES/2656\(XXV\)](http://undocs.org/en/A/RES/2656(XXV)); <https://www.unrwa.org/resources/un-unrwa/5653-working-group-financing-united-nations-relief-and-works-agency-palestine>.

1.5.2. Özel Çalışma Grubu

Özel çalışma grubu içerisinde iki yapılanma bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Genel Kurul tarafından 07.12.2010 tarihli ve 65/37 sayılı kararla kurulan Sosyo Ekonomik Boyut Dâhil Olmak Üzere Deniz Çevresel Durumunun Dünya Ölçeğinde Sistematik Gelişimi ve Raporlanması Mekanizmasına İlişkin Bütünleşik Özel Çalışma Grubu'dur¹¹³.

Bunlardan ikincisi ise Genel Kurul tarafından 13.09.2010 tarihli ve 64/301 sayılı kararla kurulan Genel Kurul'un Yeniden Canlandırılması Özel Çalışma Grubu olmaktadır¹¹⁴.

1.5.3. Sınırsız/Açık Uçlu Yapıdaki Özel Çalışma Grupları

Bu türden olan çalışma grubu yine ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan ilki, son toplantısını 2003 yılında yapan Sosyal ve Ekonomik Alanlarda BM Tarafından Organize Edilen Zirvelerdeki Büyük Toplantılardan ve Konferanslardan Kaynaklanan Metinlerin/İşlemlerin Koordinasyonu ve Birleştirilmesinin Takibi ve Uygulanması Konusunda Genel Kurul Özel Çalışma Grubu'dur. Bu Grup Genel Kurul'un 22.12.1999 tarihli ve 57/270 sayılı kararıyla kurulmuştur¹¹⁵.

İkincisi ise Ulusal Yargı Sınırlamalarının Dışında Bulunan Bölgelerde Denizdeki Bio Çeşitliliğin Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımına İlişkin Sorunları İncelemekle Görevli Grup olmaktadır. Bu grup da son toplantısını 2015 yılında yapmıştır¹¹⁶.

1.5.4. Sınırsız/Açık Uçlu Yapıdaki Çalışma Grupları

Yukarıda aktardığımız sınırsız yapıdaki özel çalışma gruplarının yanı sıra, genel anlamda çalışma gruplarının da olduğunu belirtmek gerekir. Aşağıda isimlerini vereceğimiz gruplar şu şekildedir:

¹¹³ <http://undocs.org/en/A/RES/65/37>.

¹¹⁴ <http://undocs.org/en/A/RES/64/301>.

¹¹⁵ <http://undocs.org/en/A/RES/54/234>.

¹¹⁶ <http://www.un.org/depts/los/biodiversityworkinggroup/biodiversityworkinggroup.htm>.

- a). Genel Kurul'un 22.12.1999 tarihli ve 54/234 sayılı kararıyla kurulan Afrika'da Sürekli Bir Gelişimin ve Kalıcı Barışın Sürdürülmesi ve Çatışma Nedenlerine İlişkin Çalışma Grubu¹¹⁷. Bu grup son toplantısını 2001 yılında yapmıştır;
- b). Genel Kurul'un 03.12.1993 tarihli ve 48/26 sayılı kararıyla tesis edilen Güvenlik Konseyi'ni Ele Alan Diğer Sorunlar Gibi, Güvenlik Konseyi Üyelerinin Sayısının Artırılması ve Güvenlik Konseyi'nde Eşit Temsil Sorunlarının İncelenmesinden Sorumlu Çalışma Grubu¹¹⁸;
- c). Genel Kurul'un 22.12.2002 tarihli ve 51/61 sayılı kararıyla kurulan Olası Bir İnceleme Komitesinin Kurulması da Dâhil Olmak Üzere, Genel Kurul'un Silahsızlanmaya Ayrılan Dördüncü Olağanüstü Toplantı Gündeminin Düzenlenmesinden ve Amaçların İncelenmesinden Sorumlu Çalışma Grubu¹¹⁹;
- d). Genel Kurul'un 31.07.2009 tarihli ve 63/305 sayılı kararıyla oluşturulan Dünya Ekonomik, Finansman Kriziyle ve Bunun Gelişmeye Etkisiyle İlgili BM Konferanslarının Sonuç Belgelerinde Belirtilen Sorunların Takibinden Sorumlu Özel Çalışma Grubu¹²⁰;
- e). Genel Kurul'un 24.12.2008 tarihli ve 63/240 sayılı kararıyla kurulan Silahların Ticaretine İlişkin Bir Andlaşma İçin Çalışma Grubu: Klasik Silahların Transferi, İthalatı ve İhracatı Hususunda Uluslararası Ortak Kuralların Oluşturulması Grubu¹²¹;
- f). Genel Kurul'un 21.12.2010 tarihli ve 65/182 sayılı kararıyla oluşturulan Yaşlı Kişilerin Temel Haklarının Korunması İçin Yaşlılıkla İlgili Çalışma Grubu¹²².

1.6. Uzmanlık Grupları

Uzmanlık Gruplarını kendi içerisinde beşe ayırmak olasıdır. Bunlar;

- a). Hesapların Denetimi Görevlileri Komitesi (Genel Kurul'un 74 (I) kararıyla);
- b). Kalkınma ve Ticaret Konseyi [(Genel Kurul'un 1995 (XIX) kararıyla);

¹¹⁷ <http://undocs.org/en/A/RES/54/234>.

¹¹⁸ <http://undocs.org/en/A/RES/48/26>.

¹¹⁹ <http://undocs.org/en/A/RES/57/61>.

¹²⁰ <https://www.un.org/esa/ffd/events/2010GAWGFC/>; <http://undocs.org/en/A/RES/63/305>.

¹²¹ <http://undocs.org/en/A/RES/63/240>.

¹²² <https://social.un.org/ageing-working-group/>; <http://undocs.org/en/A/RES/65/182>.

- c). BM Personeli Ortak Emeklilik Ödenekleri Sandığı Karma Komitesi [(Genel Kurul'un 248 (III) kararıyla];
- d). Silahsızlanma Sorunları Danışma Konseyi (Genel Kurul'un 37/99 kararıyla);
- e). BM Örgütü Hesaplarının Dış Denetçileri Grubu [(Genel Kurul'un 347 (IV) ve 1438 (XIV) kararıyla)]¹²³.

1.7. İdari Konseyler

Genel Kurul tarafından tesis edilen üç idari konsey bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla şunlardır:

- a). Genel Kurul tarafından 57 (I)¹²⁴ ve 48/162¹²⁵ sayılı kararlarla kurulan UNICEF İdari Konseyi¹²⁶;
- b). Genel Kurul tarafından 2029 (XX)¹²⁷ ve 48/162¹²⁸ sayılı kararlarla tesis edilen BM Nüfus Fonu ve BM Gelişim Programı İdari Konseyi¹²⁹;
- c). Genel Kurul tarafından 50/8 sayılı kararlarla kurulan Dünya Gıda Programı İdari Konseyi¹³⁰.

1.8. Diğer Yapılar

BM Genel Kurulu bünyesinde görev üstlenen ve yetki kullanan diğer yapılar şu şekildedir:

- a). Genel Kurul tarafından 04.11.1966 tarihli ve 2150 (XXI) sayılı kararlarla kurulan Ortak Denetim Birimi¹³¹;
- b). Genel Kurul tarafından 22.12.2007 tarihli ve 62/228 sayılı kararlarla¹³² kurulan BM İdari Uyuşmazlıklar Mahkemesi ve BM Temyiz Mahkemesi. Genel Kurul'un 31.12.2009 tarihli kararıyla BM İdari Uyuşmazlıklar Mahkemesi'nin varlığı sona erdirilmiş ve yeni bir iç adalet sisteminin kurulması benimsenmiştir;

¹²³ <https://www.un.org/en/ga/about/subsidiary/boards.shtml>.

¹²⁴ [http://undocs.org/en/A/RES/57\(I\)](http://undocs.org/en/A/RES/57(I)).

¹²⁵ <http://undocs.org/en/A/RES/48/162>.

¹²⁶ <https://www.unicef.org/>.

¹²⁷ [http://undocs.org/en/A/RES/2029\(XX\)](http://undocs.org/en/A/RES/2029(XX)).

¹²⁸ <http://undocs.org/en/A/RES/48/162>.

¹²⁹ <https://www.unfpa.org/executive-board>.

¹³⁰ <http://undocs.org/en/A/RES/50/8>.

¹³¹ [http://undocs.org/en/A/RES/2150\(XXI\)](http://undocs.org/en/A/RES/2150(XXI)).

¹³² <http://undocs.org/en/A/RES/62/228>.

c). Genel Kurul tarafından 54/33 ve 57/141 sayılı kararlarla kurulan Deniz Hukuku ve Okyanuslara İlişkin Herkese Açık Yarı Resmi Danışma Süreci¹³³.

2. Genel Kurul'un Oluşum Şekli

BM Genel Kurulu ilkesel olarak BM üyesi devletlerin temsilcilerinden oluşmaktadır. Ancak aşağıda aktaracağımız gibi Genel Kurul'da BM üyesi olmayanlar açısından gözlemci statüsü de uygulamaya konulmuştur. Bu konuda, devletlerin dışında olan yapılanmalar itibarıyla da bu hususun benimsendiğini söyleyebiliriz.

BM Genel Kurulu, devletlerin temsili eşitlik ilkesi üzerine kuruludur. Bu temsilde devletlerin ülke büyüklükleri, nüfusları, ekonomik gelişmişlikleri, enerji kaynakları gibi olgular dikkate alınmamaktadır. Genel Kurul'da BM üyesi devletlerin oy hakları da eşitlik prensibine dayanmaktadır. Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesine tanınan veto hakkı benzeri bir yetkilendirme veya uygulama Genel Kurul için geçerli olmamaktadır.

Uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde, BM'nin diğer organları gibi önemli sayılabilecek görevleri bulunan ve yetkilere sahip olan Genel Kurul, aynı zamanda uluslararası barışın ve güvenliğin korunması, bozulan barış ve güvenlik ortamının yeniden tesisinde önemli rol oynamaktadır.

BM'nin önemli olan bu organının aşağıda sunacağımız gibi oluşumu, üye devletlerin bu organda temsil edilmesiyle gerçekleşmektedir.

2.1. Genel Kurul'da Temsil

BM Genel Kurulu'nda temsil üye devletlerin temsilcilerinden ve üye olmayan devletlerin, devletler arası uluslararası örgütlerin ve/veya çeşitli kurumların gözlemci nitelikteki görevlilerinden oluşmaktadır.

2.1.1. Asli Temsil

Genel Kurul'da üye devletler, biri delegasyon başkanı olmak üzere en fazla beş asil ve beş yedek üye ile temsil edilmektedir. İhtiyaca göre, danışman, uzman, eksper ve benzer konumdaki kişiler de bu grubun içerisinde yer almaktadır¹³⁴.

¹³³http://www.un.org/Depts/los/consultative_process/consultative_process.htm;
<http://undocs.org/en/A/RES/54/33>; <http://undocs.org/en/A/RES/57/14>.

Bir yedek üye, kendi delegasyon başkanının atamasıyla vekâleten asil üye olarak yetki kullanabilmektedir¹³⁵. Yukarıda belirttiğimiz gibi devletlerin temsilci sayısı ne olursa olsun Genel Kurul'da her bir devletin bir oyu bulunmaktadır. BM üyesi devletler, temsilcilerini değiştirme hususunda serbestîye sahiptirler. Üye devletler, delegasyon üyelerine yardımcı olmaları gayesiyle gerekli gördüğü sayıda uzman ve/veya teknik kişileri görevlendirmektedir.

Belirtmek gerekir ki bu kişiler BM Genel Kurulu bünyesinde kurulan veya mevcut olan komisyonlarda üye olabilmekte, ancak bu komisyonların başkanı, başkan yardımcısı veya raportörü sıfatıyla görev alamamaktadırlar. Bu tür görevler asli temsilciler ve yetkilendirme ile onların yardımcıları tarafından üstlenilebilmektedir. Doğal olarak asli temsilciler ve yardımcıları, bağlı buldukları devletin yürütme organından talimat almaktadırlar. Devletler itibarıyla temsilciler açısından herhangi bir hiyerarşi söz konusu değildir.

Temsilcilerin yetki belgeleri ve delegasyon üyelerinin isimleri imkân dâhilinde, çalışma döneminin başlamasından en geç bir hafta önce BM Genel Sekreteri'ne bildirilmektedir. Yetki belgelerinin Devlet Başkanı, Hükümet Başkanı veya Dışişleri Bakanı tarafından verildiğini belirtmek gerekir¹³⁶.

Genel Kurul itibarıyla her çalışma döneminin başlangıcında yukarıda aktardığımız gibi bir Yetki Belgeleri Komisyonu kurulmaktadır. Bu Komisyon, başkanın önerisi üzerine Genel Kurul tarafından atanan dokuz üyeden oluşmaktadır. Komisyon kendi idare heyetini seçmektedir. Komisyon, üye devlet temsilcilerinin yetki belgelerini incelemekte ve bu konuda ivedilikle rapor sunmaktadır¹³⁷.

BM üyelerinden biri, bir temsilcinin yetkinliğine itiraz ederse, yetkinliğine itiraz edilen temsilci bir şekilde Yetki Belgeleri Komisyonu konuya ilişkin rapor verene ve Genel Kurul bir karar tesis edene kadar geçici olarak diğer temsilciler ile aynı haklara sahip olarak oturumlara katılmaktadır¹³⁸.

¹³⁴ GKİT'nin 25. maddesi.

¹³⁵ GKİT'nin 26. maddesi.

¹³⁶ GKİT'nin 27. maddesi.

¹³⁷ GKİT'nin 28. maddesi.

¹³⁸ GKİT'nin 29. maddesi.

BM Genel Kurulu'na üye devletler kendi ülkelerinde iktidarda bulunan hükümetlerinin belirlediği temsilcilerle temsil edilmelerini sağlamaktadırlar. Burada en önemli husus, bir üye devlette meydana gelen hükümet değişikliğinde bu hükümetin tanınmasıyla ilgili bir sorun var ise ne yapılacaktır. Bu konuda BMKA itibarıyla açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak böyle bir durum uluslararası hukuk sisteminde devletin değil hükümetin tanınmasıyla ilgili bir durum yaratmaktadır. Örneğin darbe ile iktidara gelen bir hükümet tanınmıyorsa, temsil durumunun nasıl çözüleceği önemli bir sorun olmaktadır¹³⁹.

Gerek BM gerek BM Genel Kurulu'nda üye devletlerin kendilerini temsil ettirmeleri olağan bir uygulama olmakla birlikte, yukarıda çalışmamızın teorik çerçevesini oluşturan bio-sosyolojik kuramı benimseyen Georges Scelle mantığında bu durum görev ikileşmesinin bir örneği olmaktadır.

2.1.2. Gözlemci Statüsünde Temsil

BM üyesi olmayan veya olamayan devletler, devletler arası uluslararası örgütler ile çeşitli kurumların Genel Kurul'da daimi gözlemci statüsü kazanmaları olasıdır.

BMKA'da bu konuya ilişkin açık bir düzenleme olmamakla birlikte bir yasaklama da bulunmamaktadır. Bu nedenle, BM Genel Kurulu'nda daimi gözlemci statüsü devletlere, devletler arası uluslararası örgütler ile bazı kuruluşlara tanınmaktadır. Bu uygulamanın BM Genel Sekreteri'nin İsviçre'nin sürekli tarafsızlık statüsü nedeniyle 1946 yılında sürekli gözlemci statüsünü kabul etmesine kadar uzanmaktadır. Daha sonra bazı devletler daimi gözlemcilik statüsünden daimi üyeliğe geçmişlerdir. Bu

¹³⁹ Hükümetlerin olağan (seçim vb.) ve/veya olağan dışı (darbe, iç çatışma, savaş vb.) yollarla değişmesi sonucunda, yeni hükümetin BM'nin bütününde temsili ancak bu hükümetin tanınmasına ilişkin problemin olmaması halinde mümkündür. Eğer BM üyesi devletlerin önemli bir kısmı yeni hükümeti tanımıyorlarsa veya bu devlet itibarıyla farklı üye devletler tarafından iki veya daha fazla hükümet tanınıyorsa problem daha karmaşık hale gelmektedir. Crozat'nın aktarımına göre, BM itibarıyla Polonya, Çekoslovakya, Mısır, Arjantin ve Guatemala'da meydana gelen hükümet değişikliklerinde bu devletlerin hükümetlerinin temsilcileri açısından bir sorun yaşanmazken, 15.05.1947 tarihinde Nikaragua'da meydana gelen darbe ile işbaşına gelen hükümetin 1947 yılında Rio'daki Pan Amerikan Konferansı'na katılımı ile ilgili Brezilya itirazda bulunmuş ve yapılan tartışmalar sonucunda Nikaragua'nın temsili reddedilmiştir (Charles Crozat, "Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Kurulu ve Bilhassa Bu Organın Selâhiyetinin Genişlemesi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Çev. İlhan F. Akın, Cilt 22, Sayı 1-4, 1957, s. 6). Elbette benzer bir durumu Çin itibarıyla söyleyebiliriz. 1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nin oluşturulmasıyla BM'de Çin'i Milliyetçi Çin'in mi yoksa yeni oluşturulan yapının mı temsil edeceği yoğun olarak tartışılmış ve 1971 yılına kadar Milliyetçi Çin'in temsili geçerli olmuş ve bu tarihten sonra Çin Halk Cumhuriyeti olağan olarak kendisini temsil ettirmeye başlamıştır (geniş bilgi ve değerlendirme için bkz., <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/434/4851.pdf>).

devletlerden bazıları şunlardır: Avusturya, Finlandiya, İtalya, Japonya, İsviçre. 10.09.2002 tarihinde¹⁴⁰ İsviçre'nin BM üyesi olduğunu belirtmek gerekir.

Daimi gözlemci devletler, dokümanların incelenmesi ve birçok toplantıya iştirak etme hakkına sahiptirler. Örneğin Vatikan ve Filistin bu statüye sahiptir. Bunlardan Filistin Devleti'nin BM tam üyesi olması hususunda özellikle BM Güvenlik Konseyi'nde veto yetkisinin kullanılma ihtimalinden doğan sorun nedeniyle BM Genel Kurulu bu devlete 29.11.2012 tarihinde gözlemci devlet statüsü tanımıştır¹⁴¹. BM'ye üye olabilmek için BMKA'nın 4. maddesi gereğince bu Andlaşmanın yükümlülüklerini kabul edip bunları yerine getirmeye muktedir ve istekli barışsever bir devlet olmak gerekmektedir. Aynı maddenin 2. paragrafı itibarıyla bu şartlara sahip olan her devletin BM'ye tam üye olabilmesi için Güvenlik Konseyi'nin tavsiyede bulunması ve Genel Kurul'un da karar vermesi gerekmektedir. Buradaki asıl sorun Güvenlik Konseyi'nin tesis edeceği tavsiye kararının esasa ilişkin bir husus olarak kabul edilmesi nedeniyle (5 daimi üye+en az 4 geçici üye oyu) veto yetkisinin kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Bu anlamda özellikle ABD'nin Filistin Devleti'nin BM tam üyesi olması hususunda veto yetkisini kullanabileceği var sayılmaktadır¹⁴². Aslında aynı durumun Kosova Devleti için de geçerli olduğu söylenebilir. Bu hususta da Rusya Federasyonu'nun veto hakkını kullanabileceği şeklindeki tahmin yapılabilir.

Aynı zamanda çok sayıdaki uluslararası ve bölgesel nitelikteki yapılanmalar Genel Kurul'un yıllık toplantılarına ve çalışmalarına daimi gözlemci statüsünde katılabilmektedirler. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralayabiliriz: Yenilenebilir Enerjiler İçin Uluslararası Ajans; Uluslararası Deniz Yatağı Otoritesi; Karayipler Topluluğu; Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu; Arap Devletleri Körfez İşbirliği Konseyi; Uluslararası Ceza Mahkemesi; Uluslararası Demokrasi ve Seçim Asistanlığı Enstitüsü, Arap Devletleri Ligi; Afro-Asyatik Danışma Örgütü; İslam İşbirliği Örgütü; Uluslararası Kalkınma Hukuku Örgütü; Uluslararası Frankofoni Örgütü; Uluslararası Kriminal Polis Örgütü; Nüfus ve Kalkınma Alanında Ortaklar; Milletler Topluluğu (Commonwealth) Sekreteryası; Orta Amerika Entegrasyon Sistemi;

¹⁴⁰ <http://www.un.org/en/member-states/index.html>.

¹⁴¹ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N12/479/74/PDF/N1247974.pdf>.

¹⁴² <https://tr.euronews.com/2019/01/16/filistin-birlesmis-milletler-e-tam-uyelik-basvurusunda-bulunacak>.

Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi; Afrika Birliği; Avrupa Birliği; Doğa ve Kaynaklarının Korunması Uluslararası Birliği; Barış Üniversitesi.

BM merkezinde (New York'ta) daimi bürosu olmayan devletler arası uluslararası örgütler için de şu örnekleri verebiliriz: Uluslararası Yolsuzlukla Mücadele Akademisi; Akdeniz Parlamenter Meclisi; Karayip Devletleri Derneği; Hint Okyanusu Kıyıdaş Devletleri Derneği; Güneydoğu Asya Milletleri Derneği; Latin Amerika Entegrasyonu Derneği; Güney Asya Bölgesel İşbirliği Derneği; Kalkınma İçin Hükümetlerarası Otorite; Afrika Kalkınma Bankası; Asya Kalkınma Bankası; Ekonomik Entegrasyon için Orta Amerika Bankası; Avrasya Kalkınma Bankası; Amerikalılararası Kalkınma Bankası; Güney Merkezi; Uluslararası Göç Politikaları Eğitimi Merkezi; Hafif Silahlar Bölgesel Merkezi; Uluslararası Ticaret Odası; Uluslararası İnsani Durum Tespit Komisyonu; Hint Okyanusu Komisyonu; Andean Topluluğu; Doğu Afrika Topluluğu; Güney Afrika Kalkınma Topluluğu; Bağımsız Devletler Topluluğu; Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu; Portekizce Konuşan Devletler Topluluğu; Pasifik Topluluğu; Orta Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu; Avrasya Ekonomi Topluluğu; Enerji Şartı Konferansı; Uluslararası Özel Hukuk Lahey Konferansı; Ibero-Amerikan Devletleri Adalet Bakanları Konferansı; Ibero-Amerikan Eğitim Konferansı; Afrika'nın Büyük Göller Bölgesi Uluslararası Konferansı; Asya'da Etkileşim ve Güven Oluşturma Önlemleri Konferansı; Gümrük İşbirliği Konseyi; Avrupa Konseyi; Sürekli Hakemlik Mahkemesi; Emtialar İçin Ortak Fon; Uluslararası Kalkınma için OPEC Fonu; Aral Denizini Kurtarmak İçin Uluslararası Fon; AIDS, Tüberküloz ve Sıtma ile Mücadele Küresel Fonu; Pasifik Adaları Forumu; Pasifik Adaları Kalkınma Forumu; İslam Kalkınma Bankası Grubu; Afrika, Karayipler ve Pasifik Amerika Birleşik Devletleri Grubu; Sahelo-Saharan Devletleri Topluluğu; GUUAM; Orta Avrupa Girişimi; Uluslararası Özel Hukukun Birleşmesi Enstitüsü; İtalyan-Latin Amerika Enstitüsü; Küresel Yeşil Büyüme Enstitüsü; Ekonomik İşbirliği Örgütü; Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü; Gelişmekte Olan Sekiz Devletin Ekonomik İşbirliği Örgütü; Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü; Amerikan Devletleri Örgütü; Doğu Karayip Devletleri Örgütü; Şangay İşbirliği Örgütü; Toplu Güvenlik Andlaşması Örgütü; Avrupa Nükleer Araştırma Örgütü; Uluslararası Hidrografik Örgütü; Uluslararası Sivil Koruma Örgütü; Ibero-Amerikan Devletleri Uluslararası Gençlik Örgütü; Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Organizasyonu; Latin

Amerika ve Karayipler’de Nükleer Silahların Yasaklanması Organizasyonu; Latin Amerika Parlamentosu; Andean Geliştirme Topluluğu; Latin Amerika Ekonomik Sistemi; Güney Amerika Milletleri Derneği; Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği; Akdeniz Birliği¹⁴³.

BM Genel Kurulu’nda, Genel Kurul’un çalışmalarına, toplantılarına gözlemci sıfatıyla daimi olarak davet edilen diğer yapılanmalar ise şunlardır: Uluslararası Kızıl-Haç Komitesi; Uluslararası Olimpiyat Komitesi; Uluslararası Kızıl-Haç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu; Malta’nın Askeri Egemenlik Düzeni ve Parlamentolararası Birlik¹⁴⁴.

3. Genel Kurul’un Yetkileri

BM bünyesinde ana organ statüsündeki Genel Kurul’un BM mevzuatı itibarıyla yetkilerinin ve görevlerinin geniş olduğunu belirtmek gerekir. BM Genel Kurulu, ana organ sıfatıyla BM bünyesinde kendisine tevdi edilen yetkiler itibarıyla önemli bir müzakere yeridir. Genel Kurul, BMKA itibarıyla uluslararası barışın sağlanması, sürdürülmesi, güvenliğin korunması hususunda sahip olduğu yetkilerinin yanı sıra her türlü ekonomik işbirliğinin de merkezi niteliğindedir.

BMKA’nın 9 ilâ 12. maddelerini içeren IV. Kenar Başlığı, Genel Kurul’a ayrılmıştır. Ayrıca, BMKA’nın ilgili düzenlemelerine serpiştirilen maddelerinde Genel Kurul’un görev ve yetkilerini tespit etmek olasıdır. Genel anlamda BMKA açısından şu maddelerin Genel Kurul ile doğrudan ve/veya dolaylı ilişkisi olduğunu belirtmek gerekir: 1, 2, 4 ilâ 7, 23, 24, 35, 60, 66, 85 ilâ 88, 93, 96, 97, 98, 101, 104, 105, 108 ve 109 ile Uluslararası Adalet Divanı Statüsü’nün 4, 7 ilâ 12, 32 ve 33, 69. maddeleri¹⁴⁵. Diğer yandan çalışmamızın değişik yerlerinde atıfta bulunduğumuz GKİT’nin düzenlemeleri de Genel Kurul açısından önemli görevler ve yetkiler içermektedir. Bu anlamda bahsi geçen yetki alanlarının ayrıntılı olarak incelenmesinin bir yandan konuyu dağıtabileceği gibi diğer yandan da çalışmayı betimleyici/deskriptif hale getirebileceğini dikkatten kaçırmamak gerekir.

¹⁴³ <http://www.un.org/en/sections/member-states/intergovernmental-organizations/index.html>.

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Geniş bilgi ve değerlendirme için bkz., Crozat, op.cit., s. 4-5.

Bu düşünce doğrultusunda BM Genel Kurulu'nun çalışmamızın ana başlığını oluşturan uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde üstlendiği rolü, yine çalışmanın birinci bölümünde aktardığımız bio-sosyolojik kuramın içeriğiyle ilişkilendirerek sunmaya çalışacağız. Ancak konuya açıklık getirmek ve konunun analitik bir hal almasını sağlamak gayesiyle öncelikle Genel Kurul'un toplanma şekline ve ardından da Genel Kurul'un karar alma yetkisine değinmek uygun olacaktır.

3.1. Genel Kurul'un Yetkilerini Kullanabilmesi ve Görevlerini Yerine Getirebilmesi İçin Toplanması

Genel Kurul'un, uhdesinde bulunan alanlarda veya konularda karar tesis edebilmesi için toplanması gerekmektedir. Bu toplantıları kurumsal yapısındaki kurum veya kuruluşlarının toplantılarındaki hususlar saklı kalmak kaydıyla, olağan dönem ve olağanüstü dönem toplantıları şeklinde genel anlamda ikiye ayırmak mümkündür.

3.1.1. Olağan Toplantılar

Genel Kurul, her yılın Eylül ayının üçüncü Salı günü olağan toplantısına başlamaktadır. Bu toplantıların ne zaman sona ereceğine ilişkin tarih, Başkanın önerisi üzerine Genel Kurul tarafından karara bağlanmaktadır¹⁴⁶.

Bir önceki toplantıda aksi kararlaştırılmamış ise veya BM üyesi devletlerin çoğunluğunun başka yerde toplanmasına ilişkin isteği bulunmuyorsa, Genel Kurul BM merkezinde toplanmaktadır. BM üyesi her devlet yıllık olağan toplantının başlamasından en geç yüzyirmi gün önce, yapılacak toplantının BM merkezi yerine başka bir yerde yapılmasını yazılı olarak isteyebilmektedir. BM Genel Sekreteri, bu konudaki görüşünü tavsiye niteliğindeki isteme ekleyerek diğer BM üyesi devletlere derhal bildirmektedir. Bu bildirim izleyen otuz gün içerisinde, üyelerin çoğunluğu bahsi geçen isteme katıldıklarını beyan ederlerse Genel Kurul toplantısı belirlenen yerde yapılmaktadır¹⁴⁷.

Genel Sekreter, olağan toplantıyı BM üyesi devletlere en geç altmış gün önceden bildirmektedir. Genel Kurul, her toplantıda çalışmalarına ara verilmesini, çalışmalarını ertelemeyi ve çalışmalarının ne zaman başlayacağını kararlaştırabilmektedir¹⁴⁸.

¹⁴⁶ GKİT'nin 1. ve 2. maddeleri.

¹⁴⁷ GKİT'nin 3. ve 4. maddeleri.

¹⁴⁸ GKİT'nin 5. ve 6. maddeleri.

Olağan oturumların ilk kısmında Genel Kurul'da temsil edilen devletlerin devlet veya hükümet başkanları aciliyet gerektiren konulardaki görüşlerini belirtmektedirler. Bu konular daha sonra GKİT'nin 98. maddesinde vurgulanan altı ana komisyonda ele alınmaktadır. Bu komisyonlar şu şekildedir: *Siyasi Sorunlar ve Güvenlik Komisyonu* (silahsızlanma konusu da görev alanına dâhildir-Birinci Komisyon); *Ekonomik ve Mali İşler Komisyonu* (İkinci Komisyon); *Sosyal, İnsancıl ve Kültür İşleri Komisyonu* (Üçüncü Komisyon); *Vesayet ve Özel Siyasi Sorunlar Komisyonu* (Dördüncü Komisyon); *Yönetim ve Bütçe Komisyonu* (Beşinci Komisyon); *Hukuk Komisyonu* (Altıncı Komisyon).

Bazı konular Genel Kurul'da ele alınırken bazıları da belirttiğimiz gibi bu altı ana komisyona iletilmektedir. Bahsi geçen komisyonlarda ele alınan konular ve bunun sonucunda tesis edilen kararlar, Genel Kurul olağan oturumunda (Aralık ayından önceki toplantı) gündeme alınmakta, görüşülmekte, duruma göre oylama ile veya oylamasız kabul edilebilmektedir.

3.1.2. Olağanüstü ve Acil Olağanüstü Toplantılar

Genel Kurul, yukarıda aktardığımız olağan toplantılarının dışında olağanüstü ve acil olağanüstü olmak üzere toplantılar gerçekleştirmektedir.

3.1.2.1. Olağanüstü Toplantılar

Genel Kurul, olağanüstü toplantı zamanı belirleyebilmektedir¹⁴⁹. Güvenlik Konseyi'nin veya BM üyesi devletlerin çoğunluğunun isteminin veya aşağıda GKİT 9. maddesi kapsamında aktaracağımız gibi Genel Kurul, üye çoğunluğu iradesinin Genel Sekreter'e bildirilmesini izleyen onbeş gün içerisinde olağanüstü toplantıya davet edilebilmektedir¹⁵⁰.

BM'nin her üyesi Genel Sekreter'e Genel Kurul'u olağanüstü toplantıya çağırması hususunda başvuruda bulunabilmektedir. Genel Sekreter, bu başvuruyu derhal diğer üye devletlere bildirmekte ve toplantıya katılıp katılmayacaklarını sormaktadır. Genel Sekreter'in bildirimini izleyen otuz gün içerisinde üye çoğunluğunun olağanüstü toplantı talebine katılması halinde, GKİT'nin 8. maddesinde

¹⁴⁹ GKİT'nin 7. maddesi.

¹⁵⁰ GKİT'nin 8. maddesinin a bendi.

belirtilen usulle (bir alt paragraftaki usul) Genel Kurul olağanüstü toplantıya davet edilmektedir¹⁵¹.

Güvenlik Konseyi'nin istemine istinaden olağanüstü toplantı yapılması söz konusuysa Genel Sekreter, bu toplantıyı en geç ondört gün önceden diğer BM üyesi devletlere bildirmek zorundadır. Eğer toplantı Genel Kurul üye çoğunluğunun isteği veya üye devletlerin çoğunluğunun desteğini alan bir üye devletin talebi üzerine yapılacaksa en geç on gün önceden bildirilmektedir¹⁵².

BM Genel Kurulu'nun olağanüstü ve aşağıda sunacağımız acil olağanüstü toplantılarından, BM'nin diğer ana organları ve BMKA'nın 57. maddesinin 2. paragrafında belirtilen uzmanlık örgütleri de bilgilendirilmektedir¹⁵³.

3.1.2.2. Acil Olağanüstü Toplantılar

Ayrıca, Genel Kurul'un acil nitelikte olağanüstü toplantılar da yapması mümkündür. Bu amaçla talebini 377 (V) A sayılı kararının (03.11.1950 tarihli Barış İçin Birlik Kararı) öngördüğü durumun esasına dayandırarak Genel Kurul Kararı uyarınca Güvenlik Konseyi'nin herhangi dokuz üyesinin kararının veya Vekil Komisyon'un kararının veya BM üyesi devletlerin çoğunluğunun herhangi bir şekilde birlikte müracaatının Genel Sekreter'e ulaşması veya GKİT 9. maddesinde öngörülen usulle üye çoğunluk iradesinin belirlenmesi üzerine Genel Kurul yirmidört saat içinde acil olağanüstü toplantıya çağrılmaktadır¹⁵⁴.

GKİT'nin 9. maddesinin a bendinde olağanüstü toplantılar için uygulanan aynı yöntem (yukarıda belirtilen yöntem), BM'nin bir üyesinin Genel Kurul'un acilen olağanüstü toplantıya davet edilmesini istemesi halinde de izlenmektedir. Bu durumda Genel Sekreter, en hızlı şekilde iletişim olanaklarını kullanarak diğer üye devletlerle ilişki kurmaktadır¹⁵⁵.

Genel Kurul'un acil olağanüstü toplantıları, Genel Sekreter tarafından üye devletlere en geç toplantının başlamasından oniki saat önce haber verilmektedir¹⁵⁶.

¹⁵¹ GKİT'nin 9. maddesinin a bendi.

¹⁵² GKİT'nin 10. maddesinin ilk kısmı.

¹⁵³ GKİT'nin 11. maddesi.

¹⁵⁴ GKİT'nin 7. ve 8. maddeleri.

¹⁵⁵ GKİT'nin 9. maddesinin b bendi.

¹⁵⁶ GKİT'nin 10. maddesinin ikinci kısmı.

3.2. Karar Alma Yetkisi

BM Genel Kurulu, BM mevzuatının öngördüğü şekil ve şartlarda karar alma yetkisi kullanmaktadır. Kuraldışı durumlar saklı kalmak kaydıyla (yeni üye kabulü, iç düzenlemesini yapması, çeşitli organ veya kurullara üye seçimi vb.), Genel Kurul'un tesis ettiği kararlarının bağlayıcı niteliği bulunmamaktadır.

Genel Kurul'un her üyesinin bir oy hakkı bulunmaktadır. Genel Kurul'un üçte iki çoğunlukla karar almasına yönelik BMKA'nın 18. maddesi ve İç Tüzüğü'nün 83. maddesi şu düzenlemeyi içermektedir. Genel Kurul önemli konularda hazır bulunan ve oy veren üyelerin üçte iki çoğunluğu ile karar almaktadır. Bahsi geçen önemli kararlar şunlardır:

- Uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına ilişkin tavsiyeler;
- Güvenlik Konseyi'nin süreli (daimi olmayan) üyelerinin seçimi;
- Ekonomik ve Sosyal Meclis üyelerinin seçimi;
- Vesayet Konseyi üyelerinin seçimi;
- BM'ye yeni üye kabulü;
- BM üyesi devletlerin haklarının ve imtiyazlarının kullanılmasının durdurulması;
- BM üyesi devlet(ler)in üyelikten çıkarılması;
- Vesayet sisteminin işlemlerine ilişkin sorunlar;
- Bütçe meseleleri.

Diğer yandan, önemli bir konuda verilen önerilerin değiştirilmesine veya böyle bir önerenin kısım kısım oylamaya sunulmasına ilişkin teklifler hakkında Genel Kurul, hazır bulunan ve oy veren üyelerin üçte iki çoğunluğuyla karar almaktadır¹⁵⁷.

Genel Kurul, yukarıda üçte iki oyla kabul edilecek hususlar dışında kalan konularda üçte iki çoğunluk ile karar alması gereken yeni konuların tespiti de dâhil olmak üzere, hazır bulunan ve oy veren üyelerin çoğunluğu ile karar tesis etmektedir¹⁵⁸.

Ayrıca belirtmek gerekir ki BMKA'nın 19. maddesi itibarıyla, BM giderlerine katılma hissesinin ödenmesinde geciken BM'nin bir üyesi, gecikmiş ödemelerin tutarı,

¹⁵⁷ GKİT'nin 84. maddesi.

¹⁵⁸ GKİT'nin 85. maddesi.

geçen iki senelik hissesine eşit veya bundan fazla ise Genel Kurul'da oylamaya katılamamaktadır. Böyle olmakla birlikte, Genel Kurul bu gecikmenin üyenin iradesi dışında olan durumlardan ileri geldiğini tespit ederse, bu üyenin oylamaya katılmasına izin verebilmektedir.

Yukarıda bahsettiğimiz “*hazır bulunan ve oy veren üyelerin*” tümcesi, genel ve soyut olmaktadır. Bu tümcenin anlamının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bu konuda GKİT'nin 86. maddesi gerekli düzenlemeyi içermektedir. Bu maddeye göre “*hazır bulunan ve oy veren üyelerin*” tümcesinden evet veya hayır oyu kullanan üyenin anlaşıldığı ve çekimser kalan üyenin oy vermemiş olarak kabul edildiği benimsenmektedir. Ancak bu düzenlemenin de bahsi geçen tümcenin anlamını eksiksiz açıklığa kavuşturduğunu söylemek güçtür. Öyleki GKİT'nin 67. maddesi konuya ilişkin açıklayıcı cevabı vermektedir. Bu madde itibarıyla Genel Kurul Başkanı, bir oturumu ve görüşmeleri, Genel Kurul üyelerinin en az üçte bir çoğunluğu toplantıya katılmış ise açmaktadır. Karar çoğunluğu, üye çoğunluğunun toplantıya katılımıyla oluşmaktadır. Diğer bir ifadeyle her türlü kararın alınabilmesi için Genel Kurul üyelerinin çoğunluğu gerekli olmaktadır.

Genel Kurul'da oylama, olağan olarak el kaldırılarak, ayağa kalkılarak veya oturulan yerden yapılmaktadır. Her temsilci ismen oylama yapılmasını isteyebilmektedir. İsmen oylama üyelerin isimlerinin İngilizcesinin alfabetik sıralamasına göre gerçekleştirilmektedir. Genel Kurul Başkanı, ilk oy verecek olan üyenin ismini kura ile belirlemektedir. Bu yöntemle yapılan oylamada, her üyenin ismi okunmakta ve üyenin temsilcilerinden biri “*evet*”, “*hayır*” veya “*çekimser*” şeklinde oy kullanmaktadır. Oylamanın sonucu oturum tutanağına üyelerin isimlerinin İngilizcesinin alfabetik sıralanışına göre kaydedilmektedir.

Eğer Genel Kurul, mekanik bir mekanizmayla oylama yapıyorsa, bu oylama da, el kaldırılarak, ayağa kalkılarak veya oturulan yerden gerçekleştirilmektedir. Oylama ismen yapılmıyorsa, üye ismi ve oy tercihi kayda geçmemekte ve oylama sonucu anonim olarak yapılmış sayılmaktadır. Oylama ismen yapıyorsa, bunlar kayda geçmektedir. Her temsilci, kayıtlı oylama isteyebilmektedir. Genel Kurul'da bu yöntemle yapılan kayıtlı oylamada eğer bir temsilci aksini istememişse, üyelerin

isimleri okunmamaktadır. Ancak oylamanın sonucu, isim okunarak yapılan oylama sonucunun tutanaklaştırılmasında benimsenen usulle belirlenmektedir¹⁵⁹.

Genel Kurul tarafından alınan kararlar, toplantının bitimini izleyen onbeş gün içerisinde Genel Sekreter tarafından BM'nin bütün üye devletlerine gönderilmektedir¹⁶⁰.

3.3. Uluslararası Barış ve Güvenliğe İlişkin Yetkinin Kapsamı

Uluslararası örgütlerin uluslararası hukuk sistemindeki yetkileri doğal olarak kendisini kuran kurucu işleminde/belgesinde (andlaşma, statü, şart, protokol vb.) ve bunlara istinaden iç hukuku kapsamında tesis edilen türeme norm niteliğindeki tasarruflarında belirtilmektedir. Bu anlamda, BM evrensel nitelikte bir örgüt olarak bahsettiğimiz hukuk yapısına sahip olarak kullanabileceği yetkiler, üstleneceği görevler ve/veya sorumluluklar bellidir. Bu konuda Genel Kurul'un ne tür yetkilerle donatıldığı ve ne tür görevler ve sorumluluklar üstlendiği aslında açıktır.

BM Genel Kurulu, özellikle 2000 yılında kabul ettiği Milenyum Deklarasyonu ve 2005 yılında benimsediği Dünya Zirvesi Nihai Belgesi'nde BM'nin güçlendirilmesi, Afrika'nın özel ihtiyaçlarının giderilmesi, ortak çevrenin korunması, hukuk devletini işler hale getirme, insan haklarına saygıyı gerçekleştirme, yoksulluğu ortadan kaldırma, kalkınmayı sağlama, silahsızlanma, güvenlik ve barışı oluşturma gibi amaçlara ulaşmak gayesiyle üye devletler oldukça önemli diyebileceğimiz irade bildirimlerinde bulunmuşlardır.

Bu konuya ilişkin BM Genel Kurulu, 25.09.2015 tarihinde 2015 yılı sonrası için tesis ettiği 70/1 sayılı kararı ile kalkınma programına dair BM Zirvesi Nihai Belgesi'nde sürekli kalkınmanın onyededi amacını¹⁶¹ benimsemiştir¹⁶².

¹⁵⁹ GKİT'nin 85. maddesi.

¹⁶⁰ GKİT'nin 59. maddesi.

¹⁶¹ Bu sürekli kalkınmaya dair onyededi amacı şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Dünyanın her yerinde ve her ne şekilde olursa olsun yoksulluğu ortadan kaldırmak;
2. Tarımın sürdürülebilirliğini gerçekleştirmek, beslenme, sağlık, besin güvenliğini sağlamak ve açlığı ortadan kaldırmak;
3. Her yaştakilerin refahını yükseltmek ve sağlıklı bir yaşamı gerçekleştirmek;
4. Yaşamın her döneminde öğrenme olanaklarını, kaliteli, kapsayıcı ve eşit bir eğitimi herkese sağlamak;
5. Bütün kadınları ve kızları otonom kılmak ve toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirmek;
6. Sürekli bir biçimde sudaki besin hizmetlerine ve yönetilebilir çeşitliliğe herkesin ulaşmasını garanti etmek;
7. Makul bir maliyete, modern ve sürdürülebilir, güvenilir enerjetik hizmetlere ulaşmayı sağlamak;
8. Herkes için uygun bir çalışmayı ve etkin bir istihdamı, sürekli, paylaşılabilir ve desteklenen ekonomik büyümeyi sağlamak;

Bu doğrultuda, BMKA ve bu andlaşmaya dayalı olarak tesis edilen işlemler itibarıyla BM Genel Kurulu'nun öncelikle yetkilerini, görevlerini ve sorumluluklarını genel olarak belirtmekte yarar vardır. Bunlar tespit edilirken çalışmamızın konusunu oluşturan husus itibarıyla, konunun özünden sapmadan ve konuyla bağlantılı teorik mahiyetteki görüş de dikkate alınarak bir değerlendirmenin yapılması da elzem olmaktadır.

3.3.1. Uluslararası Barış ve Güvenliğe İlişkin Tavsiyede Bulunma Yetkisi

BM Genel Kurulu'nun BM bünyesinde üstlendiği rolün en önemli boyutu bir tartışma platformu olarak uluslararası barış ve güvenlik konusunda çalışmalar yapmasıdır. Bu çalışmalar sonucunda, Genel Kurul'un tesis ettiği kararların en önemli özelliği, kararların tavsiye¹⁶³ niteliğinde olmasıdır. Böyle olmakla birlikte bu kararların uluslararası toplum itibarıyla yarattığı siyasi etkinin önemini de doğal olarak belirtmek gerekir.

Genel Kurul'un, BM bünyesinde yetki kullanan ve görev üstlenen diğer ana ve yardımcı organlar gibi, uluslararası ilişkiler veya uluslararası hukuk sisteminde uluslararası barışı ve güvenliği korumak ve bu amaç doğrultusunda uluslararası barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları pasifize etmek gayesiyle etkin önlemler almak ve barışın bozulmasına neden olabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini veya çözümlenmesini barışçı yollarla, adalet ve uluslararası

9. Buluşu veya yeniliği teşvik etmek ve herkesin yararlanabileceği sürekli bir sanayileşmeyi gerçekleştirmek ve bozuk alt yapıyı onarmak;

10. Bir devletten bir diğerine göre devletlerdeki eşitliklilikleri azaltmak;

11. Esnek, sürekli, güvenli ve herkese açık yerleşim ve şehirleri oluşturmak;

12. Sürdürülebilir üretim ve tüketim modelleri kurmak;

13. İklim değişikliği ve bunun etkilerine karşı mücadele için acil önlemler almak;

14. Sürdürülebilir kalkınma amaçları doğrultusunda deniz kaynaklarını, denizleri ve okyanusları sürdürülebilir şekilde işletmek ve korumak;

15. Bio çeşitliliğin zayıflamasına son vermek, toprağın bozulması sürecini tersine çevirmek, çölleşmeye karşı mücadele etmek, ormanların devamlılığını sağlamak, sürekli bir biçimde işletilmesini gözeterek karasal eko sistemi onarmak ve korumak;

16. Herkese açık ve sorumlu, etkileyici kurumların, her düzeyde herkese uygulamak ve adalete erişmeyi sağlamak, sürekli kalkınma amaçları doğrultusunda kapsayıcı ve barışçı toplumun oluşumunu gerçekleştirmek;

17. Sürekli kalkınma için küresel ortaklığı uygulamaya koyacak araçları geliştirmek ve bunu canlandırmak.

¹⁶²http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf.

¹⁶³ Tacettin Çalık, "Birleşmiş Milletler Organlarının İnsan Hakları İle İlişkisi", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı, Cilt 2, 2015, ss. 1097-1099.

hukuk ilkelerine uygun gerçekleştirmek şeklinde bir amacı bulunmaktadır. Bu hususların BMKA'nın 1. maddesinin 1. paragrafında yer aldığını da belirtmek gerekir.

Bahsettiğimiz amaç doğrultusunda yukarıda BM Genel Kurulu'na ilişkin verdiğimiz karar alma prosedüründeki usul işletilerek uluslararası barış ve güvenliğe yönelik tavsiye kararları¹⁶⁴ alınabilmektedir. Tavsiye kararlarının hukuki bağlayıcılığı olmamakla birlikte vurguladığımız gibi, Genel Kurul tarafından ele alınması, tartışılması ve sonuçta oylama ile somut hale gelmesi uluslararası sistemde gündem yaratması açısından son derece önemlidir. Bu durumda, özellikle uluslararası hukukun geçerliliğinin yanı sıra etkinliğinin sağlanmasında Genel Kurul'un tavsiye niteliğindeki kararlarının önemi ortaya çıkmaktadır.

3.3.2. Uluslararası Barış ve Güvenliğe İlişkin Barışı Sürdürme ve Güvenliği Sağlama Yetkisi

BM itibarıyla uluslararası sistemde barışın sürdürülmesi ve güvenliğin sağlanması yetkisinin ve görevinin, öncelikle Güvenlik Konseyi'nde olduğu açıktır. Böyle olmakla birlikte, BM'nin diğer organları gibi Genel Kurul'un da bu konuda önemli yetkileri ve görevleri bulunmaktadır.

3.3.2.1. Uluslararası Barış ve Güvenliğe İlişkin Barışı Sürdürmede ve Güvenliği Sağlamada Tartışma Platformu Olması

BM sisteminde önemli bir tartışma organı olan Genel Kurul'un BM'nin tüm üyelerini eşit düzeyde kapsamaması veya eşit düzeyde temsilini sağlamaması, aslında hukuki ve siyasi anlamda bir güven durumunu da beraberinde getirmektedir.

Genel Kurul'un BM'nin bütün üye devletlerini eşit düzeyde kapsamaması, bu devletlerin BM'nin görev ve yetkilerine, BM'nin kurumsal yapısına ve BM'nin aksayan yönlerine ilişkin görüşlerini belirtme ve bu anlamda gündem oluşmasına olanak sağlamaktadır. Aslında bu haliyle Genel Kurul, çok yönlü bir tartışma platformu olmaktadır.

Genel Kurul'un çok yönlü tartışma platformu olma özelliği, kendisine yönelik beklentilerin artmasına neden olabilmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki Genel Kurul'da yapılan tartışmalar neticesinde alınan kararların veya tesis edilen uluslararası

¹⁶⁴ Yücel Acer, İbrahim Kaya, *Uluslararası Hukuk: Temel Ders Kitabı*, 3. Baskı, Ankara: Usak Yayınları, Ankara, 2010, s. 318-319.

hukuk işlemlerinin sonuç vermesi, ne yazık ki devletlerin ahde vefa ilkesine yani *pacta sunt servanda* kuralına bağımlılıklarından geçmektedir.

Bu kararların uygulamaya konulmasında BMKA'nın ilgili düzenlemelerinin de dikkate alınması gerekmektedir. Zira yukarıda açıkladığımız gibi, uluslararası barışın korunması, sürdürülmesi ve güvenliğin sağlanmasında kural dışı durumlar saklı kalmak kaydıyla ilk etapta görev ve yetki Güvenlik Konseyi'ne verilmiştir. Güvenlik Konseyi'nin yetkilerinin (özellikle veto yetkisinin) ve yapısının¹⁶⁵ bu konuda sorun yaratma olasılığı yüksektir.

Böyle olmakla birlikte, günümüzde BM'ye ilişkin yetki ve yapı anlamında reform¹⁶⁶ istemleri artarken, BM sisteminde ve özellikle BMKA'da reform veya değişiklik yapmada Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelerinin iradelerinin belirleyici olduğunu vurgulamak gerekir.

3.3.2.2. Uluslararası Barış ve Güvenliğe İlişkin Barışı Sürdürmede ve Güvenliği Sağlamada Karar Alma Yetkisi

Yukarıda Genel Kurul'un uluslararası barışın sürdürülmesi ve güvenliğin sağlanması söz konusu olduğunda olağan ve olağanüstü toplanma şeklinin nasıl gerçekleştiğini ve nasıl karar alındığını GKİT düzenlemelerini de dikkate alarak açıklamaya çalışmıştık.

Genel Kurul'un konuya ilişkin karar alma yetkisi gerek BMKA'nın ilgili düzenlemelerinde¹⁶⁷ ve İç Tüzük hükümlerinde yer almaktadır. Sıklıkla belirttiğimiz gibi, BM Genel Kurulu'nun aldığı kararların bağlayıcılıklarının olmaması nedeniyle bu kararlar açısından somut diyebileceğimiz sonuçların alınması kararlara muhatap olanların olumlu yöndeki iradeleriyle doğrudan bağımlıdır.

Genel Kurul'un uluslararası barışın sürdürülmesi ve güvenliğin sağlanması gayesi doğrultusunda tesis ettiği kararlar, prensip olarak tavsiye niteliğindedir. Örneğin Genel Kurul, silahsızlanmada ve silahlanmanın düzenlenmesinde hâkim olan prensipleri

¹⁶⁵ Güvenlik Konseyi'nin yapısının reforme edilmesi hususunda bkz., Mehmet Mustafa Halil Bektaş, "Code Of Conduct As An Alternative To Reformation Of The UN Security Council", *Alternatif Politika*, Vol. 9, Issue 2, June 2017, ss. 192-213.

¹⁶⁶ Mariana Pimenta Oliveira Baccarini, "Informal Reform Of The United Nations Security Council", *Contexto Internacional*, Vol. 40, No. 1, Jan/Apr 2018, ss. 97-115; Funda Keskin, "New Challenges Facing The United Nations", *The Turkish Yearbook of International Relations (Milletlerarası Münasebetler Türk Yıllığı)*, Vol. XXXIII, 2002, ss. 271-284.

¹⁶⁷ Özellikle BMKA'nın 13. maddesi.

de kapsamak üzere, uluslararası barış ve güvenliğin korunması konusundaki işbirliğinin genel ilkelerini inceleyebilmekte ve bu ilkeler hakkında üye devletlere ve/veya Güvenlik Konseyi'ne tavsiyelerde bulunabilmektedir.

Genel Kurul, BM üyesi devletlerden birinin veya Güvenlik Konseyi'nin veya BM üyesi olmayan bir devletin girişimiyle BMKA'nın 35. maddesine istinaden kendisine sunulan ve uluslararası barışın sürdürülmesi ve güvenliğin sağlanmasını ilgilendiren her türlü sorunu görüşebilmekte ve Güvenlik Konseyi'nin gündeminde olmamak kaydıyla bu tür sorunlar hususunda ilgili devlet(ler)e ve/veya Güvenlik Konseyi'ne tavsiyelerde bulunabilmektedir. Bahsi geçen sorunların görüşülmeden veya görüşüldükten sonra Güvenlik Konseyi'ne iletilmesi gerekmektedir¹⁶⁸.

Belirtmek gerekir ki Genel Kurul, uluslararası barışın ve güvenliğin tehlikeye girme ihtimali olan durumlarda, Güvenlik Konseyi'nin dikkatini çekebilmektedir. Ayrıca BM Genel Kurulu, BMKA'nın 12. maddesindeki hususlar saklı kalmak kaydıyla, BM'nin amaçlarının ve ilkelerinin ihlal edilmesinden dolayı oluşabilecek durumlar dâhil olmak üzere, kamu düzenine zarar oluşturacak uluslararası dostça ilişkileri tehlikeye sokacak nitelikte değerlendirdiği her hususa ilişkin barışçı yöntemler uygulanarak çözüm bulunması için tavsiyede bulunabilmektedir¹⁶⁹.

3.3.3.3. Uluslararası Barış ve Güvenliğe İlişkin Barışı Sürdürmede ve Güvenliği Sağlamada Uluslararası Hukuk Normlarını Kabul Etme Yetkisi

Mevcut barış ortamının sağlanması ve güven koşullarının korunması için uluslararası nitelikte norm yapma gerekli olmaktadır. Ancak bu normlara etkinlik kazandırılmadığı takdirde aşağıda aktaracağımız gibi uluslararası barış ortamı bozulmakta ve güvenlik hususu da zedelenebilmektedir.

Bu durumda, uluslararası yaptırım mekanizmasının BM itibarıyla işlerliğinin sağlanması gerekmektedir. Ancak BM'nin mevcut yapısı ve Kurucu Andlaşmasını değiştirmeye¹⁷⁰ yönelik BM Genel Kurulu'nun 2/3 çoğunluğunu oluşturan devletlerin içlerinde BM Güvenlik Konseyi daimi üyeleri de olacak şekilde iç hukuklarınca onayına ihtiyaç olması, bu yaptırım mekanizmasını zayıflatıcı etkide bulunmaktadır.

¹⁶⁸ BMKA'nın 11. maddesinin 1 ve 2. paragrafları.

¹⁶⁹ BMKA'nın 14. maddesi.

¹⁷⁰ Zeki Mesud Alsan, "Birleşmiş Milletler Andlaşmasının Tadili Problemi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3, 1954, ss. 1-41.

BM bünyesinde yukarıda belirttiğimiz gibi, Genel Kurul'un uluslararası hukukun daha işler hale getirilmesi hususunda çok sayıda andlaşmayı, sözleşmeyi vb. hukuk işlemlerini kabul ettiğini ve bunları özellikle üyesi olduğu devletlerle bio-sosyolojik kuramda öngörülen sosyal dayanışma kapsamında özellikle işbirliği yoluyla dayanışma çerçevesinde uluslararası hukuk sistemine kazandırdığını belirtmek gerekir.

BM Genel Kurulu, bio-sosyolojik kuramda belirtildiği üzere uluslararası toplumun sosyal ihtiyaçları doğrultusunda biyolojik organizma gibi salgıladığı hukuk kurallarını 1947 yılında kurulan Uluslararası Hukuk Komisyonu aracılığıyla derlemekte, toplamakta kısacası kodifiye etmekte ve böylece uluslararası barışın ve güvenliğin devam ettirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

3.3.4. Uluslararası Barış ve Güvenliğe İlişkin Bozulan Barış ve Güvenliği Yeniden Tesis Etme Yetkisi

Uluslararası ilişkilerde veya uluslararası hukuk sisteminde özellikle BM mevzuatı da dikkate alındığında çeşitli eylemler (durum, uyuşmazlık, çatışma, savaş vb.) nedeniyle barış ortamının bozulması ve güvenliğin tehdit altına girmesi olasıdır. Bu durumda, BM'nin diğer organları gibi Genel Kurul'un da kullanabileceği yetkiler ve üstleneceği görevler bulunmaktadır. Genel Kurul bozulan barış ortamının eski hale gelmesi ve güvenlik ortamının sağlanmasında gerek olağan gerek olağanüstü toplantı yöntemleriyle karar alarak müdahalede bulunmaya çalışmaktadır¹⁷¹. Bu türden bir kararın alınması bile BMKA'nın 12. maddesi itibarıyla şarta bağlanmıştır. Zira BM Güvenlik Konseyi, bir uyuşmazlık veya herhangi bir durum karşısında BM mevzuatı itibarıyla kendisine yüklenilen görevleri yaptığı sürece, Genel Kurul, Güvenlik Konseyi bunu kendisinden istemediği sürece bu hususa ilişkin herhangi bir tavsiye kararı alamamaktadır.

Burada asıl sorgulanması gereken husus, Güvenlik Konseyi'nin bir durumu ve/veya uyuşmazlığı gündemine alıp uzun süre karar tesis etmeden beklemesi halinde, Genel Kurul'un bu konuda karar tesis edememesidir.

Genel Kurul'un bu konuda yetki kullanabilmesi ve görev üstlenebilmesi için doğal olarak Güvenlik Konseyi'nin hangi durumları ve/veya uyuşmazlıkları gündemine

¹⁷¹ Levent Ersin Orallı, "Uluslararası Hukukta ve BM Sisteminde Askeri Müdahale Olgusu", *Tesam Akademi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2013, ss. 102-127.

aldığını da bilmesi gerekir. Bu bildirimini, BM Genel Sekreteri yapmaktadır. Öyle ki Genel Sekreter, Güvenlik Konseyi'nin onayı ile her toplantıda, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına veya bozulan barış ve güvenlik ortamının yeniden tesisine ilişkin Güvenlik Konseyi'nin gündeminde bulunan işleri veya konuları Genel Kurul'un bilgisine sunmaktadır.

Eğer Güvenlik Konseyi bahsi geçen konularla veya işlerle meşgul olmayı bırakırsa veya gündeminden çıkarırsa Genel Sekreter, bu hususu da Genel Kurul'a veya Genel Kurul toplantı halinde değilse BM üyesi devletlerin tümüne bildirmektedir.

Ancak belirtmek gerekir ki bir durumun ve/veya uyuşmazlığın Güvenlik Konseyi'nin gündeminde olmaması veya Güvenlik Konseyi'nin bunu gündeminden çıkarması halinde bile Genel Kurul'un bu hususa ilişkin tesis edeceği kararın uygulanmasından kaynaklı bir sorun olduğu dikkatten kaçırılmamalıdır. Zira Genel Kurul'un tesis edeceği kararın tavsiye niteliğinde olması nedeniyle, bu kararın uygulanması ve olumlu sonuç elde edilmesi genel anlamda üye devletlerinin ahde vefa ilkesi kapsamında pozitif iradelerini karar için ortaya koymalarından bağımlıdır.

Aslında bu durum, çalışmanın teorik alt yapısını oluşturan bio-sosyolojik kuramın gerek benzeyiş gerek işbölümü yoluyla dayanışmada bulunma hususuyla da doğrudan ilintilidir.

3.3.5. Uluslararası Uyuşmazlıkları Çözme Yetkisi

BM Genel Kurulu'nun Dünyanın farklı bölgelerinde meydana gelen ve uluslararası nitelik kazanan uyuşmazlıklara ilişkin de yetki kullanması ve görev üstlenmesi mümkündür. Çalışmamızın asıl konusunu teşkil eden bu hususu aşağıda yani üçüncü bölümde bio-sosyolojik kuramın içeriğini de dikkate alarak açıklamaya çalışacağız.

3.3.6. Diğer Yetki ve Görevler

Genel Kurul'un yetkilerinin ve görevlerinin BM mevzuatı itibarıyla oldukça fazla olduğu söylenebilir. Bunlardan bazılarını konuyu fazla dağıtmadan aşağıda sunmaya çalışacağız. Belirtmek gerekir ki Genel Kurul'un bu yetkilerini kullanması ve görevlerini yerine getirmesi anlamında tesis ettiği kararların uygulama itibarıyla

etkinliği sınırlı nitelikte kalmaktadır. Zira yukarıda aktardığımız üzere, Genel Kurul tarafından tesis edilen kararların bağlayıcılığının olmaması ve BM üyesi devletlerinin olumlu iradelerine bağımlı olması ne yazık ki bu konuda olumsuz bir durum yaratmaktadır.

Genel Kurul, BMKA'nın ilgili düzenlemelerine istinaden BM organlarının herhangi birinin yetkilerini ve görevlerini ilgilendiren her türlü sorunları veya işleri görüşebilmekte ve Güvenlik Konseyi'nin gündeminde olmamak kaydıyla bu sorunlar veya işlerle ilgili üye devletlere ve/veya Güvenlik Konseyi'ne tavsiyelerde bulunabilmektedir¹⁷².

Genel Kurul, silahsızlanma ve özellikle devletlerin silah üretimlerinin denetlenmesini öngören düzenlemeler konusunda çalışmalarını yürütmekte ve belirli dönemlerde tavsiye niteliğinde kararlar da tesis etmektedir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi BM Güvenlik Konseyi'nin gündeminde olmamak kaydıyla, BM mevzuatından kaynaklanan yetkiler kapsamında olağan ve/veya olağanüstü oturumlar düzenlemek de Genel Kurul'un yetkisinde bulunmaktadır.

Genel Kurul siyasi alanda uluslararası nitelikte işbirliğini geliştirmek ve uluslararası hukukun artan oranda geliştirilmesini ve yasalaştırılmasını teşvik etmektedir. Buradaki işbirliğinin aslında bio-sosyolojik kuramda belirtilen sosyal dayanışma türlerinde işbirliği yoluyla dayanışma olgusunu da içerdiğini belirtmek gerekir.

Benzer düşünce doğrultusunda Genel Kurul, ekonomik, sosyal, fikri, kültür, eğitim, sağlık vb. alanlarda işbirliğini geliştirme, ırk, cinsiyet, dil, din vb. hususlarda ayırım gözetmeksizin herkesin temel haklardan ve özgürlüklerden yararlanmasını kolaylaştırmak gayesiyle çalışmalarda bulunmakta ve tavsiye niteliğinde kararlar almaktadır.

Genel Kurul, Güvenlik Konseyi'nin ve BM'nin diğer organlarının kendisine ulaştırdığı raporları incelemekte ve değerlendirmeye almaktadır. Yukarıda kısaca atıfta bulunduğumuz Genel Kurul'un diğer önemli görevlerinden bazıları da şunlardır: Güvenlik Konseyi'nin iki yıllığına görev üstlenen daimi olmayan üyelerini, Ekonomik

¹⁷² BMKA'nın 10. maddesi.

ve Sosyal Konsey'in ve Vesayet Konseyi'nin prosedürün gerektirdiği usul ve esasa göre üyelerini seçmek; Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'nde detaylı olarak belirtildiği gibi Güvenlik Konseyi ile birlikte Uluslararası Adalet Divanı Yargıçlarını seçmek, üye devletlerin BM bütçesine yapacakları katkı miktarını belirlemek, BM Bütçesini incelemek ve onaylamak ve Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesine istinaden BM Genel Sekreteri atamak.

4. Genel Kurul'un Yapısının ve Çalışma Şeklinin Basitleştirilmesi veya Yeniden Canlandırılması

BM bünyesinde yargı görevini yerine getiren Uluslararası Adalet Divanı ile uluslararası barış ve güvenliğe ilişkin karar almada öncelikli konuma sahip olan Güvenlik Konseyi'nden sonra en önemli organlardan birinin de Genel Kurul olduğunu söyleyebiliriz. Ancak böyle bir saptamanın bu organlar itibarıyla hiyerarşik olmadığını, diğer bir ifadeyle bir organın diğerine üstün olduğu şeklinde anlaşılması gerektiğini de vurgulamak gerekir. Genel Kurul'un görev ve yetkilerinin önemi, bu çalışmanın bütünlüğü itibarıyla da kolaylıkla tespit edilebilir.

Genel Kurul'un uluslararası barışın sürdürülmesi ve güvenliğin sağlanmasındaki rolünün artırılması gayesiyle çalışma düzenindeki ahengin ve kurumsal yapısındaki karmaşanın daha da sadeleştirilmesi önemli olmaktadır. Bu anlamda, özellikle ellisekizinci toplantı döneminde ve sonrasında Genel Kurul gündeminin sadeleştirilmesi, büyük komisyonların çalışma metodlarının ve uygulamalarının güçlendirilmesi, Genel Sekreter'in seçiminde Genel Kurul'un rolünün artırılması, Başkanı'nın otoritesinin ve fonksiyonunun iyileştirilmesi ve Büronun/Başkanlık Divanının yetkilerinin artırılması hususunda düşünsel düzeyde çalışmalar devam ettirilmektedir.

Genel Kurul'un altmışdokuzuncu, yetmişinci ve yetmişbirinci toplantı döneminde üç önemli karar kabul edilmiştir. Bunlar sırasıyla 69/321, 70/305 ve 71/323 sayılı kararlardır. Bu kararlar itibarıyla BM Genel Sekreterliği görevine aday olacak kişilerle ilgili organize edilecek bilgilerin informel olarak değişimi gibi hususlar değerlendirmeye alınmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜNDE BM

GENEL KURULU'NUN ETKİSİ VE YETKİSİ

BM Genel Kurulu, uluslararası uyuşmazlığın kaynaklandığı yer veya neden ne olursa olsun, bu uyuşmazlık uluslararası ilişkiler veya uluslararası hukuk sisteminde dostça ilişkileri bozacak veya sekteye uğratacak niteliği bulunuyorsa aşağıda sunacağımız barışçı yöntemlerin kullanılmasını tavsiye ederek uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması hususunda çalışmalar yapmaktadır.

Uluslararası sistemde meydana gelen sorunların bir durum mu yoksa bir uyuşmazlık mı olduğunun da saptanması gerekmektedir. Konuya yönelik öncelikle BMKA itibarıyla bu kavramların açıklığa kavuşturulması önemli olmaktadır.

1.Uluslararası Durum ve Uyuşmazlık Kavramlarının İçeriği

Uluslararası ilişkilerde veya uluslararası hukuk sisteminde durumun veya uyuşmazlığın meydana gelmesi halinde aşağıda açıklayacağımız yol ve yöntemler kullanılarak taraflar arasında sorun giderilmeye çalışılmaktadır.

Konuya ilişkin öncelikle durum ve uyuşmazlık kelimelerinin uluslararası ilişkiler veya uluslararası hukuk açısından içeriğinin belirlenmesi önemli olmaktadır. Uluslararası hukuk sisteminde durum kavramı BMKA'nın 34. maddesinde yer almaktadır. Öyle ki “...bir uyuşmazlık veya uluslararası bir anlaşmazlıkla sonuçlanabilecek veya uyuşmazlık doğurabilecek durum hakkında...” şeklinde bir tümce bu maddede bulunmaktadır. Bu tümceden anlaşıldığı gibi durum, henüz uyuşmazlık şekline bürünmemiş bir husus olmaktadır. Bu tümceye göre, durumun bir sonraki aşaması uyuşmazlık olmaktadır.

Reçber'e göre uyuşmazlık, uluslararası hukuk kişileri arasında herhangi bir konuda görüş ayrılığının olması veya çıkarlarının çatışması biçiminde tanımlanmaktadır¹⁷³.

Uluslararası sistemde uyuşmazlıklar türlerine göre siyasi ve hukuki olarak iki guruba ayrılmaktadır. Uluslararası uyuşmazlıkların hukuksal nitelikte olanlarının taraflar arasında bir hukuk kuralının uygulanması veya yorumlanması nedeniyle meydana geldikleri düşünülmektedir. Siyasi nitelikteki uyuşmazlıklarda ise *“uluslararası hukukun düzenlemediği bir konuda ortaya çıkan veya taraflardan birinin bu husustaki normu kabul etmemesi ve değiştirmeyi istemesi nedeniyle meydana gelen bir olgu olarak benimsenmektedir”*¹⁷⁴.

Ancak Reçber, başlangıçta bu ayrımı kabul etmekle birlikte daha sonra ise buna karşı çıkmıştır. Zira Reçber'e göre bir uyuşmazlığın hukuki veya siyasi nitelikte olup olmamasıyla ilgili kesin ölçütler bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra uyuşmazlığın siyasi veya hukuki nitelikte olup olmadığını belirleyebilmek için yine hukuk kurallarına ihtiyaç bulunmaktadır. Böyle bir kural veya kurallar bulunmuyorsa, bahsi geçen ayrımı yapmak mümkün değildir. Reçber'in mantığında *“O halde, bir uyuşmazlığın içeriğinin ne olduğunu belirleyebilmek için normlara ihtiyaç var ise, bu uyuşmazlığı çözebilmek için de kuralların olduğunu varsaymak gerekir. Aslında bir şeyin hukuki veya siyasi olduğunu belirleyen sistemin içinde hukuk normları bulunmaktadır”*¹⁷⁵. Kaldı ki sorunun veya uyuşmazlığın siyasi veya hukuki karakterli olması, onu çözmeye yarayacak kuralların içeriğini değiştirememektedir. Bu nedenle kavramı salt uluslararası uyuşmazlık şeklinde kabul etmek daha doğru olmaktadır. Reçber'e göre *“Siyasi veya hukuki nitelikteki uyuşmazlıkların çözümüne siyasi yöntemler uygulanabileceği gibi yargısal metotlar da tatbik edilebilir”*¹⁷⁶.

Uluslararası sistemde veya uluslararası hukuk alanında uluslararası uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulmasında tarafların olumlu yöndeki iradeleri son derece önemlidir. Eğer bu olumlu irade yoksa, tarafları uyuşmazlığın çözümüne zorlayacak bir yaptırım mekanizmasına ihtiyaç duyulmaktadır. AB, bu konuda üye devletlerin egemenlik yetkilerini belirli alanlarda devrederek oluşturdukları yapı olarak

¹⁷³ Reçber, *Uluslararası Hukuk*, op.cit., s. 447.

¹⁷⁴ Loc.cit., Çelik, op.cit., s. 317.

¹⁷⁵ Reçber, *Uluslararası Hukuk*, op.cit., s. 448.

¹⁷⁶ Loc.cit.

kısmen çözümleyici olmaktadır. Ancak, uluslararası sistemde BM mevzuatı ile oluşturulan yapı ne yazık ki yetersiz kalmaktadır¹⁷⁷.

Böyle olunca bio-sosyolojik kuramda öngörüldüğü gibi uluslararası toplum sosyal ihtiyaçları doğrultusunda başka çözümler bulmaya çalışmaktadır. Bu çalışmanın konusunu oluşturduğu gibi, uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde yetersiz ve etkisiz kalan Güvenlik Konseyi'nin yerine acaba Genel Kurul alternatif olabilir mi sorusu ortaya atılmakta ve buna cevap bulunmaya çalışılmaktadır.

Uluslararası sistemde etkili olabilen aktörlerden veya kişilerden en önemlileri devletlerdir. Bu nedenle uyuşmazlıkların sıklıkla bunlar arasında çıkması da olağan olmaktadır.

BMKA'nın 33. maddesinde belirtildiği üzere, taraflar arasında meydana gelen durum ve/veya uyuşmazlıkları çözmek amacıyla yargı dışı ve yargısal yöntemlerin kullanılması gerekmektedir¹⁷⁸.

Aslında beklenen uyuşmazlığa taraf olanların bu barışçı yöntemleri tatbik etmeleri veya bölgesel kuruluş ve anlaşmalara müracaat etmeleri ya da kendi tercih edecekleri başka yollarla çözüm bulmaya çalışmalarıdır. BM açısından yetkinin Güvenlik Konseyi'nde olması nedeniyle, ilk etapta Güvenlik Konseyi eğer gerekli olduğuna hükmederse uyuşmazlığa taraf olanlara bahsettiğimiz çözüm yollarını uygulamaya davet edebilmektedir.

2. Uluslararası Uyuşmazlıkların Çözümünde Benimsenen Yöntemler

Uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde kullanılacak yöntemlerin başında barışçı olanları gelmektedir. İkinci kategoride ise BMKA açısından aşağıda sunacağımız gibi çeşitli yaptırımlar (ekonomik, diplomatik ilişkilerin kesilmesi, kuvvet kullanma gibi) olabilmektedir. Birinci kategoride yer alan barışçı yöntemleri yargı dışı ve yargısal yollar şeklinde ikiye ayırmak mümkündür.

2.1. Yargı Dışı Çözüm Yöntemleri

Yargı dışı çözüm yöntemleri diplomatik usulleri kapsamaktadır. Diplomatik yöntemde uygulanacak çözüm yolları BMKA'nın 33. maddesinin 1. Paragrafında

¹⁷⁷ Ibid.

¹⁷⁸ Ibid., s. 449.

sayılmaktadır. Ancak bu maddede belirtilen yargı dışı çözüm yöntemlerine yönelik hiyerarşik bir sıralama öngörülmemiş ve dostça girişim yöntemine ise yer verilmemiştir. Reçber'in görüşüne göre “*soruşturma ve arabuluculuk kelimelerinin de ilgili maddede yer değiştirmesi gerekiyordu*”¹⁷⁹.

Hiyerarşik anlamda yargı dışı yöntemler şu şekilde belirtilebilir:

- a). Görüşme (diplomatik görüşme);
- b). Dostça Girişim;
- c). Arabuluculuk;
- d). Soruşturma Komisyonları;
- e). Uzlaştırma¹⁸⁰.

Sıraladığımız bu yöntemlere ilişkin çok kısa bir biçimde şu bilgileri vermek uygun olacaktır.

2.1.1.Görüşme

Diplomatik yöntemler içerisinde görüşme yoluyla uyuşmazlığa taraf olanlar taleplerini, iddialarını veya görüşlerini karşılıklı sunarak uyuşmazlığı çözmeye çalışmaktadırlar. Taraflar arasındaki uyuşmazlığın ortaya çıkma zamanı görüşmenin yapılmasına engel teşkil edici bir unsur olarak değerlendirilemez.

Görüşme yönteminde uyuşmazlığın çözümlenmesinde uygulanan en klasik usül pazarlık yapılmasıdır. Ancak, bu yöntemde pazarlığın mutlaka yapılacağı gibi bir sonucun da çıkarılmaması gerekir. Görüşme usulünde kimi kez sadece görüşler sunularak taraflar dağılabileceği gibi, kimi kez de bir taraf iddialarından vaz geçerek anlaşma yolunu da tercih edebilir.

Reçber'in belirttiği gibi bu yöntemde, uyuşmazlığa taraf olanlar görüşlerini karşılıklı yazılı olarak verebilmekte ve duruma göre telefon veya diğer elektronik haberleşmeler de kullanılarak bu görüşler aktarılmaya çalışılmaktadır. Görüşmelerin tarafların belirlemeleri halinde açık veya gizli yapılması mümkündür. Taraflar

¹⁷⁹ Ibid., s. 478.

¹⁸⁰ Ibid., s. 449.

arasındaki uyuşmazlığın niteliği görüşmelerin kısa veya uzun sürmesine yol açabilmektedir¹⁸¹.

2.1.2. Dostça Girişim

Dostça girişim yönteminde, uyuşmazlığa taraf olanları bir araya getirerek onların uyuşmazlığı çözmelerini sağlamaya çalışan üçüncü bir kişi (devlet, uluslararası örgüt vb.) bulunmaktadır.

Dostça girişimde bulunacak kişi, uyuşmazlığa taraf olanlar için uygun bir ortam yaratmaya çalışmaktadır. Gerek görüşme gerek dostça girişimde veya aşağıda sunacağımız diğer yöntemlerin kullanılmasıyla birlikte uyuşmazlığa taraf olanlar açısından haksız fiil olarak nitelendirilebilecek olan kuvvet kullanma durumu engellenmeye çalışılmaktadır.

Belirtmek gerekir ki uyuşmazlığa ilişkin taraflara yönelik dostça girişimde bulunan kişinin inisiyatifi veya girişimi tavsiye niteliğindedir. Bu girişimin tarafları bağlayan zorlayıcı bir özelliği bulunmamaktadır. Dostça girişimde bulunan kişinin görevi tarafların bir araya gelmesiyle birlikte sona ermektedir¹⁸².

2.1.3. Arabuluculuk

Arabuluculuk kavramı, yukarıda açıklamaya çalıştığımız dostça girişim olgusuyla oldukça yakındır. Arabuluculukta, arabulucu olan kişi tarafları bir araya getirmenin yanı sıra uyuşmazlığa ilişkin taraflara telkinde veya öneride bulunabilmektedir. Arabulucu, uyuşmazlığın çözümü için bir araya gelen tarafların gerçekleştirdikleri müzakerelere de katılmaktadır.

Arabulucu görevini bir devlet, uluslararası örgüt gibi yapılanmalar temsilcileri aracılığıyla üstlenmektedir. Ayrıca uluslararası sistemde tanınan ve tarafsızlığına güvenilen bir gerçek kişinin de arabuluculuk görevini üstlenmesi olasıdır. Arabulucunun, uyuşmazlığa taraf olanlar arasında görüş ayrılıklarını giderme ve mevcut olan kin duygularını ortadan kaldırma görevi bulunmaktadır. Belirtmek gerekir ki arabulucunun yapacağı önerilerin veya telkinlerin bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

¹⁸¹ Ibid., ss. 449-450.

¹⁸² Ibid.

Eğer tarafların tümü veya bir tarafı arabulucuyu veya yapılan önerileri reddederse arabuluculuk görevi sona ermektedir¹⁸³.

2.1.4. Soruşturma Komisyonları

Soruşturma komisyonlarının kullanılmasına ilişkin tarihi geçmişe girmeden belirtmek gerekir ki taraflar arasındaki uyuşmazlıkları çözmek amacıyla bu yapılanmaya müracaat edilebilmektedir. Soruşturma komisyonları bağımsızlıkları şüphe götürmeyen ve tarafsız kişilerden meydana gelen bir kurul olmaktadır.

Uyuşmazlığa ilişkin oluşturulan soruşturma komisyonları genellikle uyuşmazlığın maddi olgularına yönelik tarafsız ve özenli bir araştırma yaparak bir rapor hazırlamakta ve bu raporu gerekmesi halinde açıklayarak taraflara sunmaktadır. Bu raporların zorlayıcı yani bağlayıcı bir yönü bulunmamaktadır.

Uyuşmazlığa taraf olanlar genellikle soruşturma komisyonlarının oluşturulma şeklini, üye sayısını, yetkilerini, süresini vb. hususlarını bir uluslararası andlaşmanın konusu yapmaktadırlar.

Soruşturma komisyonlarına yönelik BMKA'nın 34. maddesinde yer alan düzenlemenin de dikkat çekici olduğunu belirtmek gerekir. Bu düzenleme açısından Güvenlik Konseyi, uluslararası bir uyuşmazlık veya uluslararası anlaşmazlığa neden olabilecek bir duruma ilişkin soruşturmada bulunma yetkisini kullanabilmektedir. Güvenlik Konseyi'nin bu yetkisini kullanmasının nedeni bu uyuşmazlık veya durumun uluslararası barışı ve güvenliği tehlikeye atmasını önleme çabası olmaktadır. Güvenlik Konseyi, soruşturma sonucunda kabul edilecek rapor ile bu tehlikenin varlığını kabul edecek olursa, BMKA açısından hiyerarşik olarak hangi önlemleri uygulayacağına karar vermektedir.

BM Genel Kurulu'nun da belirli durumlarda soruşturmada veya duruma göre araştırmada bulunması mümkündür. Yukarıda Genel Kurul'un kurumsal yapısı içerisinde sunduğumuz BM İnsan Hakları Konseyi'nin bu türden bir yetkisi bulunmaktadır. Bu Konsey, 23.08.2011 tarihinde, Suriye'de meydana gelen insan hakları ihlallerinin tespiti için uluslararası nitelikte bir soruşturma komisyonunun

¹⁸³ Geniş bilgi için bkz., Ibid., s. 450-451.

kurulmasını amaçlayan bir kararı onaylamıştır. Bu karar örneği ABD, AB, Suudi Arabistan, Ürdün, Katar ve Kuveyt tarafından önerilmiştir¹⁸⁴.

Benzer nitelikteki örneği BM İnsan Hakları Konseyi'nin 23.07.2014 tarihli kararı için de söylemek olasıdır. BM İnsan Hakları Konseyi, 13.06.2013 tarihinden bu yana İsrail Devleti tarafından yürütülen askeri operasyonlar nedeniyle Kudüs'ün doğusu ve İsrail'in kontrolü altında bulunan Filistin Devleti ülkesinin parçasını oluşturan yerlerde insan haklarının ihlal edilip edilmediğini tespit etmek için uluslararası nitelikteki bir soruşturma komisyonunun bu bölgelere gönderilmesini benimsemiştir¹⁸⁵.

2.1.5. Uzlaştırma

Uzlaştırma usulünde, uyuşmazlığa taraf olanlar uyuşmazlığın çözümüne yardımcı olması amacıyla aralarında bir komisyon tarzı yapılanma kurmaktadır. Bu yapılanma, bağımsız bir birim olmaktadır. Bu komisyon veya yapılanma (organ vb.), uyuşmazlığa ilişkin araştırma ve soruşturma aşamalarını da gerçekleştirmektedir.

Uzlaştırma yöntemini detaylı olarak düzenleyen uluslararası hukuk işlemlerinden en önemlisi, 20.09.1928 tarihli Uluslararası Uyuşmazlıkların Barışçı Yoldan Çözümüne İlişkin Genel Bağıt'tır¹⁸⁶. Ayrıca şu işlemler de önemli olmaktadır: 1957 Uyuşmazlıkların Barışçı Çözümü Konusunda Avrupa Sözleşmesi, 1969 Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi, 1978 Viyana Devletlerin Anlaşmalara Ardıllığı Sözleşmesi, 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi vb.¹⁸⁷.

Uzlaştırma yöntemine, uluslararası uyuşmazlık çıktıktan sonra uyuşmazlığa taraf olanlar gitmektedir. Ayrıca taraflar ileride çıkma ihtimali olabilecek uyuşmazlık konuları için aralarında akdedecekleri anlaşma ile uzlaştırma usulüne müracaat etmeyi yükümlenebilirler. Bu anlaşmalara uzlaştırma usulünün zorunlu veya isteğe bağlı olduğu kaydı düşülebilmektedir.

Eğer bir uzlaştırma komisyonu kurulmaya karar verilirse ve önceden sayı kesinleştirilmediyse, bu sayı genel olarak üç veya beş şeklinde olmaktadır. Uzlaştırma

¹⁸⁴Ibid.,s.454.;Bkz.,<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/SpecialSessions/Session17/Pages/17thSpecialSession.aspx>

¹⁸⁵ Ayrıca konu hakkında geniş bilgi için bkz.;

<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/CoIGazaConflict/Pages/CommissionOfInquiry.aspx>.

¹⁸⁶ Mehmet Genç, *Birleşmiş Milletler ve Uzmanlık Örgütleri Mevzuatı*, I. Cilt, Bursa: Ezgi Yayınevi, 1998, ss.14-22.

¹⁸⁷ Reçber, *Uluslararası Hukuk*, op.cit., s. 455.

usulünün daha önceden benimsenen bir andlaşmada yer alması ve bu usule zorunlu olarak başvurulması benimsenmişse, uyuşmazlığın çıkmasından itibaren öngörülen sürede (bir ay, üç ay içinde gibi) uzlaştırma usulüne gitmek gerekecektir.

Uzlaştırma komisyonunun üç kişiden oluşacağı öngörülmüşse, taraflar birer temsilci seçmekte, üçüncü kişiyi (Devlet Başkanı, BM Genel Sekreteri, tarafsızlığı şüphe götürmeyen uzman bir kişi vb.) taraflar ortaklaşa belirlemektedir. Ancak bu konuda anlaşma olmazsa, üçüncü üyenin seçimi için de çeşitli kuralların benimsenmesi yoluna gidilebilmektedir. Konunun özünü dağıtmamak amacıyla genel ve soyut nitelikteki bu bilgilerin yeterli olacağı kanaatindeyiz¹⁸⁸.

Yazılı ve sözlü aşamanın da uygulandığı uzlaştırma yönteminde, uyuşmazlığa taraf olanlar kendilerini danışman, avukat vb. gibi kişilerle temsil ettirmektedir. Uyuşmazlığa taraf olanların kurdukları veya özel olarak tesis edilen soruşturma komisyonu araştırma, soruşturma yapmakta ve gerekmesi halinde tanık dinleyebilmektedir.

Uzlaştırma komisyonlarının ana görevi, uyuşmazlığa ilişkin tarafların ortak bir hususta uzlaşmalarını sağlamaktır. Uzlaşma sağlanır ise uzlaştırma komisyonu sonuç raporunda bunu belirtmekte, uzlaşma sağlanamazsa taraflara uyuşmazlığın çözümü için öneri veya tavsiyede bulunmaktadır. Aksi yönde tarafların aldıkları bir karar yok ise uzlaştırma usulü ve sonuçta hazırlanan rapor gizli kalmaktadır¹⁸⁹.

2.2. Uluslararası Uyuşmazlıkların Çözümünde Yargı Yolu

Uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde yargı yoluna müracaat etmeyi devletler veya diğer yapılanmalar tercih etmede pek istekli davranmamaktadır. Özellikle yargı organlarının verecekleri kararların bağlayıcılığı devletleri bu konuda tereddütte bırakmaktadır.

Yargı yönteminde, iki durum söz konusudur. Birincisi uluslararası hakemlik ikincisi ise uluslararası yargı organları olmaktadır. Şimdi bunları sadece genel hatlarıyla ele almaya çalışacağız. Zira bu konuların çalışma konumuzla doğrudan bir ilintisi bulunmamakta, konuyla dolaylı bir ilişkisi olmaktadır.

¹⁸⁸ Ayrıca bkz., ibid.

¹⁸⁹ Ibid., s. 456.

2.2.1. Uluslararası Hakemlik

Bu başlık açısından bahsedeceğimiz hakemlik, uluslararası kamu hukuku hakemliğidir. Belirtmek gerekir ki uluslararası özel hukuk açısından da hakemlik kurumu bulunmaktadır. Uluslararası hakemlik kurumunun tarihçesine değinmek konuyu dağıtacağından, burada sadece uluslararası hakemliğin ne anlama geldiğine vurgu yapmaya çalışacağız.

Reçber, uluslararası kamu hukuku hakemliğini şu şekilde tanımlamaktadır: *“Uluslararası hakemlik, genel ve soyut anlamda uluslararası hukuk kişileri arasında meydana gelen uluslararası uyuşmazlıkları bu kişilerin anlaşarak (genelde tahkimname düzenleyerek) kendilerinin belirleyecekleri kişiler (prensip olarak yargıçlar) veya kurumlar (mahkeme, siyasal bir organ vb.) tarafından çözümlenmesini sağlamaya çalışmaları şeklinde tanımlanabilir”*¹⁹⁰.

Bu anlamda uluslararası hakemlik yönteminde, uyuşmazlığa taraf olanlar (genellikle devletler), aralarında belirleyecekleri prosedüre göre (tahkimname gibi) seçecekleri yargıç vb. kişiler tarafından benimsenen hukuk kurallarına saygı çerçevesinde uyuşmazlığı çözmeyi amaçlamaktadırlar.

2.2.2. Uluslararası Mahkemeler

Uluslararası mahkemelerin uluslararası uyuşmazlıklara bakabilmeleri için uyuşmazlığa taraf olanların uyuşmazlık konusunu ilgili mahkemeye taşımaları gerekir. Ancak, daha önceden egemenlik yetkisinin belirli alanlarda devredildiği AB gibi (şartların oluşması kaydıyla bir tarafın AB Adalet Divanı'na müracaat etmesi ve bu yargı organının her türlü kararının bağlayıcı olması gibi) bir örgütlenme yoksa, uluslararası mahkemenin bu davaya bakması tarafların olumlu yöndeki iradelerinden bağımlı olmaktadır.

BM bünyesinde ana organ olarak oluşturulan ve çalışmamızın birinci bölümünde hakkında bilgi verdiğimiz Uluslararası Adalet Divanı, devletlerarası uyuşmazlıklara bakmada en önemli görevi üstlenmiş durumdadır. Uluslararası Adalet Divanı'nın dışında AB itibarıyla AB Adalet Divanı, BM Deniz Hukuku Mahkemesi, Avrupa

¹⁹⁰ Ibid., s. 457.

Konseyi açısından Avrupa İnsan Hakları mahkemesi gibi yargı organları, uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde kendi yetki alanları kapsamında yetki kullanmaktadırlar.

Uyuşmazlığa taraf olanlar arasında yukarıda belirttiğimiz barışçı çözüm yöntemlerinin yanı sıra BMKA açısından öngörüldüğü gibi tarafları çözüme zorlayacak yaptırım yöntemleri de benimsenmiştir. Şimdi bunlara değinmek uygun olacaktır.

3. Birleşmiş Milletler Kurucu Andlaşması İtibarıyla Yaptırımlar

BMKA açısından benimsenen yaptırımların açıklığa kavuşturulabilmesi için öncelikle uluslararası hukuk sisteminde yaptırım kavramına kısaca değinmek gerekir. Reçber'in aktarımı itibarıyla yaptırım, kimi durumlarda tazmin veya onarım için kullanılmaktadır. Yine aynı düşünce doğrultusunda yaptırım, bir andlaşmanın, sözleşmenin veya uluslararası hukuka ait bir işlemin uygulanmasını sağlamak amacıyla kabul edilmiş araçlar ve güvenlik olmaktadır. Reçber'in belirttiği üzere Hans Kelsen düşüncesinde bir norma uyulmasını sağlamaya ilişkin zararlar karşılık¹⁹¹, savaş vb. zorlama önlemleri, Georges Scelle'e göre bir hukuk işleminin geçersizliğinden başlayarak uluslararası sorumluluk¹⁹² ve zorla uygulama yöntemlerinin tümü yaptırım olmaktadır¹⁹³.

Uluslararası hukukun ulusal hukuklar gibi gelişmemiş olması, bu hukuk sisteminin uluslararası sistemdeki etkinliğini sınırlamaktadır. Öyle ki ulusal hukuklarda haksız eyleme ve/veya işleme yönelik benimsenen yaptırım mekanizması veya duruma göre ceza sistemi, kamu kudretiyle donatılmış kolluk kuvvetleri aracılığıyla gerçek kişilere yönelik gözaltı vb. eylemlerle daha da somutlaşmaktadır. Ancak uluslararası hukuk sisteminde özellikle BM sisteminde benimsenen yaptırım mekanizması, çalışmanın birinci ve ikinci bölümlerinde belirttiğimiz gibi ne yazık ki BM üyesi devletlerin olumlu yöndeki iradelerinden bağımlı olmaktadır.

Bu durumda bio-sosyolojik kuramda belirtildiği gibi “görev ikileşmesi” itibarıyla BM üyesi devletlere uluslararası hukuk sisteminde de görev düşmektedir. Ancak BM

¹⁹¹ Bkz., Süleyman Dost, *Temel Kavramlar Metinler ve Kararlar Bağlamında Uluslararası Hukukta Adalet*, Ankara: Yetki Yayınları, 2016, s. 154-155.

¹⁹² Bkz., Edip F. Çelik, “Milletlerarası Mes’uliyet”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 21, Sayı 1-4, 1957, ss. 66-80.

¹⁹³ Reçber, *Uluslararası Hukuk*, op.cit., s. 159-160. Ayrıca bkz., Hüseyin Pazarıcı, *Uluslararası Hukuk Dersleri*, III. Kitap, Ankara: Turhan Kitabevi, Ankara, 1997, s. 147.

mekanizmasının özellikle Güvenlik Konseyi itibarıyla yavaş işlemesi hatta bazı durumlarda veto yüzünden hiç işleyememesi nedeniyle, duruma göre görevin üstlenilmesi veya yetkinin kullanılması Genel Kurul'dan beklenmektedir. Fakat uygulamada bunun ne kadar güç olduğu da oldukça açıktır.

BMKA düzenlemeleri açısından yaptırımların uygulanmaya çalışılmasındaki ana gaye, uluslararası barışın ve güvenliğin sağlanmasıdır. Bu amaçla BMKA 39. madde açısından Güvenlik Konseyi, uluslararası barışın bozulmasını, tehdit edilmesini veya bir saldırı fiilini tespit etmesi halinde, uluslararası barışın ve güvenliğin korunması ve/veya yeniden oluşturulması hususunda tavsiyelerde bulunmakta ve aşağıda sunacağımız gibi hangi önlemlerin alınması gerektiğine karar vermektedir.

Güvenlik Konseyi, uluslararası barışın bozulmasına, tehdidine, güvenliğin sağlanamamasına ve saldırı fiilinin gerçekleşmesi gibi durumun daha da olumsuz hale gelmesi durumunda, tavsiyelerde bulunmadan ve/veya alınacak önlemlere karar vermeden önce bu duruma sebep olan taraflara gerekli ve tavsiyeye değer bulunduğu geçici mahiyetteki önlemlere uyulması hususunda davette bulunabilir. Belirtmek gerekir ki bu geçici önlemlerin hiçbir şekilde tarafların iddialarına, haklarına ve durumlarına zarar verici nitelikte olmamaları gerekmektedir. Tarafların Güvenlik Konseyi tarafından karara bağlanan geçici önlemleri uygulama itibarıyla yerine getirmemeleri durumunda, Güvenlik Konseyi bu hususu dikkate almaktadır¹⁹⁴.

Aşağıda BMKA düzenlemelerini de dikkate alarak uluslararası barışın korunması, güvenliğin sağlanması ve özellikle bozulan barışın yeniden tesisi ve güvenliğin tekrar ikame edilmesi gayesiyle öngörülen yaptırımları aktarmaya çalışacağız.

3.1. Ekonomik Yaptırımlar

BM tarafından tesis edilen ekonomik yaptırımların¹⁹⁵ karar vericisi konumunda olan organ Güvenlik Konseyi'dir. Uluslararası barışı ve güvenliği bozan, tehdit eden ve hatta saldırı fiili gerçekleştiren devlet(ler)e karşı kuvvet kullanmaya müracaat etmeden

¹⁹⁴ BMKA'nın 40. maddesi.

¹⁹⁵ Bkz., Susan Allen, David J. Lektzian, "Economic Sanctions: A Blunt Instrument?", *Journal of Peace Research*, Vol. 50, No. 1, 2013, ss. 121-135.

öngörülen yaptırımlardan birisi de ekonomik nitelikli olanıdır. Bu husus BMKA'nın 41. maddesinde açıkça düzenlenmektedir.

Güvenlik Konseyi kararıyla içeriği, muhatabı ve süresi belirtilen ekonomik yaptırımlara prensip olarak diğer devletlerin uyması beklenmektedir. Bu durum BMKA'nın 25. maddesinde BM üyesi devletlerin Güvenlik Konseyi tarafından tesis edilen kararları kabul etmeleri ve uygulamaları hususunda mutabık oldukları şeklinde açıkça belirtilmektedir. Ancak bu düzenlemenin bir uyuşma ve ahde vefa ilkesiyle bağlantılı olduğunu da belirtmek gerekir. Zira bu türden kararların üye devletlerin ülkesinde doğrudan uygulanma kabiliyetleri bulunmamaktadır.

Ekonomik yaptırımlar, hedeflenen devlet(ler)e yönelik mal ihracına ve ithalatına getirilen kısıtlamaları ve/veya yasaklamaları içermektedir. Bu yaptırımların kapsamında ilgili devlet(ler)e yönelik yurt dışında mal varlıklarının dondurulması, kalkınma yardımlarının kesilmesi veya azaltılması, yeni yatırımların bu devletin ülkesinde yapılmaması, yabancı sermayenin kısıtlanması, yolcu ve kargo taşımacılığının (kara, hava ve varsa deniz alanı taşımacılığı) kısıtlanması da olabilmektedir.

Ekonomik yaptırımların içerisinde ticari kısıtlamaların olduğunu da belirtmek gerekir. Bunlar ambargo, ticari blokaj veya boykot şeklinde hedef devletin ülkesine yönelik olmaktadır. Ambargo, genel ve soyut haliyle yaptırım uygulanacak devlete bir veya duruma göre çok sayıdaki ürünün ihracatının askıya alınması şeklinde gerçekleşmektedir. Eğer ekonomik yaptırım uygulanan devletin ekonomik yapısının büyük bir kısmı dışarıdan gelen mallara bağlı ise (örneğin hammadde gibi) ambargo bu devleti ekonomik yönden (fiyatların yükselmesi vb.) mutlaka etkileyecektir. Bu durumda ilgili devletin BM Güvenlik Konseyi'nin konu kapsamındaki kararlarına uyması daha kolay hale gelecektir.

Ticari yaptırım kategorisinde kabul edilen boykot ise ekonomik yaptırım uygulanan devletten çeşitli malların alınmasının veya alınan malların boykot uygulayan devletlerin ülkesinde satılmasının veya tüketilmesinin engellenmesidir. Bu durum yaptırım uygulanan devletin ekonomik yapısına olumsuz yönde yansıtacaktır. Ekonomik yaptırım uygulanan devlet, boykot nedeniyle ürettiği malları ihraç edemeyeceği ve iç piyasada da talep eksikliğinden bunları tüketemeyeceği için her şeyden önce işsizlik sorunuyla karşı karşıya gelecektir.

3.2. Ulaştırma Araçlarının Kesilmesi

Uluslararası barışı ve güvenliği tehdit eden, bozan veya saldırı fiili gerçekleştiren devlet(ler)e karşı yaptırım niteliğinde deniz, hava, demir yolu, posta, telgraf, radyo yayını yoluyla gerçekleştirilecek vb. diğer ulaştırma araçlarının tamamen veya kısmen kesilmesi olasıdır. Bu husus, BMKA'nın 41. maddesinin ikinci cümlesinde yer almaktadır¹⁹⁶.

Bu yaptırımlar yoluyla ilgili devlet(ler)in BM Güvenlik Konseyi'nin kararlarına uyması beklenmektedir. Bu yaptırımların ilgili devleti uluslararası sistem içerisinde diğer uluslararası hukuk kişilerine yönelik soyutlaması amaçlanmaktadır. Dünyadaki teknolojinin gelişmişlik düzeyi dikkate alındığında, bu önlemlerin etkisinin fazla olması yüksek ihtimaldir.

3.3. Diplomatik İlişkilerin Kesilmesi

Yukarıda belirttiğimiz yaptırım yöntemlerinden birisi de diplomatik ilişkilerin kesilmesi uygulamasıdır. BMKA'nın 41. maddesinde her ne kadar “*diplomatik ilişkilerin kesilmesi*” tümcesi kullanılsa da buna konsolosluk ilişkilerinin kesilmesi olgusunun da dâhil edilmesi gerektiği kanısındayız.

Bu husus dolaylı da olsa 1969 yılında kabul edilen Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'nin 63. maddesinde yer almaktadır. BM Güvenlik Konseyi, tesis edeceği karar(lar)la uluslararası barışı ve güvenliği tehdit eden, bozan veya saldırı fiili gerçekleştiren devlet(ler)e yönelik diplomatik ve konsolosluk ilişkilerinin kesilmesini üye devletlerinden isteyebilmektedir.

Bu tür yaptırımın etkin olabilmesi, BM üyesi devletlerin bu tür kararların gereklerini yerine getirmesine bağlıdır. Öyle ki diplomatik ve konsolosluk ilişkilerinin kesilmesi, hedef devlet(ler)i uluslararası sistem içerisinde yalnızlaştırmaktadır.

Ancak diplomatik ve duruma göre konsolosluk ilişkilerinin askıya alınması veya kesilmesi, ilgili devlet(ler) üzerinde beklenen etkiyi göstermeyebilir. Bu durumda bio-sosyolojik kuramda belirtildiği gibi devletlerin ülkeleri üzerinde yaşamlarını sürdüren

¹⁹⁶ Christopher Michaelson, “The Competence Of The Security Council Under The UN Charter To Adopt Sanctions Targeting Private Individuals”, *International Law in the New Age of Globalization*, ed. Andrew Byrnes, Mika Hayashi, Christopher Michaelson, Leiden-Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2013, ss. 16-21.

uluslararası toplum itibarıyla uluslararası barışın ve güvenliğin sürdürülmesi ve korunması bir nevi sosyal ihtiyaç haline gelebilmektedir. O halde uluslararası barışı ve güvenliği koruma veya sürdürmek için son çare olarak kuvvet kullanmak da gerekli olabilmektedir.

4. Birleşmiş Milletler Kurucu Andlaşması İtibarıyla Kuvvet Kullanma

BMKA'nın 42. Maddesi, yukarıda belirttiğimiz önlemlerin veya yaptırımların sonuç vermemesi halinde kuvvet kullanılabileceğini öngörmektedir. Prensip olarak uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde kuvvet kullanılmasına müracaat edilmesi en son çare olmaktadır.

Aslında kuvvet kullanımının yasaklanmasının bir genel hukuk ilkesi olarak kabul edilmesi, uluslararası hukuk kişileri açısından olumlu bir durum olabilirken, uluslararası barışın bozulmasına, güvenliğin ortadan kalmasına ve saldırı fiiline girişmeye sürekli olarak müracaat eden devlet(ler)e yönelik kuvvet kullanılması da kaçınılmaz olabilmektedir.

BMKA'nın 42. maddesi açısından kuvvet kullanmaya Güvenlik Konseyi'nin karar vermesi halinde, BM üyesi devletlerin yardımı alınarak kara, hava ve deniz kuvvetleri kullanılarak her türlü girişime geçilebilmektedir. Bu girişimler, abluka önlemleri, nümayişler ve BM üyesi devletlerin hava, kara ve deniz kuvvetleri tarafından yapılacak başka eylemleri de içerebilmektedir.

Aslında yukarıda belirttiğimiz gibi BMKA, kuvvet kullanmayı son çare olarak benimsemektedir. Zira, kuvvet kullanma hali diğer yaptırımlardan sonra benimsenmiş ve bir nevi bu yaptırım çeşidine istisna durumu bahşedilmiştir.

Belirtmek gerekir ki kuvvet kullanma yoluyla amaca ulaşma yöntemi, insanlığın varoluşundan bu yana mevcuttur. Kuvvet kullanmanın yarattığı yıkıcılık, hatta yok edicilik özelliği nedeniyle, ulusal ve zamanla uluslararası toplum sorunlar karşısında başka yöntemler aramaya başlamıştır. Bu yöntemlerin en önemlileri çalışmanın üçüncü bölümünün ilk kısmında sunduklarımız olmaktadır. Bahsettiğimiz barışçı yöntemlerin zamanla normlaştırılarak geliştirilmesi ve duruma göre kamu kudreti ile desteklenmesi önemli olmuştur.

Uluslararası toplum da özellikle evrensel özelliği olan BM mevzuatı ile bu barışçı yöntemleri etkin hale getirmeye çalışmakta, ancak Güvenlik Konseyi'nin yapısı, yetkisi gibi hususlar ne yazık ki bu konuda genel anlamda olumsuz bir durum yaratmaktadır. Uluslararası toplum sorunlar, çatışmalar gibi hususlara ilişkin kuvvet kullanmanın olağan görüldüğü durumlarda bile kuvvet kullanmayı kurallara bağlamaya ve bir düzen oluşturmaya çalışmıştır.

Öyle ki kuvvet kullanmanın meşru olduğu dönemlerde bile kuvvet kullanma veya savaşa başvurma çeşitli kurallara bağlanmıştır. Reçber'in aktarımına göre¹⁹⁷ Ortaçağ yazarlarından Thomas Aquinas savaşın meşruluğunu üç öğeye dayandırmıştır. Bunlar;

1. Savaşa hükümdarın izin vermesi;
2. Savaşın haklı bir nedeninin olması;
3. Savaşa girişecek olanın niyetindeki dürüstlük (yani iyiliği gerçekleştirmek, kötülüğe sapmamak).

Diğer yandan yine Reçber'in aktarımı itibarıyla François (Francisco) de Vitoria da savaşın üç altın kuralı olarak şunları kabul etmiştir:

- “1. *Savaş ilanını meşru kılan nedenler, meşru müdafaa veya maruz kalınan ağır bir tecavüzdür;*
2. *Savaş araçlarının meşruiyeti (savaşın amacı düşmanın mahvedilmesi değil, maruz kalınan zararın tazmini olmalıdır);*
3. *Savaş esnasında adalet (savaş galibe mağlubu istismar hakkı vermez) ”¹⁹⁸.*

Uluslararası hukuk sisteminde kuvvet kullanma¹⁹⁹ yasağı, günümüzde bir buyruk kuralı olarak kabul edilmekle birlikte, yukarıda belirttiğimiz gibi BMKA açısından duruma göre başvurulabilecek bir yöntem olabilmektedir. Öyle ki BMKA'nın 2. maddesinin 4. paragrafında belirtildiği gibi, BM üyesi devletlerin kuvvete başvurusu yasaklanmıştır. Bu düzenleme itibarıyla BM üyesi devletlerin bir başka devletin ülkesel bütünlüğüne veya siyasal bağımsızlığına karşı, BMKA'nın öngördüğü amaçlarla

¹⁹⁷ Reçber, *Uluslararası Hukuk*, op.cit., s. 10.

¹⁹⁸ Ibid. Ayrıca bkz., Ünal, op.cit., s. 32.

¹⁹⁹ Keskin, op.cit., ss. 22-182. Ayrıca bkz., Serdar Örnek, *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanımı (1991 ve 2003 Irak Harekâtları)*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2013, *passim*.

çelişebilecek nitelikte kuvvet kullanma tehdidinde bulunmaktan veya kuvvet kullanmaktan sakınma yükümlülükleri bulunmaktadır.

Bu arada hatırlatmak gerekir ki BMKA'nın 42. maddesi bağlamında kuvvet kullanılması söz konusu olduğunda, prensip olarak bu durumda BM Güvenlik Konseyi'nin kuvvet kullanmanın nasıl ve ne şekilde olacağını da belirlemesi gerekmektedir. Prensip olarak BM Güvenlik Konseyi duruma göre uluslararası barışın korunması ve güvenliğin sağlanması gayesiyle barış gücü oluşturulmasına karar verebilir. Eğer uluslararası barışın yeniden tesisi, güvenliğin oluşturulması ve saldırı fiilinin önlenmesi gerekli ise bir uluslararası müdahale gücünün oluşturulması da olasıdır.

Bu konuda BMKA'nın 43. maddesi açık bir düzenleme içermektedir. Bu düzenlemeye göre BM üyesi devletler, uluslararası barışın ve güvenliğin korunmasına katkıda bulunmak amacıyla Güvenlik Konseyi'nin daveti üzerine özel anlaşma veya anlaşmalar gereğince gerekli silahlı kuvvetleri vermeye ve ülkesinde geçiş hakkını tanımaya ilişkin her türlü yardımı sağlama hususunda taahhüt altına girmişlerdir. Bu tür anlaşma veya anlaşmalarda, tahsis edilecek silahlı kuvvetlerin niteliği, sayısı, mevkisi, derecesi vb. hususların yanı sıra sağlanacak ayrıcalık ve kolaylıklar belirlenmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki bu anlaşmalar, katkıda bulunacak olan devletle Güvenlik Konseyi arasında müzakereyi, imzalanmayı ve katkıda bulunacak üye devletin iç hukuku gereğince onaylanmayı gerekli kılmaktadır. Bu sürecin çok uzun olması ve üye devletin iç hukukunda onaylanmama riski de dikkate alınacak olursa, özellikle devam eden saldırı fiiline kısa sürede müdahale etmek neredeyse mümkün olamamaktadır.

BM Güvenlik Konseyi'nin acil askeri önlemler alması hususunda, BM üyesi devletlerin müdahale gücüne katkıda bulunmaları amacıyla, üye devletler, derhal kullanılması mümkün olabilen ulusal hava kuvveti bulundurma hususunda taahhütte bulunmuşlardır. Bu kuvvetlerin hazırlık durumu, gücü, birlikte hareket etme kabiliyeti gibi durumlar, yukarıda belirttiğimiz özel anlaşmaların öngördüğü sınırlamalar veya kurallar dâhilinde, BM Askeri Kurmay Komitesi'nin desteği ile Güvenlik Konseyi tarafından belirlenmektedir²⁰⁰.

²⁰⁰ BMKA'nın 45. maddesi.

Güvenlik Konseyi, genellikle bu tür anlaşmaları akdetmek yerine BMKA'nın 53. maddesinde bahsedilen bölgesel yapıları kullanabilmektedir. Bu amaçla Güvenlik Konseyi, gerekmesi halinde kendisi tarafından tesis edilen zorlayıcı önlemlerin uygulanabilmesi için (örneğin NATO gibi) bölgesel anlaşma veya yapılardan yararlanma yoluna gitmektedir. Ancak Güvenlik Konseyi'nin izni olmaksızın bölgesel yapıların bu tür müdahalelerde bulunması yasaklanmıştır.

Ayrıca belirtmek gerekir ki kuvvet kullanma yasağının istisnasını oluşturan hususlardan biri de meşru müdafaa hakkıdır. Meşru müdafaa hakkının kullanım şekli veya içeriği konusunda BMKA'nın 51. maddesinde gerekli düzenleme mevcuttur. Bu madde itibarıyla silahlı saldırıya uğrayan BM'nin her üyesinin Güvenlik Konseyi'nin saldırıya yönelik önlem (uluslararası barış ve güvenliğin korunması amacıyla) almasına kadar, bireysel veya ortak meşru müdafaa hakkını kullanabilmesi mümkündür. Meşru müdafaa hakkının kullanılması halinde, bu hakkı kullanan BM üyesi devlet(ler)in aldıkları önlemleri derhal Güvenlik Konseyi'ne bildirmeleri ve meşru müdafaa hakkının kullanımında orantılılık ilkesine uyması gerekmektedir.

Meşru müdafaa hakkının ortaklaşa kullanımı, çalışmamızın teorik alt yapısını oluşturan bio-sosyolojik kuramdaki sosyal dayanışma olgusundaki işbirliği yoluyla dayanışmaya da bir örnek oluşturabilmektedir.

Diğer yandan belirtmek gerekir ki Dünyanın çeşitli yerlerinde ulusal düzeydeki olaylar, uluslararası çatışmalar, hatta savaş ortamında temel hakların ve özgürlüklerin ihlal edilmesine sıklıkla rastlanmaktadır. Bu durum, uluslararası hukuk sisteminde “*insani müdahale*”²⁰¹ gibi kavramların gelişimine bile olanak sağlamıştır. BM'nin insan haklarının ciddi ve sürekli olarak ihlal edilmesi halinde, insani müdahale kapsamında ihalin yapıldığı yerlere BM mevzuatı uyarınca kuvvet kullanması da mümkündür.

Yukarıda aktardığımız bilgiler veya yaptığımız değerlendirmeler dikkate alındığında, BM Genel Kurulu'nun BMKA'nın öngördüğü kuvvet kullanma durumuna ilişkin yetkisinin çok sınırlı olduğu söylenebilir. Aşağıda sunacağımız gibi Barış İçin Birlik Kararı gibi hususlar saklı kalmak kaydıyla, Genel Kurul'un yetkisinin sınırlılığı oldukça açıktır.

²⁰¹ Gül Seda Acet, “Uluslararası Hukukta Teamül Olarak İnsani Müdahale”, *International Journal of Academic Value Studies (Javstudies)*, Vol. 3, Issue 13, 2017, ss. 445-453; Sercan Reçber, *İnsancıl Müdahale ve Koruma Sorumluluğu*, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2016, ss. 11-179.

5. Genel Kurul'un Uluslararası Uyuşmazlıkların Çözümünde Üstlendiği Rol

BM Genel Kurulu'nun BM bünyesinde daha çok bir tartışma platformu olması ve uluslararası barışın ve güvenliğin korunmasında, bozulan barış ortamının yeniden tesisinde Güvenlik Konseyi'nin ilk aşamada yetkili olması gibi nedenlerle, Genel Kurul'un rolü ne yazık ki ikinci planda kalmaktadır.

Oysaki Genel Kurul'un Güvenlik Konseyi'nin karar almada güçlük çektiği veya hareketsiz kaldığı durumlarda üstleneceği rolün, BMKA itibarıyla daha belirgin olması beklenebilirdi. Böyle olmakla birlikte aşağıda sunacağımız gibi, Genel Kurul'un da uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde üstlendiği rolün önemi yine de dikkat çekicidir.

Aşağıda Genel Kurul'un uluslararası uyuşmazlıklar itibarıyla kullandığı çeşitli yetkileri ve üstlendiği rolleri bazı örnek uyuşmazlıklar açısından ele almaya çalışacağız. Takdir edileceği üzere, Dünyada meydana gelen her uluslararası uyuşmazlığı burada ele almak hem konuyu dağıtacak hem de çalışmayı bilgi yığımına dönüştürecektir. Bu nedenle örnek nitelikte bazı uyuşmazlıkları, çatışmaları veya savaşları ele almaya çalışacağız.

5.1. Genel Kurul'un Kore Savaşında Üstlendiği Rol

Kore savaşında BM Genel Kurulu'nun üstlendiği rolün ve kullandığı yetkinin oldukça önemli olduğu aşağıda sunacağımız Barış İçin Birlik Kararı itibarıyla tespit edilebilecektir. Bu karara ilişkin açıklamalarımıza ve değerlendirmemize geçmeden önce Kore Savaşı'na ilişkin genel bir bilgi vermek ve Genel Kurul açısından değerlendirme yapmak uygun olacaktır.

5.1.1. Kore Savaşı

İkinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası sistemde yaşanan önemli uyuşmazlıklardan birisi Kore Savaşı'dır. Konumuz gereği burada Kore Savaşı'nın çıkış nedenleri ve bu savaşın seyrini aktarmak yerine, bu savaşta BM bünyesinde Genel Kurul'un oynadığı rolü aktarmak uygun olacaktır.

Çalışmamızın birinci bölümünde aktardığımız teorik çerçeveyi de dikkate aldığımızda, özellikle uluslararası toplum işbirliği yoluyla dayanışma halinde bulunma

hususunda bir çaba içerisinde olmakla birlikte, devletlerin çıkar doğrultulu eylemleri bu konuda engelleyici bir unsur olabilmektedir.

BM Genel Kurulu'nun Kore Savaşı esnasında özellikle uluslararası barışın korunması ve güvenliğin sağlanmasındaki rolü kayda değer niteliktedir. Öncelikle çok kısa olmak kaydıyla Kore Savaşına kaynaklık eden olgulara kısaca değinmek yerinde olacaktır.

1910 yılında Japonya'ya eklenen Kore'nin kendine özgü bir durumunun olduğunu belirtmek gerekir. İkinci Dünya Savaşı sırasında savaşın yanında yer almaması nedeniyle, Kore ne kazanan ne de kaybedenler tarafında bulunmaktaydı. 1919 yılında Syngman Rhee'nin başkanlığını yaptığı Geçici Kore Hükümeti kurulsa da kısa sürede bu yapılanma dağılmıştır.

1945 yılında gerek ABD'nin gerek SSCB'nin desteklediği siyasi yapılanmalar ve Çin'in çıkarları doğrultusunda arzuladığı iktidar için Kore'de çatışmaların alt yapısını oluşturan etmenler hazırlanmıştır. Japonya ise Kore'de nasyonal bir hükümetin işbaşında olmasını istemiş ve Kore'nin bağımsız bir devlet olması hususunda "*Kore Bağımsızlık Hazırlık Komitesi*"nin organize edilmesini teşvik etmiştir. Bu durum, gerek ABD gerek SSCB itibarıyla bir oldubitti şeklinde lanse edilmeye çalışılmıştır.

Ancak ABD, 72000 askeri güç (General Hodge önderliğinde) ile Kore'nin otuzsekinci güney paralelinde yer almaya başlamıştır. SSCB ise General Chistiakov önderliğinde Kore'nin kuzeyinde komünizmi amaçlayan bir idarenin işbaşında olmasını desteklemeye çalışmıştır. Böylece Koreliler, sağcılar (demokrat ve nasyonalist partiler) ve solcular (sosyalist ve komünist partiler) şeklinde bölünmüştür²⁰².

Kore sorununa ilişkin ABD ve SSCB'nin çıkar çatışmalarının yarattığı durum nedeniyle, BM Güvenlik Konseyi'nde karar almak neredeyse imkânsız hale gelmiştir. 1947 yılının Ağustos ayının sonunda Kore sorununu ABD, BM'ye sunmuş ve Eylül ayında Genel Kurul da bu sorunu gündemine kaydetmiştir. 1947 yılının Kasım ayında BM Genel Kurulu, Kore'nin bütününde seçimleri 31.03.1948 tarihine kadar organize etmek gayesiyle sekiz devletten (Avustralya, Kanada, Çin, Fransa, Hindistan, Filipinler, Salvador ve Suriye) oluşan bir komisyonu-Kore İçin BM Geçici Komisyonu'nu kurmuştur.

²⁰² <https://www.nytimes.com/2018/01/01/world/asia/korean-war-history.html>.

SSCB, bu komisyonun kendi kontrolü altında bulunan bölgede denetim yapacağını, oysaki ABD'nin kontrolünde olan bölgede seçimlerin 09.05.1948 tarihinde gerçekleşeceğini belirterek bahsettiğimiz komisyonun görev yapmasını reddetmiştir. SSCB, Kuzey Kore'de kendi denetimi altında bir yönetimin oluşmasını, hatta yapılacak görüşmelerde Kuzey Kore Geçici Hükümeti'nin yer almasını istemiştir.

Konuya ilişkin belirtmek gerekir ki Kore Savaşı ile ilgili yazılacak çok şey bulunmaktadır. Bizim buradaki gayemiz, bu savaşa BM'nin dolayısıyla BM Genel Kurulu'nun ne tür bir etkisinin olduğunu belirlemektir. Bu nedenle savaşın seyrine ilişkin tarihi bilgileri doğal olarak dikkate almama durumumuz söz konusu olmaktadır.

İkiye bölünen Kore'ye yönelik tarafların ve bazı devletlerin çabası sürmekle birlikte bu konuda başarı sağlanamamıştır. 1948 yılının Aralık ayında BM Genel Kurulu ve daha sonra çok sayıda devlet, Kore Cumhuriyeti'ni tanımıştır. Ancak tekrar belirtmek gerekir ki bir devletin BM'ye üye olabilmesi için Güvenlik Konseyi'nin tavsiye kararı alması ve BM Genel Kurulu'nun da üçte ikisinin olumlu yönde irade bildiriminde bulunması gerekir. Güvenlik Konseyi'nin tavsiye kararının esas mesele olarak değerlendirilmesi nedeniyle kararda mutlaka beş daimi üye ve en az dört geçici üyenin olumlu yönde oy kullanması elzemdir. Ancak SSCB'nin bu konuda olumsuz irade bildirmesi nedeniyle, Kore Cumhuriyeti BM üyesi olamamıştır. BM üyeliği Kore Cumhuriyeti olarak değil, ayrı iki devlet (Kuzey Kore/Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti ve Güney Kore/Kore Cumhuriyeti) şeklinde 17.09.1991 tarihinde gerçekleşmiştir.

Tekrar 1948 yılına dönecek olursak, BM Genel Kurulu 1948 yılının Aralık ayında, Kore'de işgalci durumunda bulunan güçlerin silahlı kuvvetlerini geri çekmelerini istemiştir. Gerek ABD gerek SSCB Kore'de destekledikleri yönetimlere askeri ekipman ve eğitim olarak büyük yardımlar yapmışlardır. Aslında Kore'de fiili olarak çatışan tarafların sadece Kuzey ve Güney Kore birlikleri şeklinde olduğunu düşünmek yanıltıcı olur. Zira ABD ve SSCB, bu bölgede özellikle askeri güçlerini test etmişlerdir.

25.06.1950 tarihinde bağımsızlığını ilan eden Güney Kore'nin bu eylemini engellemek ve Kuzey Kore'nin önderliğinde tek bir Kore Devleti oluşturmak gayesiyle Kuzey Kore, Güney Kore'ye askeri güç göndermiştir. Bu eylemin ardından BM

Güvenlik Konseyi, barış sürecinin kesintiye uğradığını bu nedenle çatışma ortamının derhal kesilmesini ve Kuzey Kore otoritelerinden silahlı güçlerini işgal edilen yerlerden derhal çekmelerini istemiştir.

Belirtmek gerekir ki SSCB delegesi, 13.01.1950 tarihinden itibaren BM Güvenlik Konseyi'nin toplantılarına Cumhuriyetçi Çin'in (Milliyetçi Çin) temsil²⁰³ edilmesini desteklemeye karşı (SSCB ile birlikte hareket eden diğer devletler) protesto amaçlı katılmama kararı almıştır. Böyle olunca üst paragrafta bahsettiğimiz Güvenlik Konseyi kararının meşruiyeti, tartışma konusu olmuş ve fiilen uygulanamamıştır. 27.06.1950 tarihinde BM Güvenlik Konseyi ikinci bir oylama sonucunda tesis ettiği karar ile uluslararası güvenliğin ve barışın tekrar tesisi için acil önlemler alınmasını istemiş ve BM üyesi devletleri Kore Cumhuriyeti'ne işgalci güçlerin bölgeden çıkarılması için her türlü yardımda bulunmaya davet etmiştir.

BMKA'nın 27. maddesinin 3. paragrafı itibarıyla, Güvenlik Konseyi'nin esasa ilişkin aldığı kararların geçerli olabilmesi için beş daimi devletin dâhil olduğu en az dokuz üye devletin oyu gerekli olmaktadır. SSCB temsilcisinin toplantıları protesto ederek katılmaması nedeniyle, Güvenlik Konseyi'nin aldığı bu türden kararların geçerliliği tartışma konusu olmuştur. SSCB de bu türden bir kararın geçersizliğini deklare etmiştir. Zira BMKA 27. madde 3. Paragraf, bu hususta oldukça açıktır. Konumuzun Genel Kurul olması nedeniyle bu tartışmalara girmeden diyebiliriz ki Güvenlik Konseyi 27.07.1950 tarihinde üçüncü bir karar daha tesis etmiştir. Bu karar ile ABD'li General (MacArthur) kumandasında onaltı devletin (ABD, Güney Afrika, Avustralya, Belçika, Kanada, Kolombiya vb.) silahlı kuvvetlerinin Kore'ye müdahalede bulunması benimsenmiştir.

1950 yılının Ağustos ayının başında, Kuzey Kore askeri güçleri Güney Kore'nin yüzde doksanını işgal etmişlerdir. ABD'nin Kuzey Kore askeri güçlerinin otuzsekizinci paralelin kuzeyine çekilmelerini sağlamaya yönelik çabaları devam ederken, 01.08.1950 tarihinden itibaren Güvenlik Konseyi'nde temsil edilmeye başlanan SSCB temsilcisinin veto yetkisini kullanması sonucu Güvenlik Konseyi esasa yönelik karar tesis edemez hale gelmiştir.

²⁰³ Geniş bilgi için bkz., Crozat, op.cit., s. 7-12.

Bu duruma yönelik özellikle ABD'nin de yönlendirmeleri doğrultusunda Kuzey Kore'nin bu eyleminin bir saldırı fiili oluşturduğu ve BMKA'nın 51. maddesi itibarıyla bireysel meşru müdafaadan ziyade kollektif meşru müdafa kapsamında değerlendirilmesi gerektiği görüşü hâsıl olmuştur. O dönemde henüz ellidokuz üyeden oluşan BM'nin çağırısıyla birlikte, kırksekiz devletten Güney Kore'ye askeri yardımda bulunma taahhüdünde bulunmuş ve yirmi devletten fazlası da askeri (silahlı güç vb.) yardım yapmıştır.

Bu arada BM Genel Kurulu, ABD ile irtibat halinde bulunarak tek bir Kore Hükümeti'nin oluşturulması gayesiyle BM gözetiminde Kore'de seçim yapılması doğrultusunda 07.10.1950 tarihli bir karar²⁰⁴ almıştır. Bu karar üstü örtülü bir şekilde BM müdahale gücüne otuzsekizinci paraleli geçme izni veriyordu.

Bu kararın ardından ABD'nin de desteklediği ve BM Genel Kurulu tarafından tesis edilen 03.11.1950 tarihli ve 377 (V) sayılı "**Barış İçin Birlik Kararı**" alınmıştır²⁰⁵. Aslında BM Genel Kurulu'nun bu kararı almasının en büyük nedeni, BM Güvenlik Konseyi'nde SSCB'nin Kore'deki uyuşmazlık vb. hususlarla ilgili sürekli olarak veto yetkisini kullanarak Güvenlik Koseyi'ni bir nevi işlevsiz hale getirmesinden kaynaklanmaktadır. Belirtmek gerekir ki Güvenlik Konseyi, bir konuyu gündeminden çıkarmadığı sürece Genel Kurul'un bu hususta karar alması hukuken mümkün değildir. BM Genel Kurulu'nun bu kararına SSCB ile birlikte Fransa da itiraz etmiştir²⁰⁶

Genel Kurul, Barış İçin Birlik Kararı gereğince, Çin'in Kore'deki askeri varlığına ilişkin 01.02.1951 tarihinde aldığı kararda²⁰⁷, Çin'in bu askeri varlığının bir saldırı fiili oluşturduğunu belirtmiştir.

Kore'de 1950-1953 yılları arsında meydana gelen çatışmalar, 27.07.1953 tarihinde benimsenen ve bugüne kadar geçerliliğini koruyan ateşkes ile durdurulabilmiştir. Ateşkes müzakereleri konusunda üzerinde durulan hususlar, askeri sınır hattına, silah bırakmanın kontrolüne, askeri garantilere ve özellikle savaş esirlerinin gönderilmesine ilişkin olmuştur. Elbette belirtmek gerekir ki tarafların akdettiği bir barış andlaşmasının olmaması nedeniyle, bahsettiğimiz ateşkes uygulaması

²⁰⁴ [https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/376\(V\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/376(V)).

²⁰⁵ [https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/377\(V\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/377(V)).

²⁰⁶ <https://www.cairn.info/revue-herodote-2011-2-page-47.htm>.

²⁰⁷ [https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/498\(V\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/498(V)).

ile çatışma durumunun sadece sona erdiğini belirtmek gerekir. Kuzey ve Güney Kore arasında son çatışmanın yaşandığı yerden itibaren taraflar iki kilometre geriye çekilerek aralarındaki sınır itibarıyla “*askerden arındırılmış bölge*” oluşturmuşlardır.

5.1.2. Barış İçin Birlik Kararı

Bu başlığın üst kısmında, hakkında kısaca bilgi verdiğimiz 03.11.1950 tarihli ve 377 (V) sayılı Barış İçin Birlik Kararı²⁰⁸, Genel Kurul tarafından kabul edilmiştir. İlk önce bu kararın içeriğine ilişkin bilgileri aktarmaya çalışacağız.

Yukarıda BM'nin en önemli iki amacını aktarmıştık. Konuya ilişkin bütünlük sağlamak gayesiyle bunlara tekrar değinmek yararlı olacaktır. Bu amaçlardan birincisi, uluslararası barışın ve güvenliğin sürdürülmesidir. Bu amaç doğrultusunda, BM barışın bozulmasına neden olabilecek veya güvenliği tehdit edebilecek uluslararası nitelikli durumların veya uyuşmazlıkların çözümlenmesi veya düzenlenmesi doğrultusunda uluslararası hukuk normlarına uygun olarak barışçı yöntemler aracılığıyla barışa yönelik tehdit durumlarını ortadan kaldırmak ve saldırı fiiline son vermek gayesiyle etkili kolektif önlemler alabilmektedir.

BM'nin en önemli ikinci amacı ise dünya barışını sağlamlaştırmak amacıyla halkların haklarının eşitliği prensibine saygı çerçevesinde her türlü önlemi alarak uluslar arasında dostluk ilişkilerini geliştirmek olmaktadır.

BM Genel Kurulu, Barış İçin Birlik Kararı'nın ilk kısmında yukarıda belirttiğimiz BM'nin bu iki amacını vurgulamıştır. Bu amaçlar doğrultusunda, BM üyesi devletler eğer bir uluslararası uyuşmazlığa taraf olurlarsa, barışçı yöntemlerle bu uyuşmazlığa bir çözüm getirmeleri gerektiği belirtilmiştir. Genel Kurul bahsi geçen kararında, Kore savaşının mevcut haliyle uluslararası sistemde alarm düzeyinde bir karakter sergilediğine vurgu yapmıştır.

Belirtmek gerekir ki daha önceden BM Genel Kurulu'nun aldığı “*Barışın Temel Esasları*” başlıklı 01.12.1949 tarihli ve 290 (IV) sayılı²⁰⁹ kararında, BMKA'nın zorunlu düzenlemelerinin dikkate alınmamasının uluslararası barış ve güvenlik açısından zafiyet oluşturan bir durum teşkil ettiği belirtilmiştir.

²⁰⁸ [https://www.un.org/en/sc/repertoire/otherdocs/GAres377A\(v\).pdf](https://www.un.org/en/sc/repertoire/otherdocs/GAres377A(v).pdf).

²⁰⁹ [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/290\(IV\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/290(IV)).

Diğer yandan BM Genel Kurulu, Barış İçin Birlik Kararı'nda BM Güvenlik Konseyi daimi üyelerinin uluslararası barışın sürdürülmesi, güvenliğin sağlanması, bozulan barışın yeniden tesisinde isim vermeden üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmediklerini (özellikle veto yetkisinin kullanılması nedeniyle) vurgulamıştır. Bu anlamda Genel Kurul, bu sorumluluk ihlalinin uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde yarattığı boşluk halinin kendi sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı sonucuna varmıştır.

BM Genel Kurulu, yükümlülükleri itibarıyla saldırganları ortaya çıkarmak, kollektif nitelikte uluslararası bir gücün kullanılmasını etkin ve hızlı bir biçimde sağlamak ve BM üyesi devletlere tavsiyede bulunmak amacıyla yetkilerini kullanacağını bu karar itibarıyla belirtmiştir.

Aslında BMKA açısından defalarca tekrarladığımız gibi, Güvenlik Konseyi bir konuyu gündeminden düşürmediği sürece Genel Kurul bu konuyu gündemine alıp müzakere yapamamaktadır. Fakat Barış İçin Birlik Kararı'nda, bu durumun tersine bir görüşün oluştuğunu tespit etmek olasıdır. Zira Genel Kurul bu kararında, uluslararası barışı ve güvenliği tehlikeye düşüren bir çatışma, saldırı fiili, savaş vb. hususlarda eğer Güvenlik Konseyi'nin daimi üyeleri kendi aralarında iradelerini aynı yönde ortaya koyamıyorlarsa, Genel Kurul bu tehlikeli durumu bertaraf etmek amacıyla derhal konuyu gündemine alıp BM üyesi devletlere uygun veya gerekli tavsiyelerde bulunabileceğine ve gerekiyorsa kuvvet kullanılmasına hükmedebileceğine karar vermiştir.

Bu durum genel anlamda uluslararası barışın ve güvenliğin korunması ve gerçekleşmişse bozulan barış ve güvenlik ortamının yeniden eski haline döndürülmesini amaçlamaktadır. Hatta Genel Kurul, böyle bir durumda toplantı halinde değilse, istem gelmesi durumunda bu istemden itibaren yirmidört saat içerisinde acil olarak olağanüstü toplanabilmektedir. Acil olağanüstü toplantı talebi, Güvenlik Konseyi'nin herhangi dokuz üyesi (kararın ilk halinde yedi üye) veya BM'nin üye sayısının çoğunluğu ile yapılabilmektedir.

Hatta bu konuda Barış İçin Birlik Kararı'nın ekine konulan belgede Genel Kurul'un İç Tüzüğü'nün 8. maddesinin b paragrafına şu düzenleme eklenmiştir: *“Talebini 377 (V) A sayılı kararına uygun olarak, Güvenlik Konseyi'nin herhangi*

dokuz üyesinin kararının ardından ister Güvenlik Konseyi, ister Vekil Komisyon'un bir oylaması esnasına belirtilen BM üyelerinin çoğunluğunun veya 9. maddede öngörüldüğü gibi verilen onay ile BM üyelerinin çoğunluğunun kararının Genel Sekreter'e ulaşması üzerine Genel Kurul yirmidört saat içinde acil olağanüstü toplanır"²¹⁰.

Güvenlik Konseyi'nin herhangi dokuz üyesi şeklinde bir düzenlemenin yapılmasının amacı daimi üyelerin bu konuda veto yetkilerinin kullanmalarının engellenmesidir. Ayrıca belirtmek gerekir ki Barış İçin Birlik Kararı'nda yedi olarak belirtilen ancak yukarıda GKİT'de dokuz şeklinde belirttiğimiz değişikliğin nedeni Genel Kurul'un 17.12.1963 tarihli ve 1991 (XVIII) sayılı kararı²¹¹ ile Güvenlik Konseyi'nin onbir olan üye sayısının onbeşe çıkarılmasından kaynaklanmaktadır.

Barış İçin Birlik Kararı ile birlikte bir İnceleme Komisyonu'nun 1951 ve 1952 yılları için kurulması benimsenmiştir. Bu Komisyon'un şu ondört devletin temsilcilerinden oluşmasına karar verilmiştir: ABD, Çin, Kolombiya, Fransa, Hindistan, Irak, İsrail, Yeni Zelanda, Pakistan, Birleşik Krallık ve Kuzey İrlanda, İsveç, Çekoslovakya, SSCB ve Uruguay.

Bahsi geçen bu Komisyona, özellikle Kore'de savaşın sürdüğü bölgede gelişmelerin uluslararası barışı ve güvenliği ne ölçüde etkilediğine dair bir rapor hazırlama görevi de verilmiştir.

İnceleme Komisyonu'nun ülkesinde bulunduğu devletin onayıyla veya davet üzerine Genel Kurul üyelerinin hazır bulunan ve oy kullanan üyelerinin üçte iki çoğunluğuyla veya Genel Kurul toplantı halinde değilse Vekil Komisyon, Güvenlik Konseyi'nin BMKA itibarıyla öngörülen konuda üzerine düşen yükümlülükleri veya fonksiyonları yerine getirmediği takdirde İnceleme Komisyonu'na müracaat edebilmektedir. Belirtmek gerekir ki Güvenlik Konseyi de BMKA'nın kendisine atfettiği yetkilere uygun olarak İnceleme Komisyonu'na başvurabilmektedir.

İnceleme Komisyonu'na kendisine atfedilen yetkiler itibarıyla çalışmalarında kolaylık sağlanması gayesiyle alt komisyonlar kurabilme ve gözlem servisleri kullanabilme yetkisi tanınmıştır. Diğer yandan Genel Kurul, tüm devletlere ve

²¹⁰ Genç, *Birleşmiş Milletler ve...*, op.cit., s. 75.

²¹¹ [https://undocs.org/en/A/RES/1991\(XVIII\)](https://undocs.org/en/A/RES/1991(XVIII)).

otoritelere İnceleme Komisyonu'na yardım etmelerini, işbirliğinde bulunmalarını öğütlemiş ve Genel Sekreter'in de gerekli personel ile ekipmanı İnceleme Komisyonu'na tahsis etmesi hususunda davette bulunmuştur.

BM Genel Kurulu, Barış İçin Birlik Kararı ile uluslararası barışın ve güvenliğin yeniden tesisi konusunda kendisinin ve Güvenlik Konseyi'nin tüm tavsiyelerinin uygulanması amacıyla gerekli önlemler, yardımlar vb. hususlarda her üye devleti kaynakları itibarıyla inceleme yapmaya ve yardım etmeye davet etmiştir (bkz. kararın C kısmının 7 nolu paragrafı).

Genel Kurul, BMKA'nın 51. maddesinde belirtilen bireysel veya kolektif meşru müdafaa hakkına²¹² halel gelmeksizin, her üye devleti Güvenlik Konseyi'nin veya Genel Kurul'un tavsiyeleri üzerine, BM birliği veya birlikleri olarak, her üye devletin iç hukuk düzenlemelerine uygun olarak, hızlı bir şekilde kullanılacak şekilde donatılan, organize edilen ve eğitilen ulusal silahlı güçlerini hazırlamaya davet etmiştir.

Genel Kurul, Barış İçin Birlik Kararı'nda kolektif önlemlerden sorumlu ve ondört üyeden oluşan bir Komisyon daha kurmaya karar vermiştir. Bu Komisyonun şu devletlerin temsilcilerinden oluşması benimsenmiştir: ABD, Avustralya, Belçika, Birleşik Krallık ve Kuzey İrlanda, Birmanya, Brezilya, Filipinler, Fransa, Kanada, Meksika, Mısır, Türkiye, Venezuela ve Yugoslavya.

Bu Komisyon, en geç 01.09.1951 tarihine kadar Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul'a yaptığı çalışmalar hakkında rapor sunma görevi üstlenmiştir. Komisyon'un görev alanı içerisinde BMKA'nın 51 ve 52. maddelerinde benimsenen bireysel ve kolektif meşru müdafaa ve bölge anlaşmaları ile teşkilllerinden yararlanma durumu dikkate alınarak, BMKA'nın ilkelerine ve amaçlarına uygun olarak uluslararası barışın ve güvenliğin sürdürülmesi ve güçlendirilmesi için kullanılacak yol ve yöntemlerin üye devletlerle ve Genel Sekreter'le istişare halinde tatbik edilmesi yer almıştır.

Bahsi geçen Komisyon ile üye devletlerin işbirliği içerisinde olmaları, üye devletlerin görevlerini yerine getirmede Komisyona yardım etmeleri ve Genel Sekreter'in de gerekli personeli ve ekipmanı kendisine sağlaması kabul edilmiştir.

²¹² Ulaş Karadağ, "Birleşmiş Milletler Antlaşması'na Göre Meşru Müdafaa Hakkı", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, 2016, ss. 171-186.

Barış İçin Birlik Kararı'nda Genel Kurul, saldırı fiiline ve uluslararası barışın bozulmasına karşı kollektif güvenlik andlaşmalarının akdedilmesinin sürekli barışı sağlamada yeterli olmayacağı, gerçek bir barış ortamının tesisinde BMKA'nın düzenlemelerine, Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul'un tavsiyelerine, hatta BM'nin diğer organlarının kararlarına uymanın ve temel haklar ile özgürlüklere saygı göstermenin ve ekonomik, sosyal kültürel koşulların tüm üye devletlerin ülkelerinde iyileştirilmesinin önemine dikkat çekmiştir.

Aslında Genel Kurul'un bu karar itibarıyla benimsediği en önemli unsur BMKA itibarıyla Güvenlik Konseyi'ne yetkilerini kullanmasını ve görevlerini yerine getirmesi hususunda çağrıda bulunmasıdır. Bu amaçla, Genel Kurul, uluslararası güvenliğin ve barışın sürdürülmesini tehdit eden durumların veya uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözümü dâhil, her türlü saldırı fiilinin veya barışı bozacak veya tehdit oluşturacak hususlara yönelik BMKA düzenlemelerini işletmesi için Güvenlik Konseyi'ne davette bulunmuştur.

Ayrıca Genel Kurul, Kurmay Komite'nin etkin işleyişi ve BM üyesi devletler tarafından silahlı kuvvetlerin Güvenlik Konseyi'nin emrine verilmesiyle ilgili BMKA'nın 43 ila 47. maddelerinin ilgili düzenlemelerinin mümkün olduğunca kısa bir süre içerisinde işletilmesi için gerekli önlemleri Güvenlik Konseyi'nden almasını tavsiye etmiştir²¹³.

Böyle olmakla birlikte Genel Kurul, bir üst paragrafta belirttiğimiz durumların Barış İçin Birlik Kararı gereğince kendisine (Genel Kurul'a) atfedilen hiçbir yetkiye ve göreve engel teşkil edecek şekilde yorumlanmaması gerektiğini de vurgulamıştır.

5.2. Genel Kurul'un Filistin Sorununda Üstlendiği Rol

Genel Kurul'un Filistin sorununu çözme konusunda kullandığı yetkiler ve üstlendiği roller pozitif niteliktedir. Böyle olmakla birlikte, BM'nin kurulması sonrası oldukça belirginleşen bu sorunun çözümü hususunda Güvenlik Konseyi'nin ne yazık ki rolünün Genel Kurul kadar pozitif olmadığını tespit etmekteyiz.

Konumuz gereği burada Filistin sorununu bir bütün olarak aktarmamız mümkün değildir. Kaldı ki bu sorun incelenme konusu yapılırsa bile çok kapsamlı diyebileceğimiz

²¹³ [https://www.un.org/en/sc/repertoire/otherdocs/GAres377A\(v\).pdf](https://www.un.org/en/sc/repertoire/otherdocs/GAres377A(v).pdf).

çalışmaların yapılmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Bu nedenle Filistin sorununu genel hatlarıyla Genel Kurul açısından değerlendirmeye çalışacağız. Bunu yaparken de Genel Kurul'un soruna ilişkin belirli kararlarını ele alacağız. Zira takdir edileceği üzere, Genel Kurul'un soruna yönelik çok sayıda kararı bulunmaktadır.

BM'nin kurulmasından sonra üzerinde en çok mesai harcadığı sorunlardan bir tanesi Filistin ülkesindeki gelişmelerdir. Filistin ülkesi, Milletler Cemiyeti Kurucu Andlaşması'nın 22. maddesi düzenlemeleri doğrultusunda 1922 yılında mandater statüsü itibarıyla Birleşik Krallık'ın idaresine bırakılmıştır.

Ancak tarihi geçmişi daha derin olmakla birlikte, özellikle Filistin topraklarında kurulması öngörülen veya amaçlanan bir Yahudi devleti sorununun da çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

Birleşik Krallık'ta Siyonist Dernekleri Başkanı Lord Rothschild, 18.07.1917 tarihinde Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour'a sunduğu mektubunda genel anlamda üç öneride bulunmuştur. Birincisi Filistin topraklarında Yahudi devleti kurulması, ikincisi Yahudilerin bu ülkeye göç etmelerine kısıtlama getirilmemesi ve üçüncüsü ise Yahudilerin bahsi geçen yerde kendilerini idare etmelerinin sağlanmasıdır. Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour, 02.11.1917 tarihinde verdiği cevapta ve Balfour Bildirisi veya Deklarasyonu²¹⁴ şeklinde isimlendirilen belgede, Birleşik Krallık Hükümeti Filistin ülkesinde yaşayan ancak Yahudi olmayan halkların özellikle sivil ve dini haklarına zarar vermeyecek şekilde Yahudi halkı için bir devlet kurulmasını açıklamıştır²¹⁵.

Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası Filistin ülkesine artan Yahudi göçüne ilişkin burada yaşayan yaklaşık iki milyon Arap karşı eylemde bulunmuşlardır. Bu durum, Filistin ülkesinde şiddet eylemlerini başlatmıştır. Bu durum karşısında Birleşik Krallık bu sorunu BM'ye sunmaya karar vermiştir. Bu anlamda sorunun öncelikle Genel Kurul'da tartışılması gayesiyle Birleşik Krallık inisiyatif kullanmış, Genel Kurul'un acil olarak toplanması ve ön çalışma yapılması amacıyla özel bir komite oluşturulmasını istemiştir.

²¹⁴ Bkz., Tayyar Arı, *Irak, İran ve ABD. Önleyici Savaş, Petrol ve Hegemonya*, Bursa: Alfa Aktüel Yayınları, 2004, s. 198 vd.

²¹⁵ Sedat Kızıloğlu, "İsrail Devleti'nin Kuruluşuna Kadar Geçen Süreçte Yahudiler ve Siyonizm'in Gelişimi", *Sosyalbilimler*, Cilt 2, Sayı 1, Ocak 2012, ss. 49-50. Ayrıca bkz., <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/181032>.

5.2.1. Filistin Özel Komisyonu'nun Kurulması ve Yetkileri

BM Genel Kurulu, 28.04.1947 tarihinde ilk özel oturumunu düzenlemiş, bu oturumda Irak, Mısır, Lübnan, Suudi Arabistan ve Suriye, Filistin'nde manda sisteminin sonlandırılmasını ve bağımsız Filistin devletinin kurulmasını amaçlamışlardır. Ancak bu girişim başarılı olmamakla birlikte, BM Genel Kurulu'nun 15.05.1947 tarihli toplantısında onbir üyeden oluşan BM Filistin Özel Komisyonu (UNSCOP) kurulması kararı benimsenmiştir²¹⁶.

Filistin Özel Komisyonu'nun şu devletlerin temsilcilerinden oluşması benimsenmiştir: Avustralya, Kanada, Çekoslovakya, Guatemala, Hindistan, İran, Hollanda, Peru, İsveç, Uruguay ve Yugoslavya. Bu Komisyon, Filistin sorununa ilişkin inceleme ve araştırma hususunda yazılı ve sözlü tanık dinleme de dâhil, bölge içerisinde her kesimin görüşlerini alma, derleme ve toplama konusunda geniş yetkilere sahip olmuştur. Komisyon, inceleme ve araştırmalarını yaparken üç dinin (İslam, Hıristiyan ve Musevi) yüksek çıkarlarını gözeterek çalışmalarını yürütmeyi benimsemiştir. Konuya ilişkin Komisyon'un 01.09.1947 tarihine kadar bir rapor hazırlayarak Genel Sekreter'e sunması istenmiştir. Bunun nedeni de Genel Kurul'un Eylül ayında başlayacak olağan toplantısında bu hususun görüşülmesinin sağlanmasıdır.

Filistin Özel Komisyonu, görev süresi içerisinde Filistin, Lübnan, Suriye ve Ürdün'de incelemeler yapmıştır. Bu Komisyon, çalışmalarını 31.08.1947 tarihinde tamamlamış ve hazırladığı raporda²¹⁷, Filistin sorununa ilişkin görüş birliği sağlayamamıştır. Bu konuda Komisyon, çoğunluk ve azınlık üyeleri itibarıyla iki görüş sunmuştur.

5.2.2. Filistin Özel Komisyonu'nun Filistin'e İlişkin Hazırladığı Raporun İçeriği

Komisyonu oluşturan üyelerinin çoğunluğu, Filistin ülkesinde Arap ve Yahudi olmak üzere iki ayrı devletin kurulmasını ve Kudüs'ün ise BM'nin otoritesi altında kalmak kaydıyla uluslararası bir statüye tâbi tutulmasını önermiştir. Bahsi geçen bu üç birimin ekonomik birlik ile birbirine bağlanması öngörülmüştür.

²¹⁶ Bkz., [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/106\(S-1\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/106(S-1)).

²¹⁷ Raporun içeriğine yönelik geniş bilgi için bkz., <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/07175DE9FA2DE563852568D3006E10F3>.

Komisyon bünyesindeki azınlık görüşünde ise başkentin Kudüs olması kaydıyla federe nitelikte Arap ve Yahudi olacak şekilde bir federasyonun kurulması benimsenmiş ve Komisyonun üyesi Avustralya ise Komisyon'un bu önerileri yaparak yetki aşımında bulunduğunu ve iki öneriye de oy vermeyeceğini deklare etmiştir.

Bahsettiğimiz çoğunluk görüşü itibarıyla 01.09.1947 tarihinden itibaren mevcut sınırları korumak kaydıyla ve iki yıllık geçiş döneminden sonra, Arap ve Yahudi devletlerinin oluşturulması ve Kudüs'ün uluslararası statüye (BM tarafından atanacak bir Vali) tâbi tutulması kabul edilmiştir.

Bu anlamda bağımsızlığın, kurulması öngörülen iki devletin istemiyle bir anayasanın oluşturulması, BM'ye bir takım teminatların yer aldığı bir mektubun sunulması, ekonomik birlik, iki devlet ve Kudüs şehri arasında işbirliğini tesis eden bir anlaşmanın imzalanmasıyla verilmesi benimsenmiştir.

Yukarıda bahsettiğimiz Komisyonu oluşturan üye azınlığı görüşü itibarıyla üç yılı aşmayacak şekilde belirlenen bir geçiş dönemi sonrası Filistin Federal (Birleşik) Devleti'nin kurulması ve bu devletin altında Yahudi ve Arap federe devletlerinin oluşturulması kabul edilmiştir. Bu geçiş döneminde Filistin'de yaşayan halkın arasından bir kurucu iktidarın/meclisin oluşturulması ve bu meclis tarafından bir anayasanın kabul edilmesi öngörülmüştür. Bu anayasa oluşturulup kabul edildikten sonra BM Genel Kurulu'na sunulması ve Genel Kurul tarafından ilgili anayasanın ilan edilmesi benimsenmiştir.

Azınlık görüşü açısından Kudüs'ün Birleşik Filistin Devleti'nin başkenti olması kabul edilmiştir. Kudüs'ün şehrin duvarları arasında kalan kısmında Araplara ait bir belediye diğer kısmında ise Yahudilere mahsus iki ayrı belediyenin işbaşında olması benimsenmiştir²¹⁸.

5.2.3. Genel Kurul'un Filistin Özel Komisyonu'nun Raporuna İlişkin Kararı (Bölünme Planı)

Genel Kurul'un yukarıda belirttiğimiz yoğun tartışmalara ve müzakerelere tâbi olan birinci oturumundan sonra, 29.11.1947 tarihindeki ikinci oturumunda Komisyonun çoğunluğu tarafından sunulan Ekonomik Birlik ile iki ayrı devletten

²¹⁸ Ibid.

oluşan bölünme planı, görüşmelerin²¹⁹ ardından revize edilen şekliyle 181 (II) sayılı kararlarla²²⁰ kabul edilmiştir. Bölünme Planı ile Ekonomik Birlik hususu Genel Kurul Kararı'na ek olarak dört bölümden (Filistin'in Gelecek Yönetimi ve Anayasa, Sınırlar, Kudüs Şehri ve Kapütülasyonlar) oluşacak şekilde düzenlenmiştir.

Bölünme Planı, bahsi geçen karara eklenmiştir. Bu kararlar manda sistemi Filistin ülkesinde sona erdirilmiş, Birleşik Krallık askeri güçlerinin aşamalı olarak geri çekilmesi, iki devletin ve Kudüs'ün sınırlarının belirlenmesi gayesiyle dört kısımdan oluşan detaylı bir plan hazırlanmıştır.

Bahsi geçen plana göre, 01.08.1948 tarihine kadar Filistin'deki mandater güçlerin çekilmesi, Arap ve Yahudi Devletlerinin kurulması, Kudüs kentinin BM Vesayet Konseyi tarafından uluslararası nitelikte bir yönetim biçimi ile idare edilmesi benimsenmiştir.

BM Genel Kurulu, 181 (II) sayılı kararının Birinci Bölümü'nün B kısmında iki devletin bağımsızlığı hususunda yetki kullanmak ve görev yapmak amacıyla beş devletin temsilcisinden oluşacak şekilde bir Komisyonun kurulmasını kabul etmiştir. Genel Kurul, bu devletlerin temsilcilerini seçerken mümkün olduğunca coğrafi dağılıma dikkat etmeye çalışmıştır.

Genel Kurul kararında, Filistin ülkesinde mandater konumunda olan Birleşik Krallık'ın askeri gücünü aşamalı olarak çekerek Filistin ülkesini, Güvenlik Konseyi'nin yönetimi altında ve Genel Kurul'un tavsiyelerine uygun olarak hareket eden Filistin Komisyonu'na bırakması benimsenmiştir. Bahsi geçen Komisyon bölgenin mandater güçler tarafından boşaltılıp boşaltılmadığını denetlemekle de görevlendirilmiştir. Bu konuda Komisyonun gerekmesi halinde gerekli düzenlemeleri yapmak için yetkili kılındığını da belirtmek gerekir. Genel Kurul, kendi tavsiyeleri doğrultusunda hareket eden Komisyonun bu tavsiyeleri tatbik etmede mandater güçlerden yardımcı olmasını da talep etmiştir.

²¹⁹ Geniş bilgi ve değerlendirme için bkz., Tayyar Arı, *Geçmişten Günümüze Orta Doğu. Siyaset, Savaş ve Diplomasi. Cilt I*, 6. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2014, ss. 275-277; Tayyar Arı, *Liderler, Kanaat Önderleri ve Kamuoyunun Gözünden Yükselen Güç Türkiye-ABD İlişkileri ve Ortadoğu*, Bursa: MKM Yayınları, 2010, s. 116.

²²⁰ Kararın tam metni için bkz., [https://undocs.org/en/A/RES/181\(II\)](https://undocs.org/en/A/RES/181(II)).

Bahsi geçen Komisyona yüklenen görevlerden birisi de Komisyonun Filistin ülkesine vardığında, Arap ve Yahudi Devletleri ile Kudüs'ün sınırlarını Genel Kurul'un tavsiyeleri doğrultusunda belirlemesi olmaktadır. Komisyon kurulacak Arap ve Yahudi Devletlerinin siyasi partilerinin, sivil toplum kuruluşlarının vb. yetkilileriyle istişarede bulunarak her iki devletin ülkesinde Geçici Hükümet Konseyi kurmakla da yetkili olmuştur. Bu Geçici Hükümet Konseylerinin, Komisyonun yönetimi altında bulunmaları benimsenmiştir.

Eğer bu Komisyon kurulduğundan itibaren iki devlete yönelik Geçici Hükümet Konseylerini 01.04.1948 tarihine kadar kuramazsa veya görevlerini yerine getiremezse, bu durumu Güvenlik Konseyi'ne bildirerek gerekli önlemlerin alınmasını sağlamaya çalışmakla da yetkilendirilmiştir. Komisyon, bu durumu Genel Sekreter'e ve Genel Kurul'a da bildirmekle yükümlendirilmiştir.

Geçiş dönemi içerisinde Komisyon'un denetimi altında iki devlete ait olan Geçici Hükümet Konseyleri kendi bölgelerinde Genel Kurul'un tavsiyelerine uygun olarak özellikle araziye ve göçe ilişkin tam yetkili olmaları kabul edilmiştir. Aslında bu Geçici Hükümet Konseylerinin, iki devletin tam kurulmasına kadar gerekli hazırlıkları yapmaları (merkezi ve bölgesel idari mekanizmaların oluşturulması, ekonomik yapının belirlenmesi vb.) ve manda sisteminden boşalan otoriteyi sağlamaları hususunda yetkili olmaları da benimsenmiştir²²¹.

Geçici Hükümet Konseylerinin herbirinden sınırlarda oluşabilecek olayları önlemek ve kamu düzenini sağlama hususunda yeterince sayıda oluşan bir askeri milis gücünün en kısa zamanda oluşturmaları da istenmiştir. Bu gücün genel yönetimi, yüksek kumandanlığı Komisyon tarafından yapılmakla birlikte, mahallî nitelikteki komutanlığın herbir yerel gücün (Arap ve Yahudi) denetiminde olması kabul edilmiştir²²².

Genel Kurul Kararının B kısmının 9 nolu paragrafıyla mandater güçlerin çekilmesinden sonra en geç iki ay içerisinde, demokratik ilkelere uygun olarak Geçici Hükümet Konseylerinin herbiri Meclisleri oluşturacak seçimleri gerçekleştirmekle görevlendirilmişlerdir. Her devletin ülkesinde gerçekleştirilecek seçimlere ilişkin Geçici

²²¹ Ibid.

²²² Ibid.

Hükümet Konseylerince benimsenen düzenlemelerin Komisyon tarafından da onaylanması öngörülmüştür.

Genel Kurul Kararına göre her devletin kurucu meclisine, demokratik yapıya sahip bir anayasa hazırlaması ve geçici bir hükümet seçerek Komisyon tarafından atanan Geçici Hükümet Konseyi'nin yerine geçmesini sağlama görevi verilmiştir. Genel Kurul Kararı açısından her bir devletin ülkesinde yasama, yürütme ve yargı organlarının oluşturulması, bu devletlerin barışçı politikalar izlemesi, BMKA'nın ilkelerine uygun eylemlerde bulunulması ve işlemler tesis edilmesi, temel haklara ve özgürlüklere (kutsal mekânlara ulaşmada kolaylık, dini, etnik azınlık hakları vb.) riayet edilmesi de benimsenmiştir.

Genel Kurul Kararı dikkate alındığında bahsi geçen Komisyonun üç üyeden oluşan ve ekonomik konularda işbirliğini gerçekleştirme gayesi olan bir Ekonomik Hazırlık Komisyonu'nu kurması da öngörülmüştür.

Genel Kurul Kararının B kısmının 12 nolu paragrafına göre, mandater güçlerin geçiş periyodu içerisinde askeri güçlerini korumaları, Filistin ülkesinde Komisyon ile işbirliği içerisinde bulunmaları kabul edilmiştir. Bu konuda Komisyonun da mandater güçlere gerekli yardımları yapması da benimsenmiştir.

Genel Kurul Kararının F kısmının girişinde, Arap ve Yahudi Devletlerinin bağımsızlığı sağlanır sağlanmaz, bu devletlerin BMKA'nın 4. maddesinde öngörüldüğü şekliyle BM üyesi olarak kabul edilmeleri vurgulanmıştır.

Belirtmek gerekir ki BM Genel Kurul Kararı (Bölünme Planı) çok kapsamlı olarak hazırlanmıştır. Biz burada konumuz açısından önemli olarak gördüğümüz bazı hususları değerlendirmeye almayı tercih ettik. Takdir edileceği gibi, bu Kararın uygulanamayışı da sorunun veya durumun en önemli boyutunu oluşturmaktadır.

BM Genel Kurulu'nun kabul ettiği bu plan, Yahudi tarafında (çizilen bölgesel sınırlara, Yahudi göçü konusundaki kısıtlamalara gösterilen olumsuz görüşlere rağmen) genel anlamda kabul edilse de Filistinli Araplar ve bazı Arap Devletleri kesiminde ise tepki çeken açıklamalarla karşılanmıştır. Özellikle BM Genel Kurulu'nun Filistin ülkesini manda sistemi sonrası iki devlete bölecek şekilde bir karar alması ve Filistin halkının kendi kaderini tayin etme hususunu içeren self determinasyon ilkesine aykırı bir tasarruf tesis etmesi Filistinli yetkililer ve bazı Arap Devletleri tarafından açıkça

belirtmiştir. Kaldı ki BM Genel Kurulu'nun Filistin ülkesini bölmeye ilişkin karar alma zorunluluğu da bulunmamaktaydı²²³. Belirtmek gerekir ki bu karar tavsiye niteliği ile tesis edilmiştir.

Genel Kurul Kararı'nın bu haliyle Filistin ülkesinde sorun mu çözdüğü yoksa sorun mu yarattığı tartışılabilen bir husustur. Ancak Genel Kurul'un Filistin Özel Komisyonu'nun çoğunluk görüşünü dikkate alarak bölünme planı tesis etmesi, aslında BMKA'nın ilgili düzenlemelerine de aykırılık oluşturmaktadır. O dönemde Filistin her na kadar bağımsız olmasa da ülkesinin Birleşik Krallık'ın manda sistemine tâbi tutulması nedeniyle BMKA sonrası benimsenen birçok uluslararası hukuk işleminde belirtildiği gibi self determinasyon ilkesine de aykırılık oluşturmuştur. Filistin ülkesinde yaşayan kişilere yönelik bu hakkın kullanımının sağlanmaması önemli bir eksiklik ve zafiyettir.

Diğer yandan vurguladığımız gibi, o dönemde Filistin ülkesinde bağımsız bir devlet olmamakla birlikte, BMKA'nın 2. maddesinin 4. paragrafında belirtildiği üzere devletlerin toprak bütünlüğüne saygı gösterilmesi ve bu anlamda kuvvet kullanma tehdidinde bulunulmaması veya kuvvet kullanılmaması açıkça düzenlenmektedir. Kaldı ki BMKA itibarıyla Güvenlik Konseyi karar alma organı olarak benimsenirken Genel Kurul'un bu konuda tavsiye niteliğinde de olsa bir karar tesis etmesi eleştiriyile karşılanması gereken bir durum oluşturmaktadır.

Ayrıca BM Genel Kurulu'nun 181 (II) sayılı bölünme veya taksim planının kabul edilmesinden sonra, Filistin ülkesinde tedhiş eylemleri başlamış ve bu ülkede istikrarsızlık veya karışıklık meydana gelmiştir. Konuya ilişkin en ilginç gelişme, Güvenlik Konseyi'nin Genel Kurul'u olağan dışı nitelikteki bir özel oturum yapmaya çağırmasıdır. Bu konuda Genel Kurul'un oturumu, 16.04.1948 tarihinde başlamış ve 14.05.1948 tarihine kadar devam etmiştir²²⁴.

Soruna yönelik Güvenlik Konseyi 17.04.1948 tarihinde Filistin ülkesindeki askeri ve milis niteliğindeki faaliyetlerin veya eylemlerin durdurulmasını istemiş ve 23.04.1948 tarihinde taraflar arasında ateşkes sağlamış ve Filistin İçin Ateşkes Komisyonu'nu (*Truce Commission for Palestine*) tesis etmiştir. Bu gelişmeye istinaden

²²³ Arı, *Geçmişten Günümüze...*, op.cit., s. 275.

²²⁴ Toplantı sonucunda tesis edilen kararın içeriğine ilişkin bkz.: <http://undocs.org/en/A/555>.

BM Genel Kurulu, yukarıda aktardığımız Filistin Komisyonu'nun görevini sonlandırmış ve Filistin İçin Ateşkes Komisyonu ile işbirliği halinde olacak şekilde bir arabulucu makamının oluşturulması kararını almıştır.

Bu arada Genel Kurul, 26.04.1948 tarihli ve 185 (S-2) sayılı kararında Kudüs şehrinin ve orada ikamet eden veya ikametgâh sahibi olanların korunmasını sağlamak için gerekli önlemleri alma hususunda taraflarla ve mandater güçlerle irtibatta ve işbirliğinde bulunarak ve bu konuda acil olarak bir rapor hazırlaması hususunda Vesayet Konseyi'nden istemde bulunmuştur.

Genel Kurul, 14.05.1948 tarihli ve 186 (S-2) sayılı kararında Filistin'de BM adına görev üstlenecek ve Genel Kurul'un ABD, SSCB, Birleşik Krallık, Fransa ve Çin temsilcilerinden oluşan bir komite tarafından seçilecek bir Arabulucunun görevlendirilmesi benimsenmiştir. 20.05.1948 tarihinde İsveç Devleti uyrukluğunda bulunan ve aynı zamanda İsveç Kızıl Haç Başkanlığı görevini yürüten Kont Folke Bernadotte, Filistin için BM Arabulucusu olarak seçilmiştir²²⁵.

186 (S-2) sayılı kararda Arabulucunun görevleri şu şekilde belirtilmiştir: Filistin halkının iyiliği ve güvenliği için gerekli ortak hizmetlerin yerel otoritelerle işbirliği halinde işletilmesini organize etmek; Filistin'de dini ve kutsal yerlerin korunmasını sağlamak; Filistin'in gelecek durumuna ilişkin barışçı ortamı oluşturmak ve Filistin İçin Ateşkes Komisyonu ile işbirliği yapmak; siyasi karakteri olmayan ve insani niteliği ön planda olan devletlerarası veya devletler dışı uluslararası örgütler ile BM uzmanlık örgütlerinin yardımı ve işbirliğiyle Filistin'de yerleşik olan gerçek kişilerin yararına olacak şekilde eylemde bulunmak.

BM Arabulucusuna yaptığı çalışmalar hakkında aylık veya yapabiliyorsa daha sıklıkla olacak şekilde rapor hazırlaması ve bu raporları Güvenlik Konseyi'ne ve üye devletlere sunma gayesiyle Genel Sekreter'e tevdi etme görevi de verilmiştir.

Birleşik Krallık'ın mandater olduğu Filistin ülkesinde, 14.05.1948 tarihinde bu manda sistemi Birleşik Krallık'ın istemiyle sona ermiş ve bu devlete ait askeri güçler de bu ülkeden çekilmiştir. Bu askeri gücün çekilmesiyle birlikte, Arap ve Yahudi kesimleri arasında silahlı çatışmalar başlamış, Filistin'e komşu olan devletlerin askeri birlikleri Filistin'deki Araplara yardım etmek gayesiyle bölgeye giriş yapmışlardır.

²²⁵ Ibid.

Bölgede taraflar arasında birkaç hafta boyunca devam eden çatışmalar, Güvenlik Konseyi'nin 29.05.1948 tarihli istemiyle kesilmiş ve dört haftalık ateşkes ilanı yapılmıştır. Bu ateşkes, 11.06.1948 tarihinde yürürlüğe girmiş ve uluslararası askeri gözlemcilerin yardımıyla birlikte BM Arabulucusu tarafından da denetlenmeye başlanmıştır. Ancak BM Arabulucusunun çalışmalarının yeterli olamaması neticesinde ateşkes ortamı sona ermiş ve 08.07.1948 tarihinde taraflar arasında çatışmalar tekrar başlamıştır.

Genel Kurul'un yanı sıra BMKA itibarıyla aslında asli görevli olan Güvenlik Konseyi'nin konu hakkında çözüm sağlayıcı kararlar alması gerekiyordu. Bu husus uluslararası toplumu bir araya getirmede rol oynayan BM Güvenlik Konseyi üyelerinin olumlu yöndeki tutumlarından bağımlı olmaktaydı. Diğer bir ifadeyle, çalışmamızın teorik alt yapısını oluşturan bio-sosyolojik kuramdaki dayanışma türlerinden en azından işbirliği yoluyla dayanışmanın gerek Genel Kurul gerek Güvenlik Konseyi açısından etkili olduğu söylenebilir.

Bu anlamda Güvenlik Konseyi 15.07.1948 tarihinde tesis ettiği kararında²²⁶ Filistin'deki çatışma ortamının uluslararası barışı ve güvenliği tehlikeye düşürdüğü görüşünü benimsemiştir. Güvenlik Konseyi bu kararıyla taraflara ateşkes çağrısında bulunmuş ve bu çağrıya uyulmaması halinde durumun BMKA'nın VII. Bölüm düzenlemelerine aykırılık oluşturacağını belirtmiştir.

Ancak belirtmek gerekir ki Güvenlik Konseyi'nin bu kararının sonrasında ikinci ateşkes uygulaması başlasa bile, Genel Kurul'un paylaşım kararındaki sınırlar fiilen ortadan kalkmış ve Araplara bırakılan önemli bir alan Birleşik Krallık'ın mandater pozisyonunda askeri güçlerini çekmesinden sonra bağımsızlığını ilan eden Yahudi (İsrail) Devleti tarafından kontrol altına alınmıştır.

Taraflar arasındaki çatışmalar 1948 yılının Ekim ayında tekrar başlamış ve 1949 yılının Mart ayında en üst seviyeye ulaşmıştır. Bu çatışmalar esnasında da İsrail, Arap Devleti'ne bırakılan alanların önemli bir kısmını işgal ederek yönetimi kontrol etmeye başlamıştır.

Bu arada 17.09.1948 tarihinde BM Arabulucusu Kont Bernadotte müzakere yöntemiyle soruna çözüm çabası gösterirken, Kudüs kentinin İsrail Devleti tarafından

²²⁶ http://avalon.law.yale.edu/20th_century/scres054.asp.

kontrol edilen bölgesinde silahlı saldırıya maruz kalarak hayatını kaybetmiştir. BM Arabulucusu yardımcısı olarak görev yapan ABD vatandaşı Ralphe Bunche Arabulucu Vekili sıfatıyla atanmıştır²²⁷.

BM Arabulucusunun çabalarıyla 1949 yılının Şubat ve Temmuz aylarını içeren sürede İsrail ile Mısır, Lübnan, Ürdün ve Suriye arasında ateşkes andlaşmaları akdedilmiş ve aynı yılın Ağustos ayında BM Güvenlik Konseyi, BM Ateşkesi Gözlemeleme Organizasyonu (UNTSO) aracılığıyla bu durumu denetlemeye başlamıştır²²⁸. Bu arada belirtmek gerekir ki bu yapılanma Orta Doğu'da hâlâ misyonunu sürdürmektedir.

Yukarıda BM Genel Kurulu'nun Filistin'de bölünme planını içeren kararını ve bu karar sonrası yaşanan gelişmeleri genel olarak aktarmaya çalıştık. Şimdi ise konuyla ilintili ve önemli gördüğümüz Genel Kurul'un geri dönüş hakkına ilişkin 194 (III) sayılı kararını değerlendirmeye alacağız.

5.2.4. Genel Kurul'un Filistin'e İlişkin 194 (III) Sayılı Kararı (Geri Dönüş Hakkı)

Genel Kurul'un BMKA itibarıyla yetkilendirildiği alanlar ve yetkinin kapsamı dikkate alındığında, Filistin ülkesine ilişkin aldığı bölünme planı eleştiriye tâbi tutulsa da Filistin'e yönelik daha sonradan tesis ettiği kararlarında da uluslararası barışı ve güvenliği dikkate aldığı açıktır.

Genel Kurul'un üçüncü dönem toplantısı sırasında tesis ettiği 11.12.1948 tarihli ve 194 (III) sayılı kararında²²⁹, Filistin'de taraflar arasında uyuşmazlığın çözümlenmesi veya taraflar arasında çözüm metoduna yardımcı olması gayesiyle tavsiye niteliğinde yöntemler benimsemiştir.

Aslında bu karar, daha önceden (öldürülmeden önce) Arabulucu Kont Bernadotte'un hazırladığı rapor doğrultusunda somut hale gelmiştir. Bilindiği üzere Filistin ülkesinde taraflar arasında meydana gelen çatışmalar nedeniyle binlerce kişi can güvenliklerinin sağlanamayışı nedeniyle ikamet ettikleri yerleri zorunlu olarak değiştirmek zorunda kalmıştır.

²²⁷<http://www.un.org/en/sections/nobel-peace-prize/ralph-bunche-united-nations-mediator-palestine-during-1948-conflict/index.html>.

²²⁸ <https://untso.unmissions.org/>.

²²⁹ [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/194\(III\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/194(III)).

Genel Kurul, 194 (III) sayılı kararının giriş kısmında Kont Bernadotte'a teşekkür ederek hayatını kaybetme pahasına gerçekleştirdiği çalışmalar neticesinde hazırladığı raporun bu kararın şekillenmesinde önemli rol oynadığına özellikle işaret etmiştir.

Genel Kurul bu kararında, BM üyesi devletlerin temsilcilerinden oluşan üç kişilik bir Uzlaştırma Komisyonu'nun (ABD, Fransa, Türkiye) kurulmasına karar vermiştir. Bu Komisyonun görevleri şu şekilde belirlenmiştir:

- 14.05.1948 tarihli Genel Kurul Kararının BM Arabulucusuna atfettiği görevleri dikkate alarak ve bu görevlerin yerine getirilip getirilmeyeceğini, durumu değerlendirerek üstlenmek;
- Bu kararın veya ek olarak Genel Kurul veya Güvenlik Konseyi tarafından ek mahiyette verilecek görevleri veya direktifleri yerine getirmek;
- Güvenlik Konseyi kararlarıyla BM Arabulucusu ile Filistin İçin Ateşkes Komisyonu'na verilen görevleri Güvenlik Konseyi'nin istemiyle icra etmek²³⁰.

Bu toplantı döneminin bitiminden önce Uzlaştırma Komisyonu'nun üç üyesinin kimlerden oluşacağına ABD, Fransa, Çin, Birleşik Krallık ve SSCB devletlerinden meydana gelen bir Genel Kurul Komitesi'nin isim önerisinde bulunması ve Genel Kurul'un da bunu onaylaması benimsenmiştir. Gerekli prosedürün işletilmesi neticesinde Uzlaştırma Komisyonu'nun ABD, Fransa ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti temsilcilerinden oluşması kabul edilmiştir²³¹.

Genel Kurul bahsi geçen kararında Uzlaştırma Komisyonu'nun acil olarak teşkil edilmesini ve derhal görevine başlayarak taraflar arasında barış ortamının oluşmasını sağlayacak çalışmaları yerine getirmesini istemiştir. Uzlaştırma Komisyonu'na çalışmalarını kolaylıkla ve verimli bir şekilde yapmasını sağlamak gayesiyle kendi otoritesi altında tali organlar kurma ve teknik uzmanlardan yararlanma yetkisi de verilmiştir. Burada belirtmekte yarar vardır ki prensip olarak sorunun çözümüne yönelik taraflar arasında bir Uzlaştırma Komisyonu'nun kurulması yerine, BM Genel Kurulu bu Komisyonu res'en oluşturmayı tercih etmiştir²³².

²³⁰ Eğer Güvenlik Konseyi Arabulucuya verilen görevlerin tümünü Uzlaştırma Komisyonu'na tevdi etmiş olsaydı Arabulucunun görevi sona ermiş olacaktı.

²³¹ <https://www.un.org/unispal/document-source/united-nations-conciliation-commission-for-palestine-unccp/>.

²³² Ibid.

Uzlaştırma Komisyonu'nun çalışma merkezinin Kudüs'te oluşturulması, bu Komisyon için bu kentte kamu düzenini sağlayan ilgili otoritelerden gerekli korumanın sağlanması ve BM Genel Sekreteri'nin de gerekli koruma görevlilerini tahsis etmesi Genel Kurul tarafından kabul edilmiştir. Genel Kurul, Uzlaştırma Komisyonu'nun çalışmalarını kolaylıkla yapması hususunda ilgili otorite ve hükümetlerden bu Komisyon ile işbirliği halinde bulunarak gerekli önlemleri almalarını istemiştir.

Diğer yandan Genel Kurul, Uzlaştırma Komisyonu'nun görevlerini yerine getirip bir sonraki olağan dördüncü dönem toplantısına detaylı raporunu sunmasına kadar ve ayrıca bu şehirde BM yönetiminde uluslararası bir yapı oluşturuluncaya değin özellikle Kudüs kentindeki kutsal yerlerin korunmasına ve burada dini özgürlüklere saygıda bulunulması hususunda gerekli özenin gösterilmesini istemiştir. Uzlaştırma Komisyonu'nun yerel makam ve otoritelerden bu hususa dikkat etmelerini isteme hakkına sahip olduğu da kararda belirtilmiştir.

Genel Kurul bu kararında, özellikle Kudüs için askeri nitelikte olmayan gerekli önlemlerin acil olarak alınmasını da açıkça deklare etmiştir. Genel Kurul, Kudüs kentinin dini ve kutsal yerlerine taraflardan herhangi birinin girişebileceği engelleyici hususları derhal Güvenlik Konseyi'ne bildirerek bu organın gerekli önlemleri almasına kolaylık sağlamasını Uzlaştırma Komisyonun'dan talep etmiştir. Genel Kurul, ayrıca Uzlaştırma Komisyonu'ndan ülkenin ekonomik gelişimini kolaylaştırma (özellikle havaalanı, limanlara giriş anlaşmaları, ulaştırma, iletişim araçları vb.) konusunda ilgili otorite ve hükümetler arasında anlaşma sağlanmasıyla ilgili araştırmalarını derinleştirmesini istemiştir.

Genel Kurul'un bu kararında en önemli husus mülteci konumuna düşen kişilerin (yaklaşık yedi yüz elli bin kişi) yaşadıkları yerlere dönmelerinin sağlanmasına ilişkindir. Genel Kurul, mülteci konumuna düşenlerin komşularıyla huzur içinde yaşamalarını sağlayacak şekilde derhal yurtlarına dönmesine, dönüşleri mümkün olsa bile kalacak yerleri olmayanlara gerekli yardımların yapılmasına, zararların karşılanmasına, bu tür zararlara sebebiyet veren kişi ve/veya kurumların/otoritelerin uluslararası hukuk normlarına uygun olarak sorumlu tutulmalarına ve gerekli zararı giderimlerinin karşılanmasına karar vermiştir²³³.

²³³ Ibid.

Genel Kurul, mültecilerin yurtlarına dönmesini, gerekiyorsa tazminat ödenmesi de dâhil olmak üzere gerekli ekonomik, sosyal vb. yardımların kendilerine yapılmasını kolaylaştırma hususunda BM Filistinli Mültecilere Yardım Direktörü ile diğer BM'nin yetkili kurum ve kuruluşlarıyla sıkı işbirliği halinde bulunarak kolaylık sağlamasını Uzlaştırma Komisyonu'ndan talep etmiştir.

Genel Kurul, Uzlaştırma Komisyonu'ndan bölgedeki duruma ilişkin Genel Sekreter'e periyodik olarak rapor sunmasını ve Genel Sekreter'in de bu konuda Güvenlik Konseyi ile BM üyesi devletleri bilgilendirmesini istemiştir.

Belirtmek gerekir ki Uzlaştırma Komisyonu yukarıda belirttiğimiz BM Genel Kurul Kararı'nda öngörüldüğü üzere, Filistin ülkesinde sınırlar, bu ülkeden ayrılarak mülteci konumuna gelenler ve Kudüs'ün statüsü şeklinde üç konuya veya soruna ilişkin çalışma yürütmüştür. Uzlaştırma Komisyonu bölgede bulunan devletlerden Lübnan, Mısır, Ürdün ve Suriye ile 1949 yılının Nisan ayında İsviçre'nin Lozan şehrinde bir konferansta toplanarak İsrail ile protokol imzalamalarını ve daha önceden Genel Kurul'un tesis ettiği bölünme kararındaki sınırların görüşmeler için başlangıç niteliğinde kabul edilmesini sağlamıştır²³⁴.

Ancak sorunun tarafı olan ve yukarıda isimlerini verdiğimiz Arap Devletlerinin ilk etapta mültecilerin yurtlarına dönmesinin sağlanması hususunda ve İsrail'in de bölgesel soruna öncelik verilmesi konusunu ısrarla gündemde tutmaları nedeniyle Uzlaştırma Komisyonu'nun bu yöndeki çabaları ne yazık ki sonuçsuz kalmıştır.

Uzlaştırma Komisyonu'nun mültecilerin yurtlarına dönüşü (özellikle Filistinliler açısından) ve Kudüs'ün BM Vesayet Konseyi'nin kontrolü altındaki bir uluslararası yönetime kavuşturulması hususundaki çalışmalarının da başarısızlıkla sonuçlandığını belirtmek gerekir. Uzlaştırma Komisyonu'nun 1951 yılından bu yana Filistinli mültecilerin İsrail'de bloke edilen banka hesaplarının hak sahiplerine yönelik serbest bırakılması hususundaki çabaları da yetersiz kalmıştır. Bahsi geçen Komisyon 1964 yılında (29.04.1964) Filistinli mültecilerin sahip oldukları arazileri belirleyerek

²³⁴ Ibid.

raporlandırmıştır²³⁵. Uzlaştırma Komisyonu düzenli olarak BM Genel Kurulu'na sunduğu raporlarında yukarıda bahsi geçen hususları tekrarlama yoluna gitmektedir.

5.2.5. Genel Kurul'un İsrail'i Birleşmiş Milletlere Tam Üye Olarak Kabul Etmesi

Bahsettiğimiz Uzlaştırma Komisyonu çalışmalarını sürdürürken İsrail Devleti, BMKA'nın 4. maddesindeki düzenleme işletilerek 11.05.1949 tarihinde 273 (III) sayılı karar²³⁶ ile BM'nin ellidokuzuncu tam üyesi yapılmıştır. Bilindiği üzere BMKA'nın 4. maddesi gereğince bir devletin BM üyesi olabilmesi için BMKA'nın düzenlemelerindeki yükümlülükleri kabul etmesi, bu yükümlülükleri yerine getirme hususunda yetenekli ve istekli olduğuna kanaat getirilmesi ve barışsever devlet olması gerekmektedir. Bu konuda Güvenlik Konseyi'nin tavsiyede bulunması (beş daimi devlet dâhil olmak üzere en az dört geçici devletin olumlu görüşü veya oyu ile) ve Genel Kurul'un üçte iki oy çokluğu ile karar vermesi zorunlu olmaktadır²³⁷.

BM, İsrail'in yukarıda içeriklerini vermeye çalıştığımız BM Genel Kurul kararlarına (181 (II) ve 194 (III)) uyacağına dair taahhütte bulunacağını belirtmiştir. Bu taahhütler, özetle sınırlar, mülteciler ve Kudüs'ün statüsüne ilişkin hususları kapsamaktaydı.

Yukarıda belirttiğimiz 11.05.1949 tarihli ve 273 (III) sayılı kararda Genel Kurul, Güvenlik Konseyi'nin İsrail'in BM'ye üye olma istemine ilişkin raporunu, İsrail'in BMKA'nın 4. maddesindeki yükümlülükleri üstlenebileceğini, İsrail'in barışsever devlet olduğunu, Güvenlik Konseyi'nin İsrail'i BM üyesi olarak kabul edilmesini tavsiye ettiğini, İsrail devleti temsilcisinin Genel Kurul Kararlarını (29.11.1947 ve 11.12.1948 tarihli kararlar) Uzman Siyasi Komisyon önünde yürürlüğe koymak için gerekli eylemleri yapacağını ve işlemleri tesis edeceğini deklare ettiğini belirtmiştir.

Bu amaçla Genel Kurul, BMKA'nın 4. maddesi ve İç Tüzüğü'nün 125. maddesi gereğince, İsrail'in BMKA itibarıyla kendisine düşen yükümlülükleri yerine getireceği ve barışsever bir devlet olduğu inancıyla BM üyeliğine kabul edildiğini beyan etmiştir.

²³⁵ Bkz., <https://www.un.org/unispal/document/interim-report-of-the-commission-s-land-expert-uncpp-report/>.

²³⁶ 11.05.1949 tarihli ve 273 (III) sayılı Genel Kurul Kararı için bkz., [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/273\(III\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/273(III)).

²³⁷ <http://www.un.org/en/sections/member-states/about-un-membership/index.html>.

5.2.6. Genel Kurul'un Kudüs Kenti Hakkındaki Tutumu

Aslında bu konuyu yukarıda BM Genel Kurul kararları itibarıyla değerlendirmeye almıştık. Böyle olmakla Kudüs'ün özellikle 2017 yılında bir bütün olarak İsrail tarafından başkent olarak ilan edilmesi, Kudüs'ün statüsünün tekrar tartışılmasına sebebiyet vermiştir. Bu konuya ilişkin aşağıda Genel Kurul'un tutumunu da aktarmaya çalışacağız.

5.2.6.1. Genel Kurul'un 181 (II) Sayılı Kararı

Genel Kurul, 25.11.1947 tarihli ve 181 (II) sayılı kararında²³⁸ (paylaşım planı) Kudüs'ün silahsızlandırılarak uluslararası özel bir rejim altında BM Vesayet Konseyi'nin kontrolüne tâbi tutulması öngörülmüştür. Vesayet Konseyi'nin idareden sorumlu otorite olarak BM adına görevlerini yerine getirmesi benimsenmiştir.

Genel Kurul'un 181 (II) sayılı kararının Kudüs Şehri kenar başlığını taşıyan üçüncü bölümünde Kudüs için özel bir rejim kabul edilmiştir. Vesayet Konseyi'nin bu kararın onaylanmasından itibaren beş ay içinde Kudüs şehrinin detaylı statüsüne (Şehrin Statüsü) ilişkin şu temel düzenlemeleri dikkate alarak bir karar alması söz konusu olmuştur. Bahsi geçen temel düzenlemeleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Hükümet Mekanizması: İdareden sorumlu otoritenin Kudüs'teki dini ve kutsal çıkarların İslam, Musevi ve Hıristiyan dinlerinin durumu dikkate alınarak, önleyici ve koruyucu mekanizmaları devreye sokmasıyla koruyabileceği kabul edilmiştir. Benzer şekilde idareden sorumlu otoritenin, Kudüs kentinde yaşayan farklı kültürlere, geleneklere, inanışlara vb. hususlara sahip halklar arasında (özellikle Araplar ve Yahudiler) barış ortamının sağlanması gayesiyle işbirliği düşüncesini teşvik edici çalışmalar yapması benimsenmiştir;

2. Şehrin Valisi ve İdari Personel: BM Vesayet Konseyi'nin, kendisine karşı sorumlu olacak vatandaşlığının önemli olmadığı, ancak şehri yönetme hususunda yetenekli bir Kudüs Valisini ataması öngörülmüştür. Ancak bu Valinin hiçbir şekilde ne Arap ne de Yahudi tarafının vatandaşlığına sahip olması kabul edilmiştir. Valinin BM'nin Kudüs'teki temsilcisi şeklinde dışişlerinin yönetimi de dâhil olmak üzere idari düzene dair tüm yetkileri kendi adına kullanması benimsenmiştir. İdari personelin, BMKA'nın

²³⁸ [https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181\(II\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181(II)).

100. maddesinde öngörüldüğü gibi (tarafsızlık vb. hususular) uluslararası memurlar/fonksiyonerler olarak değerlendirilmesi ve bunların mümkün olduğu ölçüde Kudüs ahalisinden, geriye kalanların ise ırk ayrımı gözetmeksizin Filistin'deki diğer kişilerden seçilmesi kabul edilmiştir. Şehrin idaresine ilişkin detaylı bir planın Vali tarafından hazırlanarak Vesayet Konseyi'ne sunulması öngörülmüştür;

3. Yerel Otonomi: Valinin Kudüs'ün Arap ve Yahudi kesimlerine yönelik mevcut belediye ve yerleşim yerleri ile yeni olarak hangi belediyelerin oluşacağına dair detaylı raporu Vesayet Konseyi'ne sunması kabul edilmiştir;

4. Güvenlik Önlemleri: Kudüs'ün silahsızlandırılması ve şehirde askeri nitelikli herhangi bir tarafa ait gücün bulunmaması ve şehirdeki grupların gerek güvenliği tehdit etmeleri gerek Valinin görevlerini yerine getirmelerini engellemeleri halinde, Valinin gerekli önlemleri alması öngörülmüştür. Şehirde güvenliğin sağlanması, kutsal ve dini yerlerin korunması hususunda Valinin, Filistin dışındaki kişilerden oluşacak şekilde bir polis gücünün oluşturulmasına karar verebileceği kabul edilmiştir;

5. Yasama Teşkilatı: Yasama ve vergi konusunda düzenleme yapmakla yetkili olacak bir Yasama Meclisi'nin vatandaş ayrımı gözetilmeksizin şehrin ergin kişileri tarafından nispi temsil sistemine göre ve gizli oy ve açık tasnif sistemine göre seçilmesi öngörülmüştür. Böyle olmakla birlikte, hiçbir yasal düzenlemenin Kudüs'ün statüsünü kuran hükümlerle çatışmaması gerektiği kabul edilmiş ve eğer böyle bir durum taslak mahiyetteki yasal düzenlemede yer alıyorsa Valiye bu taslağı veto etme hakkı tanınmıştır. Eğer Yasama Meclisi, taslak nitelikteki yasal düzenlemeleri yapmaktan kaçınırsa ve öngörülen sürede bunları onaylamazsa, Kudüs şehri Valisinin idaresinin normal işleyişi için gerekli geçici nitelikteki yasal düzenlemeleri yapma hakkının da kendisine tanındığını belirtmek gerekir;

6. Adli Teşkilat: Kudüs şehri statüsü şehirde bağımsız, tarafsız ve temyiz hakkının da kullanılabilmesi için adli makamların (mahkemelerin) kurulmasını öngörmüştür;

7. Ekonomik Rejim ve Ekonomik Birlik: Oluşturulacak Karma Ekonomik Konseyi'nin kararları da dâhil, Filistin'de kabul edilecek tüm andlaşmalar ve düzenlemelerle Kudüs şehri, Filistin ekonomik birliğinin içerisinde olacak şekilde kabul edilmiştir. Karma Ekonomik Konseyi'nin merkezi Kudüs olarak benimsenmiştir. Kudüs şehri statüsü, BM üyesi devletlerin ve bunların vatandaşlarının ayrıma tâbi

tutulmaksızın ekonomik birliğe konulmayan ekonomik sorunlar için gerekli düzenlemelerin yapılabileceğini öngörmüştür;

8. Konutların Kontrolü, Geçiş ve İkamet Özgürlüğü: Güvenlik değerlendirmelerinin ihtiyati kaydıyla ve ekonomik gereklilikler de göz önünde bulundurularak, Vesayet Konseyi'nin talimatlarına uygun olarak, Kudüs şehri Valisi bunları değerlendirerek, şehrin sınırlılıkları kapsamında şehre giriş ve oturma hususunda Arap ve Yahudi devletlerinin vatandaşlarına veya ülkelerinde ikamet edenlere garanti verileceği benimsenmiştir. Vesayet Konseyi'nin talimatlarına uygun hareket ederek, diğer devletlerin vatandaşları için Kudüs'ün içerisinde oturma ve yer değiştirmenin sınırlarının Valinin otoritesine bırakılması kabul edilmiştir;

9. Arap ve Yahudi Devleti İle İlişkiler: Arap ve Yahudi Devletlerinin temsilcilerinin Kudüs şehri Valisi nezdinde akredite edilmeleri ve bu devletlerin vatandaşlarının çıkarlarının bu temsilciler tarafından şehrin uluslararası idaresi karşısında korunması öngörülmüştür;

10. Resmi Diller: Arapça ve İbranice Kudüs'ün resmi dilleri olarak kabul edilmiştir. Bu durum, ihtiyaca göre ek nitelikte başka çalışma dil veya dillerinin kabul edilmesine engel olarak görülmemiştir;

11. Vatandaşlık: Arap veya Yahudi Devleti'nden birinin vatandaşlığını tercih etmemek veya kazanmamak kaydıyla²³⁹ Kudüs'ün tüm ahalisinin şehrin vatandaşı olarak kabul edilmeleri benimsenmiştir. Vesayet Konseyi'nin, Kudüs şehrinin dışında Kudüs vatandaşlarının konsolosluk işlemleri ile konsolosluk korumalarını sağlamak gayesiyle gerekli düzenlemeleri yapması kabul edilmiştir;

12. Vatandaşların Özgürlükleri: Kamu düzeni ve kamu ahlakının korunması ihtiyati kaydıyla, Kudüs ahalisinin, vicdan özgürlüğü, inanç özgürlüğü, toplantı özgürlüğü, dernek kurma hakkı, dilekçe verme hakkı, lisan seçme özgürlüğü gibi temel haklarının ve özgürlüklerinin garanti edileceği öngörülmüştür.

Kudüs şehrinde oturanlara ilişkin, ırk, dil, din ve cinsiyet ayırımının yapılamayacağı da kabul edilmiştir. Bu kişilerin aile hayatı, farklı toplumlara dâhil olmaları, dini inançları gibi yukarıda saydığımız her türlü durum itibarıyla kanunlar

²³⁹ 181 (II) sayılı Genel Kurul Kararı'nın birinci bölümünün B kısmının 9 nolu paragrafındaki düzenlemelerin burada dikkate alınması gerekir.

karşısında eşit muameleye tâbi tutulmaları öngörülmüştür. İyi idare ve kamu düzeninin gerekliliği ihtiyati kaydıyla, tüm inanç ve hayır kurumlarının aktivitelerine engel oluşturacak veya müdahale sayılabilecek hiçbir önlemin alınamayacağı, bu kurumların temsilcilerine yönelik dinleri veya vatandaşlıkları itibarıyla ayrımcılık yapılamayacağı kabul edilmiştir.

Kudüs'e İlişkin Statü, Arap ve Yahudi topluluklarının kendi geleneksel kültürlerine uygun olarak kendi dillerinde eğitim verilmesini garanti etmiştir. Kudüs'ün öngöreceği kamu eğitiminin genel prensiplerine bu toplulukların uyması kaydıyla, bu durumun toplulukların kendi ulusal dillerinde kendilerine özgü okullarda eğitim vermelerine hanel getirmemesi kabul edilmiştir. Yabancı okul kurumlarının mevcut hakları temel alarak aktivitelerini sürdürmeleri öngörülmüştür. Kudüs'te ikamet eden her kişinin, ticari işlerinde, dini hizmetlerinde, özel ilişkilerinde, basın sektöründe, yayınlarda ve toplantılarda istediği dili kullanması benimsenmiştir.

13. Kutsal Yerler: Dini binalar, mabetler ve kutsal yerlerle ilgili mevcut hakların korunması ve bunlara hanel gelmemesi benimsenmiştir. Buralara giriş ve ibadet özgürlüğünün kamu yararı ve kamu düzeninin sürdürülmesi dikkate alınarak, mevcut haklara uygun olarak garanti edilmesi kabul edilmiştir. Bu yerlerin restorasyona gerek olup olmadığına Vali karar vermeye yetkili kılınmış ve Vali restorasyona karar vermesi halinde, iki topluluğun ilgililerini davet ederek eyleme geçmelerini sağlama yetkisi ile donatılmıştır. Valiye, belirlediği sürede ilgili toplumların restorasyona başlamamaları halinde, bizzat bu restorasyonu masrafları bu topluluklardan alınmak üzere kendisinin başlatması yetkisi de verilmiştir. Bahsettiğimiz kutsal yerlerin her türlü vergiden bağışık olması benimsenmiştir;

14. Filistin'in Her Bölgesinde ve Kudüs Şehrinde Dini Binalar veya Mabetler ve Kutsal Yerlerle İlgili Vali'nin Özel Yetkileri: Kudüs Valisi, belirttiğimiz bu kutsal yerlerin korunmasından sorumlu tutulmuştur. Kudüs'ün dışında Filistin ülkesindeki benzer kutsal yerlere ilişkin iki devletin anayasasının kendisine atfettiği görevler veya yetkiler var ise bunları gerekmesi halinde yerine getirmesi ve kullanması da öngörülmüştür. Vali, tanınan haklara dayalı olarak diğer toplulukların dini yerleri ile bahsi geçen dini yerlere ilişkin meydana gelebilecek uyuşmazlıklar hususunda yetki kullanmakla donatılmıştır. Ancak, bu yetkinin içeriği 181 (II) sayılı kararda açıkça

belirtilmemiştir. Bu doğrultuda danışma yetkisi olan farklı dini inançların temsilcilerinden meydana gelen bir danışma konseyinin Valinin görevlerini yerine getirirken kendisine yardımcı olması da kabul edilmiştir.

Kudüs'e İlişkin Statü düzenlemelerinin Vesayet Konseyi tarafından hazırlanması ve en geç 01.10.1948 tarihinde yürürlüğe girmesi öngörülmüştür. Bu Statünün aksi yönde bir karar alınmaması kaydıyla, öncelikle on yıl süreyle yürürlükte kalması kabul edilmiştir. Bu sürenin bitiminden sonra elde edilen tecrübelerden sonra Statünün bir bütün olarak Vesayet Konseyi tarafından bir revizyona tâbi tutulması benimsenmiştir. Kudüs'ün rejiminin olası değişikliklerine ilişkin görüşlerin referandum yoluyla alınması da kabul edilmiştir²⁴⁰.

5.2.6.2. Genel Kurul'un 194 (III) Sayılı Kararı ve Kudüs'e İlişkin Gelişmeler

Genel Kurul'un 11.12.1948 tarihli ve 194 (III) sayılı kararında yukarıda belirttiğimiz gibi Kudüs'e ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Kudüs'ün özellikle dini inanç merkezi olarak kabul edilmesi, bu kenti uluslararası sistem içerisinde önemli kılmaktadır. Bu doğrultuda yukarıda 181 (II) sayılı kararda derinlemesine aktardığımız gibi, Kudüs'e ilişkin uluslararası mahiyette özel bir yönetimin oluşturulması da kabul edilmiştir.

194 (III) sayılı kararın Kudüs hakkındaki düzenlemelerini yukarıda aktarmamız ve tekrara yer verilmemesi gayesiyle bu konuda sadece genel ve soyut anlamda kısa bir açıklama yapmakla yetineceğiz. BM Genel Kurulu tarafından oluşturulan Uzlaştırma Komisyonu'nun özellikle Kudüs'e yönelik statünün oluşturulması ve bunun uygulanması için büyük bir çaba gösterdiğini belirtmek gerekir. Öyleki Uzlaştırma Komisyonu, çalışmalarını merkez anlamında Kudüs'te sürdürmektedir.

194 (III) sayılı kararda Kudüs'ten ayrılarak mülteci konumuna gelen kişilerin yurtlarına geri dönebilecekleri teorik mahiyette açıkça belirtilmiştir. Ancak uygulama itibarıyla Kudüs'e atfedilen uluslararası statünün fiilen oluşturulmasına yönelik başarısızlıklar ve taraflar arasındaki çatışmalar, bu geri dönüşleri ne yazık ki yeterince sağlayamamıştır.

²⁴⁰ [https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181\(II\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181(II)).

Filistin ülkesinde taraflar arasındaki çatışmalar sonucunda İsrail, Kudüs'ün eski şehrin dâhil olduğu batı kısmını işgal etmiştir. Uygulamada bu durum, fiilen Kudüs'ün iki kesime ayrılmasına neden olmuştur. Aslında bu durum tavsiye niteliğinde olan ve bağlayıcılıkları bulunmayan BM Genel Kurul kararlarının İsrail tarafından hiç dikkate alınmadığı anlamına gelmektedir.

İsrail, Kudüs'te işgal ettiği bölge itibarıyla burayı 23.01.1950 tarihinde başkenti olarak ilan etmiş ve başkentlerde olması gereken bina, yapı, teçhizat, örgütlenme, hâkimiyet, temsilcilik gibi unsurları burada kurmaya başlamıştır. Şehrin doğu kısmı ise Ürdün'ün kontrolünde kalmıştır²⁴¹.

İsrail, 1967 yılında bölgedeki Arap Devletleri ile yaşadığı savaş ortamında Kudüs'ün doğusunu ve Batı Şeria'yı işgal etmiştir. Bu durum, gerek BM Genel Kurulu gerek Güvenlik Konseyi tarafından alınan kararlarla geçersiz ilan edilmiştir. Bu uygulama, Kudüs'ün statüsünün fiilen sona ermesi sonucunu doğurmuştur.

Konuya yönelik acil olağanüstü şekilde toplanan Genel Kurul, Kudüs Şehrinin Statüsünün Değiştirilmesini Amaçlayan İsrail Tarafından Alınan Önlemler kenar başlığını taşıyan 04.07.1967 tarihli ve 2253 (ES-V) sayılı kararında²⁴², İsrail tarafından Kudüs'ün statüsünün değişmesine yol açabilecek nitelikte alınan önlemlerin geçersiz olduğunu belirterek, İsrail'in bu türden eylemlerini ortadan kaldırmasını ve yenilerini eklemekten sakınmasını istemiştir.

Genel Kurul, benzer nitelikte aynı kenar başlığını taşıyan 14.07.1967 tarihli ve 2254 (ES-V) sayılı kararında²⁴³, bir önceki karar ile Genel Sekreter'e verilen raporlandırma görevinden sonra Genel Sekreter tarafından konuya yönelik hazırlanan rapor da dikkate alınarak, İsrail'in 2253 sayılı karara uymadığını ve bu durumu da büyük üzüntü ve endişeyle karşıladığını ve bir önceki kararındaki istemlerini tekrarlama yoluna gitmiştir²⁴⁴.

Konu kapsamında özellikle Güvenlik Konseyi'nin 21.05.1968 tarihli ve 252 sayılı kararında²⁴⁵, İsrail'in Kudüs'ün yasal durumunu değiştiren, malların ve

²⁴¹ <http://www.unicankara.org.tr/filistin/12.html>.

²⁴² <https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/A39A906C89D3E98685256C29006D4014>.

²⁴³ <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/3E28F2C76EBA214852560DF00575C0E>.

²⁴⁴ [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2253\(ES-V\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2253(ES-V)).

²⁴⁵ [https://undocs.org/en/S/RES/252\(1968\)](https://undocs.org/en/S/RES/252(1968)).

toprakların kamulaştırılmasına yol açan uygulamalardan vazgeçmesini ve silahlı saldırı durumunun sona erdirilmesini ve derhal ateşkes yapılarak eski duruma acil olarak dönülmesini istemiştir. Güvenlik Konseyi, bu konuya yönelik daha sonra tesis ettiği birçok kararında, önekilere atıfta bulunarak İsrail'in bu tür eylemleri sonuçlandırmasını ve eski koşullara dönülmesini istemiştir²⁴⁶.

Örneğin Güvenlik Konseyi, 20.08.1980 tarihli ve 478 sayılı kararında²⁴⁷ Kudüs'te İsrail nezdinde diplomatik mahiyette temsilcilik açan devletlerin bu temsilciliklerini kapatmalarını istemiş ve İsrail'in Kudüs'teki durumunun uluslararası hukukun dışında olduğuna hükmetmiştir. Ayrıca İsrail'in eylemlerinin 12.08.1949 tarihli Savaş Zamanında Sivillerin Korunmasına Dair Sözleşme düzenlemelerine aykırı olduğu Güvenlik Konseyi tarafından tespit edilmiştir.

Aslında Genel Kurul'un da neredeyse her yıl benzer kararlar alarak İsrail'in Kudüs'teki varlığının daha önce kendisinin tesis ettiği kararlarla bağdaşmadığını, bu nedenle İsrail'in Kudüs'te eski hale dönecek şekilde askeri güçlerini çekmesini, mültecilerin yurtlarına dönmesinin sağlanması gibi hususları belirtmiştir.

Genel Kurul, özellikle Uzman Siyasi Komisyonu'nun hazırladığı raporları dikkate alarak tesis ettiği kararlarında Filistin ülkesinde işgal edilen bölgelerde Savaş Zamanında Sivillerin Korunmasına Dair Sözleşme düzenlemelerine aykırılık da dâhil olmak üzere, temel hakların ve özgürlüklerin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Genel Kurul'un konu kapsamında, 11.12.1980 tarihli ve 35/122 sayılı kararını burada örnek olarak vermek gerekir²⁴⁸.

Belirtmek gerekir ki İsrail'in özellikle Kudüs'ün doğusunu işgal etmesi ve Kudüs'ün bir bütün olarak İsrail tarafından başkenti şeklinde ilan edilmesi, BM Genel Kurulu tarafından neredeyse sistematik olarak tesis edilen her kararda kınanmakta ve Genel Kurul'un özellikle 181 (II) ve 194 (III) sayılı kararlarına uyulması istenmektedir. Bu kararlardan birisi de 01.12.2006 tarihli olanıdır. Şimdi bu kararın içeriğine yönelik genel anlamda bir bilgilendirmede bulunmak uygun olacaktır.

²⁴⁶ Bkz., [https://undocs.org/en/S/RES/476\(1980\)](https://undocs.org/en/S/RES/476(1980)).

²⁴⁷ [https://undocs.org/en/S/RES/478\(1980\)](https://undocs.org/en/S/RES/478(1980)).

²⁴⁸ http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/35/122.

5.2.6.3. Genel Kurul'un 14.12.2006 Tarihli ve A/RES/61/119 Sayılı Kararı

Genel Kurul'un bu kararı, 14.12.2006 tarihinde A/RES/61/119 sayısı²⁴⁹ ile kabul edilmiştir. Genel Kurul bu kararında da İsrail'i 1967 yılından itibaren Filistin ülkesi ile bu ülkenin bir parçasını oluşturan (ancak uluslararası statüsü benimsenen) Kudüs'te işgalci devlet olarak tanımlamaktadır.

Aşağıda detaylı olarak sunacağımız gibi bu husus, Genel Kurul'un girişimi sonucunda Uluslararası Adalet Divanı tarafından kabul edilen 09.07.2004 tarihli Danışma Görüşünde de açıkça belirtilmektedir.

Genel Kurul bu kararında, İsrail tarafından işgal edilen bölgelerde temel hakların ve özgürlüklerin ve bununla birlikte özellikle çocuklara yönelik çeşitli hakların da ihlal edildiğini benimsemiştir. Bu anlamda Genel Kurul, İsrail'in 1967 yılından itibaren uluslararası hukuk kurallarına aykırı olarak kontrolü altında bulundurduğu bölgelerde Savaş Esnasında Sivillerin Korunmasına İlişkin 12.08.1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin (4. Sözleşme) çeşitli düzenlemelerini ihlal ettiğini de açıkça vurgulamıştır.

Genel Kurul bu kararıyla, devletlerin uluslararası hukuktan kaynaklanan normlar itibarıyla vatandaşlarını ölümcül eylemlere karşı korumak ve gerekli önlemleri almakla yükümlü olduğunu belirtmiştir.

Burada belirtmek gerekir ki çalışmamızın teorik alt yapısını oluşturan bio-sosyolojik kuramda bahsi geçen sosyal dayanışmanın işbirliği yoluyla dayanışma olgusunu uluslararası toplumun bu soruna yönelik tatbik etmesi gerekmektedir. Aslında Genel Kurul kararında, bu olguyu üstü örtülü de (zımnen) olsa belirtmektedir. Fakat uluslararası toplumun işbirliği yoluyla bu sorunu çözme hususundaki iradesinin somut hale gelmesini sağlamada BMKA itibarıyla BM Güvenlik Konseyi'nin asli yetkili olduğunu hatırlatmak gerekir. Genel Kurul'un bu konudaki rolü ne yazık ki ikinci planda kalmaktadır.

Genel Kurul'un burada oynayabileceği en önemli rol, tesis ettiği kararlarıyla uluslararası toplumu harekete geçirmektir. Ancak Genel Kurul'un bu türden kararlarının tavsiye niteliğinde olması ve bağlayıcılıklarının bulunmayışı nedeniyle, bu kararların etki gücü devletlerin olumlu yöndeki iradelerine bağlı kalmaktadır. Bu başlıkta

²⁴⁹ http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/61/119&Lang=E.

bahsettiğimiz kararda Genel Kurul, Filistin ülkesinde işgal altında bulunan bölgelerde yaşayan kişilere yönelik temel ihtiyaçlarını karşılama anlamında giyecek, yiyecek, ilaç gibi yardımları ulaştırmaları hususunda BM üyesi devletlere çağrıda bulunmaktadır.

Genel Kurul, 15.11.2005 tarihinde Rafah'a geçişle ilgili öngörülen ilkeleri, geçişi, kişilerin yer değiştirmesini düzenleyen Anlaşmanın kaçınılmaz olarak uygulanması ve Gazze'de Filistin halkının serbest dolaşımının tatbik edilmesini istemiştir.

Genel Kurul kararında, İsrail'in işgal altında bulundurduğu bölgelerde insan hakları ihlalinde bulunduğunu, aşırı güç kullandığını, bu bölgelerin demografik, coğrafi ve alt yapılarını bozduğunu ve Filistin toprakları da dahil olmak üzere uluslararası hukuka aykırı olacak şekilde duvar inşa ettiğini ve bazı bölgelere blokaj uyguladığını belirtmiştir. Böyle olmakla birlikte Genel Kurul, terör eylemlerini benimsemediğini ve kınadığını da açıkça deklare etmiştir.

İsrail tarafından işgal edilen bölgelerde gözetim altında bulunan, tutuklanan veya hüküm giyen binlerce Filistinlinin (çocuklar ve kadınlar dâhil olmak üzere) cezaevlerinde kötü koşullarda bulunduğunu, kötü muameleye tâbi tutulduklarını, hatta işkence gördüklerini, bu nedenle uluslararası hukuk kurallarına uygun olmak kaydıyla özellikle uluslararası toplum tarafından sivil halka yönelik gerekli yardımların yapılmasını, taraflar arasında anlaşmalar tesis edilmesini Genel Kurul kararında belirtilmiştir.

26.11.2006 tarihinde taraflar arasında yürürlüğe giren ateşkesin devam ettirilmesi ve tarafların bu esnada sorunun çözümüne yönelik çaba harcaması gerektiği Genel Kurul kararıyla kayıt altına alınmıştır. Elbette bu konuda başarı sağlanabilmesi için her şeyden önce gerek Güvenlik Konseyi'nin gerek Genel Kurul'un tesis etmiş olduğu önceki kararlarına tarafların uyması da gerekmektedir.

Genel Kurul, işgalci pozisyonunda olan İsrail'in 09.04.1994 tarihinde benimsenen Paris Protokolü'ne²⁵⁰ uygun olarak Filistin halkına acil olarak vergi gelirlerinde aktarımda bulunmasını istemiştir.

²⁵⁰ Ekonomik ilişkilerle ilgili Bu Protokolün İngilizce tam metni için bkz., <https://www.paltrade.org/upload/agreements/Paris%20Economic%20Protocol.pdf>.

Genel Kurul, Filistinlilerin kültürel, sosyal, ekonomik, siyasi ve sivil haklarının iyileştirilmesi, Filistinli sivil halkına temel mahiyetteki kamu hizmetlerinin sunulması gayesiyle alt yapıların ve kurumların oluşturulması ve bunların korunmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır.

Genel Kurul kararında Uluslararası Adalet Divanı'nın 09.07.2004 tarihli danışma görüşü kararında belirttiği üzere, İsrail'in Filistin ülkesinde inşasına başladığı, ancak uluslararası hukuk normlarına aykırı olan (Filistin halkının sosyo-ekonomik yaşamını ve şartlarını, temel hakları ve özgürlükleri ihlal eden) duvara yönelik inşaatı durdurması ve bu duvar nedeniyle meydana gelen zararların tümünü karşılamasını İsrail'den istemiştir.

Genel Kurul, diğer yandan Filistin ülkesinde özellikle İsrail tarafından işgal edilen bölgelerde serbest dolaşımı engelleyen her türlü eylemden vazgeçilmesini, Kudüs'ün doğusuna yönelik uygulanan kısıtlamaları kaldırmasını İsrail devletinden istemiş ve bu isteme uyulmasını açıkça belirtmiştir.

Konuyla bağlantılı olarak yukarıda atıfta bulunduğumuz Uluslararası Adalet Divanı'nın 09.07.2004 tarihli danışma görüşünü burada aktarmak uygun olacaktır.

5.2.7. Genel Kurul'un Filistin'de İnşaa Edilen Duvara İlişkin Uluslararası Adalet Divanı'ndan Danışma Görüşü İstemesi

Genel Kurul'un uluslararası barış ve güvenliğe ilişkin kullandığı yetkileri ve/veya üstlendiği görevleri bazı örneklerle sunmaya çalıştık. Bu hususa ilişkin Genel Kurul'un başarılı olup olmadığını çalışmanın sonuç kısmında vurgulamaya çalışacağız. Ama belirtmek gerekir ki Genel Kurul'un uluslararası barışın ve güvenliğin tehlikeye düşme ihtimali veya düştüğü durumlara sebebiyet veren olgulara yönelik Uluslararası Adalet Divanı'ndan danışma görüşü isteme yetkisi de bulunmaktadır.

Uluslararası Adalet Divanı'nın danışma görüşü verme yetkisini kullanması kendi statüsünün 65. maddesinde açıkça düzenlenmektedir. Bu maddeye göre, Uluslararası Adalet Divanı, BMKA itibarıyla veya bu Andlaşma düzenlemelerine göre (96. madde) danışma görüşü istemede yetki kullanma ile donatılmış BM'nin her kurumunun veya kuruluşunun istemi üzerine, her türlü hukuki tahlil gerektiren soruna ilişkin görüş verebilmektedir. Uluslararası Adalet Divanı'ndan danışma görüşü istenmesi, yazılı

olarak soruna yönelik dilekçenin ve ek mahiyetteki belgelerin sunulmasıyla olmaktadır. BM'nin Uluslararası Adalet Divanı'ndan danışma görüşü istemede yetkili olan kurumlardan/organlardan birisi de Genel Kurul'dur.

Yukarıda aktarmaya çalıştığımız gibi, İsrail gerek Genel Kurul'un gerek Güvenlik Konseyi'nin farklı zamanlarda aldığı kararlara uymadığı gibi, bu kararların aksi yönde eylemlerde de bulunmuştur. Bunlardan en önemlisi de Filistin ülkesinde topraklarını genişletecek şekilde işgal uygulamasına geçmesidir.

Özellikle 11.09.2001 tarihinde ABD ülkesinde gerçekleştirilen terör eylemlerinden sonra, İsrail kendi güvenliğini sağlamak gayesiyle bir kısmı kendi topraklarında bir kısmı ise Filistin'e ait yerlerde olmak üzere, bir güvenlik duvarı örmeye karar vermiştir. Bu karar, bir yandan İsrail Devleti ülkesinde diğer yandan uluslararası toplum nezdinde büyük tartışmaları beraberinde getirmiştir. Böyle olmakla birlikte, İsrail bahsi geçen duvar inşaatına başlamıştır.

BMKA itibarıyla aslında asli mahiyette Güvenlik Konseyi'nin İsrail'e yönelik karar alması ve gerekiyorsa yukarıda aktardığımız yaptırımları veya zorlayıcı önlemleri uygulaması gerekiyordu. Oysaki Güvenlik Konseyi'ndeki veto sisteminin bu konudaki engelleyici gücünün olması, Genel Kurul'un duruma ilişkin karar almasını sağlamıştır. Genel Kurul konuya ilişkin acil olağanüstü toplantısında "*İşgal Edilen Filistin Toprakları Kısmında ve Doğu Kudüs'te İsrail Tarafından Alınan İlegal Önlemler*" başlıklı 21.10.2003 tarihli ve ES-10/13 sayılı kararı²⁵¹ ile İsrail tarafından inşa edilmesine başlanılan duvarın yukarıda belirttiğimiz 1949 yılındaki ateşkes andlaşmasına ve uluslararası hukuk normlarına aykırı olduğuna hükmetmiştir.

Genel Kurul, soruna yönelik bu tür bir kararla yetinmemiş ve İsrail tarafından inşa edilen duvarın uluslararası hukuka uygun olup olmadığıyla ilgili olarak acil olağanüstü toplantısında, 08.12.2003 tarihli ve A/Res/ES-10/14 sayılı kararı²⁵² ile Uluslararası Adalet Divanı'ndan danışma görüşü istenmesine karar vermiştir.

Genel Kurul bu kararında, Filistin ülkesine ilişkin daha önce tesis ettiği kararları, taraflar arasındaki görüşmeleri, tesis edilen belgeleri, insan hakları ihlallerini, Yahudilerin kitleler halinde Filistin topraklarına yerleşmesini, hatta 1907 La Haye

²⁵¹ http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/ES-10/13.

²⁵² <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/F953B744269B9B7485256E1500776DCA>.

konferansı sonrası benimsenen Kara Savaşı Kanunu ve Teamülüne İlişkin Sözleşmeyi bile hatırlatmıştır.

Genel Kurul kararının son kısmında, BMKA'nın 96. maddesinin kendisine verdiği yetkiyle danışma görüşü kapsamında Uluslararası Adalet Divanı tarafından cevaplandırılmak üzere şu soruyu sormuştur: “Özellikle 1949 Dördüncü Cenevre Sözleşmesi ve Güvenlik Konseyi'nin ve Genel Kurul'un soruna ilişkin kararları, uluslararası hukukun ilkeleri ve düzenlemeleri dikkate alınarak, Genel Sekreter'in raporunda belirtilenlere göre, işgalci güç olarak İsrail'in Doğu Kudüs'ün içi ve çevresi dâhil olmak üzere işgal altındaki Filistin ülkesinde inşaa etmekte olduğu duvarın yapımının hukuktaki sonuçları nelerdir?”²⁵³.

Belirtmek gerekir ki bu başlık altında Uluslararası Dalet Divanı'nın 09.07.2004 tarihli danışma görüşünü²⁵⁴ konu bağlamında değerlendirmeye alacağız. Zira Divanın bu kararının çok detaylı olduğunu vurgulamak gerekir.

Genel Kurul danışma görüşüne ilişkin kararında, Uluslararası Adalet Divanı'nın sorulan soruya ilişkin görüşünü acil olarak vermesi istenmiştir. Uluslararası Adalet Divanı kendi Statüsünün 66. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak (Divan kimlerin kendisine bilgi vereceğine kendisi karar verir) sorunla ilgili bilgi vermeye uygun olanlar şeklinde önünde dava açmaya ehil devletler, Filistin, daha sonra kendi istemleriyle Arap Devletleri Ligi, İslam Konferansı Örgütü ve BM'nin olabileceğine karar vermiştir.

Konuya ilişkin kırkdört devlet, Filistin, içerisinde AB'nin de olduğu dört uluslararası örgüt tarafından Uluslararası Adalet Divanı'na yazılı görüş sunulmuştur. Danışma görüşü sürecinin sözlü aşaması 23-25.02.2004 tarihlerinde gerçekleşmiş, oniki devlet, Filistin ve iki uluslararası örgüt sözlü görüşlerini Divan önünde sunabilmişlerdir.

Çalışmamızın ilk ve üçüncü bölümünde Genel Kurul'un görevleri itibarıyla belirttiğimiz gibi Genel Kurul'un Uluslararası Adalet Divanı'ndan danışma görüşünü istemesi BMKA'nın 10. ve 11. maddesinin 2. paragrafına uygun olmaktadır.

²⁵³ BM Genel Kurulu'nun bu sorusu İngilizce metinden tarafımca çevrilmiş, ancak danışman Hocam Prof.Dr. Kamuran Reçber tarafından Fransızca metni ile karşılaştırılarak yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca bkz., Erdem Denk, “Uluslararası Adalet Divanı'nın İsrail'in İşgal Altındaki Filistin Topraklarında İnşaa Etmekte Olduğu Duvar Konusundaki Kararı”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 1, Sayı 3, Güz 2004, s. 151-173.

²⁵⁴ Geniş bilgi için bkz., <https://www.icj-cij.org/en/case/131>.

Uluslararası Adalet Divanı, danışma görüşünü tesis ederken Genel Kurul'un istemine yönelik yetki aşımında bulunup bulunmadığını da değerlendirmeye almıştır. Bu anlamda BMKA'nın 12. maddesinin 1. paragrafı itibarıyla Güvenlik Konseyi bir uyuşmazlığı veya durumu gündemine aldığı ve gündeminden çıkarmadığı sürece veya Güvenlik Konseyi bunu kendisinden istemedikçe Genel Kurul hiçbir tavsiyede bulunmamaktadır. Ancak yukarıda içeriğini verdiğimiz 377 A (V) sayılı Barış İçin Birlik Kararı gereğince, Güvenlik Konseyi BMKA açısından uluslararası barışın sürdürülmesi ve güvenliğin korunmasında üzerine düşen yetkiyi kullanmazsa veya görevini yerine getirmese, Genel Kurul'un toplanıp sorunu veya durumu inceleyip BM üyesi devletlere tavsiyede bulunabileceği öngörülmektedir. Bu kapsamda Genel Kurul'un onuncu acil olağanüstü toplantısında aldığı A/Res/ES-10/14 sayılı kararına Uluslararası Adalet Divanı atıf yapmıştır.

Uluslararası Adalet Divanı, danışma görüşünü tesis ettiği yazılı ve sözlü aşamada özellikle İsrail tarafından Divanın yetkisiz olduğu ileri sürülmüş, sorunun siyasi nitelikte olduğu ve hukuki karakter taşımadığı belirtilmiş ve bahsi geçen duvar ise çit olarak nitelendirilmiştir. Bu türden itirazları yersiz bulan Uluslararası Adalet Divanı, Genel Kurul tarafından kendisine yöneltilen soruya ilişkin danışma görüşü kararını almıştır. Zira Uluslararası Adalet Divanı tarafından Genel Kurul'un acil olağanüstü toplantıda duvara ilişkin karar almasının Güvenlik Konseyi'nin bu konuda asli mahiyette karar alamaması (daimi üyelerin vetosu nedeniyle) durumuna bağlanmıştır.

Uluslararası Adalet Divanı, istenilen danışma görüşüne engel teşkil edecek bir unsur bulunmadığını, danışma görüşünün taraflar arasında (İsrail ve Filistin) sorunun çözümünü olumsuz yönde etkileyecek bir yanı bulunmadığını ve ayrıca danışma görüşünün doğrudan BM'yi muhatap aldığını belirtmiştir.

Uluslararası Adalet Divanı, danışma görüşünü tesis ederken Genel Kurul tarafından kendisine yöneltilen soru doğrultusunda işgal edilen yerlerde İsrail tarafından inşa edilen duvarı uluslararası hukuk normlarıyla ilişkilendirmiştir. Divan, bunu yaparken işgali, haksız kuvvet kullanmayı ve tehditte bulunmayı yasaklayan BMKA'nın 2. maddesinin 4. paragrafına (haksız kuvvet kullanma yasağı), Genel Kurul tarafından tesis edilen 24.10.1970 tarihli ve 2625 (XXV) sayılı kararına (devletler arasında dostluk

ve işbirliğine ilişkin uluslararası hukuk ilkeleri)²⁵⁵ ve uluslararası teamül kurallarına atıfta bulunmuştur.

Divan, uluslararası insan hakları hukukundan hareketle, teamül hukuku karakterine sahip olan 1907 La Haye Kara Savaşı Kanunu ve Teamülüne İlişkin Sözleşme'nin, 12.08.1949 tarihli Savaş Esnasında Sivillerin Korunmasına Dair Cenevre Sözleşmesi'nin (Dördüncü Sözleşme), Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Haklara Dair Sözleşme'nin vb. uluslararası hukuk işlemleri düzenlemelerinin Filistin ülkesinin işgal altındaki bölgelerinde uygulanabilir karakterde olduklarını belirtmiştir.

Uluslararası Adalet Divanı, kararını oluştururken, İsrail tarafından inşa edilen duvarın daha önceden belirlenen ilkelere ve kurallara aykırılık oluşturup oluşturmadığını araştırmıştır. Divan, tesis ettiği danışma görüşünde İsrail'in inşa ettiği duvar kolonlarının yüzde sekseninin Filistin'in işgal altındaki topraklarında olduğunu belirtmiştir. Uluslararası Adalet Divanı, Güvenlik Konseyi'nin bu durumun yukarıda belirttiğimiz Savaş Esnasında Sivillerin Korunmasına Dair Cenevre Sözleşmesi (Dördüncü Sözleşme) düzenlemelerine aykırı olduğu şeklindeki kararında olduğu gibi, bahsi geçen kolonların uluslararası hukuk düzenlemelerine uymadığını hatırlatmıştır.

Uluslararası Adalet Divanı, duvarın inşa edilmesinin İsrail tarafından oldubitti (*fait accompli*) şeklinde bir eyleme dönüştürüldüğünü ve duvarın bu haliyle kalmasının taraflar arasında hukuka aykırı olarak fiili sınırı oluşturabileceğini belirtmiştir.

Divan kararında, inşa edilen duvarın İsrail tarafından işgal edilen bölgelerde ve Kudüs'te illegal önlemlerin alınmasına neden olabileceğini, Filistin halkının kendi kaderini belirlemesine engel teşkil edeceğini ve bölgede demografik olarak yeni değişiklikleri beraberinde getirebileceğini vurgulamıştır. Bu anlamda Uluslararası Adalet Divanı, İsrail'in özellikle Filistin halkının kendi kaderini belirlemesi hakkına uluslararası insan hakları hukuku açısından saygı göstermesi gerektiğini belirtmiştir.

Uluslararası Adalet Divanı, İsrail'in bahsi geçen duvarı inşa etmeye başlamasıyla birlikte, o bölgelerde yaşayan Filistinlilerin serbest dolaşım özgürlüğünü kısıtladığını, bu kişilerin, çalışma, sağlık, eğitim, ekonomik, sosyal, kültürel vb.

²⁵⁵ Bu karar, BMKA'ya Uygun Olarak Devletler Arasında İşbirliğine ve Dostluk İlişkilerine İlişkin Uluslararası Hukuk İlkeleri Deklarasyonu kenar başlığını taşımıştır. Geniş bilgi için bkz., [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2625\(XXV\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2625(XXV)).

haklardan yukarıda saydığımız uluslararası hukuk işlemlerine aykırı olarak mahrum kaldıklarını ve kalacaklarını vurgulamıştır.

Uluslararası Adalet Divanı, duvarın bu şekliyle inşa edilmesinin İsrail'in güvenliğini sağlamak için bir gerekçe oluşturmayacağını ve meşru müdafaa hakkı olarak öngörülemediğini tespit etmiştir.

Uluslararası Adalet Divanı, duvarın İsrail tarafından inşa edilmesini uluslararası hukuka aykırı bulurken, bir yandan İsrail ve Filistin tarafından Güvenlik Konseyi'nin tüm kararlarına uyularak ve bunlar uygulanarak uluslararası hukuka saygı göstermelerini, diğer yandan ise Genel Kurul'a çağrıda bulunarak taraflar arasında uluslararası hukuk normlarına uygun olarak bir çözüm bulunmasına yönelik çaba göstermesini istemiştir.

Uluslararası Adalet Divanı'nın duvar inşasına yönelik tesis ettiği kararın bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Divan'ın bu yetkisi, AB Adalet Divanı'nın yetkisiyle benzerlik oluşturmamaktadır. Zira AB Adalet Divanı'nın her türlü kararı, AB hukuku bağlamında bağlayıcı niteliktedir²⁵⁶. Ancak Uluslararası Adalet Divanı'nın danışma görüşlerine yönelik böyle bir yetkisinin olmaması, bu danışma görüşlerinin hiçbir etkisinin olmayacağı şeklinde yorumlanmaması gerekir. Öyle ki Uluslararası Adalet Divanı'nın bu kararları uluslararası toplum itibarıyla gündem oluşturması ve rehberlik özelliği taşıması açısından oldukça önemlidir.

BM Genel Kurulu'nun girişimiyle istenen ve Uluslararası Adalet Divanı tarafından da tesis edilen 09.07.2004 tarihli danışma görüşü sürecinde çalışmamızın teorik alt yapısını oluşturan bio-sosyolojik kurama uygun eylemlerin gerçekleştiğini de belirtmek gerekir. Öyleki, bu kuramın içerisinde belirtilen sosyal dayanışma türlerinden olan benzeyiş yoluyla dayanışma olgusunun özellikle ön plana çıktığını tespit etmek mümkündür.

Genel Kurul tarafından Uluslararası Adalet Divanı'ndan danışma görüşü istenmesine yönelik kararın tesis aşamasında, Divan'ın danışma görüşü prosedürü sürecinde Arap Devletleri Ligi ve İslam Konferansı Örgütü genel anlamda benzeyiş yoluyla dayanışmada bulunarak İsrail'in inşa ettiği duvarın uluslararası hukuk kurallarına aykırı olduğu hususuna ilişkin görüş belirtmişlerdir. Burada sosyal

²⁵⁶ Reçber, *Avrupa Birliği Hukuku...*, op.cit., s. 127.

dayanışmanın benzeyiş yoluyla olmasının aslında bu devletlerin ulusal çıkarlarıyla ilintili bir durum oluşturduğunu da hatırlatmak gerekir. Aşağıda Genel Kurul'un uluslararası barış ve güvenlik konusunda oynadığı role yönelik Suriye'deki çatışmalarda da duruma göre benzeyiş, duruma göre işbirliği yoluyla dayanışma örneklerini bulmak olasıdır.

5.3. Genel Kurul'un Suriye'deki Çatışma Sürecinde Üstlendiği Rol

Suriye'de 2011 yılının Mart ayında Arap Baharı ile birlikte başlayan ayaklanma biçimindeki olaylar, o dönemde meşru hükümetin talimatları doğrultusunda bastırılmaya çalışılmış, ancak zaman zaman bastırma eylemleri hukuk normlarının öngördüğü sınırların dışına çıkmıştır. Bu durum da beraberinde insan haklarının ve temel özgürlüklerin ihlaline yol açmıştır. Suriye'de zamanla çeşitli guruplar arasında başlayan iç çatışmalar, daha sonra uluslararasılaşarak uluslararası çatışmalara dönüşmüş ve belki de uluslararası hukuk kurallarına aykırı olarak çok sayıda devlet, askeri güçleriyle Suriye Devleti ülkesinde konuşlanmaya başlamıştır.

Suriye'de iç karışıklıkların başlamasıyla birlikte, orada yaşanan çatışma ortamına yönelik çok kapsamlı çalışmalar yapılmış ve yapılmaya da devam edilmektedir. Bizim buradaki amacımız BM Genel Kurulu'nun bu çatışma ortamında uluslararası barışı korumada ve güvenliği sağlamada üstlendiği rolün ne olduğunun saptanmasıdır.

Suriye'deki çatışma ortamının 2019 yılı itibarıyla devam etmesi bir anlamda soruna yönelik BM'nin yetkileri açısından başarısız olduğuna ilişkin en büyük örnektir. Elbette Güvenlik Konseyi'nin oylama sisteminin içerisinde yer alan veto olgusunun burada olumsuz durum oluşturması söz konusu iken, Genel Kurul'un da aldığı kararlarının tavsiye niteliğinde olması ve üye devletlerin olumlu irade içerisinde olmaması başarısızlığı beraberinde getirmektedir²⁵⁷.

Burada hatırlatmak gerekir ki 2011 yılından itibaren Suriye'deki çatışma durumunun yarattığı olumsuzluğa ilişkin Genel Kurul'un tesis ettiği kararlardan bazıları şunlardır: 19.12.2011 tarihli ve 66/176 sayılı karar; 16.02.2012 tarihli ve 66/253 A sayılı karar; 03.08.2012 tarihli ve 66/253 B sayılı karar; 20.12.2012 tarihli ve 67/183

²⁵⁷ BM Güvenlik Konseyi'nin konuya ve soruna yönelik kararları hakkında detaylı bilgi için bkz. Mehmet Dalar, "Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Suriye Krizindeki Tutumu", *Suriye. Çatışma ve Uluslararası Hukuk*, ed. Fatma Taşdemir, İstanbul: Nobel Yayınları, 2016, ss. 1-40.

sayılı karar; 15.05.2013 tarihli ve 67/262 sayılı karar; 18.12.2013 tarihli ve 68/182 sayılı karar; 18.12.2014 tarihli ve 69/189 sayılı karar 23.12.2015 tarihli ve 70/234 sayılı karar; 09.12.2016 tarihli ve 71/130 sayılı karar vb.

Ayrıca BM Genel Kurulu'na bağılı olarak yetki kullanan ve görev üstlenen İnsan Hakları Konseyi'nin bazı kararlarını da burada hatırlatmakta yarar vardır: 29.04.2011 tarihli ve S-16/1 sayılı karar; 23.08.2011 tarihli ve S-17/1 sayılı karar; 02.12.2011 tarihli ve S-18/1 sayılı karar; 01.03.2012 tarihli ve 19/1 sayılı karar; 23.03.2012 tarihli ve 19/22 sayılı karar; 01.06.2012 tarihli ve S-19/1 sayılı karar; 06.07.2012 tarihli ve 20/22 sayılı karar; 22.03.2013 tarihli ve 22/24 sayılı karar; 29.05.2013 tarihli ve 23/1 sayılı karar; 14.06.2013 tarihli ve 23/26 sayılı karar; 27.09.2013 tarihli ve 24/22 sayılı karar; 28.03.2014 tarihli ve 25/23 sayılı karar; 23.03.2016 tarihli ve 31/17 sayılı karar; 01.07.2016 tarihli ve 32/25 sayılı karar; 30.09.2016 tarihli ve 33/23 sayılı karar; 21.10.2016 tarihli ve S-25/1 sayılı karar vb.

Şimdi yukarıda tarih ve sayılarını verdiğimiz Suriye sorununa ilişkin BM Genel Kurulu'nun aldığı birkaç kararı örnek olarak sunmaya çalışacağız.

5.3.1. Genel Kurul'un 09.12.2016 Tarihi İtibarıyla Aldığı Karar

Genel Kurul'un 09.12.2016 tarihinde tesis ettiği A/RES/71/130 sayılı kararı²⁵⁸ “Suriye Arap Cumhuriyeti'nde Durum” kenar başlığını taşımaktadır. Bu kararda Genel Kurul, diğer kararlarında olduğu gibi Suriye'de 2011 yılının Mart ayında başlayan gösterilerle birlikte, Suriye Devleti'nin göstericilere yönelik temel hakları ve özgürlükleri dikkate almadan müdahalede bulunduğunu, daha sonra ortaya çıkan muhalif güçler ile IŞİD (DEAŞ) mensuplarının çatıştığını ve bu çatışmalar sonucunda bölgede uluslararası barışı ve güvenliği olumsuz yönde etkileyecek bir durumun oluştuğunu belirtmiştir.

Bu çatışma ortamında, özellikle sivil halkın bulunduğu yerlerde insan hakları ihlallerinin yaşandığını, bombalama eylemlerinin yapıldığını, bazı bölgelerde çatışan guruplardan (hangilerinin olduğu tespit edilmemekle birlikte) bazılarının kimyasal silah kullandıklarını da vurgulamak gerekir.

²⁵⁸ <https://undocs.org/en/A/RES/71/130>.

Genel Kurul kararında, Suriye'deki çatışmalarda gerek savaş suçu gerek insanlığa karşı suç sayılabilecek eylemlerin yapıldığını ve bu konuda en çok etkilenen kesimin siviller olduğunu (özellikle çocuklar ve kadınlar) tespit etmiştir. Genel Kurul, çatışma ortamının yarattığı belirsizlik ve karmaşa ile birlikte, terör eylemlerinin başladığını ve sivil halkın can güvenliği konusunda endişe duymasıyla birlikte kitleler halinde bazı devletlerin ülkelerine (özellikle Türkiye, Irak, Mısır, Lübnan, Ürdün gibi komşu devletler) sığınma amacıyla hareket ettiklerini belirtmiştir. Genel Kurul kararında, Suriye Devleti'nin kendi halkını koruma görevini yerine getirmesini ve çatışan tarafların uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerine uymasını istemiştir.

Genel Kurul kararında, Suriye'de meydana gelen insan hakları ihlalleri ile birlikte yaklaşık onüç milyon kişinin temel nitelikte ihtiyaçlarının bile karşılanmasında güçlüklerle karşılaşıldığını ve bu anlamda yaklaşık altı milyondan fazla insanın ise yerlerinden edildiğini veya can güvenlikleri nedeniyle istekleriyle yaşama yerlerinden ayrıldıklarını belirtmiştir.

Genel Kurul, Suriye'de uzun süren çatışma ortamı nedeniyle özellikle sivil halkın sağlık problemleri yaşamaya başladığını, sağlık kuruluşlarının yetersiz kaldığını, hastalar için çeşitli ilaçların bulunamadığını ve sağlık açısından bir nevi insan hakları ihlalinin oluştuğunu tespit etmiştir.

Diğer yandan Genel Kurul, özellikle okul binalarının çatışmalar nedeniyle tahrip olmasından dolayı yaklaşık iki milyon kişinin (özellikle çocukların) eğitim göremediklerini ve eğitim görenlerin ise kötü koşullarda bu hizmetten yararlandığını vurgulamıştır. Ayrıca, Suriye genelinde yaşanan tecavüz olayları (çocuklara ve kadınlara), işkence, kötü muamele, ayrımcılık, gözaltı, tutuklu ve hükümlü yerlerinin elverişsizliği de insan hakları ihlalinin diğer bir boyutunu oluşturmuştur.

Genel Kurul, 11.08.2016 tarihli Bağımsız Uluslararası Soruşturma Komisyonu'nun Suriye'ye ilişkin raporunu dikkate alarak veya hatırlatarak özellikle sivillere verilen zararlar açısından çatışmaların derhal durdurulmasını talep etmiştir.

Genel Kurul, çatışan tarafların, sivil ve çatışan ayrımı yapmada özenli davranmadıklarını, okulların, sivil yerleşim yerlerinin, sağlıkla ilgili binaların bombalandığını ve bu nedenle de sivillerin uluslararası insan haklarına aykırı olarak

fazla zarar gördüklerini vurgulamıştır. Bu anlamda, Suriye'nin dışından BM (yetkili organları-uzmanlık kurumları) denetiminde veya diğer uluslararası yapılanmalar tarafından gönderilen insani yardımların usulüne uygun olarak yerlerine ulaştırılmalarının sağlanması, sivillere yönelik temel ihtiyaçlar anlamında geçiş durumlarının kolaylaştırılması da kararda açıkça belirtilmiştir. Hatta Genel Kurul, özellikle hayat kurtarma amaçlı yardımların (müdahale, tıbbi yardım, ilaç vb.) engellenmesinin bir nevi savaş suçu eylemi oluşturduğunu da vurgulamıştır.

Genel Kurul kararında, her ne şekilde olursa olsun terör faaliyetleri gerçekleştiren, sivillerin ölümüne yol açan, uluslararası hukuk kurallarına aykırılık teşkil eden terör faaliyetlerinin durdurulması hususunda çatışan tarafların sorumluluk almasını ve Güvenlik Konseyi'nin daha önceden tesis edilen kararlarına uyulmasını istemiştir.

Genel Kurul, 2011 yılından bu yana Suriye'de yaşanan çatışmalar neticesinde çok sayıda kişinin hayatını kaybettiği (yaklaşık üçyüzbin)²⁵⁹, yaralandığı, sakat kaldığı, yerlerinden edildiği gerçeğinden hareketle sorunun tek çözümünün çatışan taraflar arasında siyasi mahiyette bir diyalogtan geçtiğini vurgulamıştır.

BMKA'nın 11. maddesi düzenlemeleri itibarıyla Genel Kurul, Güvenlik Konseyi'nden uluslararası barışın sürdürülmesi ve güvenliğin korunması anlamında özellikle sorunun insani boyutu da dikkate alınarak ek mahiyette soruna yönelik çözüm bulunması için istemde bulunmuştur.

Aslında örnek mahiyette sunmaya çalıştığımız bu Genel Kurul kararı göstermektedir ki yıllardır devam eden ve daha çok sivillerin çeşitli açılardan zarar gördüğü Suriye'deki çatışmaların sona erdirilmesinde, Güvenlik Konseyi başarısız olmuştur. Elbette bu başarısızlığın nedeni Güvenlik Konseyi'ndeki karar alma mekanizmasındaki veto yetkisidir.

Veto yetkisine sahip olan devletler, Suriye'de çıkarlarına aykırı olabilecek nitelikteki Güvenlik Konseyi karar tasarılarını veya taslaklarını reddetmektedir. Suriye'de başlangıçta çatışmaların uluslararası barışı ve güvenliği tehdit edecek nitelikte

²⁵⁹ Osman Ağır, Zehra Aksu, "Birleşmiş Milletler'in Suriye Krizine Yönelik Politikalarının Değerlendirilmesi", *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, Cilt 4, Sayı 9, Aralık 2017, s. 51.

olmadığı gerekçesiyle Rusya Federasyonu ve Çin veto yetkilerini kullanmışlardır²⁶⁰. Bu durum da Güvenlik Konseyi'nde konuya ilişkin karar alınmasını engellemektedir.

Ancak, 377 A (V) sayılı Barış İçin Birlik Kararı gereğince, Genel Kurul devreye girip karar alsa bile, bu kararların tavsiye niteliğinde olması ve sorunun çözümüne ilişkin tarafların olumlu irade içerisinde olmamaları, soruna yönelik müdahale ve/veya duruma göre barış gücü oluşturulması ve sorun alanına gönderilmesindeki güçlükler ne yazık ki insanlık açısından bir çıkmazı beraberinde getirmektedir.

5.4. Genel Kurul'un Kıbrıs Sorununda Üstlendiği Rol

Yukarıda aktardığımız uluslararası nitelikteki diğer sorun veya uyuşmazlıklarda olduğu gibi, Kıbrıs sorununda da Genel Kurul'un üstlendiği rolün yetersiz olduğunu belirtmek gerekir. Yine burada hatırlatmak gerekir ki Kıbrıs sorununun kapsamlı ve henüz çözülemeyen bir sorun olması nedeniyle, konuya yönelik çok geniş diyebileceğimiz çalışmalar yapmak mümkündür.

Kıbrıs'ta özellikle Türk kesimine yönelik artan şiddet olayları neticesinde, garantör devletlerden olan Türkiye, Garanti Andlaşması'nın 4. maddesini de işleterek, diğer garantör devletlerden Birleşik Krallık ve Yunanistan'a müracaat ederek Adanın kuzey kısmında yer alan Türk kesiminin can güvenliğinin sağlanması için müdahalede bulunmasını talep etmiştir.

Ancak bu talebin Yunanistan tarafından reddedilmesi ve Birleşik Krallık'ın da sorun karşısında sessiz kalmasıyla birlikte, Türkiye 20.07.1974 tarihinde Adaya barış harekâtı düzenlemiş ve bu harekâtın ardından ikinci harekât ise 1974 yılının Ağustos ayında gerçekleştirilmiştir.

Aslında soruna yönelik diğer iki garantör devletin duyarsız kalmasının karşısında prensip olarak BM, özellikle Güvenlik Konseyi aracılığıyla karar alıp eyleme geçebilirdi. Ne yazık ki BM itibarıyla bu türden bir eylemin yapılamaması ve Adada Türk kesimine yönelik artan saldırılar sonucunda özellikle sivil halkın yaralanması ve/veya öldürülmesi sonucunda, Türkiye Adaya barış harekâtını düzenlemede mecbur kalmıştır.

²⁶⁰ Bkz., Ahmet Hamdi Topal, "Uluslararası Barış ve Güvenliğin Sürdürülmesi Kapsamında Barış için Birlik Kararı'nın Uygulanabilirliği", *TAAD*, Cilt 5, Sayı 19, 2014, ss. 102-103. Ayrıca aynı çalışma için bkz., <http://www.turkiyehukuk.org/uluslararasi-baris-ve-guvenligin-surdurulmesi-kapsaminda-baris-icin-birlik-kararinin-uygulanabilirligi/>.

Ancak gerek konunun dağıtılmaması gerek çalışmamızın özüne bağlı kalmak amacıyla odak olarak Genel Kurul'un bu husustaki rolünü sadece değerlendirmeye çalışacağız. Konuya yönelik Genel Kurul'un nasıl bir tutum içerisinde olduğunu tespit etmek için Genel Kurul'a ait birkaç kararı örnek nitelikte burada incelemek uygun olacaktır.

5.4.1. Genel Kurul'un 18.12.1965 Tarihli Kararı

Kuruluşuna Zürih ve Londra Andlaşmaları ile Anayasası'nın kaynaklık ettiği Kıbrıs Cumhuriyeti, kuruluşundan birkaç yıl sonra Türk kesiminin özellikle yasama organı ile diğer kurumlarda temsiline ilişkin güçlükler çıkarmıştır. Ayrıca Kıbrıs Rum Kesimi, Türk tarafına yönelik özellikle tedhiş hareketlerinin veya eylemlerinin artması karşısında sessiz kalmıştır. Bu duruma istinaden Genel Kurul, 18.12.1965 tarihli ve 2077 (XX) sayılı kararı²⁶¹ kabul etmiştir.

Bu karar veya Genel Kurul tarafından daha sonraki tarihlerde tesis edilecek kararlardaki konu ve değerlendirmeler neredeyse aynıdır. Genel Kurul kararında, 10.10.1964 tarihli İkinci Bağılantısız Devletlerin Devlet veya Hükümet Başkanları toplantısında ele alınan Kıbrıs sorunu ile ilgili kararı²⁶² da dikkate alarak ve BM Kıbrıs Arabulucusu'nun 26.03.1965 tarihli BM Genel Sekreteri'ne sunduğu raporu²⁶³ hatırlatarak:

1. Kıbrıs Devleti vatandaşlarına ırk ve din ayrımcılığı yapmadan bütünüyle insan haklarının tatbik edilmesini;
2. Azınlık haklarının korunmasını;
3. Kıbrıs Devleti'nin BM'nin bir üyesi olarak BMKA düzenlemelerine uygun olacak şekilde yabancı müdahalelere kapalı tam bağımsızlıktan ve diğer devletlerle eşit olma hakkından yararlandığını;
4. Diğer tüm üye devletlere çağrıda bulunarak, diğer devletlerin Kıbrıs Devleti'nin bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne ve egemenliğine saygı göstermelerini;
5. Güvenlik Konseyi'ni de sorunun çözümüne katkıda bulunmaya davet ettiğini;

²⁶¹ [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2077\(XX\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2077(XX)).

²⁶² Konferans sonunda kabul edilen metin için bkz., <https://undocs.org/en/A/5763>.

²⁶³ Bu raporun İngilizce metni için bkz., <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Cyprus%20S6253.pdf>.

belirtmiştir.

Genel Kurul'un Kıbrıs sorununa yönelik aldığı kararlardan birisi de 01.11.1974 tarihli olanıdır

5.4.2. Genel Kurul'un 01.11.1974 Tarihli Kararı

Genel Kurul'un, yukarıda belirttiğimiz Türkiye'nin gerçekleştirdiği barış harekâtlarından sonra tesis ettiği önemli kararlardan birisi de 01.11.1974 tarihli ve 3212 (XXIX) sayılı ve "*Kıbrıs Sorunu*"²⁶⁴ başlıklı olanıdır.

Genel Kurul bu kararında, Kıbrıs sorununun/krizinin devam etmesinin uluslararası barış ve güvenlik için büyük bir tehlike oluşturduğunu, bu krizin taraflar arasında BM ilkelerine uygun olarak barışçı yöntemler kullanılarak çözümlenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Genel Kurul kararında, soruna taraf olan tüm devletlerden:

1. Kıbrıs Cumhuriyeti'ne karşı her türlü müdahale mahiyetindeki eylemlerden ve işlemlerden sakınılmasını ve bu devletin bağlantısızlığına, ülkesel bütünlüğüne, bağımsızlığına ve egemenliğine saygı gösterilmesini;
2. Bu devletin ülkesinden her türlü personel ve yabancı askeri güçlerin derhal çekilmesini;
3. Türk ve Yunan topluluklarla ilgili Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası rejiminin göz önünde bulundurulduğunu;
4. Adadaki iki toplumun meşru ve temel hakları esas alınarak, her türlü siyasi çözüme ulaşılması gayesiyle iki toplumun temsilcileri arasında BM Genel Sekreteri'nin iyi niyet girişimleri doğrultusunda eşit bir şekilde iletişim kurulmasını ve müzakerelerin yapılmasını;
5. Adada yerlerinden olan kişilerin tekrar yerlerine dönmeleri hususunda acil önlemler alınmasını;

²⁶⁴ Bkz., Dietrich Rauschning, Katja Wiesbrock, Martin Lailach, *Key Resolutions Of The United Nations General Assembly. 1946-1996*, Cambridge: Cambridge University Press, 1997, ss. 35-36; Andrew Jacovides, *International Law And Diplomacy: Selected Writings*, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 281; [https://undocs.org/en/A/RES/3212\(XXIX\)](https://undocs.org/en/A/RES/3212(XXIX)).

6. Bu kararın yürürlüğe konulmasını ve bu karar itibarıyla müzakereler neticesinde olumlu sonuçlar elde edilmesini;

7. Adada barışı sağlamakla görevli BM askeri güçleriyle işbirliği yapılmasını; istemiştir.

5.4.3. Genel Kurul'un 13.05.1983 Tarihli Kararı

Genel Kurul, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin 15.11.1983 tarihinde bağımsızlığını ilan etmeden önce, Kıbrıs sorununa ilişkin 13.05.1983 tarihli ve 37/25 sayılı kararı²⁶⁵ kabul etmiştir.

Bu kararında Genel Kurul, yukarıdaki kararını ve taraflar arasında 12.02.1979 ve 19.05.1979 tarihlerinde yüksek düzeyde uzlaşılan hususları hatırlatmış, askeri güçlerin Kıbrıs'ta bulunmasının kabul edilemezliğini dile getirmiş, mevcut sorunun uluslararası barışın ve güvenliğin geleceğine tehdit oluşturacağını vurgulamış, önceki kararların taraflarca tatbik edilmediğini tespit etmiş ve Kıbrıs'a ilişkin bir uluslararası konferansın yapılmasını arzu ettiğini belirtmiştir.

Genel Kurul kararında, Adadaki iki toplum arasında görüşmelerde bir ilerlemenin sağlanamamasına ilişkin memnuniyetsizliğini açıklamış, yine BM ilkelerine uygun olarak barışçı yöntemler uygulanarak Kıbrıs sorununun gecikmeksizin çözülmesi gerektiğini hatırlatmış, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin iç işlerine diğer güçlerin karışmamasını, bu devletin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve egemenliğini desteklediğini belirtmiş, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin vatandaşlarına yönelik sorumluluğunu yerine getirmede diğer devletlerin destek vermelerini istemiştir.

BM Genel Kurulu, yukarıda vurguladığımız hususları dikkate alarak, Kıbrıs'ta illegal durumda olan askeri güçlerin geri çekilmesini, BM Genel Sekreteri'nin sorunun çözümüne yönelik gösterdiği çabayı takdirle karşıladığını, soruna yönelik yabancı askeri güçlere müracaat edilmemesini, tarafların görüşmeleri sekteye uğratabilecek eylemlerden kaçınmalarını, Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi'nin konu kapsamındaki tüm kararlarının uygulanması gerektiğini, Güvenlik Konseyi'nin sorunu gündemine alarak uygun önleyici ve çözücü kararlar almasını ve Genel Sekreter'in sorunun çözümü hususunda uygun göreceği girişimlerde bulunmasını talep etmiştir.

²⁶⁵ <http://www.un.org/documents/ga/res/37/a37r253.htm>.

Kıbrıs'a ilişkin oluşan sorun yumağı günümüze kadar çözülememiştir. BM'nin bir bütün olarak bu sorunda veya uyuşmazlıkta da başarısız olduğunu belirtmek gerekir. BM'nin genel anlamda başarısız olduğu hususlardan birisi de Eski Yugoslavya'daki savaştır. Bu konuda BM Genel Kurulu, teorik nitelikte kararlar tesis etse de uygulamada somut bir katkı sunmada başarı sağlayamamıştır.

5.5. Genel Kurul'un Eski Yugoslavya İç Savaşında Üstlendiği Rol

İki kutuplu sistemin sona ermesiyle birlikte, Doğu Blokunda yer alan Yugoslavya'da da dağılma süreci başlamış ve bu devletin ülkesinde bulunan farklı etnik ve/veya dini yapıya sahip yapılanmaların bağımsızlık söylemleri ve eylemleri sonucunda çatışmalar başlamış ve bu çatışmalar iç savaş statüsü kazanmıştır.

Özellikle 1991-1995 yılları arasında, Yugoslavya'da yaşanan çatışma ortamında en çok zarar gören kesim siviller olmuş ve sivillerin içerisinde de daha ziyade çocuklar ve kadınlar olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu iç çatışmalar veya savaş ortamında ne yazık ki savaş suçu, insanlığa karşı suç, soykırım ve barışa karşı diyebileceğimiz suçlar işlenmiştir. Bu son cümleyi bu denli iddialı kurmamızın nedeni, eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin bu suçlara ilişkin yaptığı yargılamalar²⁶⁶ sonucunda verdiği kararlardır²⁶⁷. *Ad hoc* nitelikteki bu mahkeme²⁶⁸ BM Güvenlik Konseyi'nin S/RES/827 sayılı ve 25.05.1993 tarihli kararı²⁶⁹ ile kurulmuştur.

Belirtmek gerekir ki BM Genel Kurulu'nun eski Yugoslavya'daki savaş ortamına ilişkin aldığı çok sayıda kararı bulunmaktadır. Aynı şekilde Güvenlik Konseyi'nin de aldığı birçok kararı burada hatırlatmak gerekir. Ancak çalışmamızın özünü kaçırmamak gayesiyle, burada Genel Kurul'a ilişkin önemli gördüğümüz şu kararların içeriğini konuyla bağlantılı olarak aktarmaya çalışacağız.

²⁶⁶ Gökhan Güneysu, *Uluslararası Hukukta Amirin Emri*, 1. Baskı, İstanbul: XII Levha Yayınları, 2015, ss. 82-89.

²⁶⁷ Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi 2017 yılının Aralık ayında faaliyetlerini fiilen sonlandırmıştır. 1993 yılından itibaren yargılama yetkisiyle donatılan ve yaklaşık yirmidört yıl La Haye'de yargılama yapan bu Mahkeme, beşbine yakın kişinin ifadesini almış, onbin civarında davanın açılmasını sağlamış, doksan kişiyi yukarıda bahsettiğimiz suç kategorilerinden dolayı suçlu bulmuş ve (altısı müebbet) cezalandırmıştır. Bkz., <https://tr.euronews.com/2017/12/21/eski-yugoslavya-ceza-mahkemesi-kapilarini-kapatti>.

²⁶⁸ Geniş bilgi ve değerlendirme için bkz., Tefik Odman, "Eski Yugoslavya İle İlgili Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yasal Dayanağı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, Cilt 45, 1996, ss. 131-151.

²⁶⁹ Mahkemenin kuruluş kararı için bkz., <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/IJ%20SRES827.pdf>.

5.5.1. Genel Kurul'un Bosna-Hersek'e İlişkin Aldığı 25.08.1992 Tarihli Karar

Aslında eski Yugoslavya'nın dağılmasından sonra en büyük problemin yaşandığı yerlerden en önemlisinin Bosna-Hersek olmasının sebebi, burada yaşayan Sırp'ların sayısal olarak fazla olmalarından kaynaklanmıştır. Bosna-Hersek bağımsızlığını ilan edince, eski Yugoslavya'nın halefi konumunda olan Sırbistan duruma tepki göstermiş ve buradaki Sırp'ları silahlandırarak savaş suçu, insanlığa karşı suç, soykırım gibi suçların işlenmesine sebebiyet vermiştir. Hatta bu husus eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılamalar sonucunda tesis edilen kararlarla da teyit edilmiştir.

BM Genel Kurulu A/RES/46/242 sayılı ve 25.08.1992 tarihli kararında²⁷⁰, Bosna-Hersek'te ikamet eden veya ikametgâh sahibi olan Boşnaklar ile Hırvatların can güvenliğinden ve temel haklarının ve özgürlüklerinin ihlal edilmesinden (özellikle sivillere yönelik saldırılar, işkence, kötü muamele, tecavüz haksız gözaltı ve tutuklamalar) ve bu durumun da uluslararası barışı ve güvenliği tehdit etmesinden dolayı büyük kaygı duyduğunu belirtmiştir.

Hatta Genel Kurul kararında, Bosna-Hersek'te Sırp'lar tarafından etnik temizlik (*ethnic cleansing*) yapıldığını, ancak Güvenlik Konseyi tarafından bu duruma ilişkin caydırıcı nitelikte hiçbir önlemin alınmadığını veya alınmadığını vurgulamıştır. Diğer yandan Genel Kurul, Güvenlik Konseyi tarafından alınan daha önceki kararlara da özellikle Sırp kesiminin uymadığını açıkça deklare etmiştir. Bu anlamda Bosna-Hersek'in ülkesel bütünlüğünün sağlanması, bağımsızlığı ve egemenliğine saygı gösterilmesi gerektiği de belirtilmiştir.

Genel Kurul, Bosna-Hersek için BMKA'nın 51. maddesi gereğince gerek bireysel gerek kollektif meşru müdafaa hakkının olduğunu hatırlatmış ve soruna ilişkin BM Genel Sekreteri'nin, BM Mülteciler Yüksek Komiseri'nin, yardım amaçlı çalışan İslam Konferansı Örgütü'ne, AB'ye, Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı'na/Örgütü'ne, Uluslararası Kızılhaç Komitesi'ne katkılarından dolayı memnuniyetini vurgulamıştır.

Genel Kurul, BMKA itibarıyla uluslararası hukuk normlarına uygun olarak çatışan tüm tarafların silah bırakmalarını ve mevcut uyuşmazlıkların barışçı yöntemlerle

²⁷⁰ <http://www.un.org/documents/ga/res/46/a46r242.htm>. Ayrıca bkz., *Historical Review of Developments Relating to Aggression*, New York: United Nations Publication, 2003, s. 250.

çözümlemesi gerektiğini, dışarıdan Bosna-Hersek'e müdahalelerin durdurulmasını, Bosna-Hersek'in ülkesel bütünlüğüne saygı gösterilmesini ve Güvenlik Konseyi'nin etkili önlemler almasının zorunlu olduğunu belirtmiştir.

5.5.2. Genel Kurul'un Bosna-Hersek'e İlişkin Aldığı 30.11.1998 Tarihli Karar

BM Genel Kurulu, 30.11.1998 tarihli ve 53/35 sayılı kararı²⁷¹ o dönemde Bosna-Hersek'teki²⁷² durumu açıklamakta, aynı zamanda BM'nin bir bütün olarak bu savaşı önlemedeki başarısızlığını açıkça ortaya koymaktadır.

Genel Kurul, bu kararında daha önceden tesis ettiği, 46/242 sayılı ve 25.08.1992 tarihli, 47/1 sayılı ve 22.09.1992 tarihli, 47/121 sayılı ve 18.12.1992 tarihli, 48/88 sayılı ve 20.12.1993 tarihli, 49/10 sayılı ve 03.11.1994 tarihli, 51/203 sayılı ve 17.12.1996 ve 52/150 sayılı ve 15.12.1997 sayılı kararlarını hatırlatarak, Bosna-Hersek'in uluslararası düzeyde sınırlarının tanınması kapsamında, bu devletin ülkesel bütünlüğü, egemenliği ve bağımsızlığı hususuna bağlılığını belirtmiştir.

Genel Kurul kararında, Bosna-Hersek'in ülkesinde farklı etnik gurupların eşit düzeyde durumlarının dikkate alınmasını, 14.12.1995 tarihli Paris'te imzalanan Barış Andlaşması'nın²⁷³ bütününe dikkate alınmasının önemli olduğunu, bu Andlaşma gereğince insan haklarının ve temel özgürlüklerinin uygulanmasına riayet edilmesini, mülteci konumuna düşmüş kişilerin yerlerine dönmeleri hususunda tüm tarafların engelleri kaldırarak üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmelerini, yukarıda bahsettiğimiz eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargılama yetkisini kullanmasında tüm devletlerin işbirliği sağlamalarını ve gerekli kolaylıkları sunmalarını istemiştir. Genel Kurul, özellikle Sırp Cumhuriyeti'nin suç işleyen gerçek kişileri bu Mahkemeye teslim etmesi gerektiğini belirtmiş ve bu Mahkemenin verdiği kararların

²⁷¹ <https://undocs.org/en/A/RES/53/35>.

²⁷² Bosna Hersek, bir alt dâpnotta belirttiğimiz Barış Andlaşması ile Bosna Hersek Federasyonu ve Republika Srpska şeklinde iki yapıdan/entiteden ve üç kurucu halktan (Boşnak, Hırvat ve Sırp) ve ayrıca ayrı bir yönetime sahip Brčko Bölgesi'nden meydana gelmektedir. Bosna-Hersek Federasyonu bünyesinde Boşnaklardan ve Hırvatlardan kurulu on kantonun da bulunduğunu hatırlatmak gerekir (<http://www.mfa.gov.tr/bosna-hersek-siyasi-gorunumu.tr.mfa>).

²⁷³ Paris Andlaşması, Dayton Andlaşması olarak da isimlendirilir. Zira Bosna-Hersek, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti ve Hırvatistan Devleti tarafından 21.11.1995 tarihinde ABD'nin Ohio eyaletindeki Dayton kenti yakınında taraflar arasında andlaşma metnine ilişkin uzlaşma sağlanmış ve 14.12.1995 tarihinde ise taraflar arasında Andlaşma Paris'te imzalanmıştır.

uluslararası hukuk kurallarına uygun olacak şekilde infaz edilmesinin de önemine dikkat çekmiştir.

Genel Kurul, 14.12.1995 tarihli Barış Andlaşması'nın bütün unsurlarının uygulanmasının bölge itibarıyla barışın sağlanması, sürdürülmesi ve güvenliğin korunmasında önemli olduğunu belirtmiştir.

Genel Kurul, eski Yugoslavya'dan ayrılan ve bağımsızlığını kazanan devletlerin karşılıklı olarak uluslararası düzeyde kabul gören sınırlarına, bahsettiğimiz Barış Andlaşması düzenlemeleri de dikkate alınarak saygı göstermelerini talep etmiştir. Bu konuda Genel Kurul, özellikle Bosna-Hersek ile Hırvatistan arasında benimsenen Devletlerarası İşbirliği Konseyi ile iki devlet arasında özel ilişkiler kuran Andlaşmanın imzalanmasını memnuniyetle karşıladığını vurgulamıştır. Bu anlamda Genel Kurul, Hırvatistan ile Bosna-Hersek arasında oluşturulan ikili ilişkiler kapsamında olumlu atmosferi (karşılıklı geçişler dâhil) memnuniyetle karşıladığını belirtmiştir. Zira Genel Kurul, bu olumlu ortamın bölge itibarıyla uluslararası barışın oluşumuna veya devam ettirilmesine ve güvenliğin sağlanmasına olumlu etki oluşturacağı görüşüne sahip olmuştur.

Bu dönem içerisinde AB'nin özellikle Bosna-Hersek'le oluşturduğu işbirliği kapsamında, gerek ekonomik gerek diğer açılardan (özellikle iç düzeni sağlamak amaçlı olarak polis güçlerini eğitime) yaptığı yardımlar bölgenin yeniden inşasına olumlu etki yapmıştır.

Belirtmek gerekir ki Bosna-Hersek'te ekonomik yapının canlandırılması veya yeniden yapılandırılması, barışın yeniden tesisi ve acil ekonomik yardım amacı güden AB ve Dünya Bankası'nın başkanlığında 21.12.1995, 13-14.04.1996, 25.07.1997 ve 08-09.05.1998 tarihlerinde konferanslar yapılmıştır.

Genel Kurul kararında, Bosna-Hersek'te yeni bayrak, para, seçimler gibi hususların Barış Andlaşması'nın genel çerçevesine uygun olarak yapılmasının veya yürütülmesinin bölgede barış ortamına büyük katkı yapacağını belirtmiştir. Genel Kurul, bahsi geçen durumlarda başarı elde edilmesinin Barış Andlaşması'nın bütünüyle uygulanmasına bağlı olduğunu vurgulamıştır.

Genel Kurul, barış ortamını gerçekleştirme ve güvenliği sağlamak gayesiyle Bosna-Hersek'e gönderilen BM askeri gücüne (UNPROFOR)²⁷⁴ ve eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne tarafların gerekli desteği vermelerini de istemiştir. Yukarıda belirttiğimiz gibi, Bosna-Hersek'in 1992 yılında bağımsızlığını (29.02.1992 ve 01.03.1992 tarihlerindeki referandumla birlikte) ilan etmesinden²⁷⁵ sonra buradaki Sırp lar aracılığıyla Sırbistan uluslararası hukuk kurallarına aykırı olarak savaş suçu, insanlığa karşı suç ve barışa karşı suç kategorilerini duruma göre birlikte kimi kez ayrı ayrı işlemiştir. Ne yazık ki BM Güvenlik Konseyi'nin kararıyla buraya gönderilen askeri güç öngörüldüğü şekilde başarılı olamamıştır.

Genel Kurul, Güvenlik Konseyi'nin kararları doğrultusunda Srebrenica'da oluşturulan güvenlik bölgesinin o bölge itibarıyla barışa ve güvenliğe katkı düzeyiyle ilgili Genel Sekreter'den kendisine bir rapor sunmasını istemiştir.

Diğer yandan Genel Kurul, çatışmalar ve savaş nedeniyle yerlerini terk etmek zorunda kalan sivillerin Barış Andlaşması düzenlemeleri doğrultusunda eski yerlerine dönmeleri, zararlarının karşılanması, kalış yerlerinin hazırlanması vb. hususunda BM Mülteciler Yüksek Komiseri²⁷⁶ ile işbirliği içerisinde olmaları konusunda sorunla ilgili tüm devletlerin ve/veya uluslararası örgütlerin (devletler arası ve devletler dışı örgütlerin) katkı sunmalarını belirtmiştir. Yukarıda belirttiğimiz gibi Bosna-Hersek'in bağımsızlığını ilan etmesiyle birlikte, bu devletin ülkesinde özellikle sivillere karşı öldürme, soykırım (toplu imha vb. şekilde), yaralama, işkence, kötü muamele gibi insan haklarının en ağır boyutu ihlal edilmiştir. Genel Kurul, bu suçlara ilişkin gerekli soruşturmanın yapılması ve bu suçları işleyenlerin eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi önünde yargılanmalarını sağlamayı istemiştir.

²⁷⁴ BM askeri gücü daha çok insani yardım sağlama misyonu üstlenmekle birlikte, ilk etapta meşru müdafaa hakkı çerçevesinde kuvvet kullanma yetkisiyle de donatılmıştır. Daha sonra bu güce barışı koruma misyonu verilse bile, ne yazık ki bu konuda bir başarı sağlanamamıştır (bkz., Merve İrem Yapıcı, "Bosna Hersek'te Gerçekleştirilen Askeri Müdahalenin Uluslararası Hukuktaki Yeri", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 2, Sayı 8, s. 2). Bosna-Hersek'te BM gücünün gönderilmesine ve orada bulunmasına ilişkin geniş bilgi için bkz., <http://www.un.org/fr/peacekeeping/missions/past/unmibh/mandate.shtml>; http://www.un.org/Depts/DPKO/Missions/unprof_b.htm.

²⁷⁵ Gül Tuba Dağcı, Adnan Dal, "Soğuk Savaş Sonrası Bosna-Hersek Bağımsızlık Süreci ve Aliya İzzetbegoviç", *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 11, 2016, ss. 107-129; <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/269736>.

²⁷⁶ Elif Uzun, "Uluslararası Hukuk Çerçevesinde BMMYK'nın Yapısı, Görevleri ve Uluslararası Mülteci Hukukunun Gelişimindeki Yeri", *Göç Araştırmaları Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, Temmuz-Aralık 2016, ss. 63-66.

Genel Kurul, Bosna-Hersek Devleti'ni oluşturan yapılar arasında kontrol edilebilecek şekilde ekonomik ilişkilerin geliştirilmesini, özel sektörün teşvik edilmesini, yabancı yatırımcıların yatırım yapmalarının sağlanmasını, sermaye piyasasının oluşturulmasını, bankacılık sisteminin kurulmasını ve sosyal korumanın geliştirilmesini önermiştir.

Genel Kurul kararında, devletlerin, uluslararası ve bölgesel örgütlerin veya kuruluşların bölgede mayınlara karşı olan mücadelelerini ve mayınlardan zarar görenlere yönelik yardımlarından dolayı kendilerini takdirle karşıladığını vurgulamış, Barış Andlaşması sürecindeki olumlu eylemlerinden dolayı AB'ye, Avrupa Konseyi'ne, Avrupa Merkez Bankası'na, Uluslararası Kızılhaç Komitesi'ne, Uluslararası Para Fonu'na, Devletler Dışı Uluslararası Örgütlere, İslam Konferansı Örgütü'ne, İslam Kalkınma Bankası'na, İslam Sanayi ve Ticaret Odası'na, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü'ne vb. yapılanmalara teşekkürlerini iletmiştir.

5.6. Genel Kurul'un Irak'a İlişkin Üstlendiği Rol

BM'nin dolayısıyla bu örgütün bir organı olarak Genel Kurul'un Irak'a yönelik çeşitli kararlar alması, sadece 02.08.1990 tarihinde Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi ile açıklanamaz. Zira 22.09.1980 tarihinden başlayarak 20.08.1988 tarihine kadar devam eden İran-İrak savaşını da hatırlatmak gerekir.

Ancak burada Genel Kurul'un üstlendiği rolün veya aldığı kararların çokluğu dikkate alındığında bunlardan bir kaçına değinmek uygun olacaktır. Kaldı ki aşağıda sunacağımız gibi, Genel Kurul'un Irak'ın Kuveyt'i işgaliyle başlayan Birinci Körfez Savaşı ile 2003 yılında ABD ve müttefiklerinin Irak'a yaptıkları müdahaledeki²⁷⁷ rolü sadece karar alarak tavsiyeden öteye geçememiştir.

Özellikle ABD'nin öncülüğünde Irak'a yapılan müdahalelerde, NATO'dan yararlanılmıştır²⁷⁸. NATO'nun belirli boyutlarda ABD'nin benimsediği veya uygulamaya çalıştığı bazı çıkarları için araç haline bile geldiği söylenebilir²⁷⁹.

²⁷⁷ Bkz., Sercan Reçber, "İrak'a Yönelik Askeri Müdahalenin Uluslararası Hukuk Açısından Geçerliliği", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 4, No. 13, 2007, ss. 59-82.

²⁷⁸ Örneğin bkz., Zeynep Manavoğlu, "NATO'nun Kosova'ya Müdahalesinin Uluslararası Hukuk Açısından Geçerliliği", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 4, Sayı 14, 2008, ss. 27-51.

²⁷⁹ Derek Chollet, Robert Orr, "Carpe Diem: Reclaiming Success At the United Nations", *The Washington Quarterly*, Vol. 24, Issue 4, 2001, s. 10.

Yukarıda vurguladığımız gibi, konumuzun özünü oluşturan Genel Kurul'un uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde üstlendiği rol olunca, gerek Birinci Körfez Savaşı'nda gerek 2003 yılındaki ABD ve müttefiklerinin Irak'a yönelik müdahalesinde (İkinci Körfez Savaşı) Genel Kurul'un bu uyuşmazlıklarda tesis ettiği kararların veya gerçekleştirdiği eylemlerin önemi ön plana çıkmalıdır. Bu anlamda Genel Kurul'un konu kapsamında birkaç kararına değinmek uygun olacaktır.

Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesiyle beraber Güvenlik Konseyi'nin üzerine düşen görevi yapması ve aldığı kararlar doğrultusunda Irak'a yönelik müdahalenin (Çöl Fırtınası harekâtı gibi) gerçekleştirilmesiyle, Kuveyt işgalden kurtarılmış ve Genel Kurul'a ilişkin uluslararası barışın yeniden tesisi ve güvenliğin korunması hususunda fazla iş düşmemiştir. Böyle olmakla birlikte, Genel Kurul'un yine de tavsiye niteliğinde kararlar aldığını belirtmek gerekir.

Genel Kurul'un aldığı kararlardan birisi A/RES/47/151 sayılı 18.12.1992 tarihli²⁸⁰ olanıdır. Bu kararda Genel Kurul, Irak'ın Kuveyt'e müdahalesi ve daha sonra BM Güvenlik Konseyi kararları doğrultusunda Irak'a yapılan müdahalelerle Kuveyt'te petrol kuyularının yakılması neticesinde çevrenin ağır zarar görmesini ve insan sağlığı üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmasını endişe verici bir durum olarak değerlendirmiş ve tüm üye devletler ile uluslararası nitelikteki kurum ve kuruluşların önlem almaları gerektiğini belirtmiştir. Diğer yandan Genel Kurul, bu konuda katkı sunan devletlere ve uluslararası kuruluşlara (uluslararası örgütlere, bilimsel kuruluşlara vb.) olan minnettarlığını da vurgulamıştır.

Genel Kurul, 18.12.1992 tarihli ve A/RES/47/145 sayılı kararında²⁸¹, Irak'ta meydana gelen insan hakları ihlallerini değerlendirmeye almış, uluslararası hukuk sisteminde temel haklar ve özgürlükler konusunda benimsenen uluslararası hukuk işlemlerine riayet edilmesini, özellikle insan hakları ihlallerinin sivil halka (Kürtler de dâhil) karşı sonlandırılmasını, işkenceye, kötü muameleye, hukuk kurallarına aykırı olarak gözaltına alınan ve tutuklanan kişilere karşı olumsuz tutumların vb. hususların sona erdirilmesini istemiştir.

²⁸⁰ <http://www.un.org/documents/ga/res/47/a47r151.htm>.

²⁸¹ <http://www.un.org/documents/ga/res/47/a47r145.htm>.

“Irak’ta Kültürel Mirasın Korunması” başlıklı 28.05.2015 tarihli ve A/RES/69/281 sayılı kararında²⁸² Genel Kurul, Irak’ta mevcut kültürel mirasın korunmasını (tarihi eserler, binalar, yapılar vb.), özellikle tarihi, kültürel vb. nitelikleri olan yapılara yönelik terör faaliyetlerini sürdüren IŞİD’e karşı bu konuda etkin önlemler alınmasını, Irak’ın dışına çıkarılmış tarihi eserlerin eski yerlerine döndürülmesini ve bu konudaki uluslararası hukuk işlemlerinin işletilmesini (Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi²⁸³, Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi²⁸⁴, Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhrac ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşme²⁸⁵, Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme²⁸⁶ vb.) arzulamıştır.

Irak’ın yanı sıra, Dünyanın çeşitli yerlerinde yaşanan sorunlara ilişkin Genel Kurul’un yine girişimde bulunduğunu belirtmek gerekir. Bunlardan birisi de Arakan’da yaşanan soruna ilişkindir.

5.7. Genel Kurul’un Arakan’daki Sorunda Üstlendiği Rol

2016 yılında Güney Asya’da bulunan devletlerden Myanmar’da (Birmanya) Arakan (Rakhayn) bölgesinde, yerleşik vaziyetteki Müslümanlara (yaklaşık 1.1 milyon kişi) yönelik artan baskılar ve insan hakları ihlalleri sonucunda, bu kişiler yerlerinden ayrılmak zorunda kalmış ve önemli bir kısmı (ilk etapta yaklaşık otuzbin kişi) Bangladeş’e sığınmıştır. Arakan’da nüfusun önemli bir kısmını oluşturan kişiler Rohingya Müslümanlar²⁸⁷ olarak da isimlendirilmektedir.

Aslında buradaki sorun 1948 yılında bağımsızlığını kazanan ve Myanmar devleti olarak kurulan bu yapının ardından başladığını söyleyebiliriz. Bu devletin nüfusunun önemli bir kısmını veya çoğunluğunu Budistler (Rakhineler) oluşturmaktadır. Bu anlamda Myanmar Devleti’nin ülkesinde kuruluşundan bu yana Müslüman azınlığa yönelik baskıcı politikaların tatbik edildiğini belirtmek gerekir. Myanmar’da özellikle

²⁸² <https://undocs.org/A/RES/69/281>.

²⁸³ Sözleşmenin Türkçe metni için bkz., <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR-50543/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html>.

²⁸⁴ <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4800.html>.

²⁸⁵ Türkçe metin için bkz., <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR-14271/kultur-varliklarinin-kanunsuz-ithal-ihrac-ve-mulkiyet-t-.html>.

²⁸⁶ Türkçe metin için bkz., <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR-14269/dunya-kulturel-ve-dogal-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html>.

²⁸⁷ Bkz., http://www.burmalibrary.org/docs14/Kei_Nemoto-Rohingya.pdf.

1982 yılında benimsenen Vatandaşlık Kanunu ile Rohingya Müslümanların kimliklerinin yok sayılması politikası uygulanmaya başlamıştır²⁸⁸.

2016 yılının Ekim ayında Myanmar’da ayrılıkçı politikalar güden, İslami bir devlet kurma amacı olan Arakan Rohingya Kurtuluş Ordusu (Arakan Rohingya Selam Ordusu) isimli yapının, Bangladeş Devleti ülkesinin sınırına yakın yerlerde Myanmar kolluk kuvvetlerine saldırılar düzenlemesi sonucunda, sorunun en önemli aşamaya geldiği söylenebilir. Hatırlatmak gerekir ki 2012 yılında Arakan’da yirmialtı yaşındaki Budist bir kadının tecavüze uğraması ve öldürülmesi sonucunda, Müslümanlar ile Budistler arasında bir çatışma ortamı oluşmuştur²⁸⁹.

2016 yılındaki saldırılar neticesinde, Myanmar Devleti ayrılıkçı teröristlere yönelik güvenliğini sağlamak gayesiyle ordusunun başlattığı operasyonların meşru olduğunu savunmuştur. Bu operasyonlar ile birlikte Arakan’da ikamet eden veya ikametgâh sahibi olan Müslümanlara yönelik şiddet eylemleri ve insan hakları ihlalleri²⁹⁰ gerçekleşmiş ve yukarıda belirttiğimiz gibi buradaki nüfusun önemli bir kısmı Bangladeş’e sığınmak zorunda kalmıştır.

BM Genel Kurulu, soruna yönelik 24.12.2017 tarihinde “*Myanmar’da İnsan Hakları Durumu*” başlıklı 72/248 sayılı kararı²⁹¹ benimsemiştir²⁹². Genel Kurul bu kararında, uluslararası hukuk sisteminde temel haklar ve özgürlükler konusundaki andlaşma, sözleşme vb. hukuk işlemlerini ismen hatırlattıktan sonra, BMKA’nın VI. Bölüm düzenlemelerinde öngörüldüğü gibi, uyuşmazlığın çözümüne ilişkin barışçı yöntemlerin uygulanmasının gerekliliğini belirtmiş, Myanmar’ın belirli bölgelerinde (Arakan, Kachin ve Shan) ağır insan hakları ihlallerinin işlendiğini vurgulamıştır.

Genel Kurul kararında, 2017 yılının Ağustos ayında Arakan’da yaşanan şiddet olaylarından dolayı büyük endişe duyduğunu ve bu olaylar nedeniyle yaklaşık altı yüz bin kişinin (çoğunluğunu çocuklar ve kadınlar oluşturmuştur) Bangladeş’e doğru hareket ederek yerlerinden olduğunu ve bu insanların hastalıkla ve açlıkla mücadele

²⁸⁸ <https://www.uhim.org/Uploads/GenelDosya/somurgeden-soykirima-arakan!-7861-d.pdf>.

²⁸⁹ Soruna ilişkin geniş bilgi ve değerlendirme için bkz., Aye Chan, “The Development Of A Muslim Enclave In Arakan (Rakhine) State Of Burma (Myanmar)”, *SOAS Bulletin of Burma Research*, Vol. 3, No. 2, Autumn 2005, ss. 396-420.

²⁹⁰ Bkz., http://burmaactionireland.org/images/uploads/ICHR_Rohingya_Report_2010.pdf.

²⁹¹ <https://undocs.org/A/RES/72/248>.

²⁹² Hatırlatmak gerekir ki BM Genel Kurulu’nun benzer nitelikte aldığı kararlardan bazıları şunlardır: 68/242 sayılı ve 27.12.2013 tarihli, 69/248 ve 29.12.2014 tarihli, 70/233 sayılı ve 23.12.2015 tarihli.

etmek zorunda kaldıklarını açıklamıştır. Genel Kurul, aynı zamanda Arakan Rohingya Kurtuluş Ordusu'nun 25.08.2017 tarihinde Myanmar kolluk kuvvetlerine yönelik gerçekleştirdiği silahlı saldırıyı da kınadığını belirtmiştir.

Bununla bağlantılı olarak Genel Kurul, Myanmar Devleti Hükümeti'nden askeri güçlerinin operasyonları esnasında insan haklarını ihlal etmemelerini ve ihlale yol açabilecek olgulara yönelik gerekli önlemleri almasını ve yerlerinden edilmiş kişilerin uluslararası hukuk normlarına uygun olarak başta gıda vb. yardım ve destekler verilerek yurtlarına dönmelerinin sağlanmasını istemiştir. Bununla birlikte Genel Kurul, özellikle Arakan bölgesinde askeri nitelikleri olmayan güçlerin insan haklarını ihlal ettiklerini (haksız gözaltı, tutuklama, kötü muamele, işkence, tecavüz vb.) belirtmiştir.

Genel Kurul kararında, olumlu yöndeki çalışmalarından dolayı BM Mülteciler Yüksek Komiseri'ne ve yukarıda çalışmanın ikinci bölümünde hakkında bilgi verdiğimiz Genel Kurul İnsan Hakları Konseyi'ne memnuniyetini vurgulamıştır.

Genel Kurul kararıyla, Myanmar Devleti'nden insan haklarını ihlal eden askeri operasyonlarını sona erdirmesini, insani yardım sağlamayı amaçlayan uluslararası nitelikteki kurumlara, kuruluşlara ve örgütlere sorun yaşanan bölgelere giriş izni vermesini ve işbirliğinde bulunmasını, yaralanmış, psikolojik tedaviye ihtiyaç duyan, beslenemeyen kişilere tıbbi ve diğer desteklerin sunulmasını ve yerlerinden edilmiş kişilerin eski yerlerine dönmeleri hususunda gerekli hassasiyeti göstermesini istemiştir.

Genel Kurul kararında, ayrıca Myanmar Devleti'nden farklı etnik ve dini gruplara ait insanlar arasında ayrımcılık yapmamasını, topluluklar arasındaki kin duygularını ortadan kaldırmasını ve ibadet yerlerinin korunmasını, 1982 yılında Vatandaşlık Kanunu ile ortadan kaldırılan bir takım hakların özellikle Arakan'da yaşayanlara tekrar verilmesini arzu etmiş ve çok sayıda sığınmacıyı kabul eden Bangladeş Devleti'ne de (ekonomik vb.) yardım yapılmasının gerekliliğini vurgulamıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde, yukarıda değerlendirmeye aldığımız bazı sorunların, uyuşmazlıkların, çatışmaların, savaşların vb. hususların meydana gelmesi halinde, BM Genel Kurulu'nun bunlara yönelik çözüm önerilerini veya rolünü belirlemeye çalıştık. Bu konuda BM Genel Kurulu'nun rolünün etkisinin hangi aşamada

olduğunun belirlenmesi, çalışmamızın özünü oluşturmaktadır. Bu hususu aşağıda sunacağımız sonuç kısmıyla aktarmaya çalışacağız.

SONUÇ

Yukarıda aktardığımız bilgiler ve değerlendirmeler açısından çalışmaya yönelik bir sonucun somut olarak yazılması olağan uygulamadır. Ancak belirtmek gerekir ki bu sonuç kısmının, yukarıda aktarılanların bir özeti niteliğinde olmaması gerekir. Böyle bir durum çalışmanın özünü veya özetini sunmaktan öteye gidemez.

Çalışmada savunmaya çalıştığımız tezi, giriş kısmında aktarmaya çalışmıştık. Bu tezi burada öncelikle tekrardan hatırlatmak uygun olacaktır. Çalışma itibarıyla BM bünyesinde Genel Kurul, Güvenlik Konseyi'nin BMKA itibarıyla üzerine düşen görevleri yapmaması veya yapamaması halinde uluslararası sorunların, uyuşmazlıkların, çatışmaların, savaşların vb. hususların çözümünde rol alabilir mi veya etkin olabilir mi şeklindeki soruya cevap aramaya çalıştık. Aslında Genel Kurul'un kısmen de olsa bu rolü üstlenebileceğini savunmaya çalıştık.

Genel Kurul'un uluslararası barışın sürdürülmesinde, bozulan barışın yeniden tesisinde ve uluslararası güvenliğin korunmasındaki rolü, BM bünyesinde yadsınamaz bir gerçektir. BM Genel Kurulu'nun, prensip olarak her ne kadar tartışma platformu şeklinde işlevsellik gösterse de uluslararası nitelikteki bazı sorunların, uyuşmazlıkların, çatışmaların çözümünde ve hatta savaşların sona erdirilmesinde olumlu yönde rol oynadığını belirtmek gerekir.

Yukarıda aktardığımız Barış İçin Birlik Kararı ve Kore Savaşı'ndaki rolü gibi uluslararası karakterli çatışmalardaki etkisi örnek nitelikte verilebilir. Ancak tekrardan belirtmek gerekir ki BM itibarıyla veya BMKA açısından bu konudaki asli yetkinin veya duruma göre rolün Güvenlik Konseyi'ne verildiği açıktır.

BM Genel Kurulu, aslında kullandığı yetkiler ve üstlendiği görevler açısından temsilcileri aracılığıyla uluslararası toplumun çıkarlarını yansıtmaktadır. Devletleri oluşturan ulusal toplumların temsilcileri vasıtasıyla bir araya geldikleri yer BM Genel Kurulu olmaktadır.

BM Genel Kurulu'nda uluslararası toplum sosyal ihtiyaçları doğrultusunda dayanışmada bulunmaktadır. Bu sosyal dayanışma, duruma göre benzeyiş yoluyla bazen de işbirliği şeklinde belirebilmektedir. Genel Kurul'u oluşturan devletlerin çıkarları doğrultusunda, bu dayanışmada bulunmalarında kendilerini oluşturan toplumun irade gücünün de belirleyici olduğunu vurgulamak gerekir. Elbette devletlerin iradesinin de bu konuda olumlu olmasının önemli olduğu açıktır. Ancak devletlerin kendisini oluşturan toplumun çıkarlarını, sosyal, ekonomik vb. ihtiyaçlarını hiç dikkate almadan eylemde bulunması ve işlemler tesis etmesi olağan hayatın akışına ters bir durum olarak değerlendirilebilir.

Bio-sosyolojik veya bio-sosyoloji kuramı açısından ulusal toplumlar gibi uluslararası toplumlar da sosyal ihtiyaçları doğrultusunda hukuk kurallarını biyolojik bir organizma gibi salgılamaktadırlar. Kanun koyucu ise bu kuralları derlemekte, toplamakta ve kodifiye etmektedir. Ulusal toplumlar açısından bu görevi devletler kendisini oluşturan erkleri (prensipler olarak yasama organı) aracılığıyla gerçekleştirirken, uluslararası toplum itibarıyla bir yasama organının olmayışı veya AB gibi yapılanmalarda sınırlı nitelikte oluşu nedeniyle bu görevi yine devletler yapmaktadır. Georges Scelle'in belirttiği veya tanımladığı bu husus, devletler açısından iki kere yapıldığından bu durum görev ikileşmesi şeklinde isimlendirilmiştir.

Görev ikileşmesi kapsamında devletleri, dolayısıyla uluslararası toplumu genel anlamda bünyesinde toplayabilen Genel Kurul, bu görevi kendisinin kurduğu Uluslararası Hukuk Komisyonu aracılığıyla başarılı bir şekilde gerçekleştirmektedir. Bu haliyle yani uluslararası toplumun sosyal ihtiyaçları doğrultusunda hukuk normlarını Uluslararası Hukuk Komisyonu bulmakta, derlemekte, toplamakta ve kodifiye etmektedir.

Uluslararası ilişkiler ve/veya uluslararası hukuk sistemine kazandırılan bu normların uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde, çatışmaların ve savaşların sona erdirilmesinde kullanılması söz konusu olmaktadır. Bu durumda BM Genel Kurulu'nun önemli bir rolünü de burada tespit edebilmekte veya görebilmekteyiz. Genel Kurul'un bu rolünün BMKA itibarıyla verildiği iddia edilse bile, verilen bu görevi başarıyla yerine getirmenin ne kadar önemli olduğu açıktır. Zira BM Güvenlik Konseyi'ne atfedilen yetkilerin veya verilen görevlerin BMKA itibarıyla ne kadar önemli olduğu

açıktır. Ancak bu hususa ilişkin BM Güvenlik Konseyi'nin uluslararası barışın sürdürülmesi, eğer bozulmuşsa bu barışın yeniden tesis edilmesi ve uluslararası güvenliğin korunması hususundaki zaman zaman başarısızlığı oldukça açıktır. Bu başarısızlık durumunu BM Genel Kurulu'nun BMKA itibarıyla kendisine tanınan yetkiler açısından kısmen de olsa gidermesi mümkündür.

KAYNAKÇA

Bu çalışmanın kaynakçası kitaplar, makaleler ve internet kaynakları şeklinde gruplandırılmış ve bu gruplandırma dikkate alınarak sıralama yapılmıştır:

1. KİTAPLAR

- ACER Yücel, İbrahim KAYA, *Uluslararası Hukuk: Temel Ders Kitabı*, 3. Baskı, Ankara: Usak Yayınları, 2010.
- ARI Tayyar, *Irak, İran ve ABD, Önleyici Savaş, Petrol ve Hegemonya*, Bursa: Alfa Aktüel Yayınları, 2004.
- ARI Tayyar, *Liderler, Kanaat Önderleri ve Kamuoyunun Gözünden Yükselen Güç Türkiye-ABD İlişkileri ve Ortadoğu*, Bursa: MKM Yayınları, 2010.
- ARI Tayyar, *Geçmişten Günümüze Orta Doğu, Siyaset, Savaş ve Diplomasi. Cilt I*, 6. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2014.
- ARI Tayyar, *Uluslararası İlişkiler Teorileri. Çatışma, Hegemonya, İşbirliği*, 9. Baskı, Bursa: Aktüel Yayınları, 2018.
- ATEŞ Davut, *Uluslararası Örgütler*, 1. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2012.
- BAYILLIOĞLU Uğur, *İnsani Müdahale Çıkmazından Çıkış Arayışı: Koruma Sorumluluğu*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2016.
- BENNETT A. Leroy, James OLIVER, *Uluslararası Örgütler. İlkeler ve Meseleler*, çev. Nasuh Uslu, Ankara: BigBang Yayınları, 2015.
- CASANOVAS Oriol, *Unity And Pluralism In Public International Law*, New York: Martinus Nijhoff Publishers, 2001.

- ÇELİK Edip F., *Milletlerarası Hukuk*, İkinci Kitap, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1987.
- DEMİREL Naim, *BM Güvenlik Konseyi ve Uluslararası Barışın Korunması*, İstanbul: Derin Yayınları, 2013.
- DENK Erdem, *Uluslararası Örgütler Hukuku: Birleşmiş Milletler Sistemi*, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2015.
- DOST Süleyman, *Temel Kavramlar Metinler ve Kararlar Bağlamında Uluslararası Hukukta Adalet*, Ankara: Yetki Yayınları, 2016.
- GENÇ Mehmet, *Avrupa Topluluklarının Kurumsal ve Hukuksal Yapısı*, Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi, 1993.
- GENÇ Mehmet, *Birleşmiş Milletler ve Uzmanlık Örgütleri Mevzuatı*, I. Cilt, Bursa: Ezgi Yayınevi, 1998.
- GÖNLÜBOL Mehmet, *Milletlerarası Siyasi Teşkilatlanma*, 3. Baskı, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Yayın No: 236, 1975.
- GÜNEYSU Gökhan, *Uluslararası Hukukta Amirin Emri*, 1. Baskı, İstanbul: XII Levha Yayınları, 2015.
- HASGÜLER Mehmet, Mehmet B. ULUDAĞ, *Devletlerarası ve Hükümetler Dışı Uluslararası Örgütler*, 3. Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, 2007.
- *Historical Review of Developments Relating to Aggression*, New York: United Nations Publication, 2003.
- JACOVIDES Andrew, *International Law And Diplomacy: Selected Writings*, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011.
- JOHNSON James Turner, *The Quest For Peace: Three Moral Traditions in Western Cultural History*, Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1987.
- KESKİN Funda, *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karışma ve Birleşmiş Milletler*, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, 1998.
- MERAY Seha L., *Devletler Hukukuna Giriş*, Birinci Cilt, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Sayı 117-99, 1960.

- ÖRNEK Serdar, *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanımı (1991 ve 2003 Irak Harekâtları)*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2013.
- PAZARCI Hüseyin, *Uluslararası Hukuk Dersleri*, III. Kitap, Ankara: Turhan Kitabevi, 1997.
- RAUSCHNING Dietrich, Katja WIESBROCK, Martin LAILACH, *Key Resolutions of The United Nations General Assembly. 1946-1996*, Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
- REÇBER Kamuran, *Uluslararası Hukuk*, Bursa: Dora Yayınevi, 2018.
- REÇBER Kamuran, *Avrupa Birliği Hukuku ve Temel Metinleri*, 3. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2018.
- REÇBER Sercan, *İnsancıl Müdahale ve Koruma Sorumluluğu*, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2016.
- SUR Melda, *Uluslararası Hukukun Esasları*, 3. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2008.
- TAŞKIN, Yüksel, “Modern Siyasal Hayat: Kurumların Doğuşu ve Küreselleşmesi”, *Siyaset. Kavramlar, Kurumlar, Süreçler*, ed. Yüksel Taşkın, 4. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2017.
- TERZİOĞLU Süleyman Sırrı, Bahadır Bumin ÖZARSLAN, *Uluslararası Örgütler Hukuku*, Ankara: Adalet Yayınları, 2016.
- ÜNAL Şeref, *Uluslararası Hukuk*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2005.

2. MAKALELER

- ACET Gül Seda, “Uluslararası Hukukta Teamül Olarak İnsani Müdahale”, *International Journal of Academic Value Studies (Javstudies)*, Vol. 3, Issue 13, 2017, ss. 445-453.
- AĞIR Osman, Zehra AKSU, “Birleşmiş Milletler’in Suriye Krizine Yönelik Politikalarının Değerlendirilmesi”, *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, Cilt 4, Sayı 9, Aralık 2017, ss. 43-55.

- ALLEN Susan, David J. LEKTZIAN, “Economic Sanctions: A Blunt Instrument?”, *Journal of Peace Research*, Vol. 50, No. 1, 2013, ss. 121–135.
- ALSAN Zeki Mesud, “Birleşmiş Milletler Andlaşmasının Tadili Problemi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3, 1954, ss. 1-41.
- ARSAVA Ayşe Füsün, “Egemenlik ve Koruma Sorumluluğu”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt XV, Sayı 1, 2011, ss. 101-124.
- ARSAVA Ayşe Füsün, “Uluslararası Adalet Divanının Yargı Yetkisi ve Treaty Bodies”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 65, Sayı 4, 2016, ss. 3199-3215.
- BACCARINI Mariana Pimenta Oliveira, “Informal Reform of the United Nations Security Council”, *Contexto Internacional*, Vol. 40, No. 1, Jan/Apr 2018, ss. 97-115.
- BARLAS Dilek, “Milletler Cemiyeti’nde Türkiye: İyimserlik ve Kuşku Arasında”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 14, Sayı 55, 2017, ss. 93-111.
- BATIR Kerem, İlhan ARAS, “Self-Determinasyon Hakkı ve Filistin Devleti Bağlamında Filistin Sorunu”, *Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 1, 2011, ss. 146-164.
- BEKTAŞ Mehmet Halil Mustafa, “Code Of Conduct As An Alternative To Reformation Of The UN Security Council”, *Alternatif Politika*, Vol. 9, Issue 2, June 2017, ss. 192-213.
- BEKTAŞ Mehmet Halil Mustafa, “Birleşmiş Milletler Üyeliğinden Çekilmeye Dair Muhtemel Prosedürlerin İncelenmesi”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 16, Sayı 61, 2019, ss. 39-54.
- BİRDİŞLİ Fikret, “Birleşmiş Milletler (BM)’in Uluslararası Sorunları Önleyebilme Yeteneği”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 3, Sayı 11, 2010, ss. 172-182.
- CHAN Aye, “The Development Of A Muslim Enclave In Arakan (Rakhine) State Of Burma (Myanmar)”, *SOAS Bulletin of Burma Research*, Vol. 3, No. 2, Autumn 2005, ss. 396-420.

- CHOLLET Derek, Robert ORR, “Carpe Diem: Reclaiming Success At The United Nations”, *The Washington Quarterly*, Vol. 24, Issue 4, 2001, ss. 7-15.
- CROZAT Charles, “Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Kurulu ve Bilhassa Bu Organın Selâhiyetinin Genişlemesi”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Çev. İlhan F. Akın, Cilt 22, Sayı 1-4, 1957, ss. 3-73.
- ÇALIK Tacettin, “Birleşmiş Milletler Organlarının İnsan Hakları İle İlişkisi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı, Cilt 2, 2015, ss. 1091-1134.
- ÇELİK Edip F., “Milletlerarası Mes’uliyet”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 21, Sayı 1-4, 1957, ss. 66-80.
- DAĞCI Gül Tuba, Adnan DAL, “Soğuk Savaş Sonrası Bosna-Hersek Bağımsızlık Süreci ve Aliya İzzetbegoviç”, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 11, 2016, ss. 107-129.
- DALAR Mehmet, “Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin Suriye Krizindeki Tutumu”, *Suriye. Çatışma ve Uluslararası Hukuk*, ed. Fatma Taşdemir, İstanbul: Nobel Yayınları, 2016, ss. 1-40.
- DEDEOĞLU Beril, “Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci I: Tarihsel Birikimler”, *Dünden Bugüne Avrupa Birliği*, der. Beril Dedeoğlu, İstanbul: Boyut Yayınları, 2003, ss. 17-41.
- DENK Erdem, “Uluslararası Adalet Divanı’nın İsrail’in İşgal Altındaki Filistin Topraklarında İnşa Etmekte Olduğu Duvar Konusundaki Kararı”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 1, Sayı 3, Güz 2004, ss. 151-173.
- DÖNMEZ Suat, “Kuvvet Kullanma Kapsamında Ön Alıcı ve Önleyici Saldırı Kavramları”, *Balkan And Near Eastern Journal of Social Sciences/Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, Vol. 3, No. 3, 2017, ss. 8-15.
- EMİROĞLU Hüseyin, “Uluslararası Siyasal Örgütlenme Modeli Oluşumunun Tarihsel Süreci ve Birleşmiş Milletler Örgütü (1941-1990)”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Cilt 2, Sayı 4, 2006, ss. 103-136.

- GENÇ Mehmet, “Güncel Gelişmeler Bağlamında Birleşmiş Milletler’in Tartışılan Rolü”, *Uluslararası X. Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi. Diplomasi ve Savaşın Değişen Rolü*, ed. Tayyar Arı, Kader Özlem, Bursa: Dora Yayınları, 2018, ss. 137-147.
- GÜNEYSU Gökhan, “Uluslararası Hukuka Sosyolojik Bakış: Georges Scelle ve Uluslararası Hukuk Kuramı”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ’e Armağan)*, Cilt 16, Özel Sayı, 2014 (Basım Yılı 2015), ss. 4117-4137.
- KARADAĞ Ulaş, “Birleşmiş Milletler Antlaşması’na Göre Meşru Müdafaa Hakkı”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, 2016, ss. 171-186.
- KESKİN Funda, “New Challenges Facing The United Nations”, *The Turkish Yearbook of International Relations (Milletlerarası Münasebetler Türk Yıllığı)*, Vol. XXXIII, 2002, ss. 271-284.
- KIRAN Abdullah, “Milletler Cemiyeti ve Önlenemeyen Savaş”, *GAU Journal of Social And Applied Sciences*, Cilt 3, No. 6, 2008, ss. 19-36.
- KIZILOĞLU Sedat, “İsrail Devleti’nin Kuruluşuna Kadar Geçen Süreçte Yahudiler ve Siyonizm’in Gelişimi”, *Sosyalbilimler*, Cilt 2, Sayı 1, Ocak 2012, ss. 36-64.
- KUTLU İlyas, “Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nde Reform Tartışmaları”, *Bilge Strateji*, Cilt 10, Sayı 19, Güz 2018, ss. 177-200.
- MANAVOĞLU Zeynep, “NATO’nun Kosova’ya Müdahalesinin Uluslararası Hukuk Açısından Geçerliliği”, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 4, Sayı 14, 2008, ss. 27-51.
- MANSFIELD Andrew, “Émeric Crucé’s “Nouveau Cynée” (1623), Universal Peace And Free Trade”, *Journal of Interdisciplinary History of Ideas*, Vol. 2, No. 4, 2013, ss. 2-23.
- METZIDAKIS Angelo, “Victor Hugo And The Idea Of The United States of Europe”, *Nineteenth Century French Studies*, Vol. 23, No. 1/2, ss. 72-84.

- MICHAELSEN Christopher, “The Competence Of The Security Council Under The UN Charter To Adopt Sanctions Targeting Private Individuals”, *International Law In The New Age of Globalization*, ed. Andrew Byrnes, Mika Hayashi, Christopher Michaelson, Leiden-Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2013.
- ODMAN Tevfik, “Eski Yugoslavya İle İlgili Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin Kuruluşu ve Yasal Dayanağı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, Cilt 45, 1996, ss. 131-151
- ORALLI Levent Ersin, “Uluslararası Hukukta ve BM Sisteminde Askeri Müdahale Olgusu”, *Tesam Akademi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2013, ss. 102-127.
- ÖZTÜRK Yasin, “Uluslararası Hukukta Devletlerin Egemen Eşitliği Kavramının Jus Cogens Niteliği”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XLII, 2017/1, ss. 37-53.
- REÇBER Sercan, “İrak’a Yönelik Askeri Müdahalenin Uluslararası Hukuk Açısından Geçerliliği”, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 4, No. 13, 2007, ss. 59-82.
- SUR Melda, “Birleşmiş Milletler Örgütünün Gelişimi ve Geleceği”, *Journal of Yaşar University*, Cilt 8, Özel Sayı, 2013, ss. 2535-2550.
- TAMÇELİK Soyalp, “Değişen Dünya Düzeninde Kıbrıs’ın Yeri ve Self-Determinasyon İlkesinin Yeniden Değerlendirmesi”, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 3, 2001, ss. 293-298.
- THIERRY Hubert, “The Thought of Georges Scelle”, *European Journal of International Law*, Vol. 6, 1990, ss. 193-209.
- TOMUSCHAT Christian, “International Law: Ensuring The Survival Of Mankind On The Eve Of A New Century: General Course On Public International Law”, *Recueil des cours*, Vol. 281, The Hague Nijhoff, 2001.
- TOPAL Ahmet Hamdi, “Uluslararası Barış ve Güvenliğin Sürdürülmesi Kapsamında Barış İçin Birlik Kararı’nın Uygulanabilirliği”, *TAAD*, Cilt 5, Sayı 19, 2014, ss. 102-103.

- UZUN Elif, “Uluslararası Hukuk Çerçevesinde BMMYK’nın Yapısı, Görevleri ve Uluslararası Mülteci Hukukunun Gelişimindeki Yeri”, *Göç Araştırmaları Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, Temmuz-Aralık 2016, ss. 60-85.
- ÜLGER İrfan Kaya, “Kosova’nın Bağımsızlığının Self Determinasyon Çerçevesinde Analizi”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, KOSBED, Sayı 31, 2016, ss. 39-64.
- VILLAVERDE María José, “The Long Road To Religious Toleration: Emeric Crucé Predecessor Of The Enlightenment”, *History of European Ideas*, Vol. 43, Issue 4, 2017, ss. 288-301.
- YAPICI Merve İrem, “Bosna Hersek’te Gerçekleştirilen Askeri Müdahalenin Uluslararası Hukuktaki Yeri”, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 2, Sayı 8, ss. 1-24.

3. İNTERNET KAYNAKLARI

- http://burmaactionireland.org/images/uploads/ICHR_Rohingya_Report_2010.pdf
- <http://celinespector.com/wp-content/uploads/2011/02/Rousseau-Saint-Pierre-Spector.pdf>
- <https://coc.dgacm.org/>
- <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/400/4343.pdf>
- <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/434/4851.pdf>
- <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/181032>
- <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N12/479/74/PDF/N1247974.pdf>
- <http://ejil.org/pdfs/1/1/1125.pdf>
- <http://legal.un.org/committees/>
- <http://legal.un.org/committees/>
- http://legal.un.org/committees/criminal_accountability/

- <https://social.un.org/ageing-working-group/>.
- <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR-14271/kultur-varliklarinin-kanunsuz-ithal-ihrac-ve-mulkiyet-t-.html>.
- <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR-50543/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html>.
- <https://tr.euronews.com/2017/12/21/eski-yugoslavya-ceza-mahkemesi-kapilarini-kapatti>.
- <https://tr.euronews.com/2019/01/16/filistin-birlesmis-milletler-e-tam-uyelik-basvurusunda-bulunacak>.
- <https://uncitral.un.org/en>.
- <http://undocs.org/en/A/555>.
- [http://undocs.org/en/A/RES/14\(I\)](http://undocs.org/en/A/RES/14(I)).
- <http://undocs.org/en/A/RES/32/162>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/33/115>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/33/134>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/36/201>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/48/26>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/48/162>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/50/8>.
- <https://undocs.org/en/A/RES/53/35>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/54/33>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/54/234>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/55/61>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/56/89>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/56/168>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/56/206>.

- [http://undocs.org/en/A/RES/57\(I\)](http://undocs.org/en/A/RES/57(I)).
- <http://undocs.org/en/A/RES/57/14>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/57/61>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/60/251>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/61/29>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/62/228>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/63/240>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/63/305>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/64/301>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/65/37>.
- <http://undocs.org/en/A/RES/65/182>.
- <https://undocs.org/A/RES/69/281>.
- <https://undocs.org/en/A/RES/71/130>.
- [http://undocs.org/en/A/RES/155\(II\)](http://undocs.org/en/A/RES/155(II)).
- [https://undocs.org/en/A/RES/181\(II\)](https://undocs.org/en/A/RES/181(II)).
- [http://undocs.org/en/A/RES/248\(III\)](http://undocs.org/en/A/RES/248(III)).
- [https://undocs.org/en/S/RES/252\(1968\)](https://undocs.org/en/S/RES/252(1968)).
- [https://undocs.org/en/S/RES/476\(1980\)](https://undocs.org/en/S/RES/476(1980)).
- [https://undocs.org/en/S/RES/478\(1980\)](https://undocs.org/en/S/RES/478(1980)).
- [http://undocs.org/en/A/RES/913\(X\)](http://undocs.org/en/A/RES/913(X)).
- [http://undocs.org/en/A/RES/1166\(XII\)](http://undocs.org/en/A/RES/1166(XII)).
- [http://undocs.org/en/A/RES/1472\(XIV\)](http://undocs.org/en/A/RES/1472(XIV)).
- [http://undocs.org/en/A/RES/1654\(XVI\)](http://undocs.org/en/A/RES/1654(XVI)).
- [http://undocs.org/en/A/RES/1729\(XVI\)](http://undocs.org/en/A/RES/1729(XVI)).
- [https://undocs.org/en/A/RES/1991\(XVIII\)](https://undocs.org/en/A/RES/1991(XVIII)).

- [http://undocs.org/en/A/RES/2006\(XIX\)](http://undocs.org/en/A/RES/2006(XIX)).
- [http://undocs.org/en/A/RES/2029\(XX\)](http://undocs.org/en/A/RES/2029(XX)).
- [http://undocs.org/en/A/RES/2150\(XXI\)](http://undocs.org/en/A/RES/2150(XXI)).
- [http://undocs.org/en/A/RES/2443\(XXIII\)](http://undocs.org/en/A/RES/2443(XXIII)).
- [http://undocs.org/en/A/RES/2656\(XXV\)](http://undocs.org/en/A/RES/2656(XXV)).
- [http://undocs.org/en/A/RES/2819\(XXVI\)](http://undocs.org/en/A/RES/2819(XXVI)).
- [http://undocs.org/en/A/RES/2992\(XXVII\)](http://undocs.org/en/A/RES/2992(XXVII)).
- [http://undocs.org/en/A/RES/3081\(XXVIII\)](http://undocs.org/en/A/RES/3081(XXVIII)).
- [https://undocs.org/en/A/RES/3212\(XXIX\)](https://undocs.org/en/A/RES/3212(XXIX)).
- [http://undocs.org/en/A/RES/3376\(XXX\)](http://undocs.org/en/A/RES/3376(XXX)).
- <https://undocs.org/en/A/5763>.
- [https://undocs.org/en/A/RES/3357\(XXIX\)](https://undocs.org/en/A/RES/3357(XXIX)).
- <https://unhabitat.org/governing-council/>.
- <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/F953B744269B9B7485256E1500776DCA>.
- <https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/A39A906C89D3E98685256C29006D4014>.
- <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/3E28F2C76EBEA214852560DF00575C0E>.
- http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/francais/statut/statute_f.pdf.
- <https://untso.unmissions.org/>.
- <https://unu.edu/about/unu-council>.
- <http://web.unep.org/environmentassembly/about-un-environment-assembly>.
- https://www.academia.edu/1144414/Peace_in_International_Relations.
- http://www.burmalibrary.org/docs14/Kei_Nemoto-Rohingya.pdf.
- <https://www.cairn.info/revue-herodote-2011-2-page-47.htm>.

- <http://www.fredsakademiet.dk/library/penn.pdf>.
- <https://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/14/14-01/international-law-commission.xml>.
- <http://www.helsinki.fi/nofo/NoFo4Minkkinen.pdf>.
- <https://www.icj-cij.org/en/case/131>.
- <http://www.mfa.gov.tr/bosna-hersek-siyasi-gorunumu.tr.mfa>.
- <https://www.nytimes.com/2018/01/01/world/asia/korean-war-history.html>.
- <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/Home.aspx>;
- <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/SpecialSessions/Session17/Pages/17thSpecialSession.aspx>
- <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/6092.pdf>.
- https://www.stmarys-ca.edu/sites/default/files/attachments/files/On_Monarchy.pdf.
- <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Cyprus%20S6253.pdf>.
- <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/IJ%20SRES827.pdf>.
- <http://www.turkiyehukuk.org/uluslararasi-baris-ve-guvenligin-surdurulmesi-kapsaminda-baris-icin-birlik-kararinin-uygulanabilirligi/>.
- <https://www.uhim.org/Uploads/GenelDosya/somurgeden-soykirima-arakan!-7861-d.pdf>.
- <http://www.un.org/depts/los/biodiversityworkinggroup/biodiversityworkinggroup.htm>.
- http://www.un.org/Depts/los/consultative_process/consultative_process.htm;
- http://www.un.org/Depts/DPKO/Missions/unprof_b.htm.
- <https://www.un.org/disarmament/institutions/disarmament-commission/>.
- <http://www.un.org/documents/ga/res/47/a47r145.htm>.

- <http://www.un.org/documents/ga/res/46/a46r242.htm>.
- <http://www.un.org/documents/ga/res/47/a47r151.htm>.
- <https://www.un.org/en/decolonization/>.
- <https://www.un.org/ecosoc/en>.
- <http://www.un.org/en/member-states/index.html>.
- <http://www.un.org/french/Depts/palestine/history2.shtml>.
- <https://www.unrwa.org/who-we-are>.
- <http://www.un.org/fr/peacekeeping/missions/past/unmibh/mandate.shtml>.
- <https://www.un.org/en/ga/general/general.shtml>.
- https://www.un.org/en/ga/62/plenary/peacebuilding_commission/bkg.shtml.
- <https://www.un.org/esa/ffd/events/2010GAWGFC/>.
- <https://www.un.org/ga/acabq/?language=en>.
- <https://www.un.org/en/ga/about/subsidiary/boards.shtml>.
- <https://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/adhoccom.htm>.
- <https://www.un.org/ga/iaac/>.
- <http://www.un.org/law/programmeofassistance/>.
- <https://www.un.org/unispal/>;
- <http://www.un.org/en/sections/member-states/intergovernmental-organizations/index.html>.
- http://avalon.law.yale.edu/20th_century/sres054.asp.
- <http://www.un.org/en/sections/nobel-peace-prize/ralph-bunche-united-nations-mediator-palestine-during-1948-conflict/index.html>.
- [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/194\(III\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/194(III)).
- <https://www.un.org/unispal/document-source/united-nations-conciliation-commission-for-palestine-unccp/>.

- <https://www.un.org/unispal/document/interim-report-of-the-commission-s-land-expert-unccp-report/>.
- <http://www.un.org/en/sections/member-states/about-un-membership/index.html>.
- http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/ES-10/13.
- http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/35/122.
- http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/61/119&Lang=E.
- [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/106\(S-1\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/106(S-1)).
- [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/174\(II\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/174(II)).
- [https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181\(II\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181(II)).
- [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/273\(III\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/273(III)).
- [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/290\(IV\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/290(IV)).
- [https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/376\(V\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/376(V)).
- [https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/377\(V\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/377(V)).
- [https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/498\(V\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/498(V)).
- [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2077\(XX\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2077(XX)).
- [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2253\(ES-V\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2253(ES-V)).
- [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2625\(XXV\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2625(XXV)).
- [https://www.un.org/en/sc/repertoire/otherdocs/GAres377A\(v\).pdf](https://www.un.org/en/sc/repertoire/otherdocs/GAres377A(v).pdf).
- http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf.
- <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/CoIGazaConflict/Pages/CommissionOfInquiry.aspx>.
- <http://www.un.org/fr/aboutun/structure/ilc.shtml>.
- https://www.uncitral.org/pdf/french/yearbooks/yb-1968-70-f/yb_1968-70_f.pdf.
- <http://www.un.org/documents/ga/res/37/a37r253.htm>.

- <http://www.un.org/fr/aboutun/budget/cpc.shtml>.
- <http://www.un.org/en/ga/coi/>.
- <https://www.un.org/en/ga/credentials/credentials.shtml>.
- <https://www.unfpa.org/executive-board>.
- <https://www.unhcr.org/pages/49c3646c83.html>.
- <http://www.unicankara.org.tr/today/7.html>.
- <http://www.unicankara.org.tr/filistin/12.html>.
- <https://www.unicef.org/>.
- <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/background/adhoc-committee.html>.
- <http://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/copuos/index.html>.
- <https://www.unrwa.org/resources/un-unrwa/5653-working-group-financing-united-nations-relief-and-works-agency-palestine>.
- http://www.unscear.org/unscear/en/about_us.html.

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı : Hilal ÖNAL
Doğum Yeri ve Yılı : Çanakkale, 1982
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce, Almanca

Eğitim Durumu

Lise : 2000 - İzmir 60. Yıl Anadolu Lisesi
Yüksek Lisans : 2008 - Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı
Doktora : 2019 - Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Çalıştığı Kurumlar

1 : 2006 - 2008 Korteks A.Ş. - Zorlu Group İthalat Uzmanı
2 : 2008 - 2013 Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler
Bölümü Araştırma Görevlisi

Yayımlar : Hilal Önal, “1970-1973 Döneminde Dünyada Yaşanan Krizler ve Getirilen Çözümler”, *Kriz Yönetimi. Uygulama İçin Temel Adımlar*, Melek Vergiliel Tüz, 5. Baskı, Ankara: Nobel Yayınevi, 2014, ss. 275-302.

Hilal Önal, “ABD’nin Afganistan Politikasının Açmazları: Bölgesel Bir Analiz”, *Uluslararası Hukuk ve Politika USAK*, Cilt 6, Sayı 23, 2010, ss. 43-71.

İletişim(e-posta) : onal.hill@gmail.com

Tarih : 19.07.2019
İmza :
Adı-Soyadı : Hilal ÖNAL

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	HİLAL ÖNAL
Tez Adı	ULUSLARARASI UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜNDE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURULU'NUN ROLÜ
Enstitü	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Anabilim Dalı	ULUSLARARASI İLİŞKİLER
Tez Türü	DOKTORA TEZİ
Tez Danışman(lar)ı	PROF.DR. KAMURAN REÇBER
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) İzni Kısıtlama	☐ Genel Kısıt (6 ay) ☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum.

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih :19/07/2019

İmza :

